Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

BIBLIOTEK · GÖTEBORGS · UNIVERSITETS ·

Allmänna Sektionen

Fornk.
Nord.
Ex. B

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK
100178 6929

Fornk.
Nord.
Ex B.

OLAUS RUDBECK

ATLANTICA

IV

Bibliofilupplaga
om ett hundra numrerade exemplar
tryckt i Uppsala år 1950
av Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB
på papper från Grycksbo Bruk

ARKIVEXEMPLAR

Ek B.

OLAUS RUDBECKS

ATLANTICA

SVENSKA ORIGINALTEXTEN

På uppdrag av
LÄRDOMSHISTORISKA SAMFUNDET
utgiven av

AXEL NELSON

Fjärde delen

UPPSALA OCH STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI AB

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBL.

Ensamförsäljare för utlandet:
ROSENKILDE & BAGGERS FORLAG
KÖPENHAMN

Tryckt med bidrag ur Humanistiska Fonden

Almqvist & Wiksell
BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG
UPPSALA 1950

GÖTEBORGS STADSBIBLIOTEK

I. N. J.

Cap. I.

Handlar om åtskiliga hendelsers tilsammanstemning i den Hälga Skrift mot de Hedniskas skriffter.

§. I.

Ythi min Atlanticas tridie deel hafwer iag begynt att tala om wåra Förfäders uthog in uti Indo-Scythien och Phœnicien som och kallas Canaans land, hwilka äro skedde under Jofurs eller Thors tijd, wid pass 2100 åhr effter wärdennes skapelse, och täncker nu genom Gudz nåd fara fort med de andra wåra Fäders utog till åtskilliga andra orter och Riken i wärden. Men såsom iagh genom stoor möda och arbete hafwer funnit än större lius i de aldra älsta tider straxt effter Floden, huru den heliga Skrifftz Historier gifwer wåra och de Hedniskas Historier ett stort lius i Tideräkningen och twert emot dessas skriffter styrcker den Helga Skrifft, hwilken ehuru hon ingen styrckia behöfwer, likwäl såsom Eusebius i sin præparatione Evangelica och andra af de gamla Kyrkiones Lärarer hafwa genom de Hedniskas skriffter wiliat låta see, dem siälfwa hafwa hafft kunskap af Gudz ord, att dem så mycket lättare kunna beweka från deras Afguderi till den rätta och sanna Gudz dyrkan, såsom om Syndafloden, om Babylons Torns bygnat, om Pharaos druknande i Röda hafwet och ändå några flera sådana stora händelser, fast de genom Gåtor och mörkare taal äro af Hedniska Scribenterna beskrifne. Men såsom de icke altijd så när hafwa kunnat träffa tiderna, att de hwar annan swarat uthi den Helga Skrifft och deras Skriffter: många Gåtor och ey kunnat råka på att utyda i de Hedniskas, som kunde swara moth de händelser som i den Helga Skrifft förmälas, och derföre de ey så lätt hafwa stått att låta sig underwisa och omwända: ty hafwer iag uptänckt ännu ett sätt att komma de älsta Tiderna till att sammanstämma som ey går långt ifrån det förra, som iag i min Atl. Tom. I. p. 864 [= s. 546]. Tom III. p. 147 [= s. 158] förmält hafwer, och att de största underwärk som den Helga Skrifft förmäler äro effter dess Tideräkning, wid samma tijd utkomne genom ryckte till Hedningarna, hwilka

dem till en stoor deel wänt in på sina Afgudars och Konungars gierningar. Iag hafwer i min första och tridie deels Chronologiske Taflor alla dem som af Sems och Abrahams Släckte äro upräcknade in till wår Frälsares Christi tidh, gifwit, ledh ifrån ledh, 40 åhr öfwer hufwud, så och dem som woro komne af Japhetz Stam, att see huru när begge deras afkommes gierningar, genom Krig och Örlig, eller Ächtenskapz förbund, eller andra märkeliga |2| händelser skulle kunna till tiden stemma in med hwar andra, men såsom wåra och de Gräkers och Latiners skriffter äro uthi Japhetz stämmas effterkommande noghot skiliachtige, så att den ena hafwer flere leder än den andra, så gifwer dätt ibland större åtskillnat i den tiden som twenne eller flera likwäl skrifwas lefwa tillsamman. Sedan är och märkiandes att i första tiderna in till Judarnas Domarers tijd hafwa Fäderna lefwat in till 2, 3 och 500 åhr såsom sees i I. Mos. Book 9 och 11. Capit. att Noac lefde 350 åhr effter Floden, så att heela hans ålder war 950 åhr. så när 1000. Sem lefde 500. åhr effter Floden warandes 600 åhr gammal. Arphaxad, Salach och Eber lefde öfwer 400 åhr. Sedan tog deras effterkommandes ålder mera af, så att Peleg, Regu och Serugh kommo ey mera än något öfwer 200 åhr.

Hwarföre hafwer iag tagit mig före Japhetz afkomme effter den älsta beskrifning som fins uthi Edda, Langfegda-taal, Gref Magni Gabrielis De La Gardies Manuscript, Verelii notis till Gotricks Saga p. 46. och Messenii den mindre Tafla, emedan de andra såsom Gref Tottes, Murichii, Langhornii och Stenii Manuscript, Hafwa flera Personer emellan An. M. 1620 till 2100, än de förr benämde, dem iag menar wara de andras Syskon och ey kunna räknas i ledh från ledh: men dessa förbenämde stemma närmast till de Grækers och Latiners Skriffter, som wisas skall här effter, och dessa Japhetz barn och Barnabarn will iag nu settia Ledh mot ledh, emot Sems afkomne. Nu såsom Sems afkomne hafwa lefwat så länge i första tiderna, hwilka lijkwäl bodde i Söderländerna; där de (som alla Lärdas skriffter medgifwa) altid mindre lifztid hafft än de Norska, som woro af Japhetz Släckte, derföre dessa blefwo kallade *Macrobii Hyperborei*, det är de Yfwerborne Norske långlifwade. Ty bewittnar Orpheus som wid Josuæ tid lefde, och här Norr åt war twenne resor, att de Norska lefde mot 1000 åhr. Uthi wåras Sagor beskrifwes Auni til 300 åhr wid samma tijd, som Saruch och Nahor lefde Atl. Tom. I. pag. 204. 206. [= s. 131 f.]. Tom. III. p. 389 [= s. 396]. Kong Haldan war Konung i 300 åhr Edda p. 357. Vallerius Maximus lib. 8. cap. 13. förmäler: 'att på Lachemunds Öö, hafwer deras Konung lefwat 800. åhr'. Samma Sägn är om wår Loke som elliest kallades Satur eller Bure.

Nu ehuru iag säkert kan gifwa dessa Japhetz barn längre ålder, så kan iag

likwäl |3| intet gifwa dem högre ålder till att hafwa gifftat sig än Sems, emedan Naturens böjelse där till är gemenligen lijka hoos alla, och altså hafwer iag satt begges afkomne, ledh mot ledh, i lijka ålder och tijd. Hwarföre till att förstå denna nästfölliande Tafla pag. 20. 21 [= s. 18–19] som är skifftat i åtskilliga pelarer eller columner, så är under *A* antecknat hwad som merkeligen är skiet uthi Judalandet och der om kring, så och något af dät här i Swerige händt är. Under *B* är alla de älsta Sems afkomnes dödz tidh anteknat. Under *C* Sems afkomnes födelsses tijd in till Jesse. Under *D* Japhetz afkomne med de älsta wåras Konungar allenast ledh ifrån ledh till Enrider. Under *E*, *F*, *G*, *H*, *I*, *K*, *L*, *M*, *N*, *O*. alla Japhetz afkomne som här utur Norden utgångne äro ifrån Kolles eller Bures (*Urani*), Saturs, Jofurs etc. tijd in till Trojæ förstörning. Hwilkas afkomne äro tagne af Hesiodo, Homero, Diodoro Siculo, och särdeles Apollodoro Atheniense, där de äro wel sammandragne af den lärda Tho: Gale. Under bookstafwen *P* är dän kosteliga och dyrbara Arundelianiske Marmors Taflan uti hwilken Grekeska Regenter äro införde. Men är till acktandes att iag något är skiliacktig i min uträckning effter henne, ifrån den Lärda Thoma Lydiatto som sina anteckningar öfwer henne giort, emedan han förer Alexandrum Magnum, in wed hwilkens tijd denna Taflas Cronologiske Beskrifning lycktar, något mera längre fram in till Christi tijd, än iag, som effterföller wår Swenska Bibels uträkning öfwer Alexandri Magni och Cyri Regementz tijd, ifrån hwilken man måste alt gå tillbaka och tideräkningen giöra. Men om iag något mera wunnit till att sammanstämma dessa Grekers Regenters gierningar mot dem som förmälas i den helga Skrifft, eller andras Skriffter, skal nu profwet wisa. Under bookstafwen *Q* äro antecknade åtskilliga första Fäders, Regenters och andra merkelige Mäns gierningar, så och underliga händelser, som äro skiedde i wärlden här och der, hwilka genom åthskilliga ryckten äro dragne under andra Personers nampn, rum och ställe, och genom Gåtor och förblommerade ord beskrefne. Hwilka när man wäl igenomgrundar, så kan man see att fast den är något olijk i berättelsen, så faller hon ut likwäl på samma saak, gierning och händelse: och det som är tillägnat någon Person i Japhetz ledh, effter det och det talet, det stannar på någon uthi Sems ledh effter samma taal och tijd. Äfwen så det som är tilägnat någon af Deucalionis afkomne, dät instämmer i samma ledh med någon som är af Atles afkomne etc. Hwilket klarligen wiser det iag talat i min Atlantiska |4| första deel pag. 8, 9. [= s. 11 f.]. Att det som om een ting skrifwes, genom olika berättelse, det styrker sanningen mera än alla hade en berättelse, emedan man då hade snarare orsak att säja, den ena folgt den andra effter, och effter ens wilfarelse alla de andra willa farit. Men när från åtskilliga

widtbelägne orter om een saak berättat warder, fast det skeer under åthskilliga Orters och Personers namn, och åtskilliga Kennetekn, så tror man där under något särdeles uthi sanning wara, emädan det så rycktbart är.

§. II. 1. Wij willia nu komma till Taflans utläggning. Under Colum. *C* mot wärldenes ålder 1750 står Peleg den 5 ifrån Sem. Uthi Colum. *D* och *E* står Kolle eller *Cœlus* den 5 ifrån Japhet hwars Broder war den 1 Jofur, såsom Diodor. Siculus lib. 3. pag. 194. bewittnar. Under Peleg talar Mose lib. 1. C. 11. v. 1. 'Och all wärlden hade enahanda Tungo och Måhl.' Under Jofur säger Hyginus fab. CXLIII. 'att Menniskiorna för många hundrade åhr sedan lefde uthan Städer och Byar, under Jofurs Regemente, hafwandes alla ett Tungemål'.

2. Uthi Col. *C* står Pelegs födelse under An. M. 1758. och uthi *B* står hans dödzstund. An. Mund. 1997. uthi Col. *O* sättes Neptun Kolles Soneson som lefwat samma tijd. Uthi Pelegs tijd säger Mose lib. 1. cap. 10. v. 25. och Cron. I. cap. 1. v. 19. 'Att under Peleg wartdt Wärlden delat.' Nembl. effter Babylons Torns förstörning, som under hans tidh bygdes, då Menniskiorna sade, Mos. lib. 1. cap. 11. v. 4. 'Kommer låter oss byggia een Stad och ett Torn hwars högd skall räckia up i Himmelen.' Uthi Apoll. Athen. lib. 1. pag. 25. läses att Neptuns Söner Oten och Effe-iælten 'de wäxte hwart åhr 3 quart. i tiockleken och 1 aln i längden, så att dee på 9 året woro 9 alnar långa, och skiämdes intet att seja sig willia föra Krigh mot Jofur. Togo så bärget Åsen och satte uppå Bärget Hollimbo och der uppå igen Bärget Pelion, hotandes sig willia på detta sättet stiga upp i Himmelen.'

3. Uti Colum. *C* står Saruch den siunde från Sem wid An. Mund. 1800. och under *B*. att han An. M. 2050. dödde. Uthi Col. *E* står Inachus den siunde från Japhet med sin dotter Jo. Uthi Atlant. Tom. II. pag. 478. 556 [= s. 489, 571]. Tom. III. pag. 326. 756 [= s. 336, 744] wises af Æschylo, Statio, Isidoro, Cronico Alexandrino, Messenio och flera att Jonachor (*Inachus*) han for uth med Jo och wåra Scyther, til Phœnicien och Ægypten under Ragau och Saruchs tijd.

4. Uthi Colum. *C* står Nahor den Ottonde ifrån Sem An. M. 1850. och under *D* står Mannen Thys Jofurs Son den Ottonde från Ja-|5|phet, hwars Son war Ingve. dät och Tacitus i sin German. cap. 2 p. 589. bewittnar, hwilken af Snorro pag. 9. kallas Frei, med det tillnamnet 'Yngve, hwilken lät byggia Afguda Templet uthi Upsal. och lade der all sin Landgodz under'. War så detta 250. åhr effter Floden, det och Cl. Scheffer. uthi sin Ups. Antiq. cap. 2. pag. 10. & 4. p. 25. och Joh. Mag. lib. 1. c. 6. witna. Att för Abrahams

tijd 246. åhr effter Floden är Upsala af Ubbe bygt. See och Paulin. lib. 1. Hist. Arct.

5. Uthi Colum. *C* blef Abraham den 10 ifrån Sem född. An: M. 1950. och uthi Col. *B*. att han blef död 2120. Uthi Col. *F* står Ogg eller Agenor den 10 ifrån Japhet hwars Son Cadmus war en mächtig Förste i Phœnicien, som sees af Cononis Narration. 37. p. 178. Uthi Mos. I. boks 15: c. 19. vers. läses att Gudh 'låfwade Abraham att hans afkomne skulle få de Cadmoniters Land och the Hetheers, Jebuseers, Pheresers'. etc.

6. Uthi Col. *C* är Isac född den 11 ifrån Sem An: M. 2050. Uthi Col. *E* Danaus den 11. ifrån Japhet. Uthi Eusebio Cron. p. 5. ser man att Ninus de Assyriers Konung lefde i Abrahams tijd; och för honom säger Justinus lib. 1. cap. 1. pag. 6. att Schyternas Konung Tanaus slogz med Vexore de Ægyptiers Konung.

7. Uthi Col. *G*. står Pelasgus den 10 ifrån Japhet. mot Abraham i col. *C* den 10 från Sem. Denna Pelasgi Son Lycaon hade 49 Söner som Apoll. pag. 188. 189. säger: 'Hwilka af Liungeld blefwo alla förbrände, undantagandes Nyctimus.' 'Under Abrahams tidh förbrändes alla i Sodom undantagandes Loth.' see Mos. 1. Boks 19. cap. om denna tijdz tillsamanstämning är och wijst i Atl. Tom. III. pag. 760 [= s. 747].

8. Under Colum. *E* i den 14 leden står Acrisius och Proetus som lefde wid pass under Jacobs och Esaus tidh, hwilka stå uti Col. *C* i 12 Leden från Sem. om Acrisio och Proeto skrifwer Apoll. Ath. lib. 2. cap. 2. p. 77. således: 'att de, medan de ännu woro i Moderlifwet stöttes och trätte sin emillan'. Se nu huru när detta kommer öfwerens med det som Mos: 1. 25. c. 21. om Rebecca Isaacs Hustru förmäler: 'att hon wart hafwandes: och Barnen stötte sig med hwar annan i hennes lijf'. 24 vers. 'Tå nu tiden kom att hon föda skulle. Sij tå woro ther twillingar, och then förste som uthkom, war röd och ludin som ett Skin och kallades Esau. Och ther effter kom Jacob uth, hållandes med sin hand i Esaus foot.'

9. Under Col. *D* wid samma tijd lefde och Eriktun den de Gräker kalla *Eriktun*, som är Herculs nampn, een Krigz-härs anförare till Siös: see Atl. Tom. I. pag. 802 [= s. 504]. Om een Hercul talar Herod. lib. 2. cap. 42. p. 106. 'att när |6| han wille tala wid Jofur, så Slacktade han een Gumse flåendes honom och klädde sig i hans skin'. Om Jacob förmäles i Mos. 1. Book 27. cap. 'Att hans Moder lät slackta 2 Killingar och klädde Jacob der uthi, att winna för sin broder Esau wälsignelse uthaf Fadren.'

10. Uthi Col. *N* står Thalia den 12 ifrån Japhet, uthi Colum. *D* är Judas Jacobs Son den 13 leden från Sem. Denna Thalia blef hafwande af Iofur,

som Macrob. lib. 5. Saturn. säger: 'Hwilken af räddhoga för Iofurs Drottning Iuno, önskade sig att Jorden måtte ypna sig. Hwilket skiedde. Och när födelsetiden kom, så slöt sig Jorden till för de Barnen hon i sitt lijf hade, sedan kommo dessa Twillingar åter fram utur Thaliæ qwedh, och blefwo kallade Palici, emedan de worto sänkte i Jorden, och åter å nyo kommo fram.'

Uthi Mos. I. 38. c. 27. v. läses 'att när Thamar, den Iudas besof, skulle föda, funnos Twillingar i hennes lijf och som hon nu födde, gaf sig een hand ut, tå tog Jordgumman och bant ther een rödan tråd om, och sade: thenne skall först uthkomma. Men tå han drog sina hand åter in, kom hans Broder uth och kallades Peretz: ther effter kom hans Broder uth som hade den röda tråden om sin hand.' See hwad märkeliga och betänkeliga ord finnas i Macrobio som stämma in med wår Swenska Bibliska Textz uthtolkning och wåra gemene mans ordsätt att tala, som ey finnes i den Latinska och Tyska uthtolkningen: ty i den Tyska står *Wehe-mutter* och i Latinska *Obstetrix* dät wij i gemen på Swenska säja Barn-moderska. Men dät ordet Jord-gumma, om det skulle rätt effter de gamlas berättelse uthtolkas, så är dät så mycket på Latin som *Terræ Cumana*, eller *Terræ Sibylla*, eller *Obstetrix*. Ty både fordom och än i dag när ens Barn see att dess Moder siuknar i Barnsäng, så få de intet wara inne, och när Modren fått barn, och de fråga hwadan dätt kommit, så swaras, att Jord-gumman hafwer warit uthe och med Moderen gräfwit up uthur Jorden, under ett äppleträ eller något annat trä, detta Barnet, och dädan är Modren wordin så siuk.

Dessa Jord-gummor äro fordom hålne för Läkerskor och Spåqwinnor. Dätt är och märkeligit, att alla dessa Bröder äro på det Phœniciska språket kallade *Delli*, hwilket på wårt Språk är Twelli, eller Twellingar. Hwar af synes mäckta lijkt wåra Phœnicer som woro Giöther, det som är wijst Atl. Tom. III. p. 694. till 751 [= s. 683—739]. Att de hade utspridt och uthtydt denna Thamars födande in på Thaliam och Jofur, som war deras största Gudh eller Konung. |7|

11. Danaus uthi Colum. *E* den 11 från Japhet, der emot swarar Isaac i Colum: *C* den 11 från Sem. Uthaf Justino lib. 1. p. 7. Jornand. cap. 7. p. 619. och Ab: Stadens. f. 5. berättas 'att Danaus wåra Scythers Kung wed den tiden for uth och slog Vesorem de Ægyptiers Konung'.

12. Uthi Colum. *C* står wid An: Mund. 2350. Esrom den 15 från Sem. Uthi Colum. *E* är Danae den 15 från Japhet. Under Esroms tijd An: Mund. 2373. skrifwer Mos. Exod. c. 2. om sig: 'att han war född och effter Pharaos befallning inslutin i een Kista kastader i Floden Nilum'. Uthi Luciani Doride

pag. 207. och Apoll. Ath: lib. 2. c. IV. p. 83. förmäles 'att Danae med sitt barn blef i een kista inslutin och kastader i Siön'.

13. Widare förmäles Mos. Exod. cap. 7. 'att han tog sin Staaf den han wände i een Orm, hwilken upslukte Trollkarlarnas ormar som och woro af dess stafwar giorde'. Apoll. Atheniens. lib. 2. cap. IV. p. 95. talar om Hercul Amphitrionis dotter-son, som sees uthi Colum. *D* och lefwat nästan samma tid, säger han, 'att Amphitrio lade 2 stora Ormar i waggan der Hercules och Iphicles lågo williandes försökia hwilkentera af dem war hans barn, så rätte Hercules sig up på föttren som då ey war mera än 8 månader gammal, och fattade om dessa ormar och dem dräpte'.

14. Moses förmäler uthi sin 2 Book 14 cap. huru 'Pharao med hela sin ganska stora här öfwertäcktes af dätt röda Hafwess wattn där han drunknade: men Mose med sitt Folk kom öfwer torrskodd'.

Uthi Colum. *F* står Deucalle Minnurs den andras Son, uthi 15 leden under hwars tijd förmäles een stoor Flod öfwergått wärlden, som Apoll. Athen: lib. 1. cap. 7. p. 23. skrifwer, men Deucalle med sin Hustru slapp undan. Huru dee gambla och nyare hafwa beskrifwit åtskilliga Floder gått öfwer heela, och några öfwer een deel af wärlden, skall rätt nu här effter wisas och att flera hafft det nampnet Deucalle, hwar igenom den wilfarelse kommen är att de intet acktat under hwilken den almenne Floden skedd är, eller de andra små Floder.

15. Uthi samma Capitel 16 och 27 verser förmäler Mose 'huru han uphoof sin Staaf och skilde wattnet och sedan han der igenom gått, åter med sin hand och Staaf dreef wattnet tillsamman'.

Om den Grekeske Hercul som lefde nästan wid samma tijd (som sees under Colum. *E* uthi 18 leden från Japhet) talar Diod. Siculus lib. 1. pag. 16. 'Att uthi Ägypten wart een så stor Flod, att så när alla menniskior måtte förgåtz: men Hercul med sin Klubba ställte floden Nilum så att hon måste stå innom sina wanliga bräddar'. |8|

16. Huru underlig Gud den högste förde nu Mose öfwer, är i samma Capitel wijst, under samma nästan tijd lefde een stoor Konung Menon benämbd, see uthi Colum. *D* 19 leden ifrån Japhet mot Hercul i Colum. *E*. Uthi Diod. Sicul. l. 1. p. 80. läses 'att een gammal Konung benämd Menas, när han blef iagat af sina Hundar till Myridis siö, så tog en Crocodijl honom emot (med allas största förundran) och forde honom öfwer Siön till andra stranden'.

17. Uthi Mose 2 Book 16. Cap. 36. versen läses 'att Israels barn med Mose i ödemarken, åto i 40 åhr det söta Manna som kom af Himmelen och deras Kläder och skoor förnöttes ey heller'. Widh samma tijd under Colum. *D* (uthi 16 leden) lefde Tors eller Tros som kallades Þoro-Asathor (*Zoroaster*) Plin.

XI. cap. 42. pag. 821. säger, 'att det berättas att Þoro-Asathor han lefde uthi ödemarken 20 åhr uthaf Ost, så wäl tillpyntat att han aldrig blef gammal'.

18. Uti Mos. 2 Book 17. Cap. berättas 'huru Israels Barn knorrade öfwer den stora torst de lede, och huru Moses med een staaf slog på Hällebärget att de fingo der utur een starck Wattn-kiälla'. Uti Colum. *E* i 15 leden ifrån Japhet står mitt mot Moses tijd Danae hwars Dotter war Amymone om hwilken Hygin. Fab. CLXIX. pag. 240. förmäler: 'att hon skulle sökia effter wattn, och råkade så Näcken, hwilken med sin Staaf slog på Jorden', (eller som der näst förmäles) 'på een Klippa, och kom een Källa uthspringandes'.

19. Uti 4 Mosi Book 16 Capitel förmäles 'huru Corach, Datan och Abiram de knorrade mot Mosen, och Jorden ypnade sig och dem upswälgde'. Uti Colum. *L* uti 16 Japhetz ledh står Amphiaraus som swarar just mot Moses tijd. Om honom skrifwer Apoll. Athen. lib. 3. cap. VI. pag. 180. 'att Jofur dundrade så att Jorden rämnade och ypnades och Amphiaraus upswälgdes med Wagn och Hästar och syntes aldrig mera'. Uthi Colum. *F* 18 leden från Japhet wid Moses yttersta tijd står Athemenes om hwilken Apoll. Athen: lib. 3. cap. 2. pag. 154. talar: 'att han blef upswälgd af Jorden, för det han owettandes dräpt sin Fader'.

20. 4 Mosi Book 17. Cap. säger Mose 'att Arons staf han grönskades'. Det är näst tillförene wijst att den Gräkiska Hercull som lefde wid Mose tijd den 18 ifrån Japhet under Colum. *E*. Han gaf Mercur sin Klubba, om henne skrifwer Lilius Gyraldus, Syntag. IX. pag. 262. 'att hon grönskades'. |9|

21. Om Mose uti des andra Books cap. 34. skrifwes 'att hans Ansickte lyste som een eldzlåga'. Apoll. Athenien. lib. 2. cap. 4. pag. 96. säger: 'att denna Gräkeska Hercul Jofurs Son, som war 4 armbogar hög, honom lyste såsom eldzlåga uthur ögonen'.

22. Uthi Mose 4 Book 21. Cap. förmäles 'att många af Judarna blefwo af Ormar dräpte'. Uthi Hygin. 26 Fab. p. 65. berättas att under Ægæi Pandionis Son, som står uthi Col. *O* uthi 18 och 19 leden från Japhet, som just swarar mot Mose tijd, 'de Absoritaner kunde intet motstå Ormarnas myckenheet'.

23. Uthi Mos. 4 Book 22 Capitel läses 'att Bileams Åsna hon talade'. Uthi Hygin. Astron. uthi Kreftans teckn pag. 398. läses 'att Thoor giorde Åsnan, som Baggen reed på, talande'. denna Baggen eller Thionis står uti Columna *F* i 13 Japhetz ledh.

24. Uthi Josuæ Book 10 Cap. talas om huru genom Josuæ böön Gudh 'lät Solen stå stilla'. Plutarch. uthi sin book om de Romares lycka berättar att denna Hercul. som swarar mot Mose och Josuæ tijd, 'warit född när Solen stått stilla och een lång Natt warit'. Äfwen så berättar Phot: i sin Biblioth. pag.

460 om Thyeste, uti Colum. *H* som är uthi samma ledh med Hercul och Josua den 18 ifrån Japhet, 'att när Solen skulle gå neder blef hon ståendes och giorde een morgonstund för en affton'.

25. Uthi samma rum Josuæ 10. cap. gifwes och tillkenna att 'Josuæ Fiender blefwo dräpte af otrolige stora Hagel af Himmelen'. Om Hercul. uti Strabone pag. 183. skrifwes 'att han lät af Himmelen komma stora Stenar, som hans Fiender förgiorde'.

26. Emillan den 20 och 21 leden af Sems Sleckte uthi Colum. *B*, *C* lefde Jephte, som Offrade sin dotter, som sees i Domare bookens 11. Cap. Uthi 20 leden från Japhet i Col. *D* lefde Iphigenia 'Agamemnonis Dotter som blef af sin Fader Necken offrader'. Som Ptolom. Hephæst: säger lib. 5. pag. 326.

27. Uthi Domare booken 16 Cap. förmäles att Simson under Col. *A* wijd Jesse tijd, som är den 21 leden ifrån Sem, 'Miste sin stora krafft när hans Hustru skar af honom Håret'. under Colum. *D* är Cometho Pterelai Dotter uthi 21 leden från Japhet, swarandes mot Simsons tijd, om hwilken Apol. Athen. lib. 2. cap. 4. p. 93. säger 'att hon afskar sin Fader de gyllende Håren, hwar igenom han doo'. Intet långt ifrån samma tijd förmäler Hyginus Fab. 198. om Scylla Nisi Dotter som fins i Col. *M* under 20 leden 'att hon skar af sin Faders håår'.

§. III. Såsom nu korteligen är wijst hwad för een otrolig sammanstämning är funnin emillan Sems barnas ledh från ledh emot |10| Japhetz barn ledh ifrån ledh, i det dee märkeligaste gierningar, som i den helga Skrifft finnas wara under Sems afkomnes tijder och Ledher skedde, äro just genom ryckte utkomne i wärlden och tillägnade Japhetz barn i samma ledh. Så will iag nu komma tillbaka in till Noach och med flera kiänneteckn af de gamblas Historier bekräffta hwad wid hans tijd, och hwad iag nu korteligen förmält hafwer wara skiett under hans effterkommande Sem och Japhetz Barn och Barnabarn.

Den stora Wattnfloden som öfwergick hela wärlden under Noachs tijd hon hafwer warit rycktbar i dess effterkomnas tijder hoos een stoor deel af Menniskiorna, fast det är skiett under andras nampn, antingen hwar och een effter sitt Språkz art hafwer wiliat uthtolka Noachs nampn och der effter honom nämt eller och tagit någon annan derföre, af sina älsta i dess rijke som in moth hans tijd lefwat, eller gifwit Noach någons nampn af dem som wid någon senare mindre Flodh lefwat hafwa, såsom när Sodoma och Gomorra underginge, och i dess ställe blef een stoor Siö, eller när Röda hafwet dränckte een så stoor de Ægyptiers Här; såsom rätt nu wisas skall.

Huru dee Caldeer hafwa beskrifwit denna heela wärldens Flodh under Xisuthri nampn, sees Atlant. Tom. I. pag. 5. [= s. 9]. De Gräker hoos Lucianum under den Scythiska Deucalles nampn. Wåra norska Fäder under

Berghielmers nampn, såsom Edda berättar; och dee Latiner genom Ovidium under Deucalles nampn såsom sees i samma rum. Atl. Tom. I. p. 5 [=s. 9]. Dee Mahometaner förmäla under Noachs nampn samma Flodh, som sees af Neocori uthdragne berättelser af Dherbelotii Biblioth. Oriental: An. 1697. mens. oct. pag. 446. Dee Americaner berätta 'att een stoor Flod hafwer warit uthi hwilken alla förgåttz undantagandes några som sig i een Bååt och några sig i Träna, frälst'. See Merian. P. III. cap. 23. pag. 118. Och 'den Guden som dee troo gifwa dem Regn kalla dee Agvar'. Lib. IV. Hispan. descrip. cap. XVIII. pag. 49.

Hwadan alt det Wattnet kom, som dränkte hela wärlden, wiser nogsampt den helga Skrifft, i det hon säger att alla diupsens Källor då upbruste, och det regnade uthaf Himmelen uthi 40 dagar och 40 nätter. Dee lärde |11| hafwa mycket att undra hwadan alt dätta wattnet och rägnet kom, intet twikandes att icke Gudh den högsta hade kunnat af intet skapat ett nytt Wattn: men såsom den helga Skrifft intet sådant förmäler, altså see de fuller att intet annat wattn warit, än Hafzens wattn, och regnet uthur Skyna, som Gudh der till brukat. Om man will nu litet betänckia dee ord, som stå uthi 1. Mos. Books 1. Capitel, att Jorden war först betäckt om sin hela kretz med wattn, förr än Gudh den högsta skilde Wattn och Jorden åth, så att af Jorden blefwo Bärg och Backar upstijgne, och i dess diupa ställen flööt wattnet och giorde Haaf. Nu kan den, som något lärt i de Mathematiske konster, wäl uthgrunda huru stoor förmån uthi ett rundt Kloot den Cirkelen eller ringen hafwer, som ytterst går om kring; fast han ey woro mera än ett finger tiock, moot een annan Ring, som der innan före är, hwilken om han änn woro 2, 3, 4, och mera, finger tiock, intet spijsade mot denna yttersta. Hwar af man kan tänkia hwad diupheet moste wara i största Hafwen och kanskie in uthi sielfwa Jorden, att inhämpta alt dätt wattn, som war först uthom hela Jorden.

Det är och allom bekant denna tijden, som sees af hela Jordens bolls beskrifning och dess Taflor och Glober, att heela den Nordeska delen är mäst Land, och twärt om mäst den Södre delen Haaf, och litet Land mot den Norre.

Nu säger den gambla Poëten Ovidius af de älstas berättelse, att Floden hon kom genom ett Sunnan wäder lib. 1. Metamorph. v. 264. seijandes: 'med wåta wingar kom Sunnan att flyga'. och i 327. versen, der Floden hon stannade, säger han: 'Nordanwädret fördref Rägnet, att Himmelen lät sig see Jorden och Jorden Himmelen.' Allom här i Norden är bekant, att när starkt Regn komma skall, så är det genom Sunnan och Östsunnan: derföre ock här i Staden Upsala är ett gement Ordspråk, när Lagga hålet gifwer Rägn, så weet dätt

aldrig wända igen. Detta Lagga hålet är ett långt utsträckt slätt Land i söder mot Lagga hundari och dess Sockn Lagga.

För några och 20 åhr sedan kom här uthur Sunnan ett rägn från klåckan 7 om morgonen till klåckan 5 om qwellen, så starckt, att Mälaren upsteg till 3 allnar; nu hade sådant Regn stått uthi 40 Dagar och 40 Nätter hade Mä-|12| laren upstigit till 160 alnar; och då hade han kunnat dränckt hela Upland: ty här är intet Berg högre än 60, 70 eller 90 alnar från Horizonten, de iag låtit aftaga.

Man seer och när Hafwet här i Norden drifwes med Wästnordan allenast 2 eller 3 dygn, så stiger det up i Norie, Hallandh och Jutland, Bremen, och Frisland till ringesta 2, 3 och flera alnar högt, så att dät går stundom öfwer deras Dynor. Skulle nu ett sådant wäder stå i 40 dygn, så skulle Hafwet drijfwa upp, effter 3 allnars uthräkning på hwart dygn, till 120 alnar. Sådan hastig Flod af stormwäder kalla de Springflod.

Om man nu wille efftertänckia att genom een sådan storm ifrån sunnan kunde Wattnet upstiga i 40 dygn till 120 allnar, och regnet åter, som mötte det ofwan ifrån, stego på 160 allnar, så giör det tillsamman 280 allnar; hwilket kunde täckia ett sådant högt Berg, som intet ringa är: ty ett sådant Berg kan synas på 4, 5, 6 Swenska mijl bort.

Jag will indraga några Bergz-högder, som nämnas hoos dee gambla Skribenter. Boccard. i sin Canan lib. 1. cap. 8. pag. 407. indrager af Herodoti Thalia, och Eustatio till Dyonysium 'att Berget i Samothracia är 150 allnar högt'. och lib. 2. cap. 9. p. 812. 'att Abila är 600 foot'. det är 300 allnar. Strabo lib. 8. pag. 379. förmäler 'att Corinthi Berg är 3 Stadier', hwilket giör 900 allnar. Detta böör effter sombligas uthräkning synas på 12 Tyska mijl långt bort. pag. 388. säger han: 'att i Arcadia är Berget Kiolen (Cyllene) effter sombligas uthsago 15 Stadier' (giör 4500 allnar) 'och effter andras 20 Stadier' (giör 6000 allnar som är $^1/_3$ Swänsk mijl) 'Lorätt up i lufften'. Effter denna högden bör det synas på een 30 Tyska mijl bort.

Plinius lib. 5. cap. 22. säger: 'att i Syrien är Casen Berget lorätt upp 4000 steg', hwilka giöra effter sombligas uthräckning 10000 allnar. Effter andra, som räckna 6 fötter på steget, 12000 allnar; hwilket bör synas på een 42 eller 46 Tyska mijl wid pass. Ararat i Armenien synes på 15 mijl, som Olearius, i sin Persianiske resa pag. 398 talar, och bör då till det ringaste wara 1200 alnar. Pico Berget på Carnarieöjarna som sees i Meria. Americ. beskrifning part. XII. pag. 54. synes i Siön till 70. Leucas, som giör 3 $^1/_2$ grad. eller 50 Tyska mijl. Dätta in-|13|stämmer med Homeri mätning, där han talar om Ulysses reesa, 'att när han fick see på 18 dygnet Phaico Berg, såg det uth som

een Skiöld på det blå Hafwet, och det 20 dygnet kom han fram till Öön'. Och såsom Nubiensis uthräcknar 25 Tyska mijl på 1 dygn att segla, så giör det 50 mijl på 2 dygn, hwilket träffar med Homeri och Merians beskrifning, och så kommer det Bergz högd till 13000 eller 14000 alnar. Och så höga äro wåra Fiällar på sombliga orter afmätte. Pico säges på 4 dygn att upstigas, men wåra Fiällar på 5, 6 eller 7 dygn. Men orsaken där till är att wåra äro långsluttare; kunna intet heller på många orter synas långt bort, emedan många små Berg äro emillan, som förgiömma dess Spessar och nebbar. Up i Dalarne under 61 $^1/_2$ högdz graden uthi Elfwedaal ligger ett Berg som kallas Nebbe-bergh af dess wassa spetz såsom een Fogelnäbb, hwarest uppå dess högd sielfwa Kiolen (*Cyllene*) i wäster-norr synes 24 mijl der ifrån. Emillan Elfwedaal och Mora mera i öster ligger Sniö-berg, hwarest man i wästernorr seer Fiällarna 24 mijl bort, och Landen i wäster 10 mijl, i söder 15 mijl, och i öster 10 mijl.

Om man nu will taga een Cirkel och afrijta een siettedeel af Jordennes omkriss, som här under fölier och skiffta den i 60 grader och draga en rät linie från första graden *C* genom puncten *B* till *A* den 20 graden, så blifwer det een Horizontal-linie från ens öga uthur *B* till *C* och *A*, der Bergen stå afrijtade een grad höga, det är 15 Tyska eller wid pass 9 eller 10 Swenska mijl. Om nu något Berg så högt wore, skulle det synas på 150 mijl. Ty 10 grader giöra 150 mijl. Såsom om *Alpes* emillan Tyssland, Frankrijke och Italien så höga woro, så skulle de synas i Swerige neder i Skåne öfwer Hafwet, ty det ligger 10 grader från *Alpes*, så och öfwer Adriatiske siön in i Græcien. Och om *Caucasus* emillan Pontum Euxinum och Caspiska hafwet wore äfwen så hög, så skulle han synas mitt på Pontum Euxin: i wäster, och öfwer Caspiske Hafwet i öster, som stämmer in med Aristotelis ord, hwilken berättar att det synes till Ponti Euxini ingång i Mæotiska Träsket, hwilken ingång är 150 mijl ifrån den högste Caucasi kullan, som de willia skall wara Ararat, see Atlant. Tom. I. Tabula 2. Här måste |14| man achta den förhögningen, som Hafwet giör med wädret, genom dess weder-skien; hwilket iag lemnar androm till att uthräckna, ty den ombyter sig åtskilleligen.

Kan så af alt detta sees huru få Berg äro som komma till een 14000 eller högst 18000 alnar ifrån watnes Horizont; och huru små de måste synas mot Jordenes storleek: lijka såsom i denna Figur under Bookstafwen *D* såsom een liten Mathematisk punct mot een siettedeel allenast af heela Jordennes Cirkel. Giör nu een Cirkel uthom denna effter dee högsta Bergen, der Flodens watn skulle stå, så skulle han intet längre stiga ifrån Jordenes Cirkel än han här afritat finnes emillan *F* och *G* emillan 30 och 60 graden.

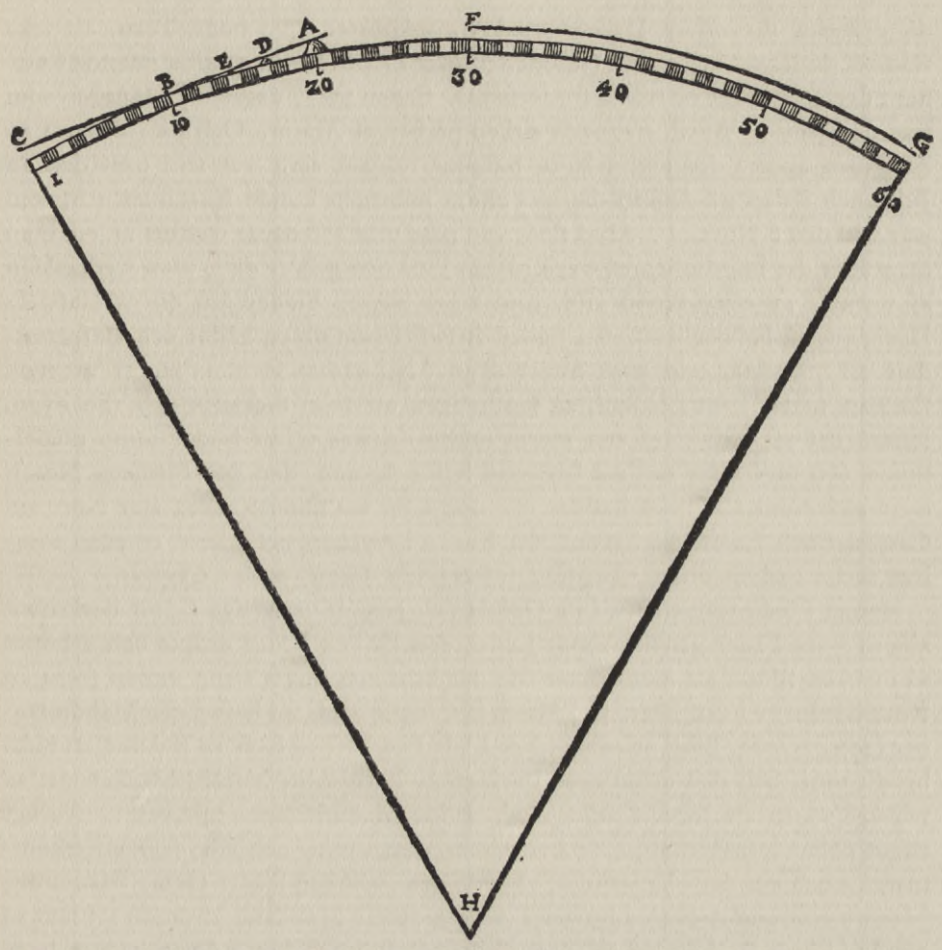

§. IV. Nu will man komma till det förra och begrunda huru länge wattnet drog af effter Moses ord genom ett wäder, det Ovidius säger |15| Nordan warit; nembligen på 170 eller 177 dygn wid pass. Ty först säger Moses att på 17 dagen i andra månaden som war effter Ægyptiernas åhretal (dät de Hebrer först brukade) den 30 wid pass Octob. då Noach gick in i Arcken, och sedan räknade i 40 dygn, som war in till 10 Decemb. effter nu Almnackornas dag-taal, då Solen wände tillbaka, då wände och Regnet åter; sedan stod wattnet såsom stilla i 150 dagar och hade stigit 15 allnar öfwer högsta Bergen. Undrar iag så på dem, som säja inga Berg warit för Floden. Kanskee alla strömmar hafwa

då drifwitz up uthur Hafwet med Wattnkonster up i höga Torn, att icke wattnet skulle stå och rutna, (såsom det skier i Leiden att det stilla stående wattnet i deras Grafwar ey måste förderfwas). Sedan på 17 dagen i 7 Månaden som war wid pass 27 April. stannade Arken på berget Ararat. Och på 1 dagen i 10 Månaden syntes dee andra lägre Bärgens tuppar, som war wid pass den 10 Julii: och sedan på den 27 dagen i andra månaden kunde Noach gå uth, som war wid den 6 Novemb. Altså flööt wid pass uthi 180 dagar wattnet af, om man nu ställer det högsta berget warit såsom Pico och gifwer dätt, utan wederskien af watnet, 13 eller 14000 alln. som wåra högsta Fiällar äro öfwer Hafwetz Horizont, så hafwer wattnet i Söder drifwit i sina diupa hållor och Hafzgrunden till 70 allnar wid pass hwart dygn. Nu såsom Ovidius säger: 'att med Sunnan wäder kom Floden', så (naturligen att tala) fodrades och 180 dygn, innom det att hafwet af een storm måtte drifwas uthur Söder utom medellinien 600 mijl Nårr om att begynna lyffta Arcken, den dee förmena Noach bygt söder om Caspiske hafwet där nog Cypress finnes; andra åter Norr om Caspiske och Euxiniske hafwet, der Furun i myckenheet wäxer, emedan somliga mena genom ordet Gopher förstås Go-furu, andra *Cypress*.

Denna Flodz wattn hafwa de Gamla och genom underliga Gåtor beskrifwit såsom wåra Fäder genom Ymæ Jotun, den Bores Söner dräpte och uthflööt så mycken Blodh att han drunknade där uthi och ingen slapp undan mera än Berghielmer i een Bååt. |16| Menn een lögligare Gåta hafwa dee Mahometaner (see i Neoco. Bibl. orient. p. 446.) 'att Eva hafwer hafft en Bakung att baka brödh uthi, och den ärfde dess Barn effter barn intill Noach, hwilken gaf så mycket wattn att Jorden drängcktes'. Hade Mahometarne updicktat, Eva ägt något annat huusgerådh, som hon giömt wattn uthi, och alla dess effterkommandes och sitt der i hopsamlat, så hade det warit een lijkare Gåta. Såsom dee Meders Konung Astyages hwilken om sin dotter Mandane 'drömde att hon så mycket wattn lät från sig att dess Hufwudstadh och heela Asien genom hennes wattn dränktes'. See Herod. lib. 1. cap. 107.

Här ifrån will man nu komma och höra åtskilligas gamblas berättelser uppå hwilket Bergh dee mena Arcken stannat hafwa.

Hyginus i sin 153. Fab. säger: 'uthi den stora Floden, som skedde, äro alla förgångne föruthan Deucalle och Burra, hwilken sig frälste på Berget Ætna som är dätt högsta i Sicilien'. Detta Berg i Atlant. Tom. I. Tab. 2. ligger under 40 middagz lin. och 37 $^1/_2$ högdz graden. Ovidius Metam. lib. 1. v. 315. beskrifwandes i Gräkland det Attiska landet säger: 'ett swårt och hårt Berg är där med 2 höga Kullar stigandes up mot Stiernorna wid nampn Barnassus sträckiandes sigh öfwer målnen. Der Deucalle med sin Hustru blef fast sittiandes med een

lijten Öckia när alla täcktes af Hafwet.' Dätta Berg ligger i samma Tafla under 47 middagzlin. och 38 högdz graden.

Virgilius i sin Eclog: VI. v. 41 pekar på det Berget Caucasum, säjandes. 'Af det Berget Caucaso, komme Burræs uthkastade stenar (som blefwo till Folk) och dee uthflugne Foglar Saturs rijkes begynnelse och Fromades tyfnat. När han staal elden från Himmelen.' Dätta nampnet *Caucasus* bära tränne Bärg, nembligen ett längst i Norden, som äro wåra Fiällar, det wijst är af Æschylo och andra gambla. Som sträcker sig från 56 högdz graden, till den 71 emillan 30 och 65 middagzlin. Den andra Caucasus är emillan 70 och 80 midagzlinien, och 43 och 48 högdz graden. Det tridie är uthi Indien emillan 120 och 125 midagzlin. och 38 och 42 högdz grad. see Atl. Tab. 2. hwilkendera Caucasum Virgilius här förstått synes af de orden där Satur hafft sitt Rijke och Fromader stal elden utaf Himmelen, hwilket stämmer in med Æschyli Caucaso indragen i Atlantica Tom. III. pag. 212. 217. [= s. 225, 229] och det som Strabo lib. XI. pag. 505. talar, som är wår Caucasus i Norden, där han upräknar alla 3 Caucasos, och säger huru Alexandri Magni Soldater till att flatera sin stora Keysare Alexandrum, gofwo dätta tridie Berget, som låg uthi Indien, Caucasi nampn, på det han skulle wara högt berömd i werlden, och så wida sträkt sina wapn, att han kommit till |17| det Caucasum som war wid Werldenes ända, där Fromader war bunden; på det han ey måtte längre uthmatta sina Krigzmän med dess arbetsamma långa reesor, som sees i Curtio lib: 7. cap. 3. Arian. l. 3. p. 230. l. 5. p. 321. Arri. Rer. Indic. p. 511. och de Lärdas *Notis* öfwer samma rum.

Så talar Strabo: 'Det som är något likmätigt uthi ryckte kommit, nemblig om Alexandro, ehuru de komma där uthinnan öfwerens, så hafwa likwäl de som dätt dicktat, giort mera att flatera och skrymta, än att säija sanningen. Såsom det att de flyttat Berget Caucasum iblandh de Indianiske Bergen och dess östra Haaf, ifrån de Bergen som äro ofwan Cholchidem och det Euxiniske hafwet, hwilket Gräkerna kalla Caucasum, som äro 30000 stadier från Indien; och updicktade så att där skulle Fromader wara bunden, emedan de moth Solens upgång intet funnit något Land längre bort. Ty Baggens och Herculs uthtogh till Indien synes wara i senare tijder antecknadt: emedan Hercul säjes effter 1000 åhr löst Fromader uthur sina Bojor. Det war och sannerlig mycket hederligare och berömeligare att skräppa af Alexandri långa uthtogh alt in till de Indianiske Bergen, än att innesluta hans uthtogh innom Euxiniske botns inwijk och dess Caucasum, att intaga och underkufwa sigh Asien; men detta Bergetz widtberömde ähra och stora nampn, dijt den stora hielten Jason med sitt förnämma medföllie (de Argonauter) är af allom trodt att hafwa giort det

1650.

1700.

1750. Turris Babylonica exstructa.

1800.

1850.
12 Dii Ed.

1900.

950. Geenel. 14. usque 18. ponuntur in Phœnicia Astarot, Karnaim, Kiriathaim, Raphaim. Gigantum urbes.

2000. Abrahamo Cadmi possessio promittitur.

2050. Sodomitæ igne pereunt excepto Loth.
Vxor Lothi in salis statuam versa.

2100. Esau & Iacob colliduntur in utero.
Iacob pelle arietina induitur.

150. Dagus passerum loquelam intelligit.
Fiolner Frem. Klauker in dolio medonis suffocatur.

2200.

250.

2300.

350.

2373. Moses arca inclusus in Nilum projectus.

80. Aronis baculus serpens Serpentes magorum diglutit.
Pharao diluvio perit.
Israelitæ 40 annis dulci manna vescuntur.

450. Moses petram baculo percutiens aquâ elicit.
Coran, Datan, Abiram terræ hiatu pereunt.
Aronis baculus frondet.
Iudæi serpentibus infestantur.

2500. Mosis facies instar ignis lucens.
Bileami asina loquitur.
Iosua orante, stat Sol & Luna.

550. Iosuæ hostes grandine interfecti.

2600.

650.

2700. 2715. Iephte filiam immolat.

750.

800. Simsoni crines tonduntur.

850. Simson domus columnas diicit.

1997. Peleg moritur
1998. Nahor mor.
2026. Noac, mor
2035. Regu mor
2050. Saruc. mor.
2097. Arphax mor.
2120. Abraham. m
2127. Salac. mor.
2154. Tharac. morit
2188. Eber mor.
2240. Iac. mpr.
2256. Iacob. mor.
2310. Ioseph. mor.

1. Sem.
1659. Arphaxad
1694. Salach 3.
1724. Eber. 4.
1750. Peleg. 5.
1788. Regu 6
1820. Saruc 7.
1850. Nahor 8.
1880. Tarah 9.
1910. Abraham 10.
2049. Iac. 11.
2109. Iacob 12. Esau.
2193. Iuda. 13.
2250. Phares 14.
2350. Efrom. 15.
2380. Aram. 16.
2450. Aminadab. 17.
2500. Nason. 18.
2580. Salmo 19.
2620. Boas. 20.
1740. Ieſſe. 21.

Japhet.
Japhan.
Chiim s. Zechim.
Kippe s. Cyprus.
Kelius s. Bure
Satur s. Bore.
Iuppes. Thor
Man s. Atle.
Gaute, Ingve.
Is, Fiolner Frej.
Dardan.
Electra,
Tros *
Illur.
Laomedon.
Priamus, Tithonus.
Tros. Mes) s. Thor non:
Hloridr.
Enridr.

(Oceanus.
Inachus
Io. s. Isis.
Lybia Epaphus
Celus s. Baleazephon.
Hana- Ægyptus
Abas.
Acrisius Proteus.
Danae.
Perseus. Amymone
Me Ely- Alnor. ctrio. cens
Hippo- Alcmena. Heries
Taphius,
Pterilaus.
Cometho.

Ægil.
Ogs. Agenor *
(Europa Cadmus
Minos. 1. Semele c. Iove.
Lycastus. Dionis III.
Minos. II.
Deucal. III.
Crete Glaucus.
Ate- Æropeman. us.
(Agamemnon.
Ipluge-nia.

Cœlus s.
Phœbe.
Latona.
Phoroneus.)
Apoll. Diana.
(Apis
Niobe.)
Busiris (Pelasgus.
(Phœnix.) Æmon.
Cadmo
Arca und Arcadi
Pleistenis.
Pelops.
Tantalus.
Menelaus)

Uranus
Hyperion
(Sol. Luna.
Phaeton.
Argus.)
Lycaon)
Nyctimus
Thyestes. Pyrotus.
Ægistus. Henioche
Erigone. Scyron a Theinterfectus.

cujus

					Marmor Arund.	Deucalionis diluvium.
						Homines una utebantur lingva Hyg. fab. 143.
						Neptuni filii Otus & Ephialtes montes montibus imponunt. Apol. Ath. p. 25.
Frater	Iupiter	Priſcus.				
	Iaphet.		Saturnus.			
(Epimeteus.	Prometeus.	Atlas)	Pluto Iupiter ſ. Amon.	Neptunus		sub Sarucho Scythæ in Phœniciam. Iſid. p. 116. 12. Dii Ap. A. pag. 122. 223.
	Deucalion,		Pan. Dionyſ. Hercul.	Lycus in inſul. fortun.		Inachus cum Jo & Scythis ex Scythia in Phœniciam. Not. Mar. Arund. 128.
						Cum Deucalione Gigantes ex Hyperboreis in Phœniciam Aſtartis, culturam promulgarunt Luc. Dea Syria. p. 881. Ioſeph. 17.
(Protogenia.	Hellen. Antiphi trion					Prometheus è formicis homines. Apol. At. 213.
Atlius.	Dorus. Æolius	Xutus Electra cum Iove.	* Oceanus			Promethei metallor. cultor. vincula per Herculem ſolvuntur. Strab. 505.
						Manas, Menes, Menedios, in Tartarum detruſus a Jove fit Plutonis boum paſtor. Apol. Ath. 5. 115.
						Pediades Mani filia. Apol. Ath. 225.
						Ingve Manni filius Uptalam condidit. Herod. 4. c. 45. Tacit. Ger. 2. Plin. 4. c. 13. & 14. Solin. Schef. Upſal. p. 12. 200. annis a diluvio.
Endymion.	Creteus		Eurinome cum Iove.	Cranaus ex Pediade.		Cadmus in Phœnicia colonos ponit. Conon. nar. 32.
						Danaus in Ægypto Veſorem debellat. Abb. Stad. f. 5. Iuſtin. 1. p. 7. Iornand. c. 7.
						Pelasgi tempore Lycaonis 49 filii igne pereunt, excepto Nyctimo, Apol. A. 189.
						Phaeton in Eridan. terram incendit. Hyg. fol. 152.
	Amythaon. (Siſyphus	Ata. naſ. Dardanus.	Thalia.	Attis.		Niobe uxor Jovis in lapidē flentem converſa. Hyg. f. 169 Ap. 168.
						Acriſius & Proteus in utero inter ſe diſſident. Ap. A. 77
						Ex Jove & Thalia 2 infantes bis prodeunt. Macrob. 5. Sat.
					2149. Cecrops.	Hercules ſe Iovi in pelle ariotina oſtendit. Herod. 2. c. 42.
						Amythaon. tempore paſſerum loquela intellecta. Ap. A. 42. Apollonius vid. Lex. Car. Step.
						Glaucus in dolio mędonis perit. Apoll. 154. Car. St. Lex. 407.
	Melamp. Glaucus	Scæneus Erictonius.		Granae		Neptunus Cecropis tempore univerſam Atticam Pelage inundavit. Ap. A. 222.
	Antiphates Bellerophon.	Atalanta.			2168. Cranaus.	Prima bella Cecropis tempore. Ap. A. 221.
		Troes		Erictonius.	2309. Amphictrion.	
						Danae cum fœtu arca incluſa, in aquam projecta. Luc. Dotis. p. 207. Apol. 83.
	Oicles Laodamia.			Pandion.	2320. Erictonius.	Rampſinites Tunicam Magicam ab inferis accepit, qua miracula coram Moſe fecit. Lil. Gyral. 122.
					2399. Pandion.	Hercules in pedes erectus 2 ſerpentes necat. Ap. A. 94.
						Hercul. Nili fluxum ſiſtit clava. Diodor. Sic. 16.
						Mena à canibus perſecutus fugit in paludem & à Crocodylo in terram miraculoſe defertur. Diod. Sic. 80.
	Amphi Saraus pedon.	(Aſſaracus.	Ilus.	Erecteus.	2422. Erictheus.	
						Neptunus Perſei tempore Cephei regnum inundat. Ap. 86
						Zoroaſter in deſerto 20. ann. caſeo vixit Plin. XI. c. 42.
						Neptun. fuſcina terram percutit & aquam elicit. Hygin. f. 169.
		Capis.	Laomedon.	Cecrops Ortheja.		Laomedontis tempore Neptun. Trojam inundat. Ap. A. 112
						Amphiaraus terræ hiatu perit. Aſthomenes terræ hiatu abſorbetur. Ap. A. 120.
					Cecrops II.	Mercurii clava repullulaſcit. Lil. Gyr. 262.
						Herculi Iov. fil. igneum Lumen ex facie. Apol. 96.
						Aſinus quo vectus Dionyſ. vocem humanam edit. Hyg. Sig. Cancri. 198.
		An. (Hector chiſes.	Tithon Priamus.	Pandion.	2505. Pandion. II.	Hercul. ſatus longa nocte & Sole morante. Plut. 2. 32.
						Thyeſtis tempore Sol. ex occaſu ortum facit. Phot. B. 460.
						Hercul. ex cœlo lapides hoſtibus immittit. Strab 183.
					2538. Ægeus.	Abſoritani ſerpentibus infeſtantur, Hyg. F. 26.
						Hercules propter amorem Lydiæ lanificus fit. Luc. Dial. Iovis. Æſculap. Hercul. 148.
			Menon Hector.	Niſus. Ageus	2572. Theſeus.	
					2613 Menesteus.	Agamemnonis filia Iphigenia Dianæ immolatur. Anton. lib. Metaph. 2.
				Sylla. Theſeus	2625. Demophon.	Sylla patri capillos tondit. Hygin. f. 198.
						Cometho aureos patris capillos tondit poſtea moritur. Apol. A 100. 93.
				Demophon.	2704. Neleus.	Hercul. cum Iovi immolaretur omnes interficit. Herod. 2. c. 45.
				Neleus.	2887. Megacles.	Cleomed. columnam tecti in quo 60 pueri conſeſſit. Paus. 361.

aldralängsta och widesta uthtogh och kommit till de orter som lågo in wedh Caucasum, där fordom är skrifwit att Fromader war widh yttersta Werldenes ända och widh dess Caucasum bundin. Genom dätta Berget mente Alexandri Soldater winna en stor nåd hoos sin Konung att de satte och dicktade dätta Berget Caucasum uthi Indien. Widare så är detta rätta Caucasi höga grenar, som sträckia sig uth till Albanien, Iberien, Colchos och Henochios.'

Dätta märkeliga rummet måste wij widare öfwerläggia: först säger Strabo att den rätta Caucasus är 30000 Stadier ifrån Indien det är 60 grad. Detta Berget, som Alexandri Soldater honom till beröm kallade Caucasum, kunde intet wara den rätta Caucasus emedan det ligger wid Indiens begynnelse emillan 120 och 125. middagzlin. effter Ptolomæi Universal Tafla, så och Asiæ VII, där Floden Indus har sitt ursprung. Icke häller kunde den andra Caucasus wara den rätte; ty det är intet mera än 40 grader ifrån Indien eller 20000 Stadier som ligger emillan 70 och 80 högdz graden emillan Euxiniske och Caspiske hafwet. Uthan wår Norska Caucasus som lycktar moot 60 och 65. middagzlinien in till Grohafwet eller Saturs hafwet, och där ifrån in till Indien är 30000 Stadier eller 60 grader, den Æschylus den gamblesta Poëten och andra beskrifwit hafwa. see Atlant. Tom. III. pag. 212. 601 [= s. 225, 594]. Tom. II. p. 555 [= s. 569].

Till det andra beskrifwer han Bergetz belägenheet af Jasonis widt berömda och dräffelig wida uthtog, hwilken, sedan han hade fått det Gulskinnet wid Colchos, tog sig den resan före up genom Pontum Euxinum, Mæotin och Floden Tanaim up till de Riphelska Bergen och Kimi |18| där den rätta Caucasus war, som sees af Atlant. Tom. I. cap. 26. pag. 665. [= s. 418].

Till det tridie säger Strabo att denna widtberömda Caucasus han är wid yttersta wärldenes ändar och sträcker allenast några grenar från sigh i Söder till Albanien, Colchos etc. intet war wid den Caucasum som ligger emillan Caspiske och Euxiniske hafwet Jordennes och wärldenes ända. ty Alexander kom icke allenast Nor uth öfwer honom, uthan öfwer Tanaim till 120 mijl som sees af hans Stodar som han satte uthi Schytien, under 57 högdz graden, 70 middagzlin. och hans Altare som stodo under 65 middagzlin. och 57 högdz graden, som sees af Ptolom. Tab. 2. Asiæ och Curtii Tafla. Byggiandes han een Stad wid floden Tanaim wäl wetandes att Scytherna drogo sig än längre Nordan åth tillbaka när de Troppar blefwo slagne, som wåra Scythers Konung sände emot honom genom dess Underkung Gård-Asen. De grenar som Strabo nämner, finner man till een deel uthi Ptolomeo huru de komma från Nordan som äro Riphelske och Cerauniske bergen under 48 och 58 högdz

grad. 65 och 85 middagzlin. och stanna emillan Euxiniske och Caspiske hafwet, uthi den andra Caucaso.

Widare willia wij komma till andra Skribenter, och tillse hwarest de willia Arken hafwa stannat. Servius öfwer Virgilii indragne rum talar således: 'Jofur när han blef ledse wid Menniskio släcktet för Giättarnas grymheet och tyranni; emedan uthaf deras blodh hade Menniskio släcktet fått sitt ursprung: Så lät han een Flodh gå öfwer heela Wärlden, och förgiorde alla Menniskior undantagandes Burre och Deucalle som blefwo frälste på Bärget Atho. Andra berätta att Jofur, för det att Lycaon satte för honom sin Son att upätas, brände honom up med Tordön eller Eldh af Himmelen, och sedan lät en Wattnflodh fördärfwa de andra, undantagande Burra Epimethei Dotter och Deucalle Fromaders Son, som blefwo frälste på Bargasum.' Något der effter säger han: att (Virgilius) 'han ombyter något Sagornas ordning. Ty under Saturs tijd war ingen Flod. uthan under Ogge de Thebaners Kung. Och den andra Floden war under Deucalle.' Dätta Berget Athos ligger emillan Thracien och Macedonien under 50 middagzl. och 42 högdz graden. Om Barnassi belägenheet är förr talat.

Josephus i sina Judeska gambla handlingar Lib. I. Cap. IV. berättar af Beroso Chaldæo således: 'att det säjes det en deel af Arken skall finnas i Armenien wid Berget Gordin, och några taga af dess beck att bruka till Läkedom'. Desse Bergen som sees af Ptol. Tab. II. Asiæ och min Tab. 2. Atl. Tom. I. liggia under 39 högdz grad. och 80 middagzlin. uthi den större Armenien. Uthi samma rum förtällier Josephus af Hieronymo Ægyptio, |23| Mnasea och Nicol. Damasceno 96 Book, som således talar: 'Ofwan de Minuers land är ett stort Berg i Armenia som kallas Bary (Barzis) till hwilket många flyt och där sig förwarat när Floden war, och att en hafwer der på kullen med sin Ark stannat och sedan een långan tijdh warit där qwarlefwor af honom, som kan hända war dän Moses talar om.' Detta berg menar Ortelius wara det samma med Gordii Berget, och 'kallas af Tzetze, och Epiphanio, Lubar och af P. Gyllio Nim-bar (Noim-bar) där Noe Ark stannat, intet långt från Floden Tigers ursprung, den Tevetus säger kallas af de Armenianer Gibel Noe'. Gillii utsago stemmer mycket wäl in med Ptolomeo angående Bergetz belägenheet wid Tigris Flodens källor.

Bocch. i sin Phal. 1. cap. 3 pag. 15. indrager aff Sibylla verser 'att på Phrygiæ Berg Cælene skulle Arken stannat'. Detta berg ligger i den mindre Asien under 83 middagzlin. och 39 högdz grad.

Becanus will att Arken skulle stannat på det Berget som Alexandri Magni Soldater honom till ähra kallat Caucasum som ligger under 125 middagzl. och 41 högdz graden som sees af hans Indo-Scythia pag. 474.

Wåras sägner willia hafwa Arken stannat up i Jemptland under den 63 1/4 högdz graden 35 1/3 middagzl. på det höga Berget Arœ-skutan, hwarest än i dag des enfalliga Inbyggiare så fasta i den tankan äro, det iag af åtskilliga uthforskat, men ey williat tro, där icke deras Profst Mag: Salomon Hofwerberg nu i detta åhr mig det bekräfftat.

De åter, som up i Dalarna boo wid Elfwedalen, hafwa äfwen en så stark effter urminnes Sägner tanka att uppå Berget Nebbo skulle Arken stådt; hwilket ligger tillhopa med Neptuns Berg, hwars högd näst tillförenne här beskrifwen är och ligger under 36 middagzl. 65 1/2 högdz graden see Atlant. Tab. 43. fig. 149. Så att de och för 20 år sedan låckade min Son Prof. Ol. Rudbeck, Prof. Math. Elvium, Dn. Petrum Salanum och Dn. Plantin att änteligen resa up att bese det Berget, till ringesta att få höra deras fasta tro och tanka om sådant. Då de finge see dess Skreckelige högd, och huru det till så många mijl på alla sidor lät sig synas, men inga effterlefwor af gammalt Skeps-wrak som det gemena Folket sig inbillade.

Äfwen tanka hafwa och de långt bort belägne enfaldige Lappar af urmines segner, som liggia widh de höga Bergen Lappovari och Avan-Saxan under 68 1/3 högdz graden och emillan den 38 och 39 middagzlin. det de berättade när min |24| Son Pr. Ol. Rudbeck med Grefwarna Gyllenborgarna och M. Andreas Holtzbom woro up till Lapland. Hwilka Lappar fast de litet nu först i dessa tider hafwa fått kunskap af Gudz ord, så hänger likwäl af älsta tijder den sägnen om een stoor Flodh, som alla dränckt, men några uthi een Skuta der blifwit på Bergen förwarade. Altså seer man af alla dess Skriffter och berättelse att en dreflig Flod warit öfwer hela Wärlden, och att några hafwa blifwit på ett högt Bergh förmedelst een Bååt eller Skuta frälste, men om Bergetz rum och nampn komma dhe intet öfwerens.

Nu såsom man seer af den Helga Skrifft Genes. 8. Cap. så hafwer Arken stannat på det högsta Berget Ararat på 17 dagen i 7 månaden: och på 1. dagen i tionde månaden syntes först det öfwersta på de andra Bergen. Hwilket nu skall wara det högsta Berget i wärlden komma de Lärda intet öfwerens.

Ricciolus i sin Geogr. lib. 6. p. 219. förtälier effter åtskilligas uthräkningar om Ætna att det skulle wara wid pass 4000 steg högt. Alpes wid Italien 12000. Armeniska Bergen 577. Athos mot 10000. Atlas uthi Africa 12000. Caucasus till det minsta 47000 giör 320 stadier 9 1/2 mil eller 2/3 grad. wåra Norska fiellar till högsta 13000 steg. Pico mot 9000. Riphæi wid Obium 21000. Tocoantepec 8000. (högst 36000).

Becanus åter menar den Caucasum som Ptolomeus sätter öster om Caspiske hafwet, hwars högd ingen beskrifwer. Af alla dessa Bergens och flera af Ric-

ciol. lib. 6. pag. 219. beskrifna kommer intet någotdera till den högden som Caucasus hafwer, och serdeles det stycket som Olearius pag. 398. och Strausius pag. 121 i deras Persianiske resor beskrifwa och Inwånarena Armenianerna kalla Messina, Persianerna Agri, Araberna Subeilhan och Strausius säger sig uthi 6 dagar hafwa upföre rest, med en Bonde och een Åsna, som förde dem spisning och wed till att wärma sig, emedan ju högre de kommo ju kallare war det, ehuru det war först i Julio Anno 1670. och Wijndrufworna nedan wed Bergzfoten mogna. Hwar dag reste han 5 mijl, och wid hwar 5 mijls ända bodde een Munk som hyste sådana Främmande som willia bese dätta Berg, emedan de fullkomligen tro Arken der stannat, gifwa och dem, som dijt komma, stycken af Arken, fast de intet kunna komma öfwerst på spetzen, uthan föregifwa att man |25| intet altid kan komma så högt up för elakt wäder och Sniöfall, såsom det nu skiedde Strausio. Men Olearius den Furstelige Holstenske Ambassadeuren, som war een lärd Man och mycket begiärlig att sådant efterfråga, feck icke allenast kunskap af dem, som der kring bodde; uthan och af een Förnäm Sylta eller Herre, som war Kungens i Persien sänningebudh till Fursten i Holsten, wid nampn Imamculi, och bodde intet långt från dätta Berg i Landskapet Karaback, att ingen nu mera kan komma till detta Berget. Ty icke allenast på några mijl om detta Berget, äro höge och skråflige Steenklippor och diupa Dalar, uthan och det högsta Berget uthan twifwel genom Jordbäfning, är här och där i stora springor klufwit och spruckit, så att ingen wäg för dess diupa och stora remnor och klyfftor kan der finnas till det rummet, som Arken skulle hafwa stått. Och detta synnes likare att ingen kommer dijt up, utan Munkarna, som boo på Bergetz sidor, att winna penningar, föregifwa sig kunna komma stundom up på det högsta, gifwandes dem gambla träbitar uhr skogen der wid tagne och klappurstenar, till ett teckn att de warit där: äfwen som de giöra wid de Heligas kläden, Skor och Been. Så att iag tror, där man hade alla bettar, som de skiänckia bort af Noæ Ark, skulle man kunna byggia een heel Stadh, och alla bettar af S. Nicolas skosulor där af giöra Skoor åth ett helt Regemente. Man låter så alt sådant wara i sitt wärde. Män såsom detta Berget är det högsta, och allas berättelser och Skriffter stanna om Arkens hwilande på den orten, så är likast att man där wid blifwer. Ehuru de af ingas äldre Skriffter; ey heller af Inwånarena der kring finna något Bergh egänteligen kallat Ararat. Uthan de gissa att det skulle antingen hafwa sitt nampn af Floden Araxi, eller Landet Armenien. Fast och på dätta sättet kunde Beccanus förswara sin Ararat eller Caucasum, så och Gordiæi Bergh på östersidan om Caspiske hafwet af de Floder, Land och Städer som där finnas, om han kommit sig i hog att bättre se Ptolomæum igenom och hans 7 och 9 Asiæ Taflor. Hwar-

est finnes Archosiæ Landskap, Aria landh och Flod, Goria landh |26| och Bergh, alla emillan 30 och 40 högdz graden och 105 och 125 middagzlinien. Elliest om man skulle willia gå till ordetz ursprung och betydelse, så kunde man giöra det både till Hebreiskt, Grækeskt och snarast till Skytiskt. Ty Bergh på Hebraiska är *Har*, på Gräkiska "Ορος, på wårt Skytiska Ar, Aur, Eir, och Ör: och när man talar om många Bergh, säger man Arar och Aurar; och dädan kallas höga kulor på Kroppen Ærr. Aud, ad, at, är Landskap, såsom sees i åthskillige ihopbundne ord: såsom En-aude, Aud-al, Od-al, Her-od, Her-at, Upsala aud. Och är så *Ararat*, så mycket som ett Bergut land eller Bärgslag och Bärsland. Hwilket meckta wäl stämmer in med de ord, som Bocchart. Phal. I. cap. 3. pag. 18. indrager af en gammal Hebræe Joseph Gorion, säjandes: 'ifrån Bergzlagen Araratz Folck kom en Ålänning. Dessa äro och inslutne på alla sidor med Bärgh, ty Alexander Magnus lätt med Järengaller och ett fast Slott förwara och sluta deras uthgång af Bergen.' Där öfwer säger Bocchard: 'seer tu gunstiga Läsare att Bergen Ararat ifrån de Caucasiske Bergz portar i Armenien och Iberien sträckia sig up till Alänningarna, hwilka Josephus, dädan detta tagit är, bewitnar warit Scytherna'.

Detta stämmer och med Hieronymi ord dem Bocchard. pag. 19. indrager, säijandes: 'Noæ Ark, med hwilken han och hans Barn blefwo frälste effter Floden, wardt intet förd till de Bergen i Ararheim: som i gemen öfwer alt kallas Ararat. uthan till Berget Taurs högsta klippor, som hängia eller synas öfwer Araratz slätter.'

Är således klart, att Ararat effter Scythiska Språket, betyder ett Land af många Bärgh; då och wed den tijden, som Moses skreef om Berget Ararat, Scytherna reda där bodde, som af wåras och de Främmandes Historier här näst wisas skall: det och de andra dätta Bergetz gambla nampn bekräffta skola, såsom är *Caucase*, eller *Gaucase*, *Graucase*, Gård, och Bärg, öfwer hwilka ordz ursprung de Lärda mycket arbeta; men fåfängt uthan wårt Språks kunskap. Att Caucas och Graucas äre Scythiske ord, är wijst af Plinio i Atl. Tom. II. pag. 555, 556 [= s. 569 f.]. Gard kallas icke allenast på wårt Språk Berg; uthan alt det som instänger ett annat. Såsom Gierds-gård, Kål-gård, Trägård etc. see Atlant. Tom. III. pag. 458 [= s. 461]. Dädan Ryssarne och alla Slaver kalla sina Bergh *Gråd*, ombytandes allenast Bookstawen *R*, sättiandes honom bättre fram i ordet. Ordet *Baris* är tagit af wårt Bergis andra böjelse, allenast de Främ-|27|mande uthslutit *G*. Det wij och giöra uthi sammanbundne ord. Såsom Bärsby, Bärby, Bärs-lagen, Bärs-män, Bärs-bygden, Barsta.

Men sedan nu andra slagz Folk i samma orter inkommo, hafwa de gifwit dem effter sitt Språk andra nampn, som förmält är.

Fast man nu icke aldeles kan med fingren peka på hwilken dera Klippa af dessa Ararat Arken stannat, så wisar likwäl ett klart rum uthi den helga Skrifft IV. Reg. 19. cap. att Ararat war strax ofwan Assyrien, der så talas i den 36 versen, sedan Herrans Engel hade slagit 185000 af Senacheribs Här wid Hierusalem: 'altså drog Senacherib Konungen af Assyrien sina färde, och blef i Ninive. Och tå han tilbad i Niseråds sin Gudz huus, slogo honom hans Söner med swärd, Adramelech och Sareser, och undflydde in uthi thet landet Ararat.'

Uthi Atl. Tom. I. Tab. II seer man att Hierusalem ligger under 33 högdz grad. 68 middagzlin. i Söder, och i Norr der ifrån ligger hela Assyrien emillan 35 och 40 högdz graden: och Ninive, dijt Senacherib reste, och war hans Kungzsäte, ligger under 38 högdz grad. 77 middagzlin. och der ofwanföre landet Ararat under 42 högdz graden, dijt Senacheribs Söner flydde up i Bergen, sedan de dråpet förrättat. Det är och merkeligit att i Texten står Landet Ararat, och intet Berget; hwilket stämmer in med det iag af wårt Språk wijst hafwer, att Ararat betyder ett Land fult med Bergh.

§. V. Jag will nu komma och wisa huru tiden effter den helga Skrifft om Noachs Flodh, instämmer med wåras och de Græcers och Latiners Skriffter, om Deucalles Flodh, och hwarföre de inkom nämbt Deucalle Fromaders Son att han blef frälst, och intet någon annan, under Noachs nampn.

Effter den helga Skrifft faller på 1650 Noachs tidz Flod. Deucalle Fromaders Son war i Japhetz afkomme den 8 ifrån Japhet som sees i Tafl. pag. 20 [= s. 18] under bookstafwen *L*, då Wärlden temligen war besätt med Folck, och wid den tijden ingen Flodh förmäles, hwarken i den helga Skrifft, eller andras Skriffter, som swarar emot Nahor Saruchs Son, som war den 8 Sems afkomne: altså stämma intet här tiderna öfwerens. Och är utan twifwel en orsaak hoos de Hedniska Scribenter denna, att såsom inga Skriffter i första tijderna warit, uthan allenast gambla berättelser, från de första Fäder, till deras Barn och Barnabarn, så hafwa de snart felat. Och de senare förtält de stora underliga händelser om hwar andra, såsom wijst är af |28| Ovidio, hwilken, afmålandes Babylons Torns bygnat genom Neckens Söner, de stora Hieltar, att de lyffte det ena Berget på det andra, kommer sedan att beskrifwa Deucalles Flodh, som skulle warit föruth omtalter. Men hwarföre de änteligen nämna Deucallen, kan iag ingen annan orsaak see, än denna, att hans nampn war Scythisk och betydde en Wåått Mann, den som mycket Regn och Wattn uthstådt. Sedan att han synes warit den första af Scytherna, som för de Syrer, Cananeer och andra Sörlänningar berättat hafwer om denna Floden, hwilket hafwer skett under Saruch

och Nahors tijd, då han med flera af wåra, det första uthtog giorde, som wijst är §. 2. p. 7 [= s. 9], och såsom han war af wåra Fäders afkomme, som uthi Tafl: p. 20 [= s. 18] wises, så kallar och Lucianus honom en Scythe, och införer huru han kom fremmande in uthi Syriens land, och uprättade ett Tempel Gudinnan Freja eller Juno till ähra. Och såsom nu ingen af alla gambla Hedniska Scribenter, så wäl och fulkombligen hafwer beskrifwet Deucalles Flod, att man der igenom kan see den warit Noach, så will iag alla Luciani ord här införa, som uti hans Book om Dea Syria pag. 882. således lyda. 'De mästa Skribenter bekenna att den Scythiska Deucallen, den Deucalle, under hwilkens tijd den stora Wattnfloden warit, hafwer bygt detta Templet. Hwad de Gräker om denne Deucalle förmäla, hafwer iag hört: och så lyda deras sägner. Detta folkslaget, som nu lefwer: hafwer intet warit af första begynnelsen; uthan det är alt förgångit. Men detta Folkslaget, som nu är, är det andra slaget, som å nyo är till sådana myckenheet upwäxt af Deucalles börd. Om det förra slaget förmäles dätta: att det hafwer warit mycket försmädliget, bedrifwet lättfärdiga gierningar, inga eder acktat, ingen williat herbergera, inga nödträngda bönhördt. Hwarföre hafwer det fallit i ett stort älände: när Jorden hasteligen hafwer uthur diupen uthgutit stort Wattn, ohörliget Regn fallit, alla Floder och strömmar öfwerflödat, och Hafwet så upswullit, att alt syntes wara wattn, och således alla blifwit förgångne. Men Deucalle är allenast worden behållin till det senare Menniskio släcktetz upkomst, för dess försichtigheet och Gudfruchtigheet. Hwilken på dätta sättet blef förwarat. han steg uthi een stoor Arck, som han ägde, med sin Hustru och barn: och när han ingick, fölgde honom Wildswin, Hästar, Lejon, Ormar och alla andra slagz Diur, som Jorden föder; ett par af hwart slag. Hwilka han emot tog, och de honom ingen skada giorde. Uthan war dem emillan en sådan enigheet, såsom een Gudomelig mackt den giort hade: och alla seglade med Arken, så länge Wattnet warade. Således berätta Gräkerna här om.'

Om Dufwan som Noach sände uthur Arken talar således Plutarch. uti sin Book om |29| wildiurens klokheet pag. 968. 'Sannerlig de som hafwa åtskilliga gambla sägner att berätta, säja att Deucalle han sände een Dufwa uthaf Arken, hwilken uthaf det hon kom igen, troddes att det ännu war Regn och owäder, men när hon flög bort, så war det skönt och klart wäder.' Att denna Deucalle war en Scythe och den Scytiska Konungen Fromaders Son, sees af flera de älsta Skribenter såsom af Carol. Stephan. Lex. pag. 671. säijandes: 'hoos Herodotum uthi hans book om Fromaders band och bojor läses: att när Scythien blef öfwerflödat af Floden Aguila, och Scythernas Konung ey kunde skaffa sina Undersåtarer uppehälle, så kastade de honom uthi fängelse. Hwilken Hercul

sedan frälste uthur fängelse i det han grof uth Floden Agul eller Örnen, in uthi stora Wästerhafwet.' Mart. Ep. 7. lib. Spectac. 'Fromader, som är bundin wid det Scythiska Berget, huru plågas han af Örnen.' Claudian. 'Den olycksamma Fromader som är bundin wid det Scythiska Berget.' Fleras rum kunna läsas i Carol. Stephan. Lexic. och Prideaux anteckning till Marmor Arundelianum. Hwilken derföre uthaf allas Scribenters enigheet sluter pag. 106. 'Att Fromader war ingen Gräk, ey heller är någon som det tillstår, altså är det erfarit att hans Son Deucalle kommit fremmande in i Græcien: men om han kom ifrån Scythien eller Ægypten är något owist.'

Om Fromaders hans Faders band wid wårt Scythiska Bergh Caucaso längst i Norden in wed werldenes ända och Wästerhafwet, och under Norstiernan, som Dionysius säger, är här förr af Æschylo och Strabone pag. 17 [= s. 20] och i Atlant. Tom. III. pag. 212 [= s. 225] bewijst. Apoll. Ath. lib. 1. pag. 22. tillstår 'att Fromader war bundin wed de Scythers Berg Caucaso'. Och strax der näst säger han: 'att Deucalle effter sin Faders Fromaders rådh giorde sig en Ark att undfly den stora Floden som komma skulle'. Huru de Græker och Latiner blanda nu denna Deucalles Regementz säte, och andra händelser med twenne andra Deucaller, nembligen den som war Minnurs Son och står i Taflan pag. 20 [= s. 18] under *F* och war den 15 ifrån Japhet, och med den Deucalle, som war Herculs Son den 19 ifrån Japhet, skall strax wisas. Allenast man achtar dätta, när man betäncker det som sagt är, att genom denna wår Scythiska Deucalle är rychtet uthkommit, såsom under hans tijd skulle den stora Floden öfwer hela werlden skett, och han effter sin Faders råd up i Scythien bygt Arken, och der på dess Ararat eller Caucaso öfwerst i Lapland med Arken stannat, som gemene man tro. Hwar igenom är kommit och att den gamla Ptolomeus i sin |30| 2 Tafla satte Deucalles haf ofwan 62 högdz graden in mot Island och Norige.

Man kan och här af sluta, att denna Deucalle, Fromaders Son måste hafwa burit den första Deucalles nampn, som war Noack; emädan man klarligen seer, att det som om hans Flodh skrifwes, kommer Noach till, och således kan man kalla Noach den första Deucalle. Sedan kunde intet Noach wara denna andra Deucalle Fromades Son, emedan Noach war Gudz barn och dyrkade inga Afgudar, ehuru han wid denna tiden än lefde, som sees uthi Taflan under Bookstafwen *B* när han doo. Men denna Deucalle Fromaders Son war den som förde Afguda-dyrkan både in i Græcien, Assyrien, Canans land och Ægypten, som snart här effter wisas skall. Och där af kom det, att sombliga mente honom warit ifrån Ægypten eller Græk-land, så och af det de blandat hans wäsende med de andra Deucallers gierningar.

Plato tilstår att de gambla intet wettat mera af än denna ena stora Floden där han i sin Tom. 2. Timæo pag. 23. och de Legibus l. 3. pag. 677. säger: 'Ii wetta intet att förtällia mera än om en mäckta stoor Flod, ehuru andra tala om flera Floder.' Dessa floder som andra af Scribenterna upräkna äro de som allenast giort någon stoor skada uthi wissa Land och Rijke. Såsom det Josephus uthi sina Handlingar talat lib. 1. cap. X. 'Strax sedan Sodoma war upbränt' (det och Mose förtällier med några flera Städer och många 1000 Menniskiors undergång) 'blef där i hastigheet een stoor Siöö benembd Asphaltiles.' Widh denna tiden lefde denna Deucalle Fromaders Son, som då kunde wara 200 åhr gammal, äfwen wid den åldren som de af Sem afkomne wid samma tijd woro. Ty Deucalle är den 8 i Japhetz Släckt, som Nahor i Sems afkomne. Och med detta, som då skedde wijd Sodoma och Gommorra, instämmer artigt det Hyginus i sin 152. Fab. genom en Gåta förtällier: 'Phaeton war Solens och Glimmans Son; när han nu hade stigit på sin Faders wagn och kom temligen högt up i lufften, föll han neder i Oeridan. När Thor slog effter honom med Liungeld, begynte all ting brinna och då Thor wille alla Menniskiorna fördärfwa, låss han som han wille denna stora branden släckia: och lät så alla strömmar flyta öfwer Jorden, då alla Menniskior förginges undantagandes Deucalle och Burra.' See huru artigt här genom Phaetontis fallande med sin brinnande wagn afmålas Sodomæ och Gomorræ afbränning, hwars land sedan wardt wändt i een Siö. Men denna Gåtan blandar Noæ stora Flodh med denna Sodomæ och Gomorrhæ Siö Asphaltite som då först blef till eller upkom. |31|

See och huru dräflig Deucalles tijd instämmer med Phaetonte, som uthi Tafl. p. 20 [= s. 18] under Bookstafwen *I* är uthi 8 leden från Japhet, så wäl som Deucalle, i Colum. *L* och så den 8de ifrån Japhet, och Nahor Abrahams Farfars tijd, då Sodoma brändes, äfwen den 8 ifrån Sem. Ty under Colum. *B* seer man honom lefwat in till den tijden att Sodom wart brändt. Hwarföre hafwer iag i min Tafla kalladt denna Deucalle den andra, och kan så honom tillräknas den första af de små Floderna, som skiedde effter den stora och almänna första Deucallionis eller Noachs flod. Den Gräkiska Poëten Nonnus i sin 4 Book 203 versen kallar och denna Floden den Andra, och den Första som under Noach skedde, Oggyrs Flod. Hwilkens tijd och närmare kommer in till Noach, än som Deucalle Fromaders Son, ty Oggean och Oggyger den gamla är alt en Person, och nampnet alt ett att betyda, som är att wara Hafwetz Konung: ty om någon hafft ett stort Haf att segla uthi och sitt Skepp styra, så hade wisserligen Noach. Och är Oggean (*Oceanus*) den 6 ifrån Japhet uthi Colum. *E* der Deucalle Fromaders Son är den 8 ifrån Noach.

Den Tridie Deucalle han war Minnurs Son, den 15 ifrån Japhet, som sees under Colum. *F*, moth honom så war Esrom den 15 i Sems ledh, swarandes mot An. M. 2350. under dessas tijd blef Mose An. M. 2373 född, som sees af den helga Skrifftz uthräkning, så och Euseb. Chron: 2. p. 73. Under denna 3 Deucalle, så infaller på hans 104 åhrs ålder Pharaos med sin otaliga stora Härs fördränkning uthi det röda Hafwet: hwilket de Hedniske Scribenter synes hafwa af gemene Mans åtskillige ryckte wänt in på Floden Nilum, som intet långt ligger ifrån det röda Hafwet, om hwilket Diod. Sicul. här indragen pag. 7 [= s. 9] n. 15. förmäler. Stämmer och denna tridie Floden in med det Isidorus lib. 13. cap. 22. skrifwer, säjande. 'Den tridie Floden skedde i Thessalia wed Mosis eller Amphitryonis tijdh, som war den tridie Regent effter Cecropis tijd. Hwilken Flod borttog een stoor hoop Menniskior uthi Thessalia, och så blefwo frälste genom flyckt uppåt Bergen: serdeles på Bargnassum, uthi hwilkens omkriss Deucalle regerade: hwilken tog emoth alla dem som på Båtar till honom flydde öfwerst på Berget, och dem der underhölt.' Dätta stämmer och tämmelig när in med Marmor Arundel. Epoch. 4. p. 159. där så står: 'Wed den tijden skedde Deucalles Flod, och han flydde till Cranaum uthi Athen.' Uthi Ep. 5. p. 160 läses: 'wed den tijden regerade Amphitrion Deucalles Son wid Thermopylas'.

Öfwer den 4. Epoch. giör Thomas Lydiatus pag. 18 uthräkning på tijden att det skulle hafwa skett An. Mund. 2476. Men effter |32| min uthräkning faller Amphitrion uthi Columna *P* på werldenes ålders åhr 2309. effter den hälga Skrifftz tijderäkning: och då skiedde Pharaos fördränkning An: 2454. som och instämmer med Euseb. Cron. pag. 77. Nu såsom hwarken Marmor Arund. Eusebius, Isidorus eller dess uthtolkare, ey heller iag sätter någon wiss uthräckning på hwars och ens ålders, särdeles åhr, när sådant skett är, uthan allenast Personernas nampn under eller wid hwilkas tijd sådant är händt, så är det mycket wunnit, som de Lärda tala, see Dionys. Halicar. lib. 7. pag. 418. att man innom 100 eller högst 200. åhrs tijd i så gambla handlingar finner deras Personers tijd och lefwerne, emedan de och i första Tijderna till 2 eller 300 åhr lefwat, om hwilka berättas det och det sig tilldragit, tillsammanstämma, dem man tänckt warit på några Hundrade eller mot Tusende åhr åthskilde. Dät är ett märkeliget rum, som denna min uthräkning bekräfftar emillan Oggyrs eller Noachs Flod och denna tridie Deucalles Flodz tijd, som läses uthi Solino cap. 17. säijandes: 'Dät är rätt märkeligit att ihogkomma, att emillan den första Floden som skiedde i Oggys tijd, då i nijo Månader och mera, dagen syntes mörck såsom een Natt. etc. Emillan denne Ogge och Deucalle förluppe sig 600 åhr.' See huru artigt detta instämmer med Noæ Flodh hwilken begyn-

nandes som pag. 15. sagt är, ytterst i Octobri in till 10. Julii, då alla Bergen begynte synas det giör 9 Månader. Och det Solinus säger att det war än mera än 9 månar, det lärer wara de 3 Månar uthi hwilka wattnet sedermera aftogh. De andra Gambla som beskrifwa dessa Floder, nämna allenast 1, 2 och 3 Månar högst.

Sedan seer man till tijden, som Solinus nämner, så swarar den tämmeligen emot min: Ty emillan 1656 då Floden skedde under Ogges eller Noachs tijd, in till den 3 Deucalle, som står i Colum: *F* moth 2350. så äro 694 åhr förlupne. Tager man nu Oggeans åhr uthi Colum: *E*, genom hwilken Noachs Flod beskrifwes, som står mot Ann: M. 1650. och drager af den Tridie Deucalles tijd 2350, under hwilken röda Hafwetz och Pharaos Flod afmålas, så är det jämt 600 åhr, som Solinus talar.

Än finnes een Deucalle, som kan räknas den fierde hwilken Hyginus i sin 162 Fabel, |33| säger warit Herculs Son, den han ägde med Megara.

Denna IV. Deucalle kan den gunstige Läsaren insättia uthi Tafl. pag. 21 [= s. 19] uthi Colum. *E* uthi 19 leden under Hercul, emedan han där är förgätin. Under dennas tijdh, som swarar mot Josuæ tijd uthi Colum. *A*, förmäla wäl intet, det iag i hogkomma kan, de gambla Historier någon Wattnflod hänt, men likwäl är intet orymligit, effter han och bär en Devin-Kalles eller Wåt-mans nampn, att i hogkomma det under, som då skedde med Josuæ wadande torskodd medh hela Israels Barn som woro moot 600000 Män, förutan Qwinnor och Barn, genom Jordans flodh, hwar om talas uthi Josuæ 3 Capitel, der som berättas att Wattnet, som ofwan ifrån flöt, stod dreffligen up i een hög, altså kan man wäl tänkia huru det naturligen hafwer måst dränckt Landet der ofwanföre.

Är således wijst alla märkeliga Floder som under Oggers och Deucalles nampn och tijder förfalne äro, och huru åtskillige blandat den ena med den andra, och farit willse om tijderna. De andra små Floder, som beskrifwas under Neptuns eller Neccens nampn äro inga rätta Wattufloder, uthan Krig och örlig som till Siös skedde, och genom floders liknelser beskrifne äro, som offta läses i den helga Skrifft såsom och andra Hedniska och wåras Skriffter; det endels wijst är Atl. Tom. I. pag. 295. 871 [= s. 186, 550] och widare här effter i wåras uthåg wisas skall.

§. VI. Man will nu komma och tillse hwad som ifrån Noæ Flod in till Babylons Torns bygnat hänt är. Uthi I. Mos. Book 11. cap. läses: 'Att all werlden hade enahanda Tungemål: Tå the nu drogo öster uth funno the een plaan i Sinear land och bodde ther. Och sade till hwar annan: kommer låter oss slå

tegel och bränna. Och togo Tegel för steen och Leer för kalck, och sade: kommer låter oss byggia een Stadh och ett Torn, hwars högd skall räckia up i Himmelen, att wij måga giöra oss ett nampn, förty wij warde till äfwentyrs spridde uthi all Landh.' Här af kan man see att alt Folcket effter floden bodt allenast under Tiell, och flyttat af och an, och intet någon fast boning eller Stadh bygt, förrän the kommo till Sinears släta bygd. Med detta stämmer och Hedningarnas skriffter som sees i Hygini 143 Fabel, säijandes: 'Jonachör Ogges Son med sin Syster Ærgia (Archia) ägde en Son, Faren (Phoroneum) wijd nampn. Hwilken säges wara den första Faren eller Kongen som regerat. Men menniskiorna hade många åldrar tillförene uthan Byar och Städer lefwat, talandes alla ett Språk eller Tungemål, under Jofurs regemente. Men sedan Mercur begynte uthtyda eller Herma menniskians taal, dädan han och blef kallat Herme-niuter (ty Mercur är på Gräkeska Hermes) så delade han Folcket i åtskilliga Landskap: då blef oenigheet ibland |34| Folcket: hwilket Jofur intet behagade. Ty gaf han åth Fadren regementetz begynnelse, för det han sin Hustru Juna till ähra giorde första offren.'

Altsåledes war denna Jofurs tijd då, när alla ett Språk talade, in till dess den första Staden och Tornet Babylon bygdes. Uthi min Tafl. pag. 20 [= s. 18] står Peleg uthi 4 leden från Sem då Tornet bygdes: och uthi Colum. *L* står Jofur (*Jupiter*) i den 4 leden från Japhet, som war Kolles (*Cœli*) broder. Denna Jofur är den samma som Edda p. 3. kallar Þhsoreastor (*Zoroaster*) Atl. Tom. III. pag. 13 [= s. 22] som bygde Babylons Torn. Emedan Thsor är alt ett nampn med Latinernas *Jupiter* och de Gräkers *Zeus* eller wårt Þhsys, hwilket ord Thsor i hopsatt med Astor giör det ordet Thsorastor som nu wijsas skall, och att flera som i senare tijder lefwat och warit stora Konungar, bärandes dätta nampnet Thsor som ett egänteliget, hafwa och hetat Asathor, och Thsoroastor. Om detta nampns ursprung och betydning hafwa de Lärda många gissningar, som sees i Voss. Idol. lib. 1. pag. 16. 17. som indrager åthskilligas meningar, det sombliga mena betyda 'een lefwande Stierna (*Vivum Sidus*)' andra 'Stiernornas dyrckare (*Siderum cultor*)'. den Lärda Boccard i sin Phaleg. lib. 4. cap. 1. pag. 233. han säger: 'den första meningen wara tagen af een falsk utgången Book nembligen Pseudoclemente, och wara några Gräkungars drömmande, emädan det af intet Gräkisk ord rätteligen uthtagas kan'. Om den andra meningen, som af Dinone och Laërtio är, införer han den stora Scaligers omdömme således: 'han will (Laërtius) att Zoroaster skall betyda på Persiska språket een Stiernornas offrare. Wij wetta wäl att den senare delen af ordet, nembligen Ster, är på Persiska een Stierna, dädan är Esters nampn. Men om den förra delen i ordet (nemblig Zoro) måste de sökias, som fullkom-

ligare äro i det Persiska språket. Ty wij äro intet de som skemmas för det att wij intet allting wetta.'

Dätta är mycket wäl af een så stoor och berömlig Lärd man sagt, som hela den Lärda werlden weet att tala om, den likwäl wiser andra att ransaka i främmande Språken ordetz grund. Woro önskandes att sombliga i denna tijden, som inbilla sig insupit genom Gräkiska, Latin, Hebraiskan och Chaldeiskan all kunskap, förachta andra Språk såsom wårt Scythiska, der likwäl icke allenast gambla Skribenter såsom Plato, Strabo, uthan och de yngre af de Lärdaste såsom, Horn. i sit förtal in Boxh. de ling. Gall., Vossius och den store Grotius i sitt förtal till Procop. pag. 8. tillstår att det Partiska och Persiska så och det Tyska Språket är af det Göthiska.

Och såsom nu Scaliger här så redeligen talar och gierna will lära ordetz uhrsprung af andra Språåk, så will iag och här säja att där han nu lefde, skulle han funnit, att Esters nampn är och Scythisk, och ey betyda een Stierna, ty |35| Bookstafwen *E* eller *Æ* som är främst i Æster, kommer intet till Stiernornas betydelse uthan Drottning Æster, såsom hon i den Helga Skrifft beskrifwes för dess skiönheet, hwar med hon öfwergick alla Qwinfolck uthi hela Persien, är hon blifwet kallat Æster, som är den Scythiska kiärleks Gudinnans *Veneris* eller Astar Gydians nampn, hwilken af alla Menniskior räcknades för den skiönesta. Wij willia komma till Boccardi omdömme om Thoroasters namps betydelse. Så säger han i samma rum. 'Wij mena att det Gräkiska ordet är förskiämt, ty han kan intet kallas Astrodytæs, om han skulle offra till Stiernorna. Uthan det ordet betyder een som offrade Stiernor, äfwen som ordet Budyte, är den som offrar Oxar.' Wäl sagt: ty een altförstor Slacktarknif skulle den hafwa, och ett altförstort Altare, på hwilket ofras skulle een Stierna nedertagen af Himmelen.

§. VII. Wij willia så komma till wår tancka om ordetz ursprung och see huru många detta nampnet burit; emedan Plin. och Voss: Idol. lib. 1. pag. 16. 17. tillstå att åtskilliga med det warit behedrade.

Det är i Atlant. Tom. I. pag. 709. 710. 711. 735. 773 [= s. 445 f., 461, 486]. Tom. II. pag. 62. 343. 420 [= s. 75, 351, 431] wijst att wår Thor (*Jupiter*) skrifwes altijd med Þ, som uttalas som *Ths*, eller *Z*, som sees af Werelii Runographia pag. 26. och Wormio lit: Run: och att denna Bookstafwen som är nästan lijk Latinernas *D* och Gräkernas Δ δ bytes och offta i *Z*, seer man i Atl. Tom. III. pag. 460. 461 [= s. 463 f.] och af Voss. Idol. lib. 2. pag. 191. wijsandes det af Platonis Cratylo att *Z* och Δ de ombytas. Såsom i orden *Ozo*, *Odor; Mezentios*, *medentius; gargarizein*, *gargaridiare; bazo*, *vado.* och flera sådana. Sedan den sielfliudande Bookstafwen *O* är i de älsta tiderna skrifwen med *Au*

(ᚦ) eller således ᛏᚦ eller ᛥ som sees på Runstenarna och i Werelii Runogr. cap. 7. pag. 30. 33. och såsom de här i Swerige åthskilligt uthtala det, så att dhe som boo up i Bergen, i Bärgzlagen, Dalarna och Normanland med starckare liud; och de som boo in wid Siön och hafwa handel med Främmande, det med åtskilliga sielfliudande Bookstäfwer skrifwit, såsom Þaor, Þair, Þiure, Þoris, Þaur, Þuri, Þura, Þaira, Þar, Þaurik, Þyr, Þeir, Þaar, det och finnes i dessa ihopbundna ord med andra: såsom Þar-gut, Þur-gute, Þair-gaite, Þar-kan, Þor-dön, Þar-geir, Þaur-rik, Þors-åå, Þorsiö, Þors-tuna, Þor-stena, Þors-kiär, Þors-by, Þor-åker, Þordsåås, Þords-nääs, Þor-sta, Þors-åås, som fin-|36|nes alt indragit i Atl. Tom. I. pag. 773 [= s. 486]. Tom. II. pag. 343 [= s. 351]. Tom. III. pag. 454 [= s. 457]. Dädan är kommit att Gräkerna och Latinerna skrifwa det åtskilligt såsom Gr. Nominativus *Tauros* och Latin. *Taurus* af wårt Genetivo Þaures, Þaras, Þorus, Þears, Þeirs, Þar-gitars, Þar-dans, Þars, Þares, Þarius, som wist är af Lucano, Gruteri inscriptioner, Goltzii Numis: Voss. Idol. Herod. i Atl. Tom. I. pag. 710. 711. 735. 773 [= s. 445 f., 461, 486]: och är således wår Þ, merendels altid hoos de gambla och än ibland dem som boo i Bergen och Norlanden, uthtalat genom *Ths* eller *Z*. Dät och een deel af Tyskarna som och up i Landet boo, än behålla: som i orden *Þoga, Zoga: Herþogh, Hertzog: Þuchtig, Zuchtig: Þumme, Zaume* etc. och äfwen hoos Ryssarne för *Þaar*, seija de *Czaar*. Dätta hafwa och dee Phœnicer wåra Scythers afkomne acktat, som sees af Boccard. Can. lib. 24. pag. 512. 'Zorus är det samma som Phœnicerna uthala Thor, som är Staden Tyri nampn.' Så talar Hieronym. cap. de Marco: 'Tyrus märker i Hebräiska språket Zor.' *Zor* eller Staden *Tyr* war intet en Hebräisk stad; uthan de Phœnicer hade där bygt, förr än Abraham och Israëls Barn dit inkommo, men de Hebræer behålla dess Hedniska nampn, effter den Staden kom aldrig under deras wälde att ombyta nampnet: se Genes. 20. Josuæ 19. v. 29. och är här rätt artigt att märkia det de Phœnicer intet warit af det Gräkeska eller Latinska folcket, ty då hade de nämt *Tyros* eller *Tyrus*, uthan såsom de wore af wåra Scyther, som wijst är Atl. Tom. III. p. 694 till 762 [= s. 683—749]. så hafwa de behållit samma Bookstäfwer och samma art att uthtala. Här af är kommit att sombliga af wåra hafwa ment att Thor och Thyr är alt ett nampn, som sees af Scheffer. Upsal. Antiqua cap. 6. pag. 56. Men när wij gå till ett gammalt Ordspråk sålunda lydandes, Thor är wändt i Thyr, så och till Edda Myth: 14. 19. och 23. Atlant. Tom. I. cap. 29 [= s. 442—450]. så seer man att 'Thor war öfwersta Konungen och Domaren i Landet, men Thyr war Krigzguden, förskaffandes dem seger som Krig förde, ty offrade alla Krigzkiempar till

honom'. Men när Thor han sielf drog till Krigz och hade sina Bockar med sig, antingen att stöta neder murar, eller satte Hornen på sina Skiepp i framstammen att stöta igenom sina Fienders skepp, då sades han wändas i een Thyr eller Thiur, tagandes genom lijknelse an een Tiurs nampn. Ty man weet huru ilska Tiurarna äro med Hornen att strida moot andra wildiur, där om man kan läsa i wåras, de Rommares, Spaniers och Ängeländars Historier sampt dess Skådespeel. |37|

Dätta nampnet Thsor, gafz fordom aldrig någon till nampn, för än han så stor wardt, att han Thordes wåga sig i Stridh och Kamp med någon; äfwen så och andra nampn, de gofwes hwar och een effter dess arth och sinne, som artigt är att see uthi många wåras Sagor eller Historier, särdeles Wästgöta Kung Götriks Saga, der Kungen frågade effter Snotras Fäders och Syskons nampn; då swarade hon att 'Fadren heet Skarpnatunger, ty han är så niugg och sparsam: Moderen Totra, ty hon näns aldrig bära andra kläder än de som uthsletne och slarwota äro. Sigh sade hon heta Snotra, effter hon war af alla snyggast och snällast.'

Gafz och Konungar detta nampnet Thzor till egenteligit så och till Ähretyttel, som wijst är i Atl. Tom. I. pag. 704. 706 [= s. 441 ff.]. Tom. II. p. 24 [= s. 39]. Tom. III. pag. 461 [= s. 464]. Och der Konungar något serdeles giort hade, gott eller ondt, så fingo de der af sådant nampn. Såsom Ivar Vidfaren, effter han wida hade reest och Krig fört, Ingial Ilrade, för des swåra Regemente. Oluf Skåtkonung för dess Barndom, ty han bars fram i een Slacktning fram för Hären i een mans Skiöte. Magnus Smek för det han gaf bort Skåne. Erich Segersælle för det han wann så många Land under Swerige. Biörn Jærnsida, emedan ingen wärja beet på honom etc. War någon Konung rådandes öfwer många Konungar, så blef han nämbd Asa-Thor, As-Baldr, As-munder, As-syr, As-thyr, Manna-thyr, Thor-munder, ty det ordet As betyder Gudar och Konungar, see Atlant. Tom. I. pag. 207. 464 [= s. 133, 291]. Tom. II. pag. 548 [= s. 562]. Tom. III. pag. 152 [= s. 163], och när Thor, Baldur, Munder eller Thyr tillägges, som är och Konungars Äretyttel, så förstås genom Asathor, Asbalder, Asmunder, etc. Gudars Gudh, eller Konungars Konung eller Fäders Fader. Om Asemunders nampnetz ut-tydning, wittnar Diod. Siculus klarligen indragen i Atl. Tom. I. pag. 717. 718 [= s. 449 f.]. derföre blef och Odens eller Athins första och förnämste Son, som war Höfding eller Kuller för de andra 12 Gudarna, benämbd Tsor As-thor (*Zoroaster*) som sees af Eddas 19 cap. pag. 166. cap. 7. p. 145. Så blef och Minnurs Son Thor-Asathor kallad, som kom tillbaka effter Trojæ förstörning, som sees af Edd. 48. cap. emedan

han wart Förman för alla 12 Under-Konungar, hwilka gofwo sig alla de förriga Gudars nampn, på det att gemene man i Swerige skulle tro dem wara de samma, som fordom uthfarit och warit odödelige och giort stora bedriffter, och Almogen så mycket wälwilligare taga dem emot. See Atl. Tom. I. pag. 818 [= s. 516]. |38|

§. VIII. Man will nu tillse hwarföre Edda kommer till att nämna Thoroastor bygt Babylons Torn, der Hyginus säger wara skett under Jofurs tijd, och Wos. lib. 1. af Epiphan. lib. 1. indragne att 'Thera war född wid Babylons Torns byggnadh, af hwilken de Thracer (eller Schyther) fingo sitt nampn'. Uthi Mose 1. Book 10. cap. 2 v. läses att af Japhetz Barn war Thiras den 7 som med sina Bröder skulle besittia Öjarna. Alla Lärda tillstå det att de foro Norr åth att upfylla med tijden Europam. Det wijser och Joseph. Flav. Ant. Judaic. lib. 1. cap. VII. pag. 13. 'Thires kallade sitt afkomme och föllie Thiras, hwars Förste och anförare han war, hwilka de Gräker behagade kalla Thracer.' Syncell. Chron. pag. 49. säger 'af Japhetz Son Theras äro dee Thracer'.

Det är nu till öfwerflöd wist att Thoras skrifwes på åthskilligt sätt och är ingen annan än dän Latinerna kalla *Jupiter*, och såsom Thracerna woro Scyther (see Atl. Tom. I. p. 794 [= s. 499]. Tom. III. p. 622 [= s. 614].) och denna Thyras eller Thoras deras Förste, och som Hyginus säger att han war den som råder öfwer hela Wärlden, så hafwer Edda uthan twifwel af dee älstas Skriffter och berättelse kallat honom Zoroastor effter han war een öfwer-Konung för alla andra i Babylons Torns byggnad. War så denna den första med den Ähretyttelen Tzoroastor behedrat.

§. IX. Den andra som bekom den Heders tyttelen att kallas Thoraster synes wara Thor eller Juppe (*Jupiter*) Saturs eller Bores Son, som i Tafl. pag. 20 [= s. 18] är den 7 ifrån Japhet hwilket och Chronic. Alexand. pag. 89. där som upräknas Saturs Barn, bewittnar, säjandes: 'af honom (Satur) är och Zoroastor den berömde de Persers Stiernekikare härkommen, hwilken, när han skulle döö, önskade att han genom Tordöns slag och Liungeld aflida måtte, och sade åth Perserna: att när han af Liungelden woro förtärd skulle de sambla hans Aska och förbrända been och dem gömma: så skulle aldrig deras Rijke intagas, så länge de hans aska förwarade'.

Jag fruchtar att Chr. Alexand. blandar denna Zoroastors tijd och gierning med dee andras som senare lefde. Ty hwad det anlangar att han war Saturs Son det instämmer med tijden: men att han war dee Persers Konung eller Förste, det är mot den tijden, ty då war intet det Persianiska rijket upkommit. Dennas tijd (såsom han länge lefde) swarar mot Saruchs, Nahors, Tarachs, och Abrahams tijd: ty som han är i 7 leden från Japhet, så är och Saruch i 7

leden från Sem. Och såsom han doo först mot Isacs tijd, som war den 11 ifrån |39| Sem see under Colum. *B* uti Tafl. pag. 20 [= s. 18]. så synnes äfwen Zoroasters lifztijd så länge warat. Hwilket bekräfftas först af Plutharcho som i sin Tom. II. de Osir. & Iside p. 369 så talar: 'Zoroaster den kloka mannen (Trolkaren) den berättas lefwat 600 åhr för det Trojaniska kriget.' Trojaniske kriget det infaller under Agamemnonis tijd som war de Gräkers förnämsta anförare eller Herskull som står under Colum. *F* uthi pag. 20 [= s. 18] wid Josuæ tijd som är mot åhretalet 2600. Går man nu tillbaka 600 åhr, så får man igen uthi Column. *A* och *C* när Abraham lefde. Detta instämmer med det Euseb. i sin præp: Evangelica lib. X. pag. 484. talar, 'att uthi Nini de Assyriers Konungz tijd, effter hwilken Ninive staden feck sitt nampn lefde Zoroaster som regerade öfwer de Bactrer och wid samma tijd Abraham'. Detta sees och i Eusebii Cronica pag. 57. säjandes 'att under Abrahams tijd slogz Thsoroaster de Bactrers Konung mot Ninum'. See och Arnob. 5. Svidas pag. 1133. går ey heller långt ifrån denna uthräckning, säjandes: 'att Zoroaster lefde 500 åhr för de Trojaners tijd, widh Nini tijd'.

Om man nu will räckna ifrån Zoroasters dödzstund, lijka med Saruch, så faller det rätt in. Dätta instämmer nästan med Diogen: Laërtii ord i dess förtal pag. 2. säjandes: 'de Persianiske kloke och wise Mäns förman berättas Thsoroaster warit ifrån hwilkens tijd Hermodorus Platonicus berättar warit 5000 åhr in till Trojæ förstörning'. Dessa 5000 åhr äro förståendes effter Ægyptiernas åhrs räkning genom månar och då blifwer det wid pass 410 åhr. Dätta kommer öfwerens med det Plin. lib. 30. cap. 1. pag. 294. talar: 'Hermippus som mäckta klarligen skrifwit om denna Trollkonsten, och antecknat tiuguhundrade tusend verser af Thsoroaster sammanskrefne, berättar att han hafft till Lärefader Azonacen och honom lefwat 5000 åhr för Trojaniske kriget.' Här är och förståendes månadz åhr. Instämmer så tijden af de älstas Skriffter tämeligen tillhopa om denna Thsor-astor, som war Saturs Son, och är den samme som Gräkerna kalla *Dia* och *Zeus* (Thysse) och Latinerna *Jupiter* (Giubbe-Thor).

Man will nu komma till andra Teckn, som wijsa skola denna Thsoro-aster wara Gubbe-Thor, som är det andra det Photius i sin Bibl. pag. 188. af Ptol. Hephæst. lib. VII. talar: 'Theodorus Samothrax berätter att Thor han log strax han föddes och det i 7 dygn.' Detta är likt med det Plinius lib. 7. cap. 16. berättar om Thsoreaster: 'Wij hafwa förnummit allenast een Menniskia som lett straxt han föddes nembligen Thsoroaster.' Således talar och Solinus cap. 4. pag. 16. 'Een hafwa wij förnummit som logh samma tima han föddes nembligen Thsoroaster och strax der på war fullkomlig i alla Konster.'

Det tridie tecknet att det warit alt een Gubbe-Thor och Tzoroastor wiser des Fädernes-|40|land nembeligen Sverige, om hwilket nogsamt är talat i Atl. Tom. I. pag. 711 [= s. 446]. Men man will här tilläggia några flere gamblas bewitnande, där för-gätne, såsom det Huetius prop. 4. p. 132. af Diod. Sicul. 1. pag. 59. säger: 'att Zathraustes (Zoroaster) war de Arimaspers Lagförare'. De Arimasper bodde up uthi Finland under de Riphelska Bergen och Gandwiken som sees i Atlant. Tom. I. pag. 374. 403. 404. 405. 658 [= s. 235, 252 ff., 414]. Tom. II. pag. 47. 67. 129. 559. 560 [= s. 61, 80, 141, 573 f.]. Tom. III. p. 240 [= s. 251]. Hwarest lärdes den starkesta Trollkonsten, dädan och Granwiken kallas Ganwiken, af Gan Trolldom och Wijken een Siö. Der och Tzoroaster sin Konst lärt, såsom sees af Clem. Alexandr. pag. 559. säjandes: 'Thsoroastor Arman han for till Hels och i 12 dygn lärde han sin Trollkonst och kom åter up tillbaka.' Om honom talar Justinus lib. 1. cap. 1. p. 8. sålunda: 'det senesta Kriget som Ninus hölt, hwar med Thsoroaster, hwilken säges warit den första som hafwer funnit på Trolkonsten, huru Wärlden är skapt worden och Stiernornas lopp'. Lib. 2. cap. 1. säger han: 'till att beskrifwa Scythernas stora och märkeliga bedriffter så måste man det af des begynnelse giöra. Ty deras härkomst är intet mindre nampnkunnig, än deras Herrewälde, och äro de intet mindre ryktbare af deras manliga Konungar, än af deras frimodiga Qwinfolcks stridbara gierningar. Ty deras Män hafwa inrättat de Bactrers och Parthers Regemente, och deras qwinnor de Hamaizors rijken. Så att när man öfwerlägger begge dessas manliga stora bedriffter, weet man intet wäl hwilkendera Könet man skall berömma warit nampnkunnigare. Dessa Scyther hafwa altijd warit räcknade för det älsta Folcket i wärlden. Ehuru emellan de Scyther och Ægyptier där om een lång träta warit.' Om detta talar Isidorus Orig. lib. 9. pag. 206. således: 'Dee Bactrer woro komne från Scythien, hwilka genom ett upror blefwo dedan utdrefne, sättiandes sig neder wid Bactraån, uthaf hwilken de sitt nampn fingo. Desse folcks Konung war Tsoroaster som påfunnit Trolkonsten. De Parther äro och af Scytherna härkomne, hwilka och så för deras upror blefwo uthkörde, ty på Scythiska språket kallas de Parther, som äro parthiske och twedräcktige. Desse äfwen som de Bactrer för deras upror blefwo uthur Scythien drefne, intagandes med röfwande i förstone Landet wid Hyrcaniam och sedan med manligheet underkufwade sig de näst omliggande Landskap.' Ty kallades han och de Thracers Konung, som sees af Epiphan. lib. 1. hwilka woro wåra Scyther see Atl. Tom. I. pag. 794 [= s. 499]. Tom. II. p. 139 [= s. 152]. T. III. p. 364 [= s. 372]. Dätta stämmer in uthi tijden med det Krig som Bore eller Satur förde med sin Son Thore och de andra Gudarna

hwilka blefwo uthdrefne som sees af Apollod. Ath. pag. 3. och andre indragne i Atl. Tom. III. pag. 379. 389 [= s. 386, 395]. Då han flydde till Cretam och till de Bactrer och Parther och så med de Scyther och Creter genom |41| Persien och Carmanien in uthi Indoscythien som sees i Atl. Tom. III. pag. 470. 472 [= s. 472, 474]. Här af är kommit att de Lärda hafwa sombliga kallat honom Persomedum, andra Bactrum, andra Armenum, andra Parthum, emädan alla dessa Rijken lågo in till hwar andra alt ifrån Nordan under 50. höggdz graden och i Söder in till 10. högdz gr. emillan 50. och 130. middagzlin. dem han intog. see Tab. 1. och den 2. Tom. I. Atlant. Dätta kommer och öfwerens med tijden som war wid pass An. M. 2100, som är wijst i Atlant. Tom. III. cap. XII. ifrån hwilken sedan in till de Trojaners förstörning woro 5 à 600 åhr förflutne.

Till det fierde igenkännes han af sina gierningar wara alt een. Uthaf näst för indragne rum seer man att Thor eller Tzoroaster war en starck Trolkarl hwilket och wises i alles wåra Historier och Edda Myth. 19. och hwad han med sin hammar Miölner, giördelen Meigengiarde och stålhanskarna uthrättade och att han sin konst lärt af *Azonas* som Plinius talar, hwilket nampn kom Faderen Satur till ty han war alla Gudars Fader eller Azans-As. dett gafs och Mercur dätta nampnet som sees i Atlant. Tom. I. pag. 729 [= s. 458] hwilken och kallades Oden, den Snorra, Ynglinga Saga, Edda och andra tillägna alla Konsters upfund, ty kalla de Latiner, wår Odens dag, *Mercurs* dag. Och är det lijka mycket af hwilken-dera han lärdt denna diefwulskonsten, ty de lefde alt een tijd och woro alla desse Gudar uthi sådant öfwade, som sees Edda och andra wåra Historier. Ty far Ol: Magn. något will i det han säger Lib. 3. cap. 16. indragne i Scheff: Lapp. cap. XI. p. 119. 'att ytterst i Norden uthi Finland och Lappland war fordom Trolkonsten uthi Hedendommen så fullkomlig, såsom der hade hafft Thoroaster den Persen till sin Läremästare'. Där dee andras här indragne skriffter som och wåra berätta att han har up i Helsunga land och af Azenas lärt sin konst af dem och icke de af honom.

Ett är här märkeligit det Huetius af de senare Persianiske Historier Prop. IV. p. 130. Berättar 'att een de Persers Konung Gustav wid nampn skulle lefwat wid Abrahams tijd och lärt af Thsoroaster denna Trollkonst och den hoos de |42| Perser uthspritt. Men andra wela att denna Gustav skulle lefwat 500 åhr för Christi tijd.' Gustav är nu rätt ett Götisk nampn och på Tyska uthtalas Gottestav, och på Latin *Dei Scipio*, i hopsatt af 2 ord, Guds eller Gus (*Dei*) och Stav (*Scipio, Sagitta, baculus*) äfwen som Mosestav (*Mosis Scipio*) med hwilken han sina under giorde och Runestav (*Scientiæ Scipio*) hwilka woro åthskillige slag men twänne de förnämsta, nembligen den ena som inne-

höll Solens och Månans gång och de Himmelska teckn, genom hwilka de påmintes hwar Månad hwad som uthrättas skulle, och sedan den andra som war med Ganrunor; på hwilken de rede och foro up i wädret öfwer land och wattn till andra orter, sådan som wår Norske Habor gaf Pythagora att lära allahanda konster. see Atlant. Tom. II. p. 27. 506 [= 42, 516].

Hafwer nu denna Gustav warit de Persers Konung uthi Abrahams tijd, så faller det in med denna wår Thor eller Thsoroaster som förde Krig med Nino, och synnes hafwa fått det nampnet af det han lärt sådanna Trollkonster af Guden Thsoroaster att giöra åthskilliga underteckn, såsom han woro Guds-Stav, att sådana merkeliga under förätta.

Dät är och till det femte merkeligit uthi Syncel. pag. 78. och 79. det han säger: 'att wijd Thsoroasters yttersta tijder så begynte de att räkna åhren effter Solens lopp'. Dätta bekräfftar och honom warit wåra Schyters Konung, ty när man läser alla de älsta Skriffter om dessa tijder så seer man att de uthi söder och österdelar af Wärlden alt brukat genom Månans åhr att räkna tijderna, derföre deras åhrtal alt komma på några 1000 åhr från den enas tijdh till den andras, men wåra strax af begynnelsen; sedan de kommo hijt up i Landet, af Solenes wissa dag att igenkomma sedan hon warit een tijd aldeles borta nembligen till 40 dygn, begynte räkna hennes åhr see Atl. Tom. I. p. 96 [= s. 64]. T. II. p. 220. 286 [= s. 232, 286]. T. III. p. 142 [= s. 153]. och altsåledes hafwer Thsoroaster, när han uthfoor wid pass An. 2100, som wijst är, och inrättade de Bactrers och Parthers rijke, mot sin lifztijdz ända, lärt och dem på den orten att räckna åhret effter Solenes gång, den Atle reda fulkomlig giorde på Runstafwen emillan Anno Mund: 1861. till 1993. see Atl. Tom. II. pag. 640. och pag. 165 [= s. 656, 178].

Till det siette så är den lära som Thsoroaster utfört med sig äfwen den samma som wåra älsta Fäder hafft hwars hufwudstycken iag här will införa. |43|

Uthaf Plutar. Tom. 2. de Isid. & Osiride pag. 369. sees att Thsoroaster föregifwit wara twenne Gudar eller Män; een god, af hwilken man alt gott hade att förwänta, och den andra arg och ond: den förra wara upkommen af liuset, och heta *Oromazen*, den senare af mörkret, och heta *Aremanin*. Begge dessa nampnen äro Gothiska; fast de något effter Grækeska arten förwände äro. Auromadur kallas den som är Kostfri uthi all ting, see Werelii Runograph. pag. 33. och hans Lexicon.

Här hafwa Gräkerna achtat wårt Au, som uthtalas såsom *O*, see Verelium i samma rum, och det iag offta i alla 3 Tomis wijst, så och bytt wårt Þ i *Z* som här pag. 35 [= s. 32] är kunnigt giort. Och dätta nampnet gafz Oden och andra Gudar när de woro gifmilde och kostfrie, hwilket och synes af det andra

hans Scythiska nampn (Marm: Arundel: 212.) *Kadi-man* (Gaut-man, godman) bonus vir. Men den som war arg och ond han blef kallad Arg-mannen och skulle föra de onda till Hels, såsom Auromader de fromma till Glysiswall: see Atl. Tom. I. pag. 554 [= s. 346]. i detta ordet *Arimannen* hafwa Gräkerna uthlåtit *g*, äfwen som i orden Bargis, *Baris*. Bargnassum, *Barnasum*. see Atlant. Tom. II. pag. 118 [= s. 130]. Tom. III. pag. 444 [= s. 448].

Sedan säger Plutarch. att de giorde hwar sina 6 Gudar, så att de woro 12. Se dätta talet, som wij brukat både uthi Gudarnas uthwälliande och sättiande i Regementet, och alla andra ting sees i Atlant. allestädes; särdeles Tom. III. pag. 374 [= s. 382].

Till det tridie säger Plutarch. att dee på sistone skola föra Krig sin emillan och då skall wärlden förgåås, sedan hon i 6000 åhr stått; see här om wåra Fäders mening i Atl. Tom. I. pag. 819 [= s. 517]. Tom. II. pag. 30 [= s. 44]. n. 20. Tom. III. p. 159 [= s. 170]. Edd. Myth. 48. & 49.

Denna läran, så och Trollkonsten är med wåra Scyther, och Paicter (*Pictones*) infört i Skotland och Ängland: som sees i een gammal Saga; så att intet undrandes är det Plinius lib. 30. pag. 297. Talar om allahanda under, som både genom Gudz hand, Mose, Jamne, Jotape: och i många tusend åhr effter Zoroaster, genom andra skiedde äro, säijandes: 'Hwad behöfwer iag sådant här förtällia om denna Konsten (Trollkonsten) som hafwer seglat öfwer stora wästerhafwet in till Jordenes Odes ända (nembligen ytterst i Lappland). De Britanner (Äggländarer) öfwa henne i denna dag (nembligen i Plinii tijd) med sådan förundran, att dee synes hafwa lärt de Perser denna konsten.' Ja det måtte intet wara under att de Perser kunnat henne, emedan de äro wåra Schyters afkomne. |44|

§. X. Ytterst willia wij nu wijsa huru de gambla af det, dem intet fullkomligen kunnogt war det Scythiska språket, hafwa uthaf denna Thor giordt 3 eller 4 Personer, hwar med sitt Skythiska nampn, men där de hade hafft dess Språkz rätta kundskap, hade de strax kunnat sedt att det war alt een, och sina Skriffter sielf förklarat. Apoll. Atheniens: lib. 3. cap. 1. p. 148. säger: 'att Jofur (Jupiter, Græc. Zeus) han feck behag till Europam och med Tiuren seglade genom Rhodöns haaf, och när han wiste sig mycket wänlig mot Jungfrun, satte han henne på Tiurens rygg, och foor till Cretam: hwarest han henne belägrade, och hon födde honom Minnur, Sarpedon, och Rådemannen'. §. 2. pag. 149. säger han: 'Sedan tog Astor de Creters Konung Europam till Hustru, och upfostrade dessa hennes Sönes Söner, hwilka när de worto stora, begynte sin emillan blifwa oeniga.' Cron. Alex: pag. 101. Atl. Tom. III. pag. 455 [= s. 459] indragen, säger: 'att Thar de Creters Konung han röfwade Euro-

pam förandes henne hem med sig och aflade med henne Minnur den wijsa. Dedan Euripides skrifwit, att Jofur (Zeus s. Jupiter) blef wänd i een Tiur.' Euseb. Chron. lib. 1. pag. 15. och pag. 80. säger 'uthi Creta regerade Asters (Astor): med Europa Phænins Dotter beblandade sig Jofur, hwilken sedan Aster de Creters Konung tog till Hustru och aflade hon honom Minnur, Rhådemanden och Sarpedon'.

Denna åthskilliga beskrifning läses och hoos andra med lijka wilfarelse. Ty denna wår Thor eller Thaur (*Taurus*) som Cron: Alexandrin. rätteligen efter wårt sätt skrifwer, han kallas af Apollod. i Gräkiskan både *Thys* och *Dis* och i Latinske tolkningen *Jupiter* (Giubbe-thor eller Jofur) den han säger hafft med Europa 3 Söner, dem han sedan will Astor allenast upfödt, men Eusebius säger att Astor dem aflat med Europa, ingendera förståendes att Tor, effter han war en mächtig Konung, hafwandes andra Konungar under sig, blef kallader både Thor, Jofur, As-Thor och Thsor-Asathor, eller Jofur-Asathor: det de hafwa således uthskrifwit, *Taurus*, *Asterius*, *Jupiter*, *Asterius*, *Zoroastor*. Af sådant klart Exempel seer man huru wäl de Lärde behöfwa lära det Scythiska språket och wåra Historier.

Här af kan man see att Epiphanius Tom. 1. fol. 3. intet lärer fara will, som menar *Assur* wara Thor-Astor de Bactrers Konung. As-Syr är effter wårt språk Gudarnas Herre, efwen som Thsor-Astor: der af är kommit att hans nampn är så åthskilligt skrifwit som sees af Vossio, Seldeno och Huetio pag. 131. 132. nembligen *Zoroaster*, *Zardust*, *Zoroadus*, *Zaradas*, *Zaras*, *Zares*. Men likwäl till grunden är ordet Zor och Zar behållit, som allestädes wijst är, Atlant. Tom. I. pag. 704. 706 [= s. 441, 443]. Tom. II. pag. 24 [= s. 39]. Men till öfwerflöd |45| will iag här tilläggia några nampn, såsom *Zarus* Gothernas Konung. Phot. Biblioth. p. 68. *Zarina* en wåra Scythers Drottning. Diod. Sicul. 119. *Zar-Byle* wåra Wänders Konungz Stadh. Ihopsat af Zar een Konung och Byle een Stadh. Procop. 116. *Zar-gorod* Kunglig stadh. Sanson Geog. 52. flera see i Atlant. Tom. I. pag. 710 [= s. 445]. Tom. III. pag. 460. 462. 487 [= s. 463, 465, 489].

§. XI. Den tridie Thor eller Thsoroastor synes Thårdan (*Dardanus*) warit, hwilken foor uth uhr Swerige eller Scythien, och satte sig i den mindre Scythien eller mindre Thracien, hwar om widare i sitt rum talas skal. Hwilken är den 13 ifrån Japhet i Column. *D*. Om denna talar Plin: i sin 30 Book 1 Capit. 'att Democritus han hafwer funnet uthi Dardani graf hans skriffter'. Hwar öfwer Plinii commentatores införa detta: 'Thardons konster de skola komma i liuset, det är, Troll-konster; af denna Thordon, hwars Skriffter Democritus genomläst och blifwit mäckta kloker.' Och denna synes wara den

Huetius pag. 131. af Petro Comestore i dess Ecclesiastica Historia säger: warit Thracernas Konung.

§. XII. Den fierde Thor eller Zoroastor är den wåra och de Gräker kalla *Tros* och är alt ett nampn och betydning see Edda præf. 115. 122. Atlant. Tom. I. pag. 808 [= s. 508]. som och war een mäcktig Konung af hwilken *Troja* sitt nampn fick; om hwilken längre mera talas skall: han är den 15 ifrån Japhet i Colum. *D.* och wid hans tijd lefde Moses, som sees af Columna *A.* Denna synes och så burit Zoroasters ähretyttell och honom blifwit tillskrifwin de stora Mirakel som Moses giorde; om hwilken Plin. lib. XI. cap. 42. pag. 821. säger: 'att det berättas att Tzoroaster lefde i een stoor Ökn i 20 åhr allenast af Ost och så tillagat, att han aldrig gammal wart'. Hwar emot swarar Moses med sitt Folck att de i 40 åhr i Öknen lefde af manna, och deras kläder aldrig försletes, så och det Huetius Prop. 4. pag. 132. af dee Rabiners Skriffter förmäler att Zoroaster skulle sett een eld utur Jorden och att Satan der utur talt med honom, hwilket synes wara utagit af Mosis händelse som såg den brinnande Buskan, som ey förtärdes, där uthur Gudh talte med honom. denna Zoroaster synes och wara tillskrifwit det som uthi Mose tijd (Levitic: cap. X.) hände Arons Söner Nadab och Abihu, när de Främmande eldh rökte för Herranom, att een eldh foor af Himmelen: som dem förtärde hwilket och skrifwes wara skiett Zoroaster.

§. XIII. Den femte Thor som synes burit Thsoroasters namn är den som war Minnurs (*Menonis*) Son, som står i Colum. *D* 19. leden från Japhet brede wid sin Fader, men böör stå i 20 leden. |46| Han lefde nu strax effter Josuæ tijd och kom tillbaka från det Trojaniske Kriget om hwilken Edda talar uthi förtalet pag. 115. kunde och många trolkonster och wart een stoor och mektig Konung.

§. XIV. Den siette Thor är Vige-Thor, så kallad af dess stora Krig han fört, och konstiga bedriffter, warandes den 23 ifrån Japhet som och kunnat burit det nampnet Thzoroaster: hwilkens tijd stämmer meckta in med Xanthi Lydji räkning, den Huetius pag. 130. indrager af Diog. Laërtii förtal pag. 2. 'att ifrån Zoroastor till Xerxis uthtog woro 600. åhr förlupne'. Uthi Atlant. Tom. I. och des Tab. Chronolog. I. under Col. *KK* mot An. Mundi 3500. står Xerxis Krig mot Leonidam de Lacedæmoners Herthog och under Column: *S* står Vige-Thor mot An. Mundi 2900. hwilka när man afdrager af 3500 åhr blifwer just 600 åhr förlupne.

§. XV. Den siunde Person som synnes burit Thsoroasters nampn, är lijkast wara wår Scythiska Habor, som räknas af Gräkerne och Latinerne för den största Trollkar, hwilken lärde Pythagoram den konsten att flyga i wädret

och i största hastigheet wara på åthskilliga rum see Atlant. Tom. II. pag. 506 [= s. 516]. Hans tijd så wäl som Pythagoræ war wid Cyri, Zorobabels, och Darii Hystaspis Regementers tijder, som sees af Euseb. Cron. pag. 126. och 129. om denna talar Agath. lib. 2 pag. 55. 'Denna Thsoroaster eller Zaratte, hafwandes twenne nampn, när han skulle lefwat och skrifwit sina Lagar, kan man intet alldeles finna. De Perser som i wår tijd lefwa, seja att det skiedt under Hydaspis tijd, om hwilket twikas: och om han war Darii Fader; eller een annan. Men det är intet angeläget hwad tijd han lefwat; utan det är säkert, att han war de Persers Läremestare och den Diefwelska trollkonstens påfinnare. Som ombytte många de gamblas seder i Gudztiensten, och införde allahanda nya tanckar om Gudarna.'

Wid deras tijd skedde och stora Mirakel som sees af Propheten Daniel, särdeles om de 3 Männer som woro kastade i brinnande ugnen, men kommo oskadde uth, för deras starka kierlek och troo till Gudh. Slikt förtälier Huetius pag. 132. af Rabinerna: 'att de Persers Konung, till att pröfwa om Zoroaster skulle wara Gudi kiär, lätt smälta een ugn, full med glöhett Silfwer och lätt kasta honom der in, men han kom oskadd där uth'. Äfwen slikt är det Huetius förmäler pag. 134. 'att de Persers Konung lätt Zoroastren kastas up i en brinnande ugn, men han kom der uthur oskadd'.

§. XVI. Hafwer iag således wijst huru många Konungar eller andra stora män, för dess manliga gierningar, eller Trollkonster äro behedrade med Thsoroastors äretyttel, och huru hwars och eens tijd swarat just moth de gambla lärdas Skriffter, det som hafwer mången syns |47| otroligit att kunna utgrunda, och huru åthskilliga stora underwärk som äro skedde ibland Gudz folk, äro tillägnade een och annan af dessa Thsoroastrar som wid samma tijd lefwat då dee hoos Judarna skiedde äro, ty kan man intet tro att den Lärda Huetius skulle hafwa welat att andra skulle så förstå hans ord som han Prop. IV. pag. 128. talar 'att Zoroaster war den samma som Moses'. pag. 129. 'min tanka är annan (nembligen der han upräknar andras meningar om åthskilliga som detta nampnet skulle hafwa burit) som grundar sig på goda skiäl, att ingen Zoroaster annan war än Moses'. och pag. 139. 'Utaf denna min underrättning är klart att Zoroaster war Moses.' Ty Huetius i andra rum där han will wisa att de gierningar som Moses giorde, äro tillägnade Theut eller Mercur, så fölier att Theut eller Mercur ingen annan war än Moses, såsom han talar Prop. IV. pag. 75. 'Tautus samma som Moses.' Dragandes pag. 101. in detta skiälet: 'Tautus han tillägnade Ormarna een Gudomelig krafft; Moses han giorde een Koppar-orm den han wiste hafwa een särdeles Gudomelig mackt.' Och will så sluta der af att det war ingen annan Taut än Moses. Men på detta sättet

skulle Moses och Trollkarlarna i Ægypten blifwa och alt een. Ty Trollkarlarna giorde af sina stafrar Ormar. Dätta giorde och Moses. Moses wände floden Nilum i blodh, dätta giorde och Trollkarlarna. Moses giorde Paddor. Dätta giorde och Trollkarlarna. Fast nu Huetius detta ey ihogkommer, seendes lijkwäl att alt det Mosis giort intet är eller funnitz wara tillägnat Thaut ey heller det Theut giort kunnat tillägnas Mose, ty talar han klarligen pag. 102. 'Mycket hafwer Sanchoniates tagit af Theutz böcker, som aldeles sträfwa moot Moses lärdomar.' Äfwen så säger han p. 105. 'Theut eller Mercur är samma som Moses.' Men seendes nu att intet alt det de bägge giort kunna een tilläggias säger han pag. 112. 'Såsom uthaf Tautz böcker några saker framföras af Porphyrio som aldrig finnas i Mose Böcker, altså upräknas af Clemente Alexandrino och Cyrillo många wärk som den Ägyptiska Mercur giordt, det ingen som wid sitt förstånd är, kan tillägna Mose.'

Äfwen så säger han pag. 99. 'Adonis är samma som Moses.' men betracktandes att intet alt den ena säges giort, komma den andra till talar han pag. 104. 'Kongen Adon säges lagt sig dräfflig på att bruka trägårdar, hwilket ingalunda kommer Mosis Historia till.' Äfwen så pag. 106. wijsar han 'Apis är samma som Moses'. Men pag. 120. wisar han: 'att de hafwa blandat Apis gierningar med Mosis'. Och af Georgio Cedreno: 'den tijden blef Moscus (Moses) räcknader ibland Gudarna och kallades Apis'.

Af dessa Huetii rum och flera sådana kan man lätteligen sluta att Huetius icke häller |48| will att ingen Thsoroaster warit till, uthan att många gierningar och under, som Moses giort, äro Thsoroaster tillägnade.

Hade aldrig några Trollkarlar och Spåmän warit till (såsom likwäl Gudz ord åthskillige städes tillstår och befaller sitt Folk dem fly) och inga funnitz i Pharaos tijdh, som under giorde för Moses ögon, så och i Sauls tijd som upwäckte Samuel, och alla Gudz under (som skedde både wid Babylons torn, under Abrahams, Lotz, Isacs och Jacobs, Josuæ, Eliæ, Elisei och Daniels tijd) hade skiett på een tijd under Mose, och de samma hafwa warit tillägnade, en Thsoroaster, Oeden, Apis, Mercur eller een annan, då hade man kunnat sagt att alla dessa woro ingen annan än Moses. Men såsom dessa alla underliga gierningar äro widh åthskilliga tijder skiedde, och under åthskilliga Personers ålder, altså kan man intet alt enom tillägna; uthan det kan hända, med dem som på enom tijd lefwat, att den gierningen, som då skiedt är af den ena, tillägnas den andra, för tijdsens tillsammanstämning: som nu klarligen wijst är uthi dee åtskilliga Personer, som nutit Thsoroasters nampn till Ähre-tyttel: äfwen som näst tillförne wijst är, att Mose blef behedrat med Apis ähretyttel. Ja och flera sådana, som i sitt rum wisas skall.

§. XVII. Wij willia så komma tillbaka till wår Babylons torns förbistringz tijd, och see hwad sedermera märkeligit händt är.

Kelius eller Bure, den Latinerna kalla *Cælus* och Gräkerna *Uranos*, han är i 5 leden från Japhet, som sees i Tab. p. 21 [= s. 19] uthi Colum. *D. G. H.* Hwilkens tijdh swarar moth Peleg i Col. *C.* hwilken, sedan alla Menniskior blefwo från Babylons torns byggande, skingrade kring hela Wärlden, begynte här i wästnordan i anseende till Gräkland, inrätta sitt Regemente, så att Folcket hade wissa Hundari, Byar och Städer; som wijst är af Hesiodo, Diodor. Siculo, Apoll. Atheniensi och andra uthi Atlant. Tom. III. p. 225. 321. 322 [= s. 237, 331 f.]. Hwilket artigt instämmer med det jag här §. II. p. 4 [= s. 6] hafwer förklarat, af den helga Skrifft och Hygino, att för honom, under dess broder, den gambla Jofurs tijdh, bodde alt Folket under Tiäll, flyttiandes af och an som willdiur, talandes alla ett Språk.

Nu måste man intet tänckia, att strax han kom ifrån Babyloniska tornet, hijt Norr, genom Ryssland och Finland, der dee först öfwerst up i Kimi Lappmarken, emellan Torne och Nort-Kim, sig satte (see Atl. T. I. p. 51 [= s. 37]. T. II. p. 157 [= s. 170]. T. III. p. 238 [= s. 249]) ett så stort Regementz wäsende insticktade, fast dee kunnat warit till några hundrade Personer |49| som hafwa folgtz hijt Norr åth tillsamman (see Atl: Tom. I. pag. 51 [= s. 38]) uthan såsom han, så wäl som hans Förfäder, lefde till några hundrade åhr, och innom 2 eller 3 leder ökte sig, till några 1000 Menniskior; som i samma rum pag. 48. och 49. [= s. 35 ff.] wises, då begynte först utdelningen skee till Byar, Hundari och Städer. Hwad under hans Regementz tijd skiett är, wises uti Atl. Tom. II. cap. IV. p. 55 [= s. 68] etc. williandes iag här allenast wisa dess rätta tijd, mot Anno Mundi wid pass 1750. då och Peleg lefde, och såsom han doo moth 1997, så kan man och så gifwa tryggeligen Kelio lika ålder och Regementz warande.

§. XVIII. Effter honom steg hans son Bore (elliest kallat Satur, Fro, Gro) till Regementet, boendes då up wid Gronwijken eller Iijshafwet, som wijst är Atlant. Tom. I. pag. 337 [= s. 212]. Och huru han kom till dätta Regemente, är wijst Atlant. Tom. III. p. 218. 378 [= s. 231, 385]. om honom berättas att han först på sitt 160 åhr steg där till, och Regerade 150 åhr; warandes så 310 åhr gammal: hwilket intet sträfwar mot den tijdens Menniskiors ålder. Och war under hans tijd, den Gyllende tijden, eller Frode Frid, in till dess hans Son begynte stå effter Regementet; Uthi Euseb. Præparat: Ewang. pag. 36. läses, att han Regerat allenast 32 åhr; men det förståås öfwer det Landskapet, som han där i Söderlanden inkräcktat hade. Ty uthi samma rum skrifwes, att han foor kring hela Wärlden, sättandes här och där Regenter, såsom

i Gräkland, Attin af hwilken Staden fick sitt nampn. 'Uthi Ägypten satte han Taut, den Ägyptierna kallade Thoor; och Jofur Picce wid nampn, öfwer dee Assyrier.' Som Cron. Alexand. berättar pag. 87. Foor sedan ifrån dessa Österländer till Wästerländerna (som är Europa) och så omsijder längst up i Nordan till sitt Fädernes-land wid Kronhafwet eller Granwijken: sedan sonen Thor eller Jofur tog wid Regementet. Derföre Homerus och dee andra Gräkeska och Latinska Skalder, så och Plutarchus och andra beskrefwo honom, såsom der bundin af sin son Jofur, där Solen aldrig skijn, der igenom förståendes den långa Winter, och Solens bortewarandet några Månader, see Atlant. Tom. III. [p. 395 = s. 401]. Tom. II. pag. 44. 46 [= s. 58, 60].

Denna Satur eller Bore, han står i Colum. *D.* den siette ifrån Japhet, och swarar moth Saruch den 6 ifrån Sem, uthi Colum. *C*, hwilken doo Anno Mund. 2050, warande 180 åhr gammal. Och när man gifwer Satur samma ålder, eller effter Historiernas berättelser 310 Åhr, så lärer hans dödh falla |50| wid Arphaxadz dödh An. M. 2097: och hafwer så lefwat under Saruchz, Nahors, Tarachz, Abrahams och Isacs tijd äfwen som Saruch han lefde under dessa sina Barnbarn in mot Jacobs tijd.

Wij willia så af den helga Skrifft och andras ytterligare wisa, huru artigt dessa bägges tijder skola hwar annan swara:

(1). Som sees först der af att ifrån Noachs tijd in till Pelegs, och ifrån Pelegs tijdh in till Abraham, förmäler den helga Skrifft om intet Krig och Örlig; uthan att alla lefde i fridh under den gyllende tijden. Äfwen så förmäla ey heller wåra, de Gräker och Latiners Skriffter om något Krigh, ifrån Bures tijdh, in till Thors eller Jofurs tijdh; uthan att under Fro eller Satur, war den Gyllende tijden, som kallas Frode-frid. Men wäl förståendes under hans första och största Regementz tijdh: Ty sedan honom spåddes, att hans Son skulle taga Regementet från honom; då upwäxte Örlig och Krigh om hwilket iag talat i Atl. Tom. III. pag. 388 [= s. 395] etc. Hwilket skiedde under Abrahams tijdh, då och den heliga Skrifft förmäler om åtskilliga Krigh i Canans landh: så och huru Abraham dem slog, och frälste sin Broder Loth: Hwar af klarligen sees att Saturs gyllende tijdh warit för Abrahams tijdh: men hans Örlig och Krig wid hans medålders tidh.

(2). Sedan seer man dätta der af, att de Phœnicer då tillskrifwet sin Satur, att han låtit omskära sigh och alla sina, som Euseb. 4. Cron. pag. 38. af Sanchoniate, eller Philone talar. Hwilket lijkwäl ey af honom skiedde, uthan dätta skiedde af Abraham och hans heela huus, effter wår Herres förbund med honom giordt.

(3). Tillskrifwes och honom, ofrat sin eenda Son Israël (bör stå Isac) hwil-

ket om Abraham skrifwes; men icke fulbordat. Dessuthan tillägnas aldrig Satur eller Bore, att han intet hade mera än een Son.

(4). Till det fierde säger Chron: Alexandrinum pag. 87. att Ninus war Saturs Son, hwilken slogz med Zoroaster, de Bactrers Konung: och det under Abrahams tijdh, som förr wijst är. Så och sees af Euseb. Chron. pag. 57.

(5). Till det fämte så finner sig och, att Gyllenne tiden lycktade wid Saturni högsta ålders tijd och Abrahams. Ty när man seer af Hesiodo (Atl. Tom. III. p. 126 [= s. 136]) och Apoll. Athen. l. 1. cap. 1. |51| att Bure eller Ure han hade aflat många Barn, som där till een stoor hop upräcknas, och dem satt till Höfdingar öfwer Folcket, och giort dem till Tiodanar, det är Småkungar och större delen af dem sänt långt up uthi Helsingeland, frucktandes att någon af dem skulle stå effter Regementet; och han nu wände igen att afla Barn, af hwilka Satur war den senaste, som Hesiod. Apoll. och Diodor. Sicul. förmäla: 'Så hände sig att när Satur war till sin ålders åhr kommin blef han upäggat af sin Moder, som förtröt att alla hennes Barn skulle så wara lijka som i fängelse skickade så långt bort, att han med sina Bröder skulle gripa Fadern an, och gifwer så honom (Satur eller Bore) en Demant-lia att gella sin Fader. Ty förbunde sig alla hans Barn med Satur tilsamman, undantagandes Oggean, och gällade honom: och hans manliga saker kastade i Hafwet: af hwars blodroppar', som Hesiod. Deor. Gen. v. 185. berättar, 'hwilka Jorden emot togh, upwäxte stora Jettar, wäl wäpnade, hafwandes stora Spiut i händerna.' Denna gåta är rätt artig och kan intet wäl förstås, uthan man icke förstår wårt Språk och Gåter. På Latin och Gräkeska stå sådana ord, som betyda 'att alldeles skära af een', men i Swenska språket, står ordet gälla. Hwilket hafwer åthskilliga bemärkelser: såsom först bortskiära ens Hemliga ting; äfwen som det Latinska och Gräkeska ordet bemärker; sedan kallas gälla och umgälla, när en hafwer något ont giort, och han måste det umgälla antingen med sitt Lijf eller godz. Till det Tridie kallas det gälla, som är uthi gott Prijs och wärde, dädan, Gält, penningar. Gott gäll een godh tienst, dädan Biskopsgiäll, Präste-gäll etc. Till det fierde säjes den wara gälder, som ingen krafft hafwer att giöra, eller den Fruckt bära, eller den nytta bringa til wäga, som han borde. Dädan Gall-ko, den som intet molkar mera, Gall-strand den ingen Fisk gifwer: Gälder den som inga Barn mera afla kan. Giäld, den som är snept.

Nu är denna Gåtan så förståendes, att sedan Bures barn sågo, att, deras Fader intet mera dogde att afla Barn, sedan han sin yngsta Son Satur bekommit hade, och att förestå sitt Regemente, som sig borde, ty togh hans son Satur det emot, med alla Bröders samtycke, och på dätta sättet sades han blifwa

af sin Son gällder, i det han mistade det, men att af hans Hemliga tingz blodroppar blefwo stora Jettar till Siös, och att hans Son Ogge intet samtyckte til detta Gällande, wises att han lemnade honom alla stridbare Hieltar att tiena Ogge, som war Siöguden til siös. Detta kommer öfwerens med Eddas Gåta att af Bures blod blefwo Jettar.

Denna Satur, för des stilla, rättfärdiga och fredsamme lefwerne och Regemente han |52| förde, först under sin Faders tijd, och sedan en god tijd under sitt Eenwåldz regemente, blef af alla kallad, From, Fredsam och rättrådigh, som sees af Hesiod. oper. & Dies. v. 111. säjandes: 'När Satur med sin Fader regerade, lefde alla Menniskior uthi Fred uthan bekymber, såsom lycksalige Gudar.' Men sedan han wille skaffa sina Bröder, som woro Tiodarnar eller Underkungar, och sina Barn af wägen, då blef han kallat, orättfärdig, illistig som sees af Syncell: pag. 39. säjandes: 'denna skiälmachtiga Satur allom Menniskiom hatelig, han blef några 100 åhr effter Floden och Babyloniska tornet först namkunnig'.

Cap. III.

Hwad An. M. 1800. skiedt är.

§ I.

Nu will iag komma till det 1800 åhrs talet, och tillse hwad under den tijden händt är.

Wid 1820. uthi Col. *C* står Sarucs födelses tijdh den 7 ifrån Sem. Äfwen så är Juppes (Jofurs) eller Thors (Thsoroasters den andras) den 7. ifrån Japhet födelses tijdh lijka upsat: att see huru hans gierningar kunna tillsamman stämma med det som i den helga Skrifft och andra Hedningars skriffter finnes. Uthi min tridie Atlantices deel hafwer iag wäl fört hans mästa gärningar på 2100, såsom de och på hans största ålder giorde äro och således skulle han lefwat mot 400 åhr; men man lärer nu finna här wissare, när man får hans gierningar med andras, och deras tijder Jemnföra. 1. så seer man af Mos. 1. Book 12. Cap. 'att Abraham war 75 åhr gammal, när han blef kallat uthur Chalden in uthi Canans land', som war wid pass An. M. 2024. Uthi 14 Capitel upnemnas de Konungar som begynte örliga i Canans Land, och de Resar eller Jättar

som blefwo slagne i Astarot, Karnhaim, Ham, Kiriathaim. Uthi latinska Texten nemnes Resar för *Raphaim* och för *Bela*, Balæ, för *Zoar*, Segor, för *Ellasar*, Pontus. Altså wart Gyllende tijden all uthi Canan, och de omliggande Landzändar, alt op till pontum Euxinum, wid Sarucs yttersta tijd och Abrahams medålder. Hwilket instämmer med Thors tijd som begynte de största Krigen att föra. see Atlant. Tom. III. Cap. XII. Af de Gothiske eller Schytiske orters nampn *Astarot*, *Karn-haim*, *Kiriatham*, *Raphaim* som nämde woro af wåra Resar eller Jettar, som då reda sått uthi Canans landh, kan man klarligen see, att dee någon tijdh tillförne måtte warit inkomne. |53| Af Josepho indragen, i Atl. Tom. III. cap. 13. pag. 758 [= s. 746] seer man: att wed den tijden så rådde de Assyrier nästan öfwer hela Asien, och där upräknar han dess Konungars nampn, hwilka såsom de i den Hebræiska, Syrisce, Chaldeiska, Samaritaniska, Arabiske, Grækiska, Latinska, och Swenska Bibelen, till dess Bokstäfwer och uthal äro något skiliachtige, effter hwar och eens Språks art, och dessa Konungar intet woro Hebreer, och hade Hebræiska nampn; uthan Hedniska och Assyriska, så will iagh här i een Tafla uthföra alla deras nampn, och dess orters nampn, som dee Regerat öfwer, såsom de finnes uthi Biblia Poly-glotta Genes. cap. 14, så och såsom andra de förfarneste i de Språken dem uthtala, där om iagh jämnfört med wår färdige i de Orientaliske Språken Adjunct. Magist: Olao Celsio. Ty will iag dem således här införa.

Ling. Hebræa	Latina.	Græca.	Latina al:	Syriaca	Chaldaica	Samaritana	Arabica	Joseph. Fl:	Svecana:
Amraphel Rex *Sinhar.*	*Amraphel.* Rex *Senaar.*	Αμαρφαλ. Rex Σεννααρ.	*Amarphal.* Rex *Sennaar.*	*Amarphel.* Rex *Senaar.*	*Amraphel* Rex *Babylonis*	*Amraphel.* Rex *Sennaar.*	*Amrafal.* Rex *Sainur.*	*Marphe-dei,*	*Amraphel* Rex *Sinear.*
Arioch. Rex *Elaſar.*	*Arioch.* Rex *Ponti.*	Αριωχ. Rex Ελλασαρ.	*Arioch.* Rex *Hellaſar.*	*Arioch.* Rex *Dalaſar.*	*Arioch* Rex *Elaſar.*	*Arioch* Rex *Ellaſar.*	*Arioch* Rex *Sarian.*	*Arioches.*	*Arioch.* Rex *Ellaſar.*
Chedor Laomer. Rex *Helam.*	*Chodorlabomor.* Rex *Elamitarũ.*	Χοδολλογομορ. Rex *Elam.*	*Chodollogomor.* Rex *Elam.*	*Charadlamar.* Rex *Ilam.*	*Codorlaomor.* Rex. *Elam.*	*Codorlabomor* Rex *Elam.*	*Chadarlaomar* Rex *Choraſtã*	*Chodollogomor.*	*Chedorlaomor.* Rex *Elam.*
Thidal al: Thiral. Rex *Gentium.*	*Thadal.* Rex *Gentium.*	Θαργαλ. Rex *Gentium.*	*Thargal.* Rex *Gentium.*	*Taril al: Targhil.* Rex *Geli ſeu Gelitarum.*	*Tadaal* Rex *Gentium.*	*Thadal.* Rex *Gentium.*	*Thadaal* Rex *Gentium*	*Thargalus,*	*Thideal.* Rex *Gentium.*

Af denna Taflan seer man nu, det offta wijst är, huru dee sielf-liudande bookstäfwerna offta ombytas, effter åtskilliga Folks uthtaal; såsom uthi *Chedor* är *E*, uthi *O* och *A* ombytte. Uthi *Sinhar* är *I* uthi *E* och *A*. Sedan äro och Orternas nampn ombytte, effter tijdernas och Folkens ombytelse, som dem be-

settat, eller och wanligare dem annorledes kallat, såsom för *Senaar* står *Babylon* i det Chaldaiska språket, för *Ellasar* står *Pontus*, för *Elam* står *Chorastan*. För *Goghim* står *Gentium* eller *Gelitarum*. Till att nu förstå dessa Konungars Historia, måste man tillse först hwarest |54| orterna igenfinnas. *Senaar* ligger under 34. högdz graden, 75 middagzlin: hwarest och så *Babylon* låg see Atlant. Tom. I. Tab. 2. hwarest *Ellasar*, *Hellasar* eller *Dalasar*, den Hieronymus och Latinska uthtolkare kallar *Pontum* ligger, är bekant. Detta landznamn *Pontus*, bär både ett Landskap wäster om Ponto Euxino, och öster om. Och såsom den Syriska uthtolkaren kallar det *Dalasar*, och den Arabiske *Sarion*, och dessa orters nampn, finnas i den wästre Ponto uthi Thracia där Scytherna sutto, synes Hieronymus wilia den förstå: see Ortelium och Procop. Ædific: liggiandes emillan 42 och 50 högdz grad 50 och 60 middagzlin.

Det tridie Konungarijket nämnes *Elam*, *Ilam*, och af de Araber *Chorastan*, som wåra Scyther kallat *Chorsori*, som sees af Ortelio uthi ordet Persia, det bewittnades af Plinio, och Solino, som nu kallas Persia liggiandes under 35 högdz graden emillan 90 och 100 middagzlin: see Atlant. Tom. I. Tab. 1.

Det fierde Konunga-rijket eller Folket nämner den Hebræiska Bibelen *Goghim* eller *Goijm*, det de andra Språken utholka på *Gentium* eller *Gelitarum*, det är Hedningarnas eller Hieltarnas Konung. I Atlant. Tom. III pag. 165. 166 [= s. 176 f.] är wijst af Proph: Ezechia att wåra Scyther äro kallade *Gogs* och *Magogs* afkomne, och dess Land *Goghim* eller *Gogheim*. Och hafwa derföre uthtolkarna rätteligen kallat dess Folck *Geli*, *Galli*, eller *Gieltar* (*Gelitar*) hafwandes alt een betydelse med *Gogh*, som betyder een starck och stoor Man. Som och sees af wåras Wandlars Konungz nampn *Gelimer* det är Kallars eller Gieltars Kung.

Att uthtolkarna dem och kallat Hedningar, är rätteligen giort ty af mig är wijst allestädes i Atlant. Tom. II. cap. V. att wåra Fäder Scytherna först uthspritt den Hedniska läran till de andra Länderna i wärlden, och således rätteligen kallade Hedningar; och der af, som allom bekant är, Thor eller *Jupiter* uthropat för alla Hedningars Gudh eller Konung, och det för de många uthtog han giorde, det och de Gräkeska och Latinska Historier bewisa, som sees af Lactantio de Fals: Relig. lib. 1. pag. 45. af den gamla Ennio således talandes: 'Sedan Thor hade fäm gånger reest kring hela wärlden, så delte han uth Rijket åth alla sina Släcktingar och Wänner.'

Ty hafwer och här den Syriska utholkaren rättast råkat hans nampn att uthnämna, kallandes honom effter wårt Scythiska språk *Tharil* |55| eller som andra det läsa *Thargil*, ty han hade då intagit det Assyriska rijket, som sees af Chronic. Alex. pag. 85. 'att Satur han lämnade Thor (Jofur) Assyrien uthi Nini tijd'

och pag. 87. 'Att han regerade der i 30 åhr och sedan drog uthi wäster till sin Fader, lämnandes sin son Belo dee Assyriers rijke' och pag. 89. 'Att han, sedan han kom tillbaka uthi Wästerlandet (Europam) war han Konung uthi Italien 120 åhr.' Detta instämmer med det Josephus Flavius talar. Antiquit: Judai: lib. 1. cap. 10. pag. 17. 'att dee Assyrier hade då nästan Regementet öfwer hela Asien'.

Och med det, af Edda wijsas skall, om det Krigh Thor förde med Thyphen Rhugner, som rätt nu indragas skall, farandes längst här up uthur Nordan ifrån Jottunheim, in till Griotunar-gardi (*Cilicia* s. proprius *Silicia aspera*) som låg wid Syrien och Capadocien 37 högdz grad. 65 middagzlin. Atl. Tom. I. Tab. 2. hwilken Cappadocia och wåra Fäder inkräcktat, see Atl. T. I. p. 612 [= s. 384]. hwarest den bestämde Fältslachtning stå skulle emillan Thor och Rhugner, då Thor honom med sitt dundrande, liungande och dess hammar öfwerwant. Derföre kallas han rätteligen af dee Syrer effter wårt Scythiska uthtaal *Tharil*, det är, Thors-ill, på Latin *Jupiter fulgurans*. eller som andra läsa *Thar-kil* det är Thors-kil, Thors-wigg eller hammar, *Jovis lapis Fulminaris*: dädan än i dag kallas een hetsig och grym Man i Ordspråket en grym Torkil, een Fanners Torkil. Huru Thor eller Thors namn skrifwes med *A*, *Æ*, *E* och *O*, är wijst åthskilligstädes, see Atl. Tom. I. 773 [= s. 486]. Tom. II. p. 322. 329 [= s. 330, 337].

Och till öfwerflöd will iag indraga åthskilliga wåra Gudars, Konungars och Drottningars, och andra höga Personers namn som det i aldraälsta och senare tijder burit, och att de Främmande gemenligare uthtryckt och uthtalat ᚫ *A* för wårt ᚬ som är allenast dubbelt *AA*, och uthalas genom *Å* eller *O*, och att de ärkiänt det hoos sig för ett Främmande namn; men lijkwäl några af de Gambla fått rätt kunskap om detta ordetz rätta betydning.

Taras (Thor-as) Atins (Neckens s. *Neptunus*) Son lefde wid pass 1800. see Atlant. Tom. I. pag. 210. och 710 [= s. 134, 446] der han på een Sicilianisk pening står nämbd *Taras*.

Tora (Thora) Atins dotter lefde och samma tijdh af hwilken een Stad i Epiro kallades *Torone* och een annan wid Cassandria, *Toronaicum*. See Carol. Steph. pag. 800. af Stephan. de Urbibus. detta nampn bära wåra Gotheska qwinfolck än i dag såsom min Farbrors Jacob Rudbecki Dotter Thora, hwars Syster heet Disa, och så effter dee gamla Hedniska nampn. |56|

Targiotaus (Targiote) Thors (s. *Jovis*) Son Scytharnas Konung lefde wid pass An. M. 2200, om hwilken Herodotus talar lib. IV. pag. 226. see Atl. Tom. III. pag. 156 [= s. 167 f.].

Dardanus (Thordön) Thors Son lefde wid pass An. M. 2200. och för-

menas warit den samma som heet *Targitaus* see Atlant. Tom. III. p. 156 [= s. 167 f.]. den Homerus iliad. E. v. 631. och Υ. v. 215. beskrifwer. see Atl. Tom. I. pag. 793 [= s. 499].

Tarkair, Runst. 361. Tair. Burei Runsteen 303.

Tereus (Tore s. *Tros*, *Tære*, *Teireus*) wåra Thracers eller Scythers Konung, som säjes wara wänd i een Wijpa, lefde wid pass An. M. 2300, som war Pandionis dee Athen. Konungz måg, see Apoll. lib. 3. pag. 228. Hyg. fab. 45. hwilken åth up sin egen Son.

Torilla (*Tarilda*) een grym och arg Sweriges Drottning, som regerade wid pass An. Mund. 3000. den Joh. Mag: beskrifwer Lib. 2. cap. 15. pag. 55. Saxo Dan. 2: pag. 24. Sax. lat. Edit: *Torilda* lib. 2. pag. 22.

Torvald (Torall, Torald, s. *Toraldus*) Hunding Sweriges Konung och Torillas Son lefde wid samma tijdh.

Taril een Krigz-hielte, läses på den 460. Runsteen.

Toril på den 512. Runsteen.

Terillus (*Tærillos* s. *Tæril*) een grym Tyran och Konung i Sicilia den Herod. lib. VII. cap. 165. pag. 438. beskrifwer, lefde wid pass Anno Mund. 3400.

Darius (Thare) dee Persers Kung wid pass An. M. 3400. Daniel. cap. 6.

Thore Sweriges Konung på Trudwanger eller Trögden, lefde wid pass An. M. 3700. uthi den senare Odens tijd, see Snor. pag. 5.

Thorkil (*Thorkillus*) een stoor och penninggirig Krigzman den Saxo lat. Edit. lib. 2. p. 25. kallar *Torkillum* men i Danska Edit. lib. 2. p. 27. Thorkil. lefde wid pass An. M. 4000.

Targitius (Thargiote) wåra Huners sänningebod wid K. Justini och K. Attilæ tijdh An. Christ. 400. Exerpt: Legat. Menandri pag. 230.

Terebellus (Torebel) de Bulgarers Konung wid Justini tijd An. Chr. 400. see Varnefrid. lib. 6. cap. 31. pag. 911.

Thorismo Gothernas Kung An. Christ. 400. see Idatii Chron. fol. 25. *Thorismuth* skrifwer Cassiod. XI. pag. 613. *Thorimuthus* Proc. 3. pag. 331. *Tarmutus* Proc. 1. pag. 217.

Thurimuth. Procop. 3. pag. 399. *Turismondus.* Isidor. pag. 717. Æra 457. *Torismundus* Jornand. cap. 33.

Thorismund, Joh. Mag. lib. 6. cap. 19. p. 197. Thorismundus lib. 15. cap. 23. pag. 445. |57|

Thordön (Tord) Swensk Kung: Ol. Mag. append: pag. 841. I. Mag. lib. 8. c. 29. p. 253.

Targibilus (*Trabigilus*, *Tarbihilus*, *Turbigalus; Tribigilus*, *Tribigildos*) Giöthernas grymma anförare: lefde under Eutropii tijdh wid pass Anno Christ:

400. Ann. M. 4400. som sees af Claud: in Eutrop. l. 2. v. 175. och Heinsii notis till samma rum pag. 438.

Tardon (Thordon) wid Keyser Justini och Tiberii tijd, An. Chr. wid pass 500. in Excerp. Legat Menand. pag. 339.

Thorisin (Thorison) wåra Giöthers eller Gepiders Konung: lefde wid Konung Justini och Bellisarii tijd Anno Christ: 500. see Procop. lib. 3. pag. 388.

Toril (*Torillus*) een grym Sweriges Konung, som skinnade och brände Upsala Temp. wid pass Anno Christ. 700. see Joh. Mag. l. 8. cap. 42. pag. 267.

Torkil (Tårkil) Kung Harald Harfagers son: lefde wid pass Anno Christ. 800. see Snor. pag. 50.

Thora een förnäm Qwinna af Kung Harald Harfagers Släkte Snor. pag. 50.

Thore (Thora) een grym och Högfärdig Drotning Kung Oluf Tryggesons Hustru i Norie. Adam. Brem. 2. cap. 27. pag. 57. wid Anno Chr. 900. denna kallar Joh. Magn. l. 17. cap. 17. pag. 495. Tyra: men i Registret Thora.

Thargot (Thorgote) Göthernas i Swerige första Biskop wid Anno Christ: 900. Adam. Brem. cap. 231. pag. 141.

Torkil (Torkild) een Sweriges Höfding eller Underkung i Skåne lefde Anno Chr. 900. uthi Keyser Ottes, Harald Jarls R. Nor. och Harald Gorms R. Dan. tidh Snor. pag. 129.

Torkil (Torgil) Kung Knutz den Rikes Swåger lefde An. Chr. 1042. Snor: pag. 327.

Torald Liuseskeg uthi K. Ol: Trygges tidh An. Christ: 900. Snor. pag. 99.

Thore Norsk Drottning wid Anno Chr. 1054. Snor. 351.

Thårkil (Thorkil) de Danskas Fältherre Norm. Hist. Excerpt. pag. 30.

Torgil Bodvarson Anno Christ. 1256. Snor. 753.

Tarald (Torald) Ogmundz-Son An. Chr. 1206. Snor. 546.

Torkil Knutson Swerig. Rijkes Marsk. slog dee Rysser och Careler Anno Christ. 1290. Joh. Magn. lib. 20. cap. X. pag. 564.

Uthaf alla dessa indragne rummen uthur dee lärdas Skriffter merker man först att dätta nampnet Thor, Taril, Tarkil etc. är brukat allenast hoos det Scythiska och Gothiska Folcket och om det är funnitz att någon ibland annat Folck det burit, som mäckta sällan händt är, så hafwer den hoos dem warit fremmande. |58| såsom *Darius* han blef dee Chaldeers Konung; men kom der in främmande med de Perser, som woro af wåra Scyther. Tordan (*Dardanus*) af hwilken dee Trojaner och Fryger hade sitt ursprung, han war äfwen med sitt föllie af wåra Schyter uthsprungen see Atl: Tom. I. pag. 789. 779. 774 [= s. 496, 489, 486]. Tom. III. 428 [= s. 433]. Sedan märker man att

ordet dät skrifwes både med *A*, *Æ*, *E*, *O*, *U* och *Y*: ja och uthi samma lärda Mäns böcker såsom wijst är af Joh. Magn. hwarest Thora skrifwes och Thyra. Af Procop. hwarest *Tharmut* skrifwes och *Thorimuth* och *Thurimut*.

Thore som blef wänd i een Wijpa, hwars Saga många hundrade af gemene man och serdeles Qwinnor wetta än tala om, den nemna Gräkerna *Thæreus*, Latinerna *Tereus*, hwars Saga strax skall uthtydas. Och det iag offta wijst hafwer, hafwa dee Främmande af wårt bögda ord (*casu genetivo*) giort deras rätta uthnemde ord (*Nominativum*) såsom af wårt Thåres Gräkerna sitt *Thæreos*, *Darios*, Latinernas *Tereus*, *Darius*. Af wårt Torkiles, Gräkerna *Tharkillos* Latiner *Thorkillus*. Af wårt Tharilles, Gräkerna *Tarillos*, Latinerna *Tarillus*. Af wårt Thorismundes, Gräkerna *Thorismundos*, Latinerna *Thorismundus*. Och är rätt undrandes att Cassiodorus, Procop. och Idatius stundom behållit rent wår skrifft och ordz uthtal, såsom uthi *Thorismo*, *Thorismut*, *Tharmut*.

Till det tridie finner man att det ordet med alla dess der af flytande i hopsatte nampn äro Skytiska; emedan ingen grund finnes i de Gräkers, Latiners, och andras Språåk till dem. Uthan de erkendt det wara Barbariskt, som sees af Pausan. lib. 3. pag. 199. Der han talar om de Gräkers Tempel och Gudz dyrckan i Peloponeso (Laconia eller Lacedæmonien) säger han: 'Den största och förnämsta bygning som är på den wägen, är det gamla Tyrs Tempel. Hwilken Afgudz beläte som synnes på wänstra sijdan om wägen som de tillstå wara fört af Gaster och Bollius, ifrån Cholchis. Och kalla de orten Therista af Thora Ammans nampn. Och tör hända att nampnet Thorista är ett Colchiskt ord. Ty Gräkerna hafwa ingen kunskap af Thyrs amma Thora. Min mening är, att Thyra intet måtte hafwa sitt nampn af des Amma, uthan af des dristigheet, eller dierfheet emedan det böör een rättskaffens Soldat när han går till stridz ingen blödigheet eller klenmodigheet wijsa.'

Af detta härliga rum är först att märkia det Pausanias effter Gräkiska arten att uthtala, som temligen när kommer öfwer ens med een deel af Wästgöternas här i Swerige art att uthala *Æ* eller *E*, för *A* och *O*, som för Taren, *Tæran*, för Thora, *Thæra*. För Thorista, *Thærista*.

Sedan tillstår han klarligen att Tyrs (*Ares*) nampn intet är Grekiskt uthan Colchiskt. Hwilka bodde in wed Ponti Euxini ändar i öster, och woro wåra Scythers afkommo, som runt |59| kring Pontum satt sig, det widare fram bättre wisas skall, och här märkeligen bekräfftas där af, att han säger det Gaster och Bollius hafwa infört i Grekland ifrån Colchis Afgudens Tyrs dyrkan. Att Gaster och Bollius woro födde här öfwerst up i Scythien eller Swerige är wijst af Tacito, Diod: Siculo och andra Atlant. Tom. I. pag. 628 [= s. 393]. Tom. III. pag. 89. 90 [= s. 102 f.].

Till det tridie wises ordetz rätta ursprung af denna Sagan om Thyrs Amma Thora, att hon war intet bekant hoos Gräkerna; uthan hoos de Scyther i Colchis. Hwilken Saga är ännu i dag hoos mången af gemena man här i Swerige uthi een gammal wisa om Thyr, och i ett ordspråk behållin, som så lyder,

När Thor Thoras dissar Dijr,
Så blir han wänd i grymman Thiur.

Äfwen af det ordspråket man säger om dän som aldrig är lustig och fryndlig, uthan seer suurt uth och grymt. Han är een Thorkil, grym som een Thiur.

Pausanias såsom han intet finner sig uthi denna gambla Scythiska Sagan, så menar han att Thyrs nampn skulle hafwa sitt ursprung af dristigheet och grymhet, som den Latinska uthtolkaren uthnämner genom ordet *ferocitas*. Ehuruwäl Pausanias i den Grekiska Texten ey så klarligen utsätter det ordet *Ther*, *Therion*, det wij på Swänska kalla Diur, Thiær, Thiur, Tyr. Förståendes om alla slags oskiäliga Creatur; men gemenligare om dem som grymma äro: och särdeles om een Thiur (*Taurus*) för dess storleek, horn och styrckia. Ty när man honom nämna will, säger man allenast Thiur, men för dee andra, Diur med *d* skrifwit. Nu såsom dessa orden både i wårt Språk och det Grekeska tämligen komma öfwerens till uthtalet, och äfwen till bemärkelsen, att för dristigheet blifwa kallade Thiurar, så will man tillse antingen det Gräkeska ordet är af wårt eller wårt af deras uthsprungit.

Gå wij först i gemen till dät de gambla Gräker Plato, Strabo, och andra, så och dee senare lärde Män, såsom Boxhornius, Junius skrifwa, så finna wij dem tillstå att een stoor hoop Grekeska ord hafwa sitt ursprung af wårt Scythiska språk. Sedan seer man egänteliga till detta ordet, så nämna Gräkerna gemenliga een grym *Agrios*, grymheet *Agriotes*, men wij een Thyr, Thiur, och een dristig och mechtig Konung Thyr-an, i hopsatt af an een Konungz tyttel som wijst är i Atl. Tom. III. p. 524. 625 [= s. 525, 617] och Tyr dristig och starck: Därföre och Krigzguden eller een Krigzhärs anförare är kallad altid Tyr. see Edda Myt. 23 och Atlant. Tom. I. pag. 724 [= s. 454]. Tom. III. pag. 624 [= s. 617]. den Grekerna altid *Ares* kalla. Och af wårt ordetz |60| andra böjelse Tyranns, hafwa Grekerna giort sin nominativum *Tyrannos* och Latinerna *Tyrannus*. och är ordetz rätta ursprung af wårt Tor eller Tår, drista sig: som sees i det ordspråket Tor eller Tyr Tör dundra. Af wår *infinitivo* Tåra, Töra, är Gräkernas *Tharrein*: af wårt Törs Gräkernas *Tharsein*: af wårt Thrase som är een dristig Soldat see Edd: 361. 374. äro wåra Scyther kallade *Thraser*: och af wårt bögda ord Thrases (*genetivo*) är Grä-

kernas *Thrasüs*. Af wårt meket Throssig (dristig) Gräkernas *Megatharses*. Ytterst seer man och att detta ordet är heel Scytiskt, emädan de kallat sin Afgud *Ther* af det han Thördes dundra, och alla dristiga och mäcktiga Konungar Thsar, Thor, Thyr, Thardan, Tharil, Tarkil etc. Som nu näst tillförene af så många Lärdas skriffter wijst är, der Grekerna hafwa nemnt dem *Zeus*, *Dis*, *Basileus*.

Jag will nu så komma tillbaka till den Konungens nampn Taril Hedningarnas Konungz som förde dätta första Kriget i Canans land, den Hebreiska Bibelen kallar *Thid-al*, som är och Scythisk, betydandes Thy, folck eller Hedningar, och Al een Konung. Några läsa *Tiral*. Dätt som på Scythiska är een grym Konung. Dee andra Språken som hafwa *Thar-kal* är och Scythiskt: betydandes Thor een mäcktig man ty Kalle är man, manlig. Af alt dätta kan man klarligen see att *Tharil*, *Thidal* eller *Thar-Kalle*, war den Thor eller *Jupiter*, den och kallades *Thsoroastor*, som sannerligen wäl må nemnas Hedningarnas Konung, för dess stora Trolkonst och Regemente han hade öfwer andra Rijken; kallandes sig och *Assur*, *Atur och Atyr* som wijst är tillförene här pag. 44 [= s. 41] af Epiphanio. see och Atl. Tom. I. cap. 29. pag. 712 [= s. 446] och Bocc. Phal. 81. Af hwilkens nampn *Assyria* eller *Atyria* fick sitt nampn.

§. II. Till det andra wijses Thors eller Tarils tijd swara mot Saruch och Abraham, uthaf det Krig som han förde mot den uproreska Tyfwen, som upstudsade almogen och den anförde moth Thoor och hans underkungar, men på sidstone blef och med all sitt anhang upbränder, som afmålar Sodomæ och Gomorræ afbränning under Abrahams tijdh. Det är bekant huru wåra manliga Qwinfolck Hamaizorna dee änteligen wille fara i stridh så wäl som Manfolcken, och huru Thor med stoor försicktigheet, klokheet och hufwudbråk uthwalde dem een klokan qwinna benämd Attine eller Minerva effter hon med hans minne war uthkorat, och derföre genom een Gåta sades |61| wara född uthan moder allenast uthur Thors hufwud, som är wijst i Atl. Tom. III. pag. 672. 674 [= s. 662, 664].

Dätta förtröt Thors drottning och hustru Juna, att intet hon skulle wara god nog att styra dee modige Qwinfolken; säjandes hoos sig, 'hafwer min Man giort barn uthan Hustru, så will iag tillse att giöra Barn uthan mann'. Som widlyfftteligen läses i Homeri wijsa öfwer Baldur emillan 305. vers. till 360. 'Slåendes så med sin hand på Jorden så att där uthur röök up denna uproriska Tyfwen med hundrade hufwuden.' Denna Gåtan är mäckta sinrijk, nembligen att förstå hwad denna Tyfwen war för een. Attina eller *Minerva* hon war född uthur Thors minne och förstånd, betydandes att hon war klook och wijs,

men Tyfven uthur een lortig Jordklimp, och således een man uthan förstånd och werk. Om Kolle eller Bure läses i Atl. Tom. III. pag. 227 [= s. 239] etc. att han giorde Gauten, Giguren och Bryaren med ett hufwud och hundrade händer, wiliandes der med låta see, att ett förståndigt hufwud kan regera hundrade händer. Men denna Tyfven hade 100 hufwuden och 200 händer. see Non. β. v. 620. δ. 39. Æsc. prom. 350. Tzetz. Chil. 8. v. 142. låtandes der med förstå att hwar och een under honom wille giöra effter sitt hufwud, och således intet kunde af ett hufwud styras.

Såsom nu Thor han födde Minervam uthur sitt hufwud här up i Swerige eller Scytheim, att anföra de manliga Hamajsorna, som wijst är Atlant. Tom. III. pag. 670. och 671 [= s. 660 f.] etc. så födde nu Juno denna Thyphen längst up i nordan uthi Jotunheim uthur Jorden wid Darra träsk och hoos de Arimän eller Arimasper, see Atlant. Tom. III. pag. 230. 231 [= s. 242 f.].

Det Hesiodus som älst är af dee Gräkeska Skribenter bewittnar, säjandes i sin Theog. v. 820. 'Att jorden af kärleek till Darra-träsk födde där Typhen med hundrade Orme-hufwuden.' Hwarest näst föregående verser klarligen beskrifwa Darra-träsk längst up i Norden beläget för indragne i Atlant. Tom. III. pag. 219. 370 [= s. 231, 378].

Dätta tillstår och Apoll. Ath. lib. 1. c. 6. p. 18. men far där uthi will att det skulle skiett uthi Sicileja, om han förstår den som ligger wid Italien, ty Darra-träsk och Sicileia dee äro altförlångt från hwar andra. Uthan det förmäla andra med honom att han blef upbränder och begrafwen under det brinnande Ætna bergh uthi Sicilien. Men hade han förstått den Sicileia een Öö liggiandes nedan för Darra-träsk näst |62| ofwan Åland under 60. högdz grad. 42. middagzlin. så hade han rätt råkat. Ty af flera teckn som de andra gamlesta Grekeska Skribenter hafwa, seer man, honom här född: såsom af det han war af Japhetz Släckt ty säger Non. β. v. 565. 'Knapt hafwer Jorden någon mäcktigare födt än Tyfven af Japhetz barn.' Sedan af dess upror han här giorde beskrifwandes det af een Gåta α. v. 165. säjandes: 'att han ryckte all håren uthaf den norske Biörn eller Carlwagn som står öfwer Bargasum' (det är Gudarnas bärg i Norden), see Atl. Tom. III. pag. 231. 444. 746 [= s. 243, 448, 734].

Sedan af dess uthtogz reesa han giorde säjandes i den 176. v. 'Han for ifrån Norden lämnandes där den Nordiske wändepunckten och for i Söder.' Af sitt gula eller röda hår som de Nordeska draga, kännes han och igen. See Atl. Tom. III. pag. 520 [= s. 521]. Hafwandes han och lembnat åthskilliga orter i Swerige effter sitt nampn, såsom den stora 10 Swenska mijl långa skogen Tyfwe-weden. Atlant. Tom. I. 443 [= s. 277]. Tyfve-siön Atlant. Tom. III. pag. 355[= s. 364). Sedan aff det att han jagade och uthdref Thio-

dana eller Under-Konungarna uthur Norden in uthi Phœnicien och Ægypten som sees af Anton: Liber: cap. 28. pag. 456. Atlant. Tom. III. pag. 689 [= s. 679]. 'Jordens son Tyfven, ohörlig starck, hafwande een underlig skapnat med många hufwuden och händer och wingar, och om låren inwefwader med Ormar, gifwandes allahanda liud ifrån sig, så att ingen hans mackt kunde stå emoth. Denna Tyfuen stod effter Thors eller Jofurs Regemente och när han slog till, kunde ingen emotstå hans Wapn, uthan alla flydde till Ägypten, undantagandes Jofur och Minerva. Typhen folgde dem effter i hambn och häl men dee brukandes illistiga streck, flyendes wände sig i åthskilliga diurs liknelser: Habaldur i een Höök, Mercur i een Storck, Marsken i een fiellug Fisk, Disa i een Fisk, (Stöör) Baggen i een Bock, Hercul i een Hiort, Volcer i een Oxe, Gioja (Latona) i een Trollkiering, de andra Gudarna uthi andra skiepelser som dem tiente och bäst anstod. Men när Thor kom effter, slog han honom med Torwiggen, och när Typhen begynte brinna kastade han sig i Hafwet och släckte sin brand; men Thor släpte intet honom där med, uthan kastade Ætna berg på honom och satte Volker att ackta honom: hwilken lade stora sleggior på hans axlar så att han där måtte smida stora Järntackor.'

Af dätta rummet är nu klart. 1. Att alla desse Gudar som nu här upräcknas, intet woro Ägyptiska, uthan såsom de hoos de aldraälsta kallas Underkungar eller Thiodana, och af Hesiodo och Pherecyde, de Yfwerborna norska, alla här uppe födde, så blefwo de af Typhen jagade in uthi Ägypten. Och fara så de Lärda wille, som seja dem warit födda uthi Ägypten. Dock i anseende att de foro |63| sedan där ifrån till andra Länder, så kunna de säjas kommit sedermera från Ægypten. Äfwen som man läser i den helga Skrifft att Christus wår Frälsare war född i Bethlehem, men flydde in i Ægypten, sades likwäl i Skriften att han wart kallat uthur Ægypten, lika som han där warit födder.

Om deras skepelsers ombytning och att de främmande woro i Ægypten talar och Diod. Sicul. lib. 1. pag. 12. säijande: 'Att dee låto see sig i åthskilliga skeppelser, kommande ifrån andra widtbelägne orter, på det de skulle ärfara, huru Menniskiorna sig där ställte wäl eller illa.' Här om läses och i Hygin. Fab. 196. Apoll. Ath. 1. pag. 29. indragen i Atlant. Tom. III. pag. 689 [= s. 679]. Lactant. Placid. lib. V. Fab. V. Atlant. Tom. III. p. 689 [= s. 679]. berättar således: 'att Typhen Jordens son skrämmandes de andra Gudarna eller Konungarna uthdreef dem till Ägypten: då Thor wände sig för räddhåga i een Gumse, Habaldur i een Korp, Baggen i een Bock, Disa, i een Katt, Juno i een Koo, Venadis i een Fisk. Maisorna när de sin emillan söngo sädes-Gudinnans wisor och huru Typhen wart lagd under Ætna berg: så blefwo de wända i Skator.'

Denna Typhen han igenkännes och warit een Scythe eller en Swänsk af sitt nampn, som gafz alla dem som grymma och hetziga woro, och förde äfwen sådant Folck an som röfwade till Siös, brände up Folck och fää, Byar och Städer se Atlant. Tom. III. pag. 267. 231. 232 [= s. 275, 243 f.]. och dädan blefwo andra tingh såsom starck storm, starka Hafzwågar, en starck brand, willa diur, för den skada de giöra, kallade Tyfwar, såsom i indragne rum wijsas. Och af Plutarch. Tom. 2. de Isid. pag. 369. 380. de Fac. in orb. Lun: pag. 945. äfwen kallar Edd. pag. 323. Loke Idunas Äppletyf. Se och Plin. lib. 2. cap. 48, 49. Strab. lib. V. p. 248. Tzet. Chil. 8. v. 142. Hafwa altså Gräkerna och Latinerna effterfölgt wåra Skriffter och behållit hans nampn Tyfwen, men de Ægyptier på sitt språk kallat honom *Seth* och *Smy*, som Plutarch. i sin Isid. pag. 376. wisar. Den som fordom förde Almogen eller Allemenen til strid kallades och Þyfven som sees Atl. Tom. III. p. 232 [= s. 244] och Verelii Lexicon pag. 263. blef och den som anförde de stridbare Hieltar och Män Argonauterne hijt Norr i Swerige och deras Skiepp styrde, kallad Tyfwen Agnis son (det är Siögudens eller som wij nu kalla Ammiralens) see Apoll. Athen. fol. 49. Således hafwa och wåra Phœnicer kallat Mose, för det han förde een så stoor Almoge med Hustrur och Barn, Tyfven, som sees af Plutarch. Tom. 2. pag. 363. och 266. Och Hveti. pag. 94. 127. De hafwa och kallat Pharao som foor effter Mose med hela sin Almog, Tyfwen som |64| sees af Herod. lib. 2. pag. 145. och lib. 3. pag. 163. och Natal. Com. pag. 434. om hwilket widare i sitt rum talas skall.

Huru denna Norska Tyfven genom Junos upäggande sin Man Jofur i förtret för det han uthwalde genom sitt höga förstånd och minne Minervam, til de manliga Qwinnors anförare, och huru han åther allan Almogen till sig lockade och skröt af huru han skulle 'giöra een ny Himmel otta gångor så hög, och den med nya Stiernor Sool och Måna besättia'. Beskrifwer Nonn. B. v. 345. det är ett nytt Konungzeligit Säte (ty himmel tages och hoos de Lärda för Konglig Saal och hooff) och den besättia med en ny Sool (det är Öfwerkung) och ny Måna (det är Drottning) och nya Stiernor det är dess Underkonungar. Ty säger Æschyllus rätteligen i sin Prometheo v. 350. 'att han giorde upror mot alla Gudarna'.

Till att nu indraga alla wåras Sagor, de Gräkers och Latiners om dätta Kriget som han förde med Jofur och dee andra Gudarna, det woro förlångt, uthan iag will allenast införa det förnämsta. Såsom det att han beskrefz hafft Fogelfiedrar som Apoll. Ath. lib. 1. pag. 18. säger, det är han och hans Sälskap de giorde sina mössor af Lomskin och andra Siöfoglar så och dess Tröjor, som de än i dag up i Hälsingland giöra. Derföre kallas han uthi Edda Myth. 55.

Rugner, det är Ruggut och ludin som een Fogel. Låren och benen skrifwa de hafwa warit med ormar omwefwade, hwilket hafwer warit af Näfwer och med bast ombundit såsom än gemena Män up i Norlanden sina Stöflar giöra, så och deras Lurar som de blåsa uthi, och dessa Lurar äro de skrikande och hwäsande Ormar som de tala om.

Såsom intet alla kanske än hafwa Eddam, som lijkwäl twå gånger är uplagd i Kiöpenhamn, första gången Anno 1665. så will iag Summan uthdraga af denna Tyfwens och Thors kiämpande, emedan den något innehåller det intet Grekerna hafwa, som är och utslutit i den Latinska version, men i den Danska behållin. Så lyder Summan af den 55. Mythol. pag. 255. 'Atin han red med sin häst Sleipner up i Iottunheim, och kom till den stora Hietten Rugner (eller Tyfven) williandes wädias med honom att han ingen sådan häst hade. Rugner sade sin Gulfaxe wara bättre. Då redo de kap, men Otin kom fortare undan: och Rugner kom ridandes innom Asarnas (Gudarnas) |65| Hollimbos port. Blef så af dem wäl plägat uthur Thors Drickeshorn: och när han wart druckin brukade han stoor mun, sejandes sig willia flyttia Gudarnas Valhal up i Iotunheim och dränkia Gudarnas gård, dräpa alla Gudarna, föruthan Freja och Sif (Luna et Terra) hwilka han wille föra bort med sig. Gudarna ropade så på Thor, hwilken hotade Rugner (Tyfven) med sin hammar Miolner: men han sade; du hafwer ingen heder om du dräper mig wapnlös. Ty stälte de een Eenwigz kamp wid Griotunar-gardar (det är, där Gryte och Steen finnes till stoor myckenhet). När Jättarna af Almogen det fingo höra, förskräcktes de twikandes hwem segeren behålla skulle. Hrugners hierta war af en femkantig steen så och hans Hufwud och dess Skiöld af hårda klippan. Hans spetz war af Flintesteen eller Slipesteen den han med förskräckiande wippade hijt och dijt, sättiandes Skiölden fram för sig. Men een Jätte warnade honom, dock falskeligen säjandes att han oförsicktigt hölt skiölden fram för sigh, emädan Thor lärer komma fram up under Jorden. Ty lade han Skiölden under sina fötter och tog sin Flintespetz i båda händer. Thor hwilken kom med dunder och Liungeld kastade sin hammar Miolner mot Rugner. Rugner åther kastade sin Flintespetz mot honom råkandes hans hammar i wädret, så att han brast i tu, och föll det ena stycket på Jorden i kras, hwadan alla slip eller Flintestenar komne äro. Det andra stycket stannade i Thors panna så att han föll ther af till Jorden. Men Thors hammar Miolner slog Rugners hufwud i stycken, så att han föll på andra sidan om Thor och hans fötter stannade uppå Thors axlar. Thialse wille hielpa att taga Rugners fötter af hans axlar men han rådde intet. Då kommo alla Gudarna menandes sig kunna hielpa honom, men det war och fåfängt, omsider kom Magne (Hercul Magne-

son, Hercules Magnusanus) Thors och Jernfaxa son, som war 3 nätter gammal, den bussen han rådde med Rugners fötter att dem nedertaga af Jofurs axlar.'

Såsom det förra instämmer med Gräkernas skriffter, huru Tyfven Rugner han hotade alla Gudarna, och sade sig willia omstörta deras Regemente, så instämmer och dänna senare Thors och Rugners kamp genom Thors hammar och Rhugners Flintestenar, med det Nonnus i sin andra book från 410 versen in till 470. talar, 'att Tyfven med stenar fäcktade mot Iofur och han råkade hans panna, och huru han med ett starckt wäder dreef stenarna tillbaka'.

Af detta rummet är att märkia, huru såsom de Greker hafwa kommit att skrifwa den orten som de mente denna Kiempningen stodh uppå, heta *Sicilia*, andra *Silicia*, andra *Cilicia*. Och ment att det war antingen Sicilien wid Italien under 38 midl. 38 högdz gr. eller Cilicia vid Tarsum eller Cilicia uthi Capadocia: hwilka bägge äro mycket stenacktiga. Men när de |66| betänckia wårt Giöthiska ord Grytunar Gård, så seer man att orten bör skrifwas med *S* och kallas *Silicia* af *Silice*, det är, een Flintesteen.

Om dätta Kriget som nu Thor med Tyfven förde, äro de Grekeska och Latinska Skribenter något skiliacktiga uthi deras förtäliande; hafwandes sombliga mera och sombliga minder der om att berätta, som sees i Apoll. Ath. p. 19: 20. Diodor. Sic. 1. p. 79. Lib. V. p. 338. Nonn: l. 2. etc. särdeles det som intet wår Edda ihogkommer huru denna stridh lycktades genom en skräckelig brand hwars Gåta iag och i min Atl. Tom. I. p. 746 [= s. 469) infört hafwer, då iag den tijden (som iag där bekiänner) intet hafft det lius att den förklara, som iag sedermera af andra wåras sägner bekommit; Men Nonnus B. v. 385. alt in till 452. såsom och Hyginus pag. 152. Æscyl. Prom. v. 350. berätta om stridens sluut 'i det Tyfven bleef af Thors grufweliga liungande upbränder, williandes han den Branden med Siö släckia, men wattnet bran och upp'. See Nonn. B. v. 445. see dätta afmålar Sodomæ och Gomorræ afbränning, hwilken wäl sedan blef i een Siö wänd, lika som släckt af wattn; men ännu såsom de den beskrifwa och afmåla, kokar i honom up en Swafwelacktig röök, och derföre kallas denna Siö det döda Hafwet, eller *Asphaltites*, det är, ett kokande och siudande Tiäre eller Swafwel-haaf. Ty när man wäl betänker denna Gåtan som beskrifwer Thors kämpande med Rugner Typhen, och att Thors son Magne som war tre nätter gammal honom hielpt, så är han den samma som kallas Hercul och af Grekerna Hercules Trinoctialis, hwilken Gåta än ingen, det iag weet, uthtytt, den Grekerna bekenna stod Thor bij i det stora Kriget mot Jättarna det Tyfwan anförde, och är förståendes om Hercul Magne (*Magusano*). Denne Hercul han blef på samma sätt aflader uthan moder som Minerva, derföre och några

af de gambla intet wetta nempna, hans moder, säjandes honom ingen hafft, hwilket är så förståendes, att när allmenne Rigzdag war om Juletijden, då de mörkesta nättren wore och om aftonen när de sig lustiga giorde, rådslogs då (see Atlant Tom. I. pag. 101. 280. 282 [= s. 67, 176 f.]) och altijd handlades om hwad för Krig eller uthtog giöras skulle, nästkommande Sommar: Då höltz och samma tijd marknaden i 3 dagar för Almogens sammankomst see Atl. Tom. I. pag. 101 [= s. 67]. Ehuru sombliga sättia 7 dagar. Då ställtes första affton af Konungen een fråga till Allmogen hwem de wille wälia till Herens-Kulle. Den andra afftonen kommo Allemän tillsamman på sitt Gille, och upsatte alla de täckaste Män som länge farit till Siös och warit Siökiämpar, hållit |67| många Siöslacktningar, dem dee wille föreslå Konungen till att wara Herkull. På 3 afftonen kommo Allmogen tillsamman in för Konungen i hans Saal med sitt upsattz på de bästa män, då Konungen uthwalde den han af dem tyckte den bästa wara. Och hafwer in till denna tijden som iag lefwer altijd warit den seden på Allmenne Rikzdagar, att först uthi den första tillsammankomsten hafwer Konungen förestält dem orsaken till Rigzdagen, och hwad som begiärtes att Allmogen skulle öfwerläggia till Rijksens wälfärd. Sedan hafwer Adelen, Prästerskapet, Borgerskapet och Bönderen på sina ställen kommit tillsammans att alt öfwerläggia. Och ytterst till sluut hafwer all Almogen kommit up i Rijkzsalen och där hört upläsas allmenne Rijkzdagz sluut. Och på dätta sättet är fordom Hercul kallader Thors eller Konungens son uthan moder det är naturlig Hustru, på 3 Nätter färdig giord. Och genom een Gåta, så sades han hafwa Alemänen eller Almogen till moder, Uthkårelsen till Morfader, och Konungen eller Thor till Fader. Detta synnes Grekerna wänt in på sin Hercul, som war *Alcmenas* son, *Elyctrionis* Dotterson, ty *Elyctrio* det är så mycket som uthkora och uthwällia, och *Alcmena* är ett missskrifwit ord af Alemennen eller Almogen, men till Fäderne Thors son. Och denna är som Hesychius effter wårt Språk tämeligen när råkat, kallandes honom *Dorsanen* (Torsonen) och Aventinus lib. 1. Annal: Boh: Allemans *Hercul* (see Carl. Steph. Lexic. pag. 423, 424.) ehuru ingendera wetat orsaken till dessa hans twenne wedernampn.

Att nu några af de gambla Skribenter dicktat den Gåtan att Tyfwen skulle med sitt hela grymma Parti blifwit upbränd, så hafwer dätta gifwit dem wid handen, emädan han warit af gemene Almogen een uprorisk man och begynt sitt Krig moth Öfwerkungen Thor, och dess Underkungar, dem han alla med sitt anhang uthkiörde här uthur Norden, och han farandes effter dem in till Silicien som ligger in till Canans land, dijt Jofur eller Thor den han och så när öfwerwunnit, honom effterfolgde och öfwerwan. Så hafwer uthan

twifwel wid samma tijd een hoop af hans Parti så och de andra Thiodana eller Underkungar, som under flyckten satt sig neder i Canans Land och Ægypten, och effter den stora branden af Gudh den högsta genom Liungeld af himmelen wid den tijden förtärde Sodoma och Gomorra, så hafwa dee meent att han för sitt upror och där med blef lönter. Andra åter emädan de wettat att Ætna i Sicilien, och Vesuvius i Italien och Hekla på Island som (offtast) brinna af Swafwel, eller där Metal-grufwor äro, |68| brännes altijd stora ellar att smälta Malm, hafwa dicktat honom på sådana orter liggia begrafwen, att smälta och smida Malm, som af Antonin. Liber. [cap. 28. pag. 456] sades, williandes der med låta förstå att såsom han war uthaf Almogen upkommen och uprorisk, så war det honom till straff, och alla sådana att bindas och drifwas till sådana Bergzbruuk, der de se döden för sig hwar tima att låcka Klåmasken uthur deras kitzliga hierta, rumpa och händer.

Huru Gudarna eller Underkonungarna förwände sig under dätta stora almenna Kriget uthi åthskilliga Diurs hamnar när de flydde in uthi andra Rijken, och in till Ægypten och huru det förståendes är, will iag här förklara. Anton. i dess indragne rum säger att Habaldur wände sig i een Höök, men Lactantius säger i een Korp, är så förståendes att han lade sig på Jägerij och domar och spådoms ämbetet. Ty man weet af alla att Apollo war een stoor Jägare och skytte see Atl. Tom. III. pag. 383 [= s. 390]. Lil: Gyrald: Synt: 6. pag. 189. och honom tillskrifwes först påfunnit Bågan och Kolfwen. See Callimac. uthi Wossii Idol. lib. 2. pag. 187. hwilket afmåles genom Höken, och genom Korpen spådoms och Domare ämbetet. Ty Korparna Hugin och Munin de uthförde hans wärk: See Edd. Myth. 34. Atlant. Tom. II. pag. 31. 473 [= s. 46, 484] och Strabo. lib. 4. p. 198. Elliest sades och att Habaldur wände sig i een Trana, see Hyg. Poët. Astr. 28. pag. 403. Det betyder att såsom han kallades wår norska Yfwerborne Baldur så for han uth hwart åhr såsom een Trana från Norr i Söder och åther tillbaka, att föra krig och röfwa andra Land, ty kallades han och een Warg (*Apollo Lycus* eller *Lyceus*). Mercur sades wara wänd i een Storck, det är han lade sig på Skrifware konsten, och att wara Gudarnas sänningebudh. Ty Storken han afmålas med een flängiande Orm om dess långa nääf, hwilken uthwisar Mercurs staaf se Atl. Tom. I. cap. 38. pag. 854 [= s. 540]. Tom. III. pag. 64, 65 [= s. 76 f.]. pag. 54 [= s. 66]. Fig. *E.* Och såsom Storcken han äfwen far fram och tillbaka som Tranan från Norr och Söder så förde och Mercur Gudarnas befallningar från den ena orten till den andra. Såsom nu denna tijden Ambassadeurerna giöra.

Marsken sades wara wänd i een fiellug Fisk, det är att han lät giöra sig af Koppar eller ståltrå en Pansarskiorta, af hwilket slag man än i dag här i Norden

finner många stycken, hwilken aldeles, när man den sig ikläder, gifwer ett åskådande såsom fiell på een Fisk.

Disa säger Anton: warit wänd i een stoor Fisk. Denna Fisken beskrifwa de wara ett slagz Stöör (Siöluur) som finnas både i Hafwet |69| och strömmar, dän som plägar skada Menniskior der de läggia sig att simma, sådan som för några åhr sedan giorde skada i Småland.

Detta afmålar Disas eller Frigas (*Dianas*) ströfwande uthi Siön, ty hon war Amaizornas Gudinna och anförare see Atl. Tom. III. pag. 621. 628 [= s. 614, 621] etc. Men att hon war i een Katt wänd, såsom Lactantius säger, det betyder hennes Jägeri och det om natten uthi Månlius, särdeles om qwällarna och mornarna när daggen fallen är, då känna Hundarna spåren effter Diuren som allom Jägarom bekant. Derföre målas hon med een Måna på hufwud, effter Månan betyder nattens liuus, och Solen dagens. Och såsom Kattorna gemenligen taga Musen om natten, så fångade och hon diuren om nättren.

Baggen sades wara wänd i een Bagge eller Bock, är det att han lade sig på att föra Krig och kullstöta Fiendens murar med Bockar see Atlant. Tom. III. pag. 667. 668 [= s. 657 f.].

Hercul sades wara wänd i een hornutan Hiort, betyder hans qwickheet i flygande arbete och stridbarhet genom Hornen.

Volker i een Oxe wänd. Betyder att han war een Huuss-håldzman som lade sig på Åkerbruuk och allahanda huus arbete som kom gemene man till. See Atlant. Tom. III. pag. 137. 138 [= s. 148 f.]. Äfwen så sades Juno wänd i een Koo, betydandes att hon lade sig på Boskapz sytande.

Venadis wänd i een Fisk har samma betydning som Disas och Friggas. Dädan blef hon kallat den stridbara Wenadis.

Gioja eller *Latona* blef wänd i een Trollkierling, det är klart att förstå i det hon beskrefs af wåra, så och de Greker serdeles Diod. Sicul: lib. II. pag. 130. att hon war här i Norden född, och foor uth kring hela nästan wärlden att föda sina Söner Baldur och Disa, och att lära Folken trolkonsten och spådoms kunskapen. Derföre de Ægyptier höllo hennes spådom för den wissaste see Herod. lib. II. p. 149. 150.

Wijdare kan man see att denna wår Tæril Hedningarnas Konung, som förde dätta grymma Kriget in uti Canaans land, hafwa wåra fäder Hedningarna tillägnat Sodomæ och Gomorrhæ afbränning uti åtskillige updicktade Gåtor: (förutan det som redan är af Edda och Nonno indragit) såsom uti en rolig Saga, den Sahl: Mag: Claes Larsson fordom Depositor här wid Academien, och sedan Lector Gymnasii i Wästrås åffta uti Hederliga samqwäm berättade, och ännu Matth. Prof: Elvius, och andra sig påminna, den iag åffta med

lust hörde, men då intet lade på hiärtat |70| eller då kunde tänkia något hafwa att innebära. Men nu sedan iag dessa Studier begynt handtera finner sådana gambla skrifftteliga och munteliga berättelser, hwilka syntz wara heel barnsliga likwäl innehålla diupa och fördolda Historier. Denna liuder sålunda:

'Huru såsom Kung Taril hann giorde Bröllop åth sin Måg Erich, andra säija honom warit Son för dess manhafftiga och otaliga många Krigh han under honom fördt, och budit där till många Konungar, wid hwilket och många Fattiga sig inställt. När Gästebodet ändat war råkade een annan Konung, een gammal Tollkiering som warit med på Bröllopet, frågandes henne huru Bröllopet aflupit war, och hwad plägningar där warit. Hon swarade att hon aldrig makan hört eller sett, och tror aldrig mera sådant kunna skie. Och der mera Menniskior warit än hon räckna kunde, Diur, Foglar och Fisk uthan taal. Han frågade hwar dee finge så mycken Fisk: hon swarade att Taril genom Liungeld upbrände ett stort Haaf och där uthur fingo dee så mycken steeckt Fisk att inga hästar i hans Rijke hinte upkiöra all Fisken. Han frågade hwar dee fingo så mycken Fogell, hon swarade att samma Liungeld upbrände all Skogen i landet och fick äfwen så mycken steekt Fogel. Han frågade hwar han fick så många Diur, hon swarade att hans Liungeld upbrände så många Städer att dee fingo där uthur både Folck och Fää steekta.'

Denna Erich, som Sagan omrörer, är ingen annan än den andra Sagor och Nonnus kalla Hercull och Edda Magne, hwilken hielpte Thoor eller Thoril i detta Kriget moth Rhugner. Och det hafwet som här nämnes brunnit är det som Nonnus beskrifwer, och nu kallas det Döda hafwet, Skogen och Städerna som brunnit äro intet andra än Sodoma och Gomorra, och dess Lustgårdar och Skogar hwilka med alt Folck och fää upbrändes.

Således hafwa nu Hedningarna i många stycken förwänt Gudz den Alzmechtigas stora wärk in på sina Afgudar och Konungar, som wid samma tijd lefwat, effter de funnit dem warit mechtiga Konungar och Stridzmän och giort stora giärningar, och antingen då tillägnat den Konungen som burit det nampnet Taril, eller Tårkil som betyder een Gudh som Liungar, bränner och slår neder med Thorkilar eller Torwiggar: eller och då gifwit honom för dess då giorde bedreffter och manlige Krigztog sådan Ähretyttel. Som nogsamt bewist är, och finnes hoos andra Folck i wärlden äfwen så skiett. Och när man seer till alle de nampn af Thor uthsprugne här näst förr indragne, så finner man mästedelen af dem som burit nampnet Taril, hafwa antingen bränt Städer, och Tempel, såsom Taril Swea |71| Kung hwilken afbrände Gambl. Upsala Tempel, eller warit hetziga och grymma såsom een eld uthi Krig och örlig eller fört ett tyrannisk Regemente.

Denna Tor eller Taril blef och, sedan han doo, för dess stora Krigz uthog och Segerwinningar dyrckat hoos alla Hedningar för een Gudh, under den Kongelige tyttelen Gubbetor eller Jofur (*Jupiter* seu *Jovis*) hwilken Tyttel effter han och gafz hans Bröder Necken och Bluter, så och Krigzguden Tyr, som sees så af wåras Historier, som dee Grekers och Latiners skriffter indragne af Lill. Gyral. S. D. pag. 87. 88. och Atlant. Tom. III. pag. 468 [= s. 471]. så nämbdes han med detta egenteliga Scythiska nampnet Thor, då någon synnerlig giärning eller under skedde antingen genom Liungeld, storm, owäder, brand eller wattnskada, den dee genom Menniskio Offer blidka måste, som och ett märkeligit Exempel införes af Plutarch. i dess Loc. Paral. Tom. 2. pag. 306. säjandes: 'Den stora strömen Tiberis bröt uth mitt igenom Torget i Room och giorde där een stoor Giöl, och det genom Tores Jofurs wrede. Då blefwo dee Romare genom sina Afgudar inrådde att denna Floden stanna skulle, om dee kastade någon Ädel och dyrbar ting i Strömmen: och giorde så det med Gull och Silfwer. Men Curtius een af dee ädlesta Ynglingar förstod bättre Afgudarnas råd, menandes een Menniskio Siäl wara förmeer, sättiandes sig till Häst och störte sig i Floden, och frälste så sitt Folk från denna olyckan.'

Denna Tore eller Taril till åminnelse, som förde wåra Fäder uth och slogz med Thyphen wid Grytionar-garder eller *Silicia Aspera*, bleef en stoor Stad bygd i samma Land liggiandes under 65 middl. 36 högdz. graden benämbd Thars-huus dät är Toors Tempel, såsom än i dag Templen, som är ett Latinsk nampn, på wårt måål kallas Gudz-huus (*Dei Domus*) där han sedan altid dyrkades, som sees af den gambla Eratostene och Eustatii Comment. till Dyonis. indragne af Lill. Gyrald. S. 2. pag. 84. Atl. Tom. III. 460. 461 [= s. 463 f.]. Strabo säger wäl l. 14. pag. 673. att 'de Argiver som folgde Triptolenum uth att sökia effter Jo', skulle dän bygdt, Solinus cap. 41. will att Perseus Danai Son det giordt. Men så är dätta intet mot hwar annat, ty när man seer Tab. pag. 21 [= s. 18—19] under Col. *D* och *E* så finner man där både Thores, Jos och Persei aldraälsta tijder emillan An. Mund. 1800. till 2300.

Till denna Staden för Tores stora dyrkan skull, blefwo och så allahanda Bookliga konster öfwade, så att Strabo säger: 'Dätt många reste dijt och giärna wistades där, och få af dem som infödde woro skulle man see reesa annorstädes att något lära, uthan blefwo där qwarra att försättia sina Studier.' Uthi denna staden blef och Apo-|72|stelen Paulus uthi mycken lärdom upfostrat. See Atl. Tom. III. pag. 460 [= s. 463].

§. III. Till det tridie synnes wår Thors (Jovis) tijd swara moth Saruchs och Abrahams, när man seer till Phoroneum hwilken war den 8. ifrån Japhet

i Colum. *G* såsom Nahor Saruchs Son den 8 från Sem. Hwilken blef Konung i Græcien: see Apol. 2. pag. 67. och med sina Barn Apia och Niobe blef förd i Phœnicien och Ægypten och är den första Pharao, som säjes antagit Regementet, som Hygin. Fab. 143. talar. Hwilken hade till Hustru een benämbd Qwinna (*Cinna*) af hwilken Apis och Niobe föddes: som stå i Colum. *G* och *H* i 9 leden från Japhet. Denna Niobe besof Thor (Jofur, Jupiter) och willia några att denna war som blef wänder i een gråtande Steen, men andra att det war Niobe Tantali dotter Amphionis Hustru, som wid samma tijd lefde, see Atlant. Tom. III. pag. 761 [= s. 748] af Apoll. och Hygino wijst. Men detta kommer rätteligen Loths Abrahams broders Hustru till, som blef i een Saltstodh wänd.

Denna Pharao swarar och där uthinnan moth Abrahams tijdh, emädan ingen Pharao nemnes uthi den heliga Skrifft för än den som Abraham (Gen. 12. v. 10.) reste till in i Ægypten för den dyra tijden skull. Denna Pharao så wäl som hans Hustru hade bägge Gothiska nampn, såsom dee och woro af wåra första Fäder födde. Uthi Atlant. Tom. III. p. 333 [= s. 342] wises af Æl: Spart: Procop. och Paul: Varnefrido och ännu i dag brukeligit att kalla Konungar Pharar eller Farar. Sedan heet hans Hustru Qwinna som alla hederliga Hustrurs äretyttel är. Det och i Gen: 12. Cap. vers. 17. Står 'att de Ægyptiers Förstar sågo Quinnan Abrahams Hustru, den Pharao wille hafwa'. Och i Genes. 3. v. 12. Swarar Adam Gudh den högsta: 'Quinnan som tu mig gifwet hafwer.'

§. IV. Till det fierde wises och Thors tijd swara mot Saruchs och Abrahams, när man tillseer Ægypten som war den Norska Bals eller Balzephons son, uthi Colum. *E* uthi 11 leden från Japhet, der Isac Abrahams Son är den 11. från Sem. Ty af denna Ægypto som blef Konung i Ægypten, feck Ægypten sitt nampn. |73|

§. V. Till det femte wijses wår Thor med Zaruchs och Abrahams tijd instämma emedan Og eller Agenor uti Colum. *G* Phoronei Soneson är den 10. från Japhet som Abraham 10 ifrån Sem. Hwars son Cadmus war, een de Phœnicers Konung som sees af Conon: Narrat. 37. pag. 278. Herod. lib. IV. p. 271. denna Cadmi Städer och Land i Phœnicien lofwade wår Herre Abraham till egendomb Gen. 15. v. 19. see här pag. 5 [= s. 7].

§. VI. Till det siätte sees alt dätta instämma af Chron. Alexand. som pag. 101. sålunda talar: 'att Thor (Jupiter) de Creters Konung, drog hasteligen till staden Tyrum med een Flotta, och röfwade bort Europam Agenors Dotter, så sände han Cadmum med een Krigz-här att den igentaga'. Agenor och dess dotter Europa stå i Colum. *F* i 10 och 11. leden af Japhet mot Abraham

och Isac i 10 och 11 leden från Sem i Colum. *C* och *Tsur* eller *Tyrus* nemnes i Genes. 20. v. 1. och Josuæ 19. v. 29. hwar af man kan see Tyri stadz bygnatz tijdh.

§. VII. Till det siuende seer man Thors tijd instämma med Zaruch och Abraham uthaf Jonachor (*Inacho*) som är i den 7 leden från Japhet under Colum. *D.* Hwilken uthfoor med dee stora Jättarna in uthi Grækland, Phænicien och Ægypten hafwandes med sig sina Barn som war Jo eller Isis, Ægil och Phoroneus, som widlyfftteligen wijst är Atlant. Tom. II. pag. 477. 557. 559 [= s. 488, 571, 573]. Dessa Jättar som där sig nedersatte äro dee, som den hälga Skrifft och Josephus Flavius förmäler af näst förr indragne rum att Thoor eller Taril förde Krig med, effter dee intet wille stå under hans lydna. Och är artigt att den helga Skrifft nämner dem och deras Land som de der i Phœnicien bodde uthi, på Gotiska, som är Thussim uthi Ham. Thsusse är een Jätte, stoor och starck man, dädan alla Jättar kallades Þussar (Þ är *Z* eller *Ths* som wijst är) och af det de sades wara af Isen och Rimet födde (see Atl. Tom. II. pag. 454 [= s. 466]) kallades dee Rimthussar. Dädan och många orter i Swerige Thussemark i Wermeland, Thusseberg, Thussehem i Wästerbottn och flera städes. Ty hafwa och alla både den Syriska, Chaldeiska, Samaritaniske, Arabiska, Grækiska och Latinska uthtolkarena rätteligen gifwit dem den tyttelen, 'de starcka stora och mäcktiga Männen eller Hedningar'. Ordet Ham, är Boning och Säte, dedan Hamn, Heim, Hemman, Himen, Him, bindes i wårt språk med otaliga Byars nampn see Atl. Tom. II. pag. 63. 152 [= s. 76, 166]. dädan Manheim, Gudheim: sedan nemnes och Raph-heim, i samma rum af Mose Book, där Jättarna sutto. Hwilket ord är hoopsatt af Rappa och röfwa, som egenteligen fordom warit Jättarnas lefwernes art och Haim är |74| deras säte. See Atl. Tom. III. pag. 746 [= s. 734]. Ty hafwa och äfwen alla utholkarna för *Raphaim* satt starcka Jättar. Hwars orter och nämnas *Astarot* och *Carnheim* begge äfwen och Gothiska. See Atl. Tom. III. pag. 737. 745. 746 [= s. 725, 733 f.].

Af alt dätta seer man uthtryckeligen att wåra Schyter då näst för Abrahams tijd farit in i Phœnicien och Ægypten, som och instämmer med Deucalionis och de Schyters uthtog som i Assyrien och Phænicien insticktade Frejas (Rheæ) och Astarots Afgudadyrckan, och faller Deucalion och rätt i Lederna, nemligen den 8. ifrån Japhet under Colum. *L* lijka mot Nahor.

§. VIII. Till det 8. seer man nu huru alt detta instämmer med wåra egna Historier och dee Främmandes som wåra Schyter och Gother uthtryckeligen nämt. Såsom Chr. Alex. talar indragit i Atl. Tom. III. pag. 759 [= s. 746]

'att deras Regemente begyntes wid Noachs tijd: och wid Saruchs tijd foro de in i Thracien'. See der om och så Isidor. 'att Schytarnas regemente (förstående uthom-landz) begyntes wid Saruchs tijd'. Så och Messenium uppå samma blad. Och Ericum Olai pag. 6.

§. IX. Till det nijonde seer man af wår Herculs tijd, som elliest kallades Magne, och Erich som wist är här, af den hielp han giorde Thor i slachtningen moot Typhen, och Atl. Tom. I. p. 743. 755. 861 [= s. 466, 474, 544]. där flera hans namn upräcknas, att Thors tijd med Hercul war wid Saruchs och Nahors tijd, och sträckte sig in moot Judæ tijd. Nahor föddes 1850. see Tab. [p.] 21 [= s. 18—19] under Colum. *C* den 7 ifrån Sem: och Hercul den 7 ifrån Japhet under Colum. *N*.

Nu will iag låta see af de älsta Grekers skriffter huru artigt dee skola bekräffta denna min uthräkning på dee älsta tiderna och denna påfundna tijderäkning effter Sems och Japhetz leder. Herod. lib. II. cap. 43. pag. 107. säger: 'hoos Ægyptierna räcknas Hercul för een gammal Gud och som dee seja skulle ifrån hans tijd sedan Gudarna räknades warit otta stycken för honom, men han en af de 12 Gudarna, och till Amosin Konung warit förflutna 17000 åhr'. Straxt nedan före, säger han: 'att när Hercul kom till Ægypten så hafwa de Ægyptier honom medh Krantzar beprydt, såsom williandes honom offra till Thoor, och när de honom med stoor prackt och pråål framfört, att ställa fram för altaret, så sleet han sig med wåld uthur deras händer och dräpte dem alla'. Uthaf dätta rum seer man först att denna Hercules som några senare Scribenter mena skulle warit een Ägyptisk man, är af intet wärde; ty han kom främmande där in och dee wille offra honom: icke häller war han den Grekiska Hercull Amphytrionis son och Alcmenæ; 'ty den han lefde 900 åhr |75| för Herodoti tijd'. Som sees af hans lib. 2. cap. 146. pag. 146. Hwilket swarar just mot mina uthräckningar: ty Herodotus i min I. Tab. Chronol. Atl. Tom. I. under lit. *C* han lefde med Amosi Konungen i Ægypten mot A. M. 3500. afdrag där af 900 åhr, så får man igen 2600. moth hwilka åhr i samma Tafla under lit. *KK* Hercules står mot 2700. men i den 4. Tom. Tab. pag. 21. [= s. 18—19] kommer hans födelses tijd mot 2500. Och denna räkning är effter Solenes år att räckna, hwilken Grekerna med oss effter folgde: men Ægyptierna och andra Öster- och Sörlänningar brukade genom Månan att räkna sina åhr, som Diod. Sic. 1. pag. 71. och iag Atl. Tom. I. pag. 768 [= s. 483]. Tom. II. pag. 160 [= s. 173] wist hafwer.

Wij willia så tillsee här wår Herculs tijd som Herodotus säger kommit till Ægypten, 17000 åhr för Herodoti och Amosis tijd: hwilka äro Måna-åhr. Räkna 30 dagar på hwar måna, som wåra Gambla räknat och andra af dem

Främmande, som Diod. Sicul. l. 1. pag. 22. talar, så får man 510000 dagar; uthräkna dem med 365 dagar, på ett Solenes åhr, så får man så när 1398 åhr; drag dem af Herodoti och Amosis tijd som war 3500, så får man 2102 åhr. Hwilket intet långt ifrån swarar i Taflan [p.] 21 [= s. 18, 19] mot det kriget, som fördes i Canaan uthi Abrahams tijd af Taril, som sagt är. Och då synnes wår Hercul, som står under Colum. *N* mot Anno 1850. wara född, nu warit wijd 250 åhr gammal: som intet olijkt är; ty föruthan det iag tillförene wijst, att wåra Fäder den tijden lefde mot 3, 4 och 500 åhr, och Konungar regerade i 300 åhr, så tilstår och Diod. Sicul. det lib. 1. pag. 22. och 23. Seer man och till dee orden, som Herodotus talar af de Tyrers berättelse i samma rum: 'att de bygdt honom ett Tempel till ära', där ifrån 1300 åhr förflutne äro: så är denna tijdz räkning allenast 115 åhr mindre än de Ægyptiers. Men den uthräkning som sombliga Herodoti Editioner hafwa, nembligen på 2300 åhr, hon är orätt, ty hon faller på Anno Mund. 1300, wid 360 åhr för Noæ Flod. Åter den tideräkning Herodotus straxt där hoos förmäler, 'att denne Hercul han war fem åldrar för den Grekiska Hercul' (Amphitrionis son) swarar just. Ty när man 5 åldrar det är 500 åhr afdrager, af den Grekeska Herculs födelse tijd 2500, som sees Tab. [p.] 21 [= s. 18—19] under *E*, så faller denna wår Hercul mot Anno Mund. 2000, wid Abrahams tijd.

Nu will iag gå till Diodorum Sicul. som lefde uthi det 100 åhr-talet för Christi tijd, som af de aldraälstas skriffter sökt tidernas ut-|76|räkningar, på de förnämbsta Gudars och Konungars ålder. Han talar Lib. 1. pag. 21. således, om wår Norska Hercul. Där han först wiser huru dee Ægyptier och Græker trätt hafwa sin emillan om Gudarnas och Herculs härkomst; 'Dätt är allom bekant att Hercul uthi det stora Kriget som Gudarna förde mot Jättarna, stod dem bij, och kan ingalunda komma med Jordenes natur och egenskap öfwerens att hon nu skapat några Jättar, när den Hercul (Grekeska) lefde som Grekerna beskrifwa een Mans ålder för Trojaniske kriget; uthan det är lijkare som Ägyptierna berätta honom (nembligen den gambla wår Norska Hercul) lefwat wid dee första Menniskiors födelses tijd. Ifrån hwilken tijd Ægyptierna räkna moth 10000 åhr, men ifrån Trojaniske tijderne lijtet mindre än 1200 åhr' (nembligen till Alexandri Magni tijd, den han sätter pag. 20 och 22. såsom een sluten tijd för dee Ægyptier).

'Med denna gambla Herculs tijd kommer och hans Klubba och Lejonskin öfwerens, ty wid hans tidh woro än inga wapn och wärjor påfundna, uthan Menniskiorna brukade skinpälsar för kläden, och klubbor att slåss med. Han kallades och Thors son: men hans Moder kände ingen. Ty den senare som wid 10000 åhr der effter blef född af Alcmena, och kallades i förstone

Jalcer (Alceus) feck sedan Herculs nampn: intet för Junos skull att han med sådant nampn måtte blifwit hedrat, uthan effter han effterfolgt den gambla Herculs manliga bedriffter, så wederfors honom samma nampn och ähretyttel. Med Ægyptiernas berättelse instämma och Grækernas, som ifrån långliga tijder är bland Grækerna uthspritt, att han hafwer ränsat wärlden från dee många wildiur, hwilket ingalunda instämmer med Trojanernas tijd, emedan då många Jordenes landskaper woro i åker och äng upbrukade, Städer och Byar upbygde, och Menniskiorna lefde i fred och roo. Uthan den gambla Hercul kommer dätta till som rögde dessa Wildiur af wägen, som fördärfwade Menniskiorna, och särdeles i Ägypten, hwars öfre deel ännu öde är och full med wildiur.'

Pag. 22. säger Diod: 'dee Ægyptiers Präster räkna ifrån den tijden Solen regerade (Mundilfares Son) till den tijden Alexander drog in i Asien 23000. åhr. och säja att dee älsta Gudarna hafwa lefwat moot 1200 åhr, men dee senare moot 300 åhr. men såsom denna tijdens ålder går öfwer alt skredh, och ingen det troor, så äro de som intet sky det bekänna att fordom när Solens åhr ännu intet war bekant, så woro åhren beskrefne effter Månans gång och desse (Månatz) åhren äro 30 dagar allenast, så kunde wäl lätteligen ske att några äro blefne 1000 åhr gambla. emedan och nu (Solens) åhr bestå af 12 månar, och många dee lefwa öfwer 100 åhr. Sådant är och det om dem menandes som hafwa regerat i 300. åhr.'

See uthi dätta härliga rummet, såsom Diodorus intet trodt (och det med rätta) att ifrån Solens regementz tijd in till Alexandri skulle wara förflutne 23000 Solenes åhr, så skulle han och twärt om intet trott dem som williat utydt dee gambla Menniskiornas ålder, |77| som lefde för Noe flod, effter Solenes åhr räcknad af Mose, att de skulle warit Månatz åhr, och således dee som effter Noæ tijd lefwat 300 åhr eller regerat 300 åhr, ey warit mera än 300 Månar. Ty på dätta sättet såsom 300 Månar ey giöra mera 25 Solens åhr, så skulle Noachs barn, Arphaxad, Salech, Eber alt in till Abraham, hwilka lefde i 2 och 300 åhr ey warit gamblare än 16 och högst 25 åhr: och dee som för Noæ flodh lefde och worto till 900 åhr och något der under, skulle allenast blifwit gamble till 60 och 70 åhr, det man här i Norden för ingen stoor ålder än i dag räknar, emädan många komma till 110, 120 ja till 140 och 150 åhr. Och dätta är både mot Gudz ord, så och andra Hedniska skriffter; och skulle effter denna uthräkningen mycket fela i Historierna och aldrig komma till någon sanning om dem, som hafwa alt een tijd lefwat och sig antingen genom Ächtenskap förbundit, eller sig emillan Krig fört eller Fred giordt.

Wij willia så komma tiil dessa Diodori ord tillbaka och uthmärckia det,

att ehuru Grekerna och Latinerna mycket berömma de Chaldeers och Ægyptiers klokheet, så hafwa dee ändå intet warit så kloka som wåra Swänska Bönder, som ifrån första tijden effter Babiloniska tornetz förbistring hafwa wettat räcknat Solens åhr ifrån Solens Mundilfarens Sons tijd, som därföre blef kallad Sool. Af hwad orsak wåra Fäder lätteligare hade att komma i kunskap både om Solens och Månans lopp, är wijst i Atlant. Tom. I. pag. 90. till 112 [= s. 60—73] och särdeles Tom. II. pag. 161. till 204 [= s. 174—218]. Denna Mundilfares (*Hyperionis*) son Solen står uthi Tab. [p.] 21 [= s. 18—19] uthi Colum. *I* uthi siätte leden från Japhet: deremot Saruch swarar i Colum. *C* siätte leden från Sem, mot Anno Mund. 1800. Alexander Magnus han lefde och for in uthi Asien, som sombliga uthräkna, An. 1620 andra 1650 och där inwed, som sees af Marm. Arund. och Vidich. Chronol. Uthi min Tab. Chron: I. uthi Col. *I* står han mot An. 1660. wid pass. Giör nu dessa 23000 åhr till Månatz åhr, effter 30 dagars uthräkning, så får du 690000 dagar uthdrag af dem 365 dagar till hwart Solens åhr, så får du 1890 åhr igien. Drag dessa 1890 åhr förlupna från Solens åhrs tijd in till Alexandri åhrs tijd af Anno Mund. 3660. Så får man igen 1770 åhr, ifrån Werldenes skapelse till Solens åhr. Gå nu till Solens åhr som uthi Taflan under Colum: *I* står mot 1800, och drag af dem 1770, så är intet mera än 30 åhrs åthskilnad. Hwem skulle nåntzin troo att man i sådana gambla handlingar, där dee Gambla sielfwa twikat |78| att uthgrunda någon san tijders uthräckning, finna ett sådant lius, som så skulle swara mot den helga Skrifftz uthräckning och wåra Fäders Historier och wåra Runstafwer, som du seer i Atlant. Tom. II. pag. 165 [= s. 178] uti 5. Colum. der Solens åhr begynt 1800.

Wij willia komma till dee förra Diodori ord där han säger effter Ægyptiernas taal, emillan wår Norska Hercul, som war född wid Menniskiornas första ursprung (nembligen effter Syndafloden) och intill den Grekeska Hercul så woro förlupne 10000. åhr; dessa äro och Ægyptiernas månadz åhr. Giör dem äfwen till 30 dagar, så får man 300000. dagar, uthdrag 365 dagar till hwart Solens åhr, så får du 821 Solens åhr. See nu uthi Taflan pag. 21 [= s. 18—19] under Colum. *N* så swarar wår gambla Hercul mot An. Mund. 1850. mot Nahors tijdh. Och uthi Colum. *E* den Grekiska Hercul mot 2500. Och uti Colum. *F* Agamemnon, som anförde de Greker till det Trojaniske kriget, mot Anno Mund. 2600. hwilket effter Arundelian: Marmors uthräkning p. 165. och anteckning pag. 34. skall wara skiett Anno Mund. 2787. drag nu af dessa 2787. Herculis tijd, som war wid den tijden Grekerna gingo till Trojam, 1850 åhretalet, då den Norska Hercul lefde, så får man 937 år igen och när man afdrager Ægyptiernas 821 Solens åhr förlupne emillan bägge Hercularna,

så är allenast 116 åhrs åthskillnadh; hwem skulle och här troo att een sådan klaar uthräkning få.

Jag kommer åther till Diodori Siculi indragne ord i samma rum, där han säger, att ifrån Herculs och Trojanernas tijd in till Alexandri Magni tijd är något mindre än 1200 åhr förlupne. Här äro nu Solens åhr uthräknade. Ty sedan den Grekeska Hercul hade warit här Norr och af wår Atlantes gyllende Äpplen lärt den rätta Solens gång, som wijst är Atlant. Tom. II. pag. 205 [= s. 218] som skedde wid Trojanernas tijd, så räcknade alla nästan igenom Solens åhr. Drag nu af Grekernas Herculs födelses tijd i Colum. *E* mot An. M. 2500 af Alexandri Magni tijd mot An. M. 3700 så blir det just 1200. Men såsom Diodor. säger att det war något mindre än 1200 så drag 2500 af 3660 som iag i min 2. Chron. Tab. satt Alexand. Magni tijd, så blifwer det mindre nembligen 1160. see åther hwad för een märkelig tijdz sammanstämning här blifwer.

Dee wildiur som Diodorus Sicul. förmäler här att Hercul uthkiört, är intet förståendes om Biörnar och Wargar: ty hoos ingen af wåra eller dee främmande Skribenter läses om någon sådan slacktning, ty det stod hoos allom fritt, både Herrar och Bönder, sådana skiuta |79| och uthdrifwa; uthan dätta förståås om dee stora Jättar och andra willa Menniskior som ingen styrsel regera kunde och det Fältslag han giorde med dem, hielpandes Thor (som wijst är af Ovidio och andra Atlant. Tom. III. pag. 248 [= s. 259]) wid Ballenäs i Hälsingeland.

§. X. Till det tijonde will iag wijsa af Diodoro Siculo huru Thors tijd med Herculs swara mot Saruchs tijd, hwilken Lib. 1. pag. 20. förtällier: 'att (dee Ægyptier) ifrån Osiride och Iside till Alexandrum som uthi Ägypten bygde sig een Stadh, wid samma sitt nampn, räkna dee 10000 åhr; men andra skrifwa något mindre än 23000 åhr. Men de som säja denna Guden wara född uthi Täppan Bæotiæ stadh af Semele och Jofur, dee säja heelt osant.'

Dee förste 10000 åhr som här Diodorus inför äro förståendes om dee 10000 som han strax nedanföre pag. 21. förklarar och säger Ægyptierna räkna in till Herculs tijd, wid det Trojaniske kriget. Hwilka 10000 åhr, äro Månatz åhr, och räknade till 30 dagar på hwar Månat, som där uthräknat är, blir det 821 Solens åhr. Osiris som här nämnes är Thors ährethyttel som wijst är i Atl. Tom. II. pag. 258 [= s. 268] och här af Diodoro tillståås pag. 13. och pag. 22. där han säger: 'dem kalla Osirim då Sarapin, då Dionyson, då Bluter, då Amund, då Thor eller Jofur, då Fanen'. Thor som heet Osiris på Taflan [p.] 21 [= s. 18—19] står wid Anno 1800 under Column: *D* i 7 leden från Japhet och Isis i Colum: *E* mot 1850. Nu war Trojaniske kriget som wijst är

mot Anno Mund. 2700, när man drager 1850 åhr där af, så får man 850 Solens åhr af hwilka afdrages 821. Solens åhr af månans åhr giorde, så blir det allenast 29 åhrs åthskillnat emillan båda räckningarna.

Dee andre 23000 åhr Diodor. Siculus nemner ifrån Osiri och Isian till Alex. Magni tijd, är rätt som han talar, hwilka äro dee samma, som iag näst tillförene af hans p. 22. här indragit, och säger Ægyptierna räcknat ifrån Solens regementz åhr. Uthi Tafl. pag. 21 [= s. 18—19] står Solen uthi Colum. *I* uthi samma ledh med Thor som är Osir i Colum. *D* mot Anno Mund. 1800 och seer man äfwen som där uträknat är, att det blifwer 1890 åhr emillan Thor och Alexandrum Magnum.

Effter iag tagit mig dessa swåra och mörka otroliga tijderäkningar före att giöra klara, så will iag ännu een indraga huru dee Hedniskas skola swara mot den helga Skrifft. Diod. Sicul. lib. 1. pag. 41. talar dätta: 'een deel af dee Ægyptier dee berätta genom sägner att i begynnelsen hafwa Gudar och dess Herrar Konungar regerat i Ägypten något minder än 18000 åhr och dess yttersta Konung war Kung Åre af Isian född. Men |80| sedan regerat af Menniskior uthi 15000 åhr in till den 180 Olympiadem, då iag (Diod. Sicul.) reste in i Ägypten under dens Ptolomei tijd som lätt sig kalla den nya Diannysse eller Bagge.'

Isis födelses tijd är satt i Tafl. [p.] 21 [= s. 18—19] Colum: *E* under Anno Mund. 1850 på hwilken tijd en sådan art war att lefwa som nogsampt wijses af den helga Skrifft, wåras och dee Hedniskas, det de intet giffte sig förr än dee woro 30 och 40 åhr gamla. Altså om Orus är född så har det skett wid pass 1900, såsom dee andras leder äro stälte. denna säger Diod. p. 22. 'Blifwit uthaf Tiodernas upror och swek förfolgd och dränckter, och sedan funnin uthi wattnet, men genom sin Moders läkedom brackt till lifwet.,

Dätta afmålar Moses tijd som blef kastat i Siön, och sedan uptagin af Pharaos dotter, hwilket Hedningarna wänt in på denna Kung Åre. Nu säger Diodor. att med hans tijd inräknat så hafwa Gudar regerat Ægypten i 18000 åhr hwilka äro och så Månatz åhr. Giör dem till dagar genom 30 på hwar Månat, så får man 540000 dagar hwilka delade med 365 dagar giöra 1479 åhr. Räkna nu ifrån Noæ födelse som war wijd 1656, (hwilken med sin Hustru, 3 Söner och deras 3 Hustrur giöra 8 personer hwilka höllos för de 8 Gudar som förr är af Herodot. omtalt, in till dess wår Thor och Hercul uthkommo då dee lärde af dem att dyrcka dee 12 Gudar som wåra Fäder dicktat) in till Mosis dränckningz tijd som genom Konung Åre här afmålas. Och står i Tafl. pag. 21 [= s. 18—19] under Colum. *A* 2373. afdrag så de 1056 Noachs födelses åhr af dessa 2373. så får man 1317 åhr, hwilka af dee 1479 dragne giöra allenast

162 åhrs åthskillnat. Tag sedan dee 15000 åhr, som äro Månatz åhr, giör dem och genom 30 dagar på hwar måna, till dagar, så blifwer det 450000 dagar, hwilka genom 365 giorde till Solens åhr blifwa 1230 Solens åhr. Lägg dem till de 2373 åhr, som Mose eller Orus, Mosen afmålandes druncknade på, så blir det 3603 åhr.

Ptolem: Dionysius han lefde uthi Olymp. 180 som Diodor. säger, men andra 184. see Vidic. och andra Chronol: som war wid pass An: Mund. 3900. blir så 307 åhrs allenast åthskillnad på 3605.

Än wilia wij indraga ett rum som Diodorus lib. 2. pag. 117. 118. berättar, och håller heelt otroligt som Chaldeerne om Wärldennes ålder skrifwa. Men om Diodorus nu lefde kanskie han torde låta rätta sig, ehuru merendels de Lärda hafwa för alla andra slagz Folck i wärlden den siukdomen, som dee kalla *præconceptam opinionem*, det är, een fattad inbildning, hwilken plägar sällan eller aldrig läkias. Dock likwäl troor iag att Diodorus låtit sig läkia. Ty p. 6. säger han: 'hafwer iag felat så måste de klokare det ändra'. |81| Så talar han pag. 117. 'de säija att Chaldeerna äro för andra Menniskior kloka i Stiernekonsten, och där på mycket sig winläggia. Men åhrens taal, som dee Chaldeers lärda samqwäm tillägna hela wärlden, det tror iag näplig sant wara. Ty in till Alexandri uthtog in uthi Asien säja de wara 47300 åhr förflutne' (så står i Grekeska Texten och den är rätt, men i den ena Latinska uthtolkarens står *quadringenta & LXXII.* bör stå *quadraginta & VII.*) 'ifrån dee Himmelska kroppars rörelses tijd uthräcknade.' Giör man 47300 Månars åhr, effter Ægyptiernas sätt att räckna, 30 på hwar Måna, så blir det 1419000 dagar, hwilka med 365 dagar giorde till Sool-åhr, blifwa 3887. och såsom Alexander lefde wijd pass 3660 så blir det 227 åhrs åthskilna i denna räkning, men will man effter de Chaldeers sätt, och några andras, räkna hwar Måna effter Månans nytänning till nytänning, som gemenligen räknas 28 dagar, så blir det wijd 3628 åhr, hwilket nämmare stiger till Alexand. Magni tijd för dem, som sättia hans åhr wid 3620.

Den som will för mycken ny begärigheet just dätta wetta, kan uthräkna fullkomligen Månadens rätta lopp, så tör han finna något nämmare, fast det intet blifwer rätt stort.

Denna dee Chaldeers månatz åhrs uthräkning, som just stiger ifrån Wärldenes skapelse in mot Alexandri Magni tijd, tror iag intet dem sielfwa ifrån första begynnelsen antecknat, ty det lefde ingen öfwer Syndafloden, mera än Noach och hans 3 Söner, uthan det faller mig in att dee uthi Propheternas och särdeles Daniels tijd, när Judarna woro i Babylon fångna, att dee då, eller och tillförende under Davids och Salomons tijd, bekommit af dem uthur den

helga Skrifft, Solenes åhrs uthräckning, den dee uthräknat och delt till sina Månatz åhr, och när deras effterkommande lärde Män sedermera igenfunnit deras Skriffter, hafwa dee tagit dessa Månatz åhr för Solenes åhr, och där igenom inbillat andre Folck i wärlden, att deras Rijke warit ifrån så outsäjelig lång tijd inrättat, och gamblare än alla andra Folcks.

Såsom man nu seer af alla dessa och wåras uthräckningar huru träffeligen när dee stämma öfwerens, så att ifrån Wärldenes begynnelse in till wår Frälsares Christi tijd stämma Solennes åhrtaal till 4000, fast sombliga Cronologi hafwa 20 eller 30 åhr mera sombliga mindre, så faller mig in Prophetens Hesechiels ord uthi dess 47 cap. 3. versen 'om den Mannen som gick öster uth och hade mätesnöret |82| i handen och han mälte 1000 alnar och förde Propheten i wattnet till dess det gick öfwer foten. Och han mälte ännu 1000 alnar, och förde honom uthi wattnet, till thess det gick honom up till knäna, och mälte åther 1000 alnar, och lät honom gå ther uthi till dess wattnet gick honom up till Länderna. Sedan mälte han ändå 1000 alnar, och det wart så diupt, att han intet mera nådde bottnen, uthan måste simma. Och dätta wattnet flöth in uthi Hafwet, och uthur det ena Hafwet i det andra, och giorde det hälbregda, och all Diur som där uthi funnos skulle lefwa.'

Dessa orden synnes mig mycket wackert stämma in med dee 4 tijder ifrån Wärldenes skapelse, och den nåde-Källa, som wår Herre altijd låtit mera och mera tillwäxa. Såsom först genom dee första 1000 alnarne, förstås de 1000 åhren ifrån Adams tijdh, stämmandes på Noach, som på det andra 1000 åhret föddes: genom hwilken wår Herre lijka som å nyo sitt ord Prädika lät; dee andra 1000 alnarna stanna in på Abraham, hwilken wid ändan på det andra 1000 åhretz taal född blef, genom hwilken ännu Gudh lät sitt nådes wattn diupare blifwa, och lofwade att i hans Säd skulle all Släckte på Jorden wälsignade blifwa, och då begyntes mera och mera Gudz ord uthspridas.

Det 3000 alntalet stannar in på Davids och Salomons åhrs tijder, då genom David, Salomon, och där effter Propheterna med sina många och härliga Skriffter uthspridde mäckta härligen Gudz ordz loof och prijs, att dess nådes Wattn steg up till midian.

Det 4000 alntalet stannar in på wår Frälsares Christi födelses 4000 åhrs tijdh, då wår Herres nådes Källa så diup blef, att ingen kunde nå bottn uthan måste simma, och genom hans och hans Apostlars resande kring hela Wärlden giordes alla Haafz wattn där af rijka och sunda: så att alla Menniskior, som där af dricka willia, skulle ewinnerligen lefwa. Och är nu intet Land som icke någon smaak hafwer fått af detta Wattnet: särdeles hafwer Swerige sig att hugna af

dee orden som främst i Capitlet stå, att Källan hon språng först up uthaf Templetz östre port.

Ty i öster war Paradijs, i öster war Noachs säte, i öster war Abraham född, i öster föddes och Christus, af hwilka orter Gudz ord uthkommo: men där på föllia dee orden att Propheten leddes till den Norska porten, och af dess högre sijda uthsprång det härliga Källewattnet. På den högre sijdan |83| af norre delen i wärlden seer man af alla Geografiske böcker målas och beskrifwas Sverige. Hugna dig Swerige af dee orden som den helga Skrifft i annat rum förmäler, att den Helge Anda skall hwila i Norlanden: men achta dig att du den Skatten aldrig förlorar.

Wij willie åther komma tillbaka till wår Tarill, och tillsee dens Krigzförstens nampn, som honom hielpte i dätta stora Kriget; den af wåra och de Greker kallas Hercul, Magne eller Erick, om icke han är den samma som Mose kallar Gen. IV. vers. 1. *Arioch.*

Gå wij till att see hwars Landskaps Konung denna war, så sees af pag. 53 och 54 [= s. 49, 50] att dess Rijke war Pontus, hwilket sträckte sig både wäster så och öster om Ponto in till Colchis, Armenien och Cappadocien: hwilket och beskrifwes af Strabone åthskilligstädes, särdeles Lib. XII. pag. 562 och Ptol. lib. 5. Så och i notis till Justin. pag. 7. Och såsom man seer af Juditz Books 1. cap. 6. vers. 'att denna Arioch, som war Konung i Elasar hade då i förtijden ägt Ragau som låg emellan Euphraten och Tigrim uthi Armenien'. Så stämmer det tämlig klart in med det Josephus skrifwer, att dess Konungar kommo Norr ifrån uthur Assyrien och Ponto, och slogo dee andra Konungar och Jättarne i Canaan. Gå wij till Justinum, så see wij att wåra Schyther då reda hade intagit dessa orter, ty han lib. 2. cap. 1. säger: 'att dee hade inrättat dee Parters och Bactrianers rijke'. Och lib. 1. cap. 1. 'att Ninus det senaste Kriget han hölt, war med Thoroaster dee Bactrers Konung, hwilken war den första som funnit på Trollkonster, och wiste tala om werldenes uhrsprung och dee himmelska Kroppars gång.' Och lib. 2. cap. III säger han: 'att hela Asien war Scytherna skattskyldig i 1500 åhr. Men Ninus de Assyriers Konung han giorde ändskap på denna skattlägningen.' Att Ninus nu lefde i Abrahams tijd, då och Taril med Arioch slog dee Cananeer, sees af Euseb. Chron. Alexand. Epiph. och Isidoro här pag. 40. 50. 39 [= s. 36 f., 46]. Abrahams tijd är wijst Tab. [p.]21 [= s. 18—19] wid An. M. 1950. och An. 2000, 300 åhr effter Noæ flodh. Huru skola wij då kunna stämma in dessa Justini ord, som säger att Scytherna hade skattlagt hela Asien, och inrättat dee Parthers och Bactrers Regemente 1500 åhr för Nini tijd? Jo, det låter wäl giöra sig när man tillseer att af Justino indrages i det rummet Söderlänningarnas sätt att räckna, genom Månatz åhr.

Giör dessa 1500 månader till dagar på månan med 30 som i dee förra rummen wijst är, så får man 45000 dagar, deela dem med 365 dagar på hwars Solens åhr. |84| så får man 123 Solens åhr, drag dessa 123 åhr af 1950 så får man 1827 åhr igen, då wåra Fäder skulle först skattlagt Asien och inrättat dee Bactrers och Parters Regemente, som lågo emillan Pontum Euxinum och mare Caspium emillan 35 och 45 högdz gr. 80 och 100 middagzlin. hwilket så härligen instämmer med Jornande, Isidoro, Erico Olai, Johan. Magno, Messenii uthgångne gambla Chronikor, hwilka förmäla att under Zaruks tijdh är wåra Fäders uttogh skiedt. Zaruch lefde som sees i Tafl. [p.] 21 [= s. 18—19] under Colum: *C* Anno 1820: altså är här ey mera än 7 åhrs åthskilnat i uthräkningen.

Går man till dee älsta wåra Chrönicor som i liuset äro utgångne, såsom den Messen. Anno 1643 i Stockholm låtit tryckia, så fins pag. 4 alla dee land, som Erich den första, hans Son Göt-Erich och hans Son Filmer, hwilka lefde wid Anno 2000 under Saruchs och Abrahams tijd in till Judæ och Josephs tijd, intagit och besatt med Folck; såsom 'hela Wethalahed, Siöland, Mön, Fyn, Laland, Falster, hela Tyskland, Welscland (Italien), Mœsien, Macedonien, Grækland, Pontum, Asiam, Illyrien, Armenien, Syriam, Ciliciam (Gallatiam), Pissidiam, Ethiochiam (Æthiopiam), Lochiam, Ægypten, Tattariam, Ryssland'. Säger där och att Erich hade Herculs Syster. pag. 70. uthi den gambla Rijmcrönikan säger han 'att Erick Götha Kung besatte Skåne och Witalahed, Siæland, Mœn, Fyn, Laland och Falster, under Saruchs Abrahams Faders, Fader-Faders tijd, och Sonen Göt-erich tog alla Rijken nordan om Grækland, och hans Son Philmer Græciam, Macedoniam, Pontum, Asiam och Illyrien'.

Nu ehuru som dessa gambla Cronicor blanda något dessa första Konungar med dee senares gierningar så och nampn, såsom det att den förra Chronican kallar Erik, Thioderik, den som intog Rom; och sedan Philmer kallar han och Vilchin, äfwen som Grækerna dee blanda den första Herculs giärningar med den senare, det dee tillstå: så är nu konsten och omaket att skillia dessa.

Först stämma dessa härligen in med hwar andra, nembligen Justinus med Messenii uthgågne bekante gambla Crönicor, att wåra Scyther inrättade dee Parters och Bactrianers rijke, och skattlade hela Asien. See Jornand. cap. 6. och här de upräknade Landskap: Pontus Asia, Armenia, Syria, Cilicia, Tattaria och Ryssia, hwilka alla inbegripas i den stora Asia, som |85| sees af Tab. I. Atlant. Tom. I. 30 och 65 högdz graden och 50 och 110 middagzlin. Uthi *Cilicia* (*Silicia*) Grytunargardi stod Slacktningen emillan Taril, den Erik eller Hercul hielpte, och Typhen see pag. 64, 70 [= s. 59, 65]. Pontum hade wåra intagit som sees af Jornande cap. IV. pag. 614. Hwilken Ablabium citerar, och, som här pag. 54 [= s. 50] sees, regerades af Taril (Jove) Hedningarnas Konung,

hwilken rättmäteligen så kallades, emädan han hade underlagt sig alla Rijken, och giort dem alla skattskylliga. Derföre och intet under är att Amraphel Konungen öfwer Sinar eller Babylon, och Chedor Laomor Konungen öfwer Elam eller Persien, och Arioch Konungen öfwer Pontum, måste honom föllia att underkufwa Konungarne i Canaan och Jättarna, som där hade sig nedersatt. Dätta instämmer med det Diodorus Sicul. lib. V. pag. 338. talar: 'att sedan Thoor (Jupiter) mothtagit Rijket effter sin Fader Fro (Satur) så foor han kring heela werlden' (må han icke då rätteligen kallas Hedningarnas Kung) 'fördrifwandes alla röfwarer och ogudachtige Menniskior och insticktade Rijken med Lag och Rätt, och satte Domare. Wed den tijden så nederlade han och Jättarna; uthi Creta Mölingen; i Phrygia Typhen med alt sitt anhang. För än Slacktningen skedde med Jättarna i Creta så offrade Thoor till Solen, Månan och Jorden, då de offrade Diurens inälfwer gofwo särdeles teckn wid handen hwad slutit war af Gudarna, nembligen Gudarnas stora seger, och alt Folcks tillflyckt till dem. Och instämde dätta långwariga Krigz ändskap med dee stora under som sig tilldrogo. Musæus han flydde ifrån Fienderna och kom derföre i stoor ähra och beröm. Omsijder blifwo alla nederslagne som stridde med Gudarna. Ett nytt Krig förde Thoor med dee Jättar wid Pallene i Macedonien, och uppå Italiens slätter wid Phlegra som så kallas af dess brand, och sedan blefwo kallade Cumæ.'

Detta stora Krig kring hela wärlden af Thoor fördt, bekräfftas ju af det Herodotus säger, att Thor war Scythernas Fader: och det Lactantius här pag. 54 [= s. 50] af Ennio säger, att han 5 gånger reste kring hela werlden och uthdelte Rijken till sina Wänner, och att Hercul, Arioch eller Erich altijd war hans hielp: see Diodor. Sicul. lib. IV. pag. 223. indragen i Atl. Tom. III. p. 248. 757 [= s. 259, 744] etc. så och det han p. 256. talar: 'att såsom Hercul hade för sin styrckia skull, och snällheet att anföra Krigzhärar, kommit i allas förundran, så samkade han sig een stoor Krigzhäär, och foor kring hela Werlden att winna allas gunst: för hwilket honom sedan een odödelig dyrckan hoos alla insticktades. Men Skalderna effter sitt sätt att beskrifwa all ting genom otrolige underwärk, säja honom warit blått och baar uthan Wapn och wärior, och alla sådana stora Slackningar förrättat.'

I dessa twenne Diod. Sicul: merkeliga rum förmäles nu först att Taril eller Thor for |86| kring hela werlden med Hercul: sedan att han slog Tyfven i Phrygia. Phrygiæ nampn hafwa åthskilliga Landskap burit, som sees af Atlant. Tom. III. pag. 383. 385. 389. 413 [= s. 390, 392, 395, 418]. så och af Ortelio, som beskrifwer 3 eller 4 stycken i Asia, af hwilka den ena ligger strax in wed Cilicia; och där af är kommit att sombliga sagt Typhen warit slagen i Phrygia,

som af större delens Scribenter säjes skiedt i Cilicia, der Hercul hielpte Thor, som wijst är af Nonno och Edda pag. 64. 70 [= s. 59, 65]. Wijdare huru han slog Jättarna i Creta, Phrygia, Macedonia och Italien, föruthan dee Jättar han slog här i Norden, om hwilka Diodorus talar pag. 222. som stämmer in med det som wijst är af Ovidio, Sequestro och wåras Historier Atl. Tom. III. pag. 248. 257. 284 [= s. 259, 267, 294].

Till det tridie säger han att Thor offrade först förr än han foor uth att Kriga, till Solen, Månan och Jorden: hwilket stämmer in med hela den 2 delen af min Atlantica, där iag wijst att wåra Fäder först updicktat denna Solens, Månens och Jordens dyrkan, och den till andra Folck uthfört (serdeles pag. 328, 501 [= s. 336, 511]) ty blef han ock derföre rätteligen kallat alla Hedningars Gud och Konung.

Till det fierde säger han att Poëterna berätta honom alla dessa stoora Krigen uthfört uthan wapn och wärior: see dätta hafwa wåra Historier merendels tillägnat Thor, hwilken och behedrades med Herculs nampn (see Atl. Tom. III. pag. 493. 743 [= s. 495, 732]) att han med sin hammar Miolner dräpte alla Troll, det är, Jättar: ty med sådant nampn kallas dee i wåra gambla Sagor, och sees uthi Ortelio under namnet Göthi: och tillägnat honom att kunna Liunga och dundra, såsom sees af Adamo Bremens: c. 233. p. 143. Erico Olai I. pag. 2. Joh. Mag. lib. 1. cap. 9. Olao Mag: lib. 3. cap. 3. Olao Petri pag. 8. Laurent Petr. pag. 10. Loccen. Antiq. Svec. cap. 3. Schefferi Upsal. Antiq: cap. 5. etc. ty troddes, som wijst är af Edda och Nonno, att han med dunder ihiälslog Typhen och upbrände den siön, som han tänckte släckia sig med: Hwilket afmålar Sodomæ och Gomorrhæ afbränning och det döda Hafwet, som der sedan upswall.

Ett annat är och i dätta förra Diod. Sicul. rum att märckia wid det långwaracktiga Krigetz ända, att een benämbd Musæus flydde undan Fienderna, och derföre blef mäckta namnkunnig: och då blefwo alla dee nederslagne som stridde med Gudarna. Dee gambla beskrifwa wäl 3 eller 4 med det nampnet Musæus, som sees af Suida och Carol. Stephan: Lex. Den förste lefwat wid Orphei tijd, den andra wid Trojaniske krigetz, och den tridie wid Eumeni och Attali Pergami Konungz tijd, den fierde |87| wid första Keysarnas tijd: men dessa hafwa alla warit Scalder och skrifwit Wijsor om åthskilliga stora Mäns bedriffter. Ty faller mig in att denna Musæus är förwänt af Mosis nampn, den som den helga Skrifft beskrifwer; ty effter denna Thors dödh eller där in moth, wände dessa Krigen igen och det med stora underwärk som Diodor. säger, med hwilka Gudh den Högste straffade Konungen i Ægypten: då Moses twänne gånger flydde, först när han dräpte den Ägyptiska mannen, och sedan när han med alla

Judar flydde (som Ägyptierna uthropade) genom röda Hafwet; då alla hans förföliare med Pharao till den yttersta man blifwo där dränckte och omkomne: det dessa Diodori ord klarligen peka uppå. Förluppe sig så wed pass 500 åhr ifrån Thors födelse in till Mose födelse som sees af Tafl. [p.] 21 [= s. 18—19].

Wij willia nu tillsee om icke denna *Arioch* är Ærich eller Erich uthaf tijdernas tillsammans-stämning, emädan wij redan sett att dess bedriffter äro alt ett. Uthaf den heliga Skrifft Genes. cap. 12. seer man Abraham wara kallad uthur Chaldeen An. Mundi 2024. och i cap. 16. att Abraham aflade med Hagar wid An. M. 2034. och i Capitlen där emillan berättas det Krig som Taril (Thidal) och Arioch förde med dee Cananeer. Af Joh. Magno lib. 1. c. 8. sees att Erich den förste blef uthwald till Konung An. M. 2012. och i cap. V. tillförene upräknar han wijd An. Mund. 1843. 'Thor och German ibland de 5. Magogs Söner, hwilka han säger fast dee ey woro Konungar, så woro dee lijkwäl såsom Konungar ähnade. Och under Erichs tijd' cap. IX. talar han 'om Thors, Odens, och Friggas dyrkan, att den skedde wid ändan aff Erichs Regemente, i Upsala.'

Hwar af man klarligen kan see, att denna Thor som han nämner, är den som hafwer giort det stora uthtog, och således intet städse warit een Konung inne i Landet, uthan utomlandz sina största bedriffter giort, sedan han slagit Jättarna och dee andra Tiodarna, och därföre sedan blifwit dyrkat för een Gud. Och såsom han sades det giort med sin hammar Miolner, och andra Trollkonster, så blef han kallat Tzoroasathor (alla Kungars Kongh) emedan han och då inrättade dee Bactrers och Parthers rijke, och giorde hela Asien skattskyllig. Ty alla dessa tijder och Historier instämma på honom. Johann. Magn. sätter honom cap. V. lefwat An. 1843. I min Tab. pag. 21 [= s. 18—19] står hans födelse tijd mot Saruch 1800. effter Justini uthräckning, som wijst är, faller hans uthtog till dee Bactrer och Meder på 1827. och uthi Moses Genes. det Krigh han förde med Ærichs tillhielp i Canaan emillan 2024 och 2034. Petrus Petreius sätter Erichs ålder 2014 uthi Saruchs |88| tijd. Äfwen som den gambla Swenska Rim-Crönikan giör. Den andra gambla Crönikan nemner intet åhrtalet, uthan säger honom hafft Herculs Syster. Men det måste warit galit, antingen afskrifwit eller förwänt af dee gambla Manuscripter, ty Hercul och Erich och Herek äro ett nampn som wijst är Atl. Tom. I. cap. 33. och rätt nu klarare wijsas skall, och af Eusebio Atlant. Tom. III. pag. 754 [= s. 742] att 'Hercul hade Abrahams Sons dotter till Hustru då han kom dijt uth', men här hemma bekommit Thors dotter till hustru. Och stämmer dätta tämmeligen in med det Dionys. Halicarnas: lib. 1. pag. 25. säger: 'att han med een Yfwerboren norsk Jungfru aflade Latium, af hwilken de Latiner fingo sitt nampn.'

Att hans uthtog in uthi Italien på samma tijd skedde skall framlängre wijsas. Jornandes talar wäl om een Hercul som gifftade sig med Auge Priami Syster cap. IX. som födde Tålften eller Thelefven, men det war den Grekeska Hercul.

Uthaf Laurentii Petri Archi-Episcopi i Upsala skrifne Chron. pag. 1. läses: 'att första Konung i Swerige, effter som de älste af wåra Swenske Cronikor betyga, skall hafwa hetat Erick och skall hafwa Regerat uthi Saruchz Abrahams Fadhers Faders tijd 200 åhr wid pass effter Noæ flodh'. Lägger man till Noæ flodz tijdh 1650 och 200 åhr, så blifwer det 1850.

Olaus Petri talar allenast med 2 eller 3 ord om denna Erick i sin Historia M. S. då han förmäler om den Erick, som wid Christi tijd (föliandes Saxonem) skulle lefwat, således: 'den förste Konung i Swerige effter wår Frälsares Jesu Christi födelse hafwer hetat Erick Hin wise, men thenne effter den Erick som hafwer warit något effter Noæ Flod'.

Johannes Videchindus i sina Chronologiska Taflor och arbeten förer 'Erick på An. M. 2000 moth Abraham och kallar honom den första Hedniska Konung'. Aff alla dessa seer man att Erich han hafwer lefwat emellan An. M. 1800 och 2000 men när han dödt förmäles intet. Det är här wid och att achta, det hans Son Göt-Erick och hans Sons Philmer tillskrifwes af flera, dee mästa uthtågen: men när man tillseer att Göt-Erick hade samma namn som Fadren, så fruchtar iag att Fadrens gierningar äro mycket blandade med Sonens. Stämma så nu tijderna tillsamman, med dee stora Krigztog som då skedde, och sielfwa orterna, att Hercul, Arioch och Erick är alt een, fast den ena eller andra af Scribenterna stundom skildt Eriks och Herculs nampn, lijka som det warit twenne personer.

Wij willia än indraga een med det namnet Erick, som samma tijd lefwat, och iag fruchtar warit den samma Erick eller Hercul, när man seer hans stora bedriffter, eller till det ringesta |89| warit hans makan. Af Diodor. Sicul. lib. IV. pag. 230. säges 'att Erick een Konung i Sicilien född af Kung Bude och Venadis', (hwilken, som Carl. Stephan. af Virgil. 5. Æneid tillstår, altijd manade uth dee största Kämpar att slåss med) 'mante uth Hercul, och upsätte till Wade-prijs sitt Land och rijke, men Hercul där emot sina Oxar' (det är Skepp, see Atl. Tom. III. pag. 275. 304 [= s. 285, 313], ty han war ingen Oxedrijfware). 'Erick blef onder, förtrytandes att Hercul wille jämföra sina Oxar mot hans Rijke, där emot Hercul sade sig willia döö om han icke skulle winna. Alt så kommo dee till att slåss, och Erick miste både lijf och Rijke.' Om dätta förtällier Tzetzes annorledes Chil. 2. v. 245. 'att Erick war Neckens, wår Neptuns son och han hade fått een Oxe (Skep) den han låtit gå bland sina Oxar (Skep)

hwilket när Hercul feck wetta, så gick han tre gånger till slagz med Erick, dräpte honom och tog bort alla hans Oxar'. Här nämnes intet hwad tijd han lefde; men när man tillseer af Tab. Chron. pag. 21 [= s. 18—19] att Neptunus lefde 1800, och Hercules 1850, så faller och Erick på 1850, som war Neptuni son. Här seer man och een åthskillnat uthi hans bedriffter, där af man kan förstå så wäl som af Diod. Sicul. och wåra gamblas berättelser, att af den stora åthskillna, som om Ericks, Herculs, och Ariochs bedriffter förmäles, lyser lijkwäl sielfwa sanningen om personerna, deras tijd, stora Krigztog och gierningar, fast dee ey uthi alt öfwer ens komma.

Wij willia komma till Saxonem och see hwad han talar om denna Erick uthi sin 5 Book, hwars Summa iag indraga will af dess förtal pag. LXXX. han säger: 'att till Kong Frode i Danmark som fick Kongens dotter af Ungern, kommo twå Bröder från Norge, Erick och Roller att taga tienst. Erick war starck och snäll uthi alla sina gierningar, öfwerwant alla dem som satte sig emot honom, Ja och så Grip och hans ellefwa Bröder, hans Fader och alla andra Kong Frodes Kämpar. Denne Erick flydde på det sista, för Konungens swek; men på sistone blef så hans Wänn att han feck Kungens Syster till Hustru, och lätt honom hämta sig Kung Gothars dotter af Norge. Effter den dag blef Kung Frode from och wijs och förde många Krig med Ericks rådh och hielp. Det första mot Venden, det andra moth Norige, Det tridie moth Ungeren, och genom det fierde och femte wandt så många Land att han hade 220 Konungar under sig: Där näst slog och Erick Kong Alrik af Swerige och blef satt af Kung Frode i hans ställe till Kong i Swerige och war den förste Erick af det namnet. Det siunde Krig förde han mot Norge och giorde det öde. Det ottonde förde hans Swåger Arngrim moth Egther (Hector eller Akethor) af Biarmeland, och K. Thengil (Thangil) af Finland. Det 9 mot Engeland och Hybernien.' |90| Pag. CIX. sluter han K. Frodes lefwerne således 'att Alle landskap wiste då af de Danskas manligheet och att där om skrifwa. Och då såsom alle Land stode uthi 30 åhr i fred och roo föddes wår Frälsare Christus.'

Hade Saxo uthi dätta rum uthlåtit dessa föllïande orden att denna Erick war den första Konung I Swerige af det nampnet, hade han sannerlig warit een heel Räfklok man. Men nu wijser han uthtryckeligen genom dessa orden sig hört och läsit dee gamblas Historier och berättelser om Erick som lefwat wijd 2000 åhr för Christi tijdh: och till att förminska dennas beröm och Sweriges Rijkes ålder, lägger han dässa orden till att han war den förste widh det nampnet. Hade han warit så kloker och dätta uthlämnat eller och wed andra Swenska Konungars nampn altijd tillagt sådant, och sagdt Svibdager den första med det nampnet, Alrich den första med det nampnet, Sigtrug den

första med det namnet, och äfwen så giort om sina Danske Kongar så hade han kunnat sättia wåra Historier i stort twikmål.

Huru nu Saxo blandar den Frodes Fredegodes gierningar, som elliest kallas Bore och Satur hwilken lefde An. Mundi 1750, med den Frode som lefde wid Christi tijd: så och Ericks gierningar som widh Frodes Fredegodes tijdh lefde, med den som kallas Erick-tun eller Beric som lefde Ann. Mund. 2250. Tab. [p.] 21 [= s. 18—19] under Colum. *D* och med Heidricks gierningar som lefde widh Christi tijdh, som sees i Atl. Tom. I. Tab. Chron. 2. under Col. *A. d.* wändande Heidric i Erich; derom läses alla dee rum iag om dätta fattat. nembligen Atl. Tom. I. pag. 793 [= s. 498]. Atl. Tom. II. från pag. 361. till 366 [= s. 371—376]. Atl. Tom. III. pag. 9. 74. 126. 368. 369. 390 [= s. 19, 86, 136, 376 f., 396]. Att Fro Fredegod (*Saturnus*) hade 220 Konungarijken under sig det är troligt i dee älsta tijder när så många Tiodaner (*Titanes*) eller små Kungar woro, och alla woro honom undergifna, hafwandes hela Europam och een god deel af Asien och Africa under sig, hwilken i wåra, Grækers, Latiners, Chaldeers och Ægyptiers Skriffter war mäckta bekant, men aldrig fins ett ord hwarken i wåras eller Norskas, Isländskas, Grækers, Latiners, Chalders och Ægyptiers Skriffter om någon Frode Fredegode som skulle warit så mäcktig Kung i Danmarck att han wid Christi tijdh hafft 220 Kungar under sig. Keyser Augustus han war den tijden kring werlden bekant och hade många Konungarijken, men intet förmäles att dee ändå woro 220 fast dee effter |91| dee gambla Tijdernas wäsende kunde wäl räcknatz till så många, ty Rijkerna woro då minder till talet, men större till lägenheten.

Nu will iag komma och wijsa att *Arioch* och Ærick dee woro een Person till nampnetz betydelse. Uthi Genesi, som wijst är pag. 53 [= s. 49] så skrifwes hans nampn uthi alla Språken där indragne *Arioch*, men uthi Juditz book och Latinske bekante uthtålckningen nämnes han *Erioch Elicorum* Kung, uthi Grekeskan *Eirioch Elymajers* Kung: i den Latinska *Irioch Elymæiers* Kung, uthi den Syriska *Ariuc* de *Elamiters* Kung. Men i wår Swenska Arioch Kung i Ellasar; uthi wåras Historier skrifwes han och på åthskilligt sätt, som sees af den Lärda Grotii utdragne Register af wåra Götiska handlingar. Och i dess förtaal till Procop. pag. 43. får man *Araric:* pag. 47. *Euric.* pag. 585. *Aoric*, *Aurich*, *Arariich*, *Ererich*, *Erik*, *Eriko*, *Arick.* pag. 588. *Erarich*, *Aria-rick* J. Mag. 888. Uthi wåras Skriffter skrifwes han och Oerich, Ærik, Erik, Arick, och uthi utalet hoos Upländingarna Jærick, Jerik, och Jerker, det iag hörde Hollenderna giöra den tijd iag war i Leiden, då een som upwacktade uthi Theatro Anathomico inropades af D. Horn, kallades han *Jerk*, *Jerk.*

Wij willia så wijsa ordetz uhrsprung. Ærra är hugga och sticka een Upl.

LL. Manhelg: B. cap. 8. Verel. Lexic. pag. 26. Ar och Ær såår, Ar, Aur, Ör, Pijl, Skott, Spiut, och annan Krigz-wapn Edd. 329. 371. Aurusta, Orustu Krigzrustning Edd. af Aur Krig eller skott, och Rusta bereda. Dädan Euryster (*Euristeus*) den Krigz Konungen för hwilken Hercul måste alla sina Krigztog wijsa, om dee voro för gode erkände, såsom af een rätt Krigzman förrättade: intet att skiuta med Gulkulor och fånga med Räf-saxar som nu mycket brukas. Aur-hielmer, Krigzskiöld, Edda. Aras, anfalla Fienden: Werel. Lex. pag. 15. Arædi dristighet i Krig, Arada-herske, Arta-herske, en weldig Krigzman. Murich: Ar-tur, Krigz-tyr: dädan een Konung i Engeland och een i Swerige wid det nampnet för dess dråpeliga gierningar äre så kallade. Joh. Magn. 254. 265. Ar-man, Krigzman. Grot. pag. 574. Dädan och de grymmaste och starkaste Rofdiur äro med samma nampn behedrade. Såsom Aur, Are, Ari, Örn den största Rof-fogelen. Edd. 329. Ar-tanni een Biörn, Edd. 349. Ty han har Ar-tänder det är Krigztänder att röfwa Diur, Tand är wärja. See Atl. Tom. III. pag. 635 [= s. 627]. Ar-vakur Edd. 386. een Tiur. Ty när han skall strida mot andra diur står han och wakar och wacktar |92| på när han skall möta sina fiender med hornen, ty Hundar, Wargar, Lejon och Biörnar äro wijgare än han att falla an. Där af är Krigzguden kallat Are, Arte och Artur, dädan Grekernas *Ares*, och Oden som war alla Krigzgudars största förman, Are hufwud och Arn hufwud. Edd. 316. dädan de förnämsta Krigzmäns och Konungars befäste Slott äro kallade Ara-näs, Arnön. See Jah. Magn. pag. 46. och Ol. Mag. effter dee där sina mästa Krigzwapn förwarade. Ingen af dee gambla Latiner hafwer bättre uthtydt ordet Are, än Tacitus, där han beskrifwer ett slagz Folck som bära det nampnet ibland wåra Swenska i sin Germ. cap. 43. pag. 686. hwilkas förnämsta rum och säthe äro indragne i Atlant. Tom. I. pag. 627 [= s. 392]. så säger han: 'Arii dee äro starckare och grymmare än alla dee Folck som iag förr upräknat och dee ackta både på tijd och tillfälle att slåss och kriga. Dee hafwa swarta Skiölder, färgade Kroppar, och sökia dee mörkeste nätter att slåss på. Och med sin grymma och mörka skapnat skrämma dee sina Fienders krigzhär emädan dee intet kunna fördraga een sådan underlig och helfwetes skapnat. Ty uthi een strijd så skrämes och winnes synen först.' Här är ett artigt rum, som ingen af wåra bättre kunnat beskrifwa Aremennen än Tacitus. Ty iag hafwer förr wijst att dee grymmaste Krigzmän hafwa hafft blå och swarta Kläden, swarta Skiölder, och färgat Ansichte och händer; och alt hwad bart warit, med Odon safft bestrukit: hwilka bäär äro så kallade af deras största Krigzgud Oden, som dem först där till brukat, och det giorde dee på det att ingen i mörkret skulle see dem, men dee kunde see sina Fiender, som

woro ofärgade och brukade hwijta, röda eller grå kläden: Ty man weet att när man een stund warit i största mörker uthe, och det är någon ting, som hafwer aldrig så lijten lius färg, så kan den skiönias. Om flera ord, betydandes Krig och örlig af Ari uthsprungne see Atl. Tom. I. pag. 405, 406. 434. 807 [= s. 253 f., 472, 507]. der de Grekers och Latiners upräknade Krigzfolck här i Norden kallas Arimän, Arkippar, *Arimaspi*, *Arimastæ* etc. och *Ariomir* pag. 753 [= s. 474].

Nu willia wij komma tillbaka till wår Arioch, som anförde med Tharil Krigzhären in i Canaans land: den som uthi Genesi säges warit Konung wid Pontum; men i Judit Konung i Elam eller de Elymajers Kung. Elam är dee Parthers och Persers rijke, som wijst är, och Pontus låg straxt där in wed i wäster. Och gifwer dätta rummet anledning till Justini ord och wåras, att denna Arioch då måste hafwa widare trängt sig in åth öster och med Taril och wåra Scyther inrättat dee Parters och Persers rijke, som omsijder wid Proph. Daniels tijd |93| gingo än längre i söder och inkräktade sig dee Chaldeers rijke. Jämnför med dessa rummen i Mosis och Juditz Book och dee lärdas Skriffter, som hafwa uthtolkat det, som finnes hoos Propheten Daniels 2 cap. då Nebudcadnezar hade een dröm till hwilkens uthtydning han kallade alla Stiernkikare och Wijsa, Trollkarlar och Chaldeer, men dee på Syriskt mål sade sig intet det förmå, där han icke wille förtälia dem Drömen, hwilket han sade sig förglömt, williandes att dee och den honom förtällia skulle: men effter dee swarade det wara een ogiörlig ting, befalte Konungen att Arioch, Konungens öfwersta Domare, skulle fara uth att döda alla wijsa i Babel. Nu hafwa uthtolkarena af den Chaldeiska Textens ord *Raf Hattabbachim*, som är alt ett med *Sar Hattabbakim*, kommit i åthskilliga uthtydningar, emedan *Tabbakh* betyder egänteligen een Slacktare, Halsshuggare (een Böfwel) och ordetz ursprung i Hebreiskan är *Tabakh*, slackta, halsshugga. Och såsom slackta och halsshugga, skeer så wäl på Boskap som Menniskior, så hafwa sombliga ment dätta ämbetet komma till Konungens Kökemästare, och derföre den Grekeska uthtolckaren kallat *Ariok* Kungens öfwersta Kökmästare eller Kock. Dee som åther tänckt effter att dätta geck Menniskior ann att dräpas, så uthtyda dee på Konungens Hertogh eller Krigzöfwerste, men såsom där intet står *Sar Hatzaba* eller *Sar Hak-Gait*, som finnes annorstädes i den Hebreiska Bibel, och betyder een Hercul Hertog eller Ærick, såsom Gen: 26: 26. och om Abner I. Sam: 26: 5. Joab. I Reg. I: 19. etc. Så hafwa dee intet alla wågat på att så uthtyda ordet *Arioch*. Andra åter uthtyda *Sar Hattabbakhim* på een Böfwel som alla ogiärningzmän skall straffa och halsshugga. Men om de see på orden 2 Reg. 25: 8. Jerem: 39: 9. där Nebuzara-

dan, sändes att förstöra Hierusalem, så kallas han *Raf Hattabbakim*, såsom den där woro hela Krigzhärens Kulle eller Hertogh. Den som nu i dätta Daniels rum uthtydt den Chaldeiska Texten, och tryckt strax effter honom emillan raderna een Latinsk uthtolckning han kallar *Arioch* een Öfwerste för Bödlarna; men den andre Latinska uthtolckaren, kallar honom een Förste för Kungens Här. den Latinska utholckaren öfwer den Syriska Texten han kallar honom Kungens Skyttars Hertog eller Öfwerste. Den som uthtolckat Arabiske Texten kallar honom Konungens kockars Kökemästare. Den Tyska uthtolckaren kallar honom Konungens öfwersta Domare.

Se nu här hwad nytta det warit för så många gambla och nyare uthtolkare, och Lärda |94| i allahanda Språk om dee förstått wår Scytiska: då hade dee intet så farit will i uthtolckningen. Men see den Syriska uthtolckaren han hafwer råkat rättast uppå, som ey olijkt är därföre, emädan wåra Scyther, sedan de kommo att intaga Pontum, de Bactrers, Parters, och Persers landh besättia, och slogos med Typhen i Silicien, som ligger mitt i Syrien, där många sig satte, så hafwa dee lämnat många Scytiska ord i dess Språåk så wäl som i Phæniciska Språket, och därföre dess uthtolckare rättast råkat. Ty som wijst är, är Aur, Or, Ar Skytt, och spiut, och Rek, Rik är den som räker och drifwer Spiuten och skott, såsom den högsta Krigz anförare eller Attollerimästare. Af detta seer man nu klarligen att Arioch, Ærich och Hercul synnas hafwa warit alt een, instämmandes både i nampnet, dess betydelse, hans många gierningar, och alt på een tijd: nemblig wid An. M. 2000 eller dee nästfölliande åhren.

Detta nampnet Ærich hafwer ifrån första Sveriges begynnelse och in till denna tijden warit så brukeligit att icke allenast mot 100 Konungar, Förstar och Krigzmän: (lääs Joh. Mag. och alla wåra Historier) uthan och så gemene Krigzmän, och nu gemene man till några tusend Personer burit och än bära, williandes såsom af Naturen wijsa att dee äro födda till stridbarheet, Krig och örlig; och därföre är dätta ordet såsom infödd: äfwen wäl och i Danmark och Norige. I Tyssland är det sällan uthi bruuk och än mindre uthi Ryssland och Påland och andra Slaviska språk; så att iag ey kan minnas någon Konung det nampnet burit, eller hoos dee Græker och Latiner, Chaldeer, Ægyptier, uthan det warit een Främmande, som där för Krigzman tient eller elliest där inkommit. I Tysland så är han för een Gudh dyrkat som sees af Cluv. German. lib. 1. pag. 242. 'Och hoos dem Tyrs dag (Dies Martis) kallat Eriks dag, ty tror han sig intet fåfängt gissa att dee gamla af Tyskarna fordom kallat (Martem) Krigzguden Erich.' Säger och på ett annat rum att ett gammalt Slott är effter

honom nämbt Eriksbärgh där han warit dyrckat. Cluverius hade intet behof att twijka där han läst alla wåras Historier.

Widh dätta nampnet Ærich eller Erich gifwer mig och Grotius tillfälle att röra; huru de Lärda offta fara will om dess rätta uthtydning, och i dess sammansatte ord med andra. Såsom i sine uthdragne Konungars nampn säger han Ari-man är een Krigzman (*Miles*), Ermanarich Krigz-mäns Kung (*Militibus pollens*) eller den som af Krigz-män är mäcktig. See dätta är alt rätt råkat af Grotio: men i de nästfölliande far han med alla andra |95| will, intet åthskilliandes ordet Ærra som är sticka een: och i Upl. Land: Lik Ærrat ok undat (*mortui corpus vulneribus & vivicibus notatum*) ifrån ordet Æhra, hedra een, *Honorare*, hwilket skrifwes allenast med ett *r* och *h* framföre, såsom sees i Ängla sången öfwer Christi födelse Ähra wari Gudh i högden (*Gloria in Excelsis*) och sedan i många wåra Psalmers sluut, Lof, prijs och Ähra skee Gudh. Sedan i alla Tytlar som gifwes hedersamme Män, såsom Ährlig, Ährewyrdig, Ährebar, Ähresam, Ähreboren. Dätta skrifwes och med Eh såsom Ehrewyrdig, Ehresam, etc. Det förra Ærra och alla der af flytande ord skulle alltijd skrifwas med twenne *R* såsom det ibland hoos dee gambla finnes, men såsom *R* är een darrande och länge liudandes Bookstaf, ty hafwa dee honom allenast een gång infört; såsom i ordet Ærich som borde rätt skrifwas Ærerich, Ær-rich af Ær, *telo* eller Ærer *telis* och Rich *pollens* den som är rik af Pijlar och skott, eller Ære-richer, Ær-recher, Ær-richer, den som drifwer och skiuter många skott. Som man seer i ordet Ærecher: see Verel. Lex. och Färecher, den som drifwer och regerar Boskap. Thioderich, som regerar Folck, Ærman-rech som regerar Krigzfolck, Here-recher, Her-reker, den som heela Hären regerar. Sådana hårdtliudande Bookstäfwer, som borde stå dubbelt, att skilia ihopbundne orden, slutas offta uth; men i uthalet, lyder det såsom det woro twenne: såsom Gudsstaf, skrifwes Gustav. Här af seer man att Grotius pag. 585. far will som giör först Ara-rijc till Ere-rijch, Erich och Erico, den som är af Ähra rijker. Där han skulle först achtat att *H* är borta som lindrar *R* uthi uthtalande. Sedan hafwa wåra gambla Fäder aldrig gifwet sig sådana smörienampn, uthan tappre, Manhafftige och grymme Hieltars och Krigz-nampn, af Örnar, Biörnar, Lejon, Wargar etc. och än i dag skall man icke een finna som bär till egenteligit namn eller wedernamn Ehrlig, Ehrsam, Ehrewyrdig, Ehreboren etc. Uthan den ena gifwer den andra till att hedra honom der med; äro och dessa Tyttlarna intet så gambla.

Jag will så indraga alla dee gamblas nampn som finnas på Runstenarna, och i wåra Historier uthom och innomlandz, att dee alla som dem burit, hafwa warit

Krigzmän och manhafftiga Konungar: och gifwa dem den rätta uthtydningen, som stämmer öfwerens med dess |96| ämbete och gierningar; och sättia i een rad brede wid Grotii och andras som dem orätt uthtydt.

Ari-ulf, Are-ulf.	Krigz-warg.	*honoris auxil:* Grot.
Ar-biörn, Arfabiorn, Ar-birn.	Krigz-biörn.	*indigena.* Grot.
Arta-rich, Art-rich, Arrich.	Krigz-mäcktig.	*Terram pollens.* Grot.
Ar-gaut, Argaith, Ar-guth.	Krigz-gudh.	*ignaviam Exosus.* Grot.
Ar-ger, Argerrer.	Krigz-förare af Gerra föra krig.	
Ario-alder, Ar-valt.	Krigz-ålderman. Krigz-wäldig,	*Honoris tenax.* Grot.
Arigis, Ari-chis, Ar-gis.	är af wårt Ærichs *genetivo* giort	*Honore fortis.* Grot.
Aribert, Arbert, Arbrect.	Krigz-kunbar.	
Ar-oud, Ar-oude.	Krigz-ödare.	
Arn-kiel.	Krigz-spiut.	
Arn-vind, Ar-vin.	Krigz-winnare.	
Arn-mod, Ar-muth.	Krigz-modig.	
Arn-liot, Ar-liut.	Krigz-roop.	
Arn-skiold, Ar-skilt.	Krigz-skiöld.	
Are-skyt, Arn-skiot.	Krigz-skott.	
Arm-borst, Arist-boga.	Krigz-boga.	
Ar-tord, Ara-tor.	Krigz-tore. Krigz-dristig.	
Ar-faster, Aren-faster. Arar-faster.	Krigz-faster.	
Ari, Are. Runst. 81. 613.	Krigz-guden.	
Ares, Ar-as. Runst. 363.	Krigz-guden: i hopsatt af Ar, pijl och As, Æs Gudh.	
Ar-guþer. Runst. 161.	Krigz-gudens.	
Arn-gaut. Runst. 120.		
Arn-dis. Runst. 183.	Krigz-gudh eller Gudarna.	
Arn-niuter. Runst. 90.	Krigz-niuter.	

Art-geir. Runst. 607.	Krigz-swärd.
Arta: ⎫ Runst: 532. ⎫ Arsi: ⎭ Runst: 363. ⎭	Krigz-gudh.
Arustin.	Krigz-rustare.
Arlug. 54.	Örlig, krigzlik.

Nu will iag upräckna dee Krigzmäns nampn i Tysland, Franckrijke och Spanien. Ar-mund, Ar-min (*Arminius*) som war dee Cherruscers anförare. Är i hopsatt af Ar: Krig och skott, och mund, mäcktig. Dätta ordet Munds betydelse har Grotius pag. 579. först rätt råkat. säjandes *mund*, *mundium*, Makt (munt Herre, myndig Herre.) Munde-burd, Mund-byrd, Mund-boran, Man-burin (Manborin). Men han far i de orden som äro med detta i hopsatte mycket will, intet skilliandes emillan Munn den man äter med (*os*) och Mund med *D* som kommer af må, myndig där om fram bättre wisas skall. Ar-bogæ (*Arbogastus*) *belli arcus* dee Fransosers Krigzanförare i Valentis tijd Oros. lib. 7. pag. 660. Areo-vinder, *Areo-bindus* dee Vandalers Krigz-anförare i Proc. |97| lib. 2. pag. 126. hwilken på Grekeska skrifwes med *B*, och borde i Latinska språket skrifwitz med *V*, såsom man seer i Cæsare och andra *Areobistus*, Ario-vistus, *Baldamar*, Valdemar. Är så Areo-vinder Krigzwinnare. Aord-as Procop. pag. 262. wåra Herulers Krigzan-anförare, är Krigz-gud. Ario-vistus, i Krig wistandes. Ario-mindur (*Ariomindus*) een Krigz-myndig. En Gotisk Krigzanförare nämner Priscus uthi sin Keyserliga Legation pag. 135. och är rätt skrifwit med *D*. Aruth, een wår Herulers Krigzöfwerste. Procop. pag. 491. Kriguter, *Bellicosus*. Ari-muth een Gothisk Krigz-anförare Proc: 494. Krigz modig, *bellicosus animo*. Ara-ric och Aoric Krigz-konung, twenne Gothiska Krigzhieltar hos Jornand. cap. 21. pag. 640. Era-rich een Gothernas Krigz-anförare (*belli dux*) nemner Proc. lib. 3. pag. 309.

Era-rich Gothernas Kung har Marcell. Chron. fol. 53. Uthaf alla dessa seer man största delen skrifwes med *A* och icke med *E*.

Uthaf dätta kiäcka Krigzmäns och Krigz-Gudars nampn Arta, och Arte, är hoos allom gemene att kalla den, som är snäll och manhafftig, een Artig Man. Carol. Steph. i sitt Lex. pag. 133. han hafwer råkat rätt uppå att uthtyda Ari-männens nampn uthi den gambla Dionysio, seyandes det betyda grymma Krigzmän, wisandes det och af Æschylo och Horatio: och af Hesychio att Oden (*Pluto*) kallades Ariman.

Såsom dee Perser äro af wåra Skyther, så är och deras Manhafftiga krigz anförare med lijka tytlar hedrader såsom Ario-barzanes, Ario-bassanes,

af Ari (Krig) och Barse, Burse, (Grym) Basse, Kung. Hwilken förde hela Darii Krig. Curt. lib. 5. Ario-mader, Ario-mär, *Ario-mardus* Darii Son, see Herod. lib. VII. c. 79. p. 410. Arta-basse, *Artabazus* Darii högsta wän Curt. lib. 5. Arta-basse *Artabazus* een af Xerxis Krigz anförare Herod. lib. 9. Arta-gerses, Arrta-gerrse een de Cadusers Krigz anförare, som Cyrus dräpte; i hopsatt aff Arta det är Krig och gerra, anföra. Dädan Geir, swärd, spiut. Geir-laukur, Järnspetz: Gerser, herser,hersker, Häriare: Geirmen, Krigz-män med Spiut wäpnade, kallas nu Piknerare: dädan den lilla Fisken med dee hwassa taggar, kallas Giers, Geirs. Skerker, stort Swerd, *Gladius*: Art-Skerker, Krigz Swärd. dädan är och *Artaxerxes* dee Persers Konungz nampn, hwars betydelse likwäl Marcell. lib. 19. råkat uppå, säjandes det betyda Krigz winnare eller snarare Krigz-swärd.

§. XII. Att wid Zaruchs ålders och Abrahams medålders tijd en så stoor Krigzmackt skulle giort uthtog uthur Sverige eller Scythien, sträfwer intet tijden, att icke ifrån Pelegs tijd |98| effter Babyloniska Tornetz förbistring skulle så mycket folck föröktz. Ty såsom Gudh den högste genom Mose förmäler att Japhet och hans barn skulle besittia Öjarna, så seer man att ifrån Japhet uthi Col. *D* pag. 21 [= s. 18—19] äro in till Thor 7 leder. Ifrån Abraham, som kallades uthur Chaldeen, in till Aram, som lefde i Mosis tijdh, äro och 7 leder, Columna *C:* eller ifrån Abraham till Mosen äro och siu. Abraham, Isac, Jacob, Levi, Cathi, Amram, Mose. Nu läses i Exod. 12 cap. att Moses med 600000 Män föruthan Qwinnor och Barn utgik: hwij skulle icke och Thor kunnat uthgå af Sverige med 600000 Män om det behöftz, som är och i 7 leden. Och så mycket mera att wed den första tijden lefde Fäderna mot 300 och 400 åhr, men wed Abrahams och Mosis tijd intet mera än till 120 och 150 åhr. Sedan här i Norden, som wijst är, hafwa wåra altijd warit fruchtsammare, som dee och änn äro, än alla Söderlandz-folcket. Tänck man på att een Kyrkioherde i denna tijden i Cleev i Wästergiötland in mot Scara, med een Hustru hade 29 Barn, hwars Steen står på wänstra sijdan wid ingången i Kyrckian och Barnen antecknade. een Lijnwäfware i Lidkiöping 28 Barn med sin Hustru. een Capiten i Östgöthland 36 Barn med een Hustru. Dankwart i Norköping 15 Barn på 7 åhr med sin Hustru: min Mormor 24 Barn och Mormors Mor 25 med een Man. Sådana Exempel lääs man intet hoos Judarna. Ty troor iag säkert att wåra Fäder wid Abrahams tijd woro dubbelt 600000 Män, föruthan Qwinnor och Barn.

Will man allenast räkna ifrån Bure s. Uranos wid An. 1750 in till Atle, Danaum, Cadmum, som lefde wid An. 2050. då dessa Krigen stode uthi Canaan, så äro de alla i 7 leden från Bure; see Colum. *D*, *E*, *F*. pag. 21 [= s. 18—19]

och således kunde ifrån hans tijd blifwa 600000 Män föruthan Qwinnor och Barn. Derföre betygar Thucydides pag. 63. rätteligen: 'att hwarken de Fålck, som bo i Europa, eller uthi Asia, kunna jämnföras mot Schytherna, att Kiämpa och föra Krig; eller uti myckenhet af Krigzmän och stora Krigzhärar'.

Är så intet under att wid Zaruchs lifz ändalyckt och Abrahams medålder wåra Scyther genom sina uthtog kunde besättia större delen af Wärlden här och där med Folck: och war intet ondt att komma allestädes för dem fram |99| ty wärlden war ändå mycket öde, och inga fasta Städer och Borgar giorde, som Diod. Sic. Atl. Tom. II. pag. 369 [= s. 380] indragen, betygar om Baggen, som folgde Thor, hwilken kallades och så Dionyson, see pag. 21 [= s. 18—19] Colum. *N*, swarandes mot Nahor Saruchs Son; 'att i dee älsta och första tijderna när ännu Menniskiorna bodde här och där uthi Torp och Byar, så kom Baggen ifrån dee wästre delar i Wärlden med een stoor Krigz-häär, och såsom Indien då inga fasta Städer hade, som kunde dem emothstå, så togh han heela Indien in'.

§. XIII. Att wisa än widare huru Thors tijd med Herculs swarar mot Saruchs ålder, och Abrahams ungdoms tijdh, will man låta see af Fromaders (*Promethei*) tijdh. Uthi Tab. pag. 21 [= s. 18—19] står han under Colum. *L* 7 leden från Japhet, äfwen som Saruch uthi 7 leden från Sem. Denna Fromader war een mäckta wijs och förståndig Man såsom hans nampns betydelse uthwisar Atlant. Tom. II. pag. 574 [= s. 588]. Tom. III. pag. 72 [= s. 84]. hwilken uthi Æschylo Prom. Vinct: v. 433. 'Förmäler sig hafwa giort Menniskiorna, som woro förr oförståndiga, nu till wisa och kloka, som förr inga huus wiste att byggia sig, uthan bodde som Myror uthi Bergzskrefwor och Jordkulor, intet wiste att räckna uth Sommarens och Winterens tijder, för än han dem uthwijste dee Himmelska kroppars gång. Huru dee och skulle tämia Hästar att draga wagnar, huru dee skulle segla i Hafwet, wijste dem och huru dee sina Siukdomar läkia skulle, så och spå om tillkommande ting, och att ingen hafwer tillförenne nåntzin wijst dem hwar Menniskian Koppar, Järn, Silfwer och Gull skulle finna i Jorden, för än han. Med ett ord sagt alla wetenskaper och konster som Menniskian weet att bruka äro af honom härflutne.'

Huru han staal eldh neder af Himmelen uthi een Rijs-buska, och bleef sedan af Jofur bundin wid Caucasi yttersta Bergzklippa här i Norden up uthi wår Sweriges Scythia, beklagar han sielf i samma Æschylo, så i dess förtaal som i sielfwa verserna. Caucasi bergz lägenheet är wijst i Atlant. Tom. II. pag. 555. till 561 [= s. 569—575]. Tom. III. pag. 212. 601 [= s. 225, 594]. här Tom. IV. pag. 17 [= s. 17]. Hwilket och dee Personer betyga, som honom under Kraftz och Macktz nampn binda skulle, säijandes vers. 1. 'Wij äro komne till den

längst bort belägne orten, dee Scythers land, och store ödemarcker.' Effter den 280 versen beskrifwer och Oggean (Hokan) hwad för een mycken lång wäg han reest, förr än han kunde komma till Fromader, där på Fromader i den 300 versen 'Undrar att han kommit att honom besökia uthi ett Land som bär bara Järn'. Om ingen kan känna Swerige eller wår Scythia |100| och Caucasum igen uthaf andra teckn, så sannerlig hafwer han fått här ett wist, så att han intet behöfde flera, see Atl. Tom. II. p. 555 [= s. 569] T. III. p. 447 [= s. 451]. T. IV. p. 17 [= s. 17]. Ännu uthi den 410 versen införer han hela Choren siungandes: 'Huru heela det Scythiska folcket som boo wid yttersta wärldenes ända åfwan det Mæotiska Träsket dee beklaga hans olycka.' Det är i Atlant. Tom. III. pag. 329 och 500 [= s. 338, 502] wijst att dee gambla hafwa kallat både wår Östersiö, så och det Träsket, som ligger öfwer Pontum Euxinum, det Mæotiske träsket. Hwilket dera Æscylus här förstår är klart af dee orden; att det låg wid Wärdenes ända; som alla räcknat Swerige eller wår Scythia före.

Huru 'hans Lefwer förtärdes dageligen af een Örn' och åter tillwäxte beskrifwer Æscylus uthi den 995. versen. Uthi Hygin: 144. fab. berättas således: 'att Fromader war med Järnkiedar bundin uthi Caucasen och een Örn satt wid hans sida som skulle förtära hans hierta. Och så mycket det om dagen förtärdes så mycket wäxte det till om natten. Denna Örnen dräpte Hercul effter 30 åhrs förlopp och frälste honom från sina Bojor.'

Uthi sin Poët. Astron: cap. XV. p. 384. säger han: 'att Fromader blef i den Scythiska Caucasen bunden med Järnkäder, och det i 30000 åhr som Æschylus dee bedröfweliga händelsers beskrifware berättar. Och att en Örn sättes honom brede wid att förtära dess Lefwer som hwar natt tillwäxte.'

Strabo här pag. 17. indragen säger: 'att Hercul honom löste uthur sina band 1000 åhr effter den tijden han bunden wart'. Huru dee gamlare Lärda och senare hafwa uthtydt denna Gåtan på åthskilligt sätt, det kan läsas i Natal: Com: lib. 4. cap. 6. pag. 216. och det han af Herodot. och Agræta indrager: 'att Fromader war Scythernas Konung, och effter han intet kunde uthi een swår och dyr tijdh skaffa sina Undersåtare maat, emädan där warit een stoor ström som heet Aquila (Örn) hwilken genom sitt öfwerflödande förordsakat den dyra tijden, så hafwa dee kastat sin Konung Fromader i fängelse. Men såsom Hercul grof uth denna Floden i hafwet, så uthtyddes det att han förgiorde Aquilam (Örnen) och således slap Fromader sitt fängelse.' Dätta åther hafwa andra wänt in på Floden Nilum, som sees af Diodor. Siculo lib. 1. pag. 16.

Man behöfwer ey kullkasta denna och dee andras, som än senare äro, åthskilliga uthtydningar, ty dee hängia intet till sammans, emedan dee äro twärt

mot Naturen. Ty dee som uthtyda genom Floden Aquila, som skulle legat här längst up i Norden, at hon wexte till om natten, och om dagen tog af; Det är och skeer twärt emot, och hwart Barn dageligen seer för ögonen. Ty när Floderna skee, så |101| smälter Sniön och Isen om dagen, och då ökas dee; och om natten när antingen Frost faller, eller elliest kalt är, som natten dess uthan med sig hafwer, så minskas altijd Floderna, på 1, 2, 3, ja offta på 4 till 5 quarter.

Sedan skulle Gåtan warit så stält, att Fromader warit bundin wid een Flod och icke Berg. Men man må intet undra på, att ingen af dee Lärda hafwer råkat på Gåtan; ty dee måtte först hafwa känt wåras Sagor, Bergzbruks sätt att handtera Malm, och Konster att genom liknelser förwända Metallers och Mineralers nampn, som nu dee Lärde Chymister wetta att giöra. Wij willia så tillse hwad Fromader han talar om sig sielf, och huru han uthi een Marmorsteen är uthuggen i gambla tijder, och finnes uthi Hertigens Camilli Pamphilii gård, hwilken den Lärde Jacob Gronov. uthi sina gambla Grekeska handlingar låtit i Koppar uthsticka, som och finnes uthi L. Neocori uthdragne skriffter; den iag nu införer. Gronovius hafwer henne mycket wäl uthtydt, så wida det angår att Fromader han skulle hafwa af Jord och Dy giort Menniskior, men widare intet. Hwarföre är iag något skiliachtig från honom, och hwad som sedan hoos alla uthi Gåtans uthtydning felas, hoppas iag fullgiöra den gunstige Läsaren.

Fromader säger sielf i Æschylo, intet att han giorde nya Menniskior, som andra förmäla, af Dy; uthan att han lärde dem det de aldrig förr wiste, och det afmålas genom een odugelig Jordklimp, att een oförståndig Menniskia, som än aldrig lärt Tala, Läsa, Skrifwa, och allahanda arbete giöra, är lijka som een Jordklimp. Och är det elliest i wårt Scythiska språk, dädan dee dätta tagit, att Dy är wåt Jord, och Dy är och gemene man. Sedan så är det märkiandes att Fromader intet war mästare för dätta allena; uthan dee andra af Gudarna och Gudinnorna hielpte där till, fast han dreef hela wärket, och det förnämsta, att finna på allahanda Malm, såsom han sielf sluter sitt taal, nemligen Järn, Koppar, Silfwer och Gull: Derföre och han i denna Figuren, under *A*, står bunden wid ett Malmberg. Örnen som sitter i hans knä, den Hyginus skrifwer ätit upp Hiertat; men alla andra nemna med wåra, Lefwern, dock i een Saga nemnes Miälten, till hwilken och Örnens näbb sig wänder, hwilken om dagen förtärdes men om natten tillwäxte. Dätta betyder alla Metaller, såsom wåra gambla Fäder, och Gruf-arbetare, och Chymisterna än i dag genom sådana ord låta förstå, hwad |102| Metall dee mena: såsom genom Solen och hiärtat, afmålas Gullet; genom Månan och hiernan, Silfweret: genom Lungorna eller

Stiernan Saturnum, Bly och Teen; genom Planeten Venadis och Lefwren, Koppar: genom Miälten eller Martem, Järnet. Och genom Örnen, ellen: att såsom han är den största Rof-fogelen, och högst flyger, så går och Ellen högst och alt förbränner. Nu weet man huru tillgår i Grufworna, att om qwällarna tändes Ellen an, att giöra Malmen under natten lös att brytas; då säjes han wäxa till: men om dagen när han uthbrytes, och hissas upp uthur Grufwerna, då förminskas han. Hwarföre merendels Scribenterna nämna Fromaders lefwer, är orsaken att i första tijderna war Kopparen förr i bruuk, än Järnet. Derföre och alla Skiölder, Wapn och Wärjor woro af Koppar, som wijst är Atlant. Tom. III. pag. 145. 205 [= s. 156, 218] och Swerige mäckta rijk af Koppar, ibid. pag. 344. 351 [= s. 353, 360]. Ehuru att Örnens näbb wändandes sig till Miälten, synnes påminna att af Järnet är Swerige aldrarijkast som och sant är och Æschylus i indragne ord tillstår. Ellen som Fromader säjes hafwa stulit neder af Himmelen i een rijssbuska, som i Figuren står under *G* [pag. 103 = s. 96] wiser huru först lägenheten är gifwen till Malmens påfinnande: nembligen (som offta sedermera skett är) att när Skogar af storm eller annan orsak fällas, eller och när dräffliga heeta Somrar äro, såsom 3 gånger under min tijd skiett är, och dee nederfalne Träna äro heelt uthtorkade och dee som uppestå föga mindre beqwäma att taga Eld, och Liungeld då slår neder af Himmelen, så fattar det torra rijset strax Elden, och när då Skogen brinner af, och in under honom är Malmstenar, så smälta dee af Elden, och finnas stundom klara Kopparen, Järn, Silfwer eller Teen öfwerst up uthi Bergen, och således är Malmen först påfunnen. Om Silfwer-grufwor op i Pyreneiske bergen på samma sätt fundne läses hoos dee gambla, och hoos Strabonem lib. 3. p. 147.

Huru dee andra Gudarna hielpte till att giöra af oklokt och dumt Folck, kloka och wisa, förtällier Hyginus i sin 142 Fabel säjandes: |103| 'Fromader Japhetz Son han skapade först Menniskior (Thy) af Dy, sedan måste Volcer effter Thors befallning giöra Qwinnan af Dy, hwilken Minerva gaf Siälen, och dee andre Gudarna gofwo hwar och een något annat, ty bleef hon kallat Fan Þora.'

Uthi Figuren, här under stält sitter Volcer på een Steen hafwandes Qwinnan *D* i högra handen och een pren i wänstra hwar med han henne skapar, hållandes henne i knäe sitt, afmålandes Qwinnans kärligheet att hon sitter giärna i Mannens knä, och Minerva under bookstafwen *E* sätter een Fiäril på hennes hufwud, afmålandes där igenom, att hon gaf henne ett flycktigt Förstånd; och såsom Fiärillarna ombyta sina färgor i åthskilligt slag, så äro gemenligare deras sinnen dräflig ombytelige. Därföre brukar man än i dag i Ordspråk att

kalla een man, som är i sina wärck ostadigh och flycktig, du äst een Fiäril. Jag hade så när ment att genom Fiärillen hade förståtz dee Phantaster, som Franssoserna kalla *Fontasier*, som äro höga upp i lufften och byta sig hwar dag om och med allahanda färger uthsmyckade, och Qwinfolcken nu een tijd brukat, skulle där igenom warit afmålade, men såsom för 4000 åhr sedan denna Gåtan giord är, knapt intet dee den tijden sådant wettat att bruka, dess uthan dee gambla Lärda genom Fiärillen afmålat sinne och förstånd, och intet sådana fåfängeliga ting, så far iag dätta skiämtet förbij. Men under bookstafwen *C* står een man på een fyrkantig fast steen hafwandes een Skiöldh i handen, betydandes att een Man |104| merendels är fast och stadig i sin wärck och är een skiöld för sin Qwinna. Under bookstafwen *H* ståår Atle, som war Fromaders broder, och lefde samma tijd, see i Tafl. [p.] 21 [= s. 18—19] under Colum. *C*, hwilken hielpte honom att finna på Solens och Månans gång: och hafwer derföre ett Kloot för sig, under *I*, delande det i dee 12 Himmelske teckn och månar, läs Atlant. Tom. II. pag. 163. 164 [= s. 176 f.]. Wijd *K* står Disa (*Diana*)

med sin Spinråck som lärde Menniskiorna att spinna och giöra sig kläde; see Atlant. Tom. II. pag. 509 [= s. 519]. under Bookstafwen *G* ståår ett Trä, äfwen som i *Dianæ* eller Disas Fig. Atlant. Tom. II. p. 209 [= s. 222] lit. *B.* betydandes att Landet skulle upbrukas med Planterande, såsom Gudh den Högste först satte Menniskiona i Paradijs, så och att genom Rijssbuskan har Fromader först fådt elden af Himmelen.

När man nu betäncker denna hela Historiske skiöna Gåta, och dee twå förnämste Personer, som hon grundar sig på; nembligen den wijsa Fromader, een god huus-håldzman, som lärde Menniskiorna allahanda Konster att föda sig med, fast det skedde genom någon mödo och beswär, som Gudh den högste sade åth Adam, att du skall föda tig i tin anletes swett: och där emot den andra personen Hercul, som war een Krigzman och lärde sina Underhafwande att uthan stoort bekymber draga försorg för maten, heller rappa och röfwa een annars arbete, som är mycket lättare. Så seer man mycket artigt, i Fromaders och Herculs afmålningar, Menniskians sinne, att ehuru Fromader war nu såsom bundin, i det alla Menniskior måste med möda tiena sin föda, så feck han lijkwäl den leda klåmasken i Rumpan, att han wille Hercul skulle hielpa honom och sina uthur dätta bandet.

Det och skiedde sedan han så länge settat bundin. Af Hygino står i det förra indragne rum, att det war ey mera än 30 åhr, men det är orätt satt, af dem som först låtit uthgå på Trycket Hyginum: ty af Hygini andra rum ståår det 30000 åhr, som wid den tijden hoos een deel Söderlänningarna räcknades genom dagar, som sees af Palæphat. p. 78. 'Att först räknades Dagar för åhr och sedan Månar för åhr.' Men uthi Strabone lib. II. pag. 505. står 1000 åhr. Nu will iag wijsa huru artigt dätta instämmer med det wåra Historier tala, att Gyllende tijden, under hwilken man arbetade i fred och roo, lycktade wid An. Mund. 2000 uthi Abrahams tijd, när Hercul löste dessa Grufdrängar uhr grufwan, och Åker-|107| brukaren från plogen, genom den lätta födan Krig och örlig att röfwa annars goda. Dee 30000 Hygini dagars åhr, giör till Solens åhr genom 365 dagar på åhret, så får man igen 82 åhr och 70 dagar wid pass. Tag nu Strabonis 1000 åhr, som äro Månadz åhr och giör dem först med 30 dagar, som förr wijst är på hwart Månadz åhr; så får man 30000 dagars åhr igen, hwilka med 365 dagar delte giöra samma 82 Solens åhr, och 70 dagar wid pass. Uthi Tafl. pag. 21 [= s. 18—19] står Fromaders födelses tijd under 1800, lägger man nu till hans bundna gyllene tijd, att med arbete föda sig, som war 82 åhr, så blifwer det 1882. Abrahams födelses tijd war 1950, är så allenast 68 åhrs åthskillnat. Huru härligen instämmer dätta med alla dee uthräkningar iag förr giort, och det som Cl. Scheffer, i sin Upsal. Antiq. cap. 2. pag. 12. Uthaf Joh. Magno

lib. 1. cap. 8. och Laur. Paulin. Hist. Arct. cap. 38. wiser att wid det 400 åhret effter Noæ flod så blef Gyllene tijden all, och de här i Norden lade sig på Afguderi och att Erich (Hercul) wid samma tijd regerade.

Instämmer och dätta härligen med det som i §. 11. pag. 83 [= s. 77] är wijst af Justino att wåra Fäder skulle hafwa Skattlagt Asien wid An. Mund. 1950. Zaruch, och Fromader uthi Tafl. pag. 21 [= s. 18—19] stå under Colum. *C* och *L*, mot 1800 åhrtal i Colum. *A*. lägg till dessa åhren Fromaders bandz åhr, som äro 82, då han blef effter (Thoroaster) Thores befallningh, genom Hercul löst, så blifwer det 1882. Då lefde än Saruch, och Taras dess Soneson föddes, och wåra giorde uthtog till att inrätta dee Bactrers och Parthers (Persers) Regemente giörandes Asien skattskyldig. Till dessa 1882. åhr tillägges Asiæ skatt-läggning 123 åhr, (see §. 11. pag. 84 [= s. 78]), blifwer dett 2005 åhr. Emillan 2024. (Gen. 12.) då Abraham kom uthur Chaldeen, och 2034 då han togh Hagar (Gen. 16.) läses i 14 Capitlet om Tarils krig uthi Canaan. Altså när man af 2024 afdrager 2005, så är det ey mera än 19 åhrs åthskillnat och wid den tijden hafwer och Ninus fört sitt Krig med samma Thoroaster (Taril) och giort sig ledig från denna skatt. Nämmare kan ingen Menniskia uthräckna tijderna, emädan uthi inga Skriffter nämnes åhr och dag när dässa första Fäder och Konungar så just födda äro, eller den dag dee hafwa dödt, uthan något så när åhrtalen, wid hwilka dee wid pass lefwat.

§. XIV. Mercur som war Thors Son, den han egde med Maja Atles dotter, han skall och utwisa den tijden som Thor lefde på un-|108|der Saruchs lifztijd in till dess dödh. Men wij willia först införa dem, som hafwa egenteligen hafft det nampnet Mercur, som elliest är ett heders nampn, och gifwes alla dem, som äro een Konungz sänningebud eller Ambassadeurs: Sedan dem som föra Konungens Märke eller Fana och fordom kallades och så Cronfendrick. Cicero de natura Deor. nämner fem stycken. Äfwen så och Arnobius. 'Den första född af Bure (Cælo) och modren Dagen. Den andra Vale och Frone, som boor under Jorden. Den tridie Mercur, som är Thors (Jofurs) och Majas son uthaf hwilken Fenelope och Faan födde äro. Den fierde af Nilo den Ægyptierna hålla för olofliget att nämna. Den femte, som Phenes-ätten dyrcka, hwilken fan på Silfwer och dräpte Argen, blef derföre satt Ægyptierna till een Regent och lärde dem rista bookstäfwer, Lag och Rätter.'

Med Cicerone instämmer Lactantius Grammatic: som sees af Lil: Gyral. Synt. IX. pag. 254. tämmelig när, undantagandes att han intet upnämner den som war Nili Son, men den som Cicero säger de Pheneätter dyrcka, och förtiger hans namn, den nämner Lactantius warit Thors och Kiölens Son. Och den som Cicero säger warit Valens och Frones Son, den kallar Lactantius Frei

och Frosepinans Son, hwilken är dock een, ty Vale är elliest Pluto, och war Konungarnas ähretyttel här i Norden öfwer Hel och Helsingeland, hwilket Land dee afmålade såsom under Jorden, som wijst är i Atl. Tom. I. c. 23. Tom. II. cap. 7. Tom. III. p. 237. 355 [= s. 249, 364]. och war Frossepinan hans Drottning. Den förste Mercur som war Bures och Dagens Son han står wäl intet i min Tafla pag. 21 [= s. 18—19]. men den Gunstige Läsaren kan sielf insättia honom under sin Fader i dess rätta ledh uthi Colum. *G* emot Regu, i Colum. *C* mot An. M. 1788. så får man see huru artigt dätta instämmer mot Pelegs Regus Faders tijd. Ty om denna Mercur har iag infört här pag. 33 [= s. 31] 'af Hygini Fab. 143 'att sedan Menniskiorna een tijd lefwat under Jofur (Bures Broder) talandes alla ett Språk, så kom Mercur, som uthtolkade Menniskiones åthskilliga Språk och taal delandes dem i åtskilliga Landskap': nembligen wälförståendes effter hwars och eens Språåk. See huru dee här tillägnat Mercur Burens Son, som lefde wid Pelegs tijd, det Gudh den Högsta sielf giorde när han förbistrade Menniskiornas tungomål, som då war ett Språåk, till åthskilliga tungomål, så att dee blefwo oenige och förströddes till åtskillige Land. Ty säger och Hyginus i samma rum, 'att då blef det oenigheet ibland Menniskiorna'.

Den tridie Mercur är den, som war Jofurs och Majas Atles Dotterson, hwilken ey heller står i Tafl. pag. 21 [= s. 18—19] införd: men den gunstige Läsaren kan den införa antingen uthi Col. *D* |109| under Electra, som war Majas syster mot Anno Mund. 2100, eller och uthi Colum. *M* under Electra mot An. M. 1950: i hwilka Columner är någon åthskilnad, ty denna Colum. *M* är allenast uthdragen af Apollod. Atheniens. Diodor. Siculo, och Homero, men den andra under Colum. *D*. som är fulkomligare och så af dessa uthtagen, hon hafwer flera leder eller Personer, som äro finnandes i wåras Langdfegdatal, och stämmer med Herodoto, Dionys. Halicarnasseo och andra som i sitt rum wisas skall. Hwilkendera man nu föllia will, så kommer ändå Mercur under Zaruchs och Abrahams tijd att stå. Om denna skrifwer Apollod. Athen. lib. 1. pag. 26. 'att han frälste Tyr ifrån sina band och bojor, som Oten och Öfwerhielten hade bundit honom medh'.

Genom dessas Bergz uppå berg upresande afmålades Babylons Torns bygnad här pag. 4 [= s. 6] och att Tyr, som war Krigzguden, blef bundin af dem, afmålar den gyllende tijden att intet Örlig och Krig skulle skee. Hwilket och genom een annan dickt Ovid. lib. 2. art. amand. om honom förtällier, nembligen huru såsom han låg och såf hoos Venadis kärleks Gudinnan och Volcer bandt honom fast wed henne med ett Ståltrådz nät; men när Solen steg up, så skeen hon genom denna Flors-hufwan, äfwen som man seer i dag på dem som så-

dana för ansicktet draga, och då fingo alla Gudarna see huru den manliga Krigzguden sig ställte, så att han skiämdes derföre, steg så up som Homerus Odys. 9 förmäler, och drog så till wåra Thracer eller Scyther, som woro Krigzbussar och hon till Öön Cyperen till sina Kärlekzfulla Qwinfolk, såsom denna Öön hoos dee Lärda hafwer sitt nampn af dess kåta Qwinnor. Begge dessa Gåtor wisa att Tyr han war först bundin wid Kärleken, uthi Gyllende tijden, att wexa till och föröka Folcket, men sedan af Mercur, som förde Krigzmerket, blef löster att skynda sig till sina Thracer och Scyther att föra Krig och örligh, och intet ligga och dasa med Qwinfolken. See huru liust nu dätta alt instämmer med wåras första Krig och uthtog förde uthi Saruchs och Abrahams tijd, och med Fromaders tijd, som tillika med Tyr blef frälst uthu sina bojor.

Denna Mercur han ägde ett gyllende Skin det som Phrigge hade fått till skiänks och han sedan gaf sin Swärfader Atin, som war Konung öfwer dee Scyther wid Colchos. Hwad dätta för ett gyllende Skin skulle warit, hafwa dee Lärda mycket brytt sig om, som kan sees af Nath. Com. lib. 6. cap. 8 och 9. där han upräcknar deras meningar sejandes: 'att |110| sombliga ment det warit ett guult Lambskin; andra såsom Dionysius Mythile: att det warit een mycket lärd Man som hetat Gumse och blifwit fången af dee Cholcher, andra att det skulle warit den Chymiske steenen med hwilken man kan giöra Gull: andra, såsom Svidas att det warit een Book giord af Fårskins-fällar (dem man nu kallar Pergament) på hwilka warit skrifwit konsten huru man skulle giöra Gull: andra, att den werdzliga wijsheeten war der på skrifwit; andra som Dercillus att det war een stoor hoop Gull, den dee Scyther hade tillsamman samblat, och dee Argonauter seglade effter att kunna bortröfwa. Andra att det warit Fårskin med hwilka de Scyther uthi strömmar där gull-sand finnes, uphämtat Gullet som sänker sig emillan ullen, men wattnet far förbij. Andra såsom Hellanius att det skulle varit ett Skiepp som hade bak i stammen een gyllende Gumse afmålat. Andra att Frygge Scytharnas Kung som war de Cholchers Kungz Atins mååg, då warit där, när Phrygge med sin Lärfader Crius, (hwilket betyder een Gumse) blef fångin, och tog Konungen Phrygge till att upfostra, men Lärfadren bleef offrat till Thoor, och hans Skin blef sedan uphängd i deras Tempel. Wossius hafwer ment det warit ett skiönt Sabbelskin.'

Andra lärda giöra nu löje åth dessas meningar, när man betänker de Argonauters resa, hwilka bestodo af dee käckasta Krigzmän och Öfwerstar som kunde i wärlden finnas och woro mot een 90 stycken eller flera, att de skulle willia resa effter ett Fårskin eller ett Sabbelskin, eller een Menniskiohud eller ett Skiepp af hwilka wärlden är full. Icke heller tror iag att dessa Krigzbussar skulle wara så snåla och begieriga att lära den Chymiska konsten som mäckta

långsam är och widlyfftig, och merendels bedräglig att lära giöra Gull; emedan sådana bussar med Femfingers konsten mycket snarare pläga giöra sig Gull. Kan icke häller see att dee änteligen där skulle allenast sökia effter Gull, såsom det ingen annorstädes finnas skulle. Hwarföre om dessa Lärda hafft wår Edda, och andra wåra gamblas Skriffter och jämnfört med Apollod. Athen. som är een af de älsta och betänckt hwem som dätta gyllende Skin giort, så hade dee rätt råkat på. Apoll. lib. 1. cap. 9. pag. 35. 36. berättar 'att Athamas Kung i Bæotien sände några till Delphos att fråga den norska Habaldur, hwad råd dee skulle finna moth den dyra tijden. Juno hans Hustru hon öfwertalte dem som sände woro det dee skulle swara, att der dee wille slippa denna dyra tijden, så hafwer Habaldur swarat att dee skulle offra Phrigge (som war Kung Athamas Son) till Thoor. När Kung Athamas feck dätta swaret, och Almogen dref hårdt uppå att det skee skulle, ställa dee Phrygge till Altaret. Moderen Nephele ryckte honom med Dottren (Helle) undan, och gaf dem det gyllende Skinnet med hwilket dee flögo upp genom wädret öfwer wattn och land. Och när dee kommo till Sundet emillan Siggiö och Chernæs, så föll Helle dottren af Skinnet och drunknade, dädan dätta Sundh blef kallat Helles bottn. Men Frigge kom fram till Cholchos där Kung Atin Solens son regerade.' |111|

Dätta ena härliga rum skulle warit klart nog för dee Lärda, om dee wäl läst igenom denna gambla Apoll. Atheniens. att förstå det dätta gyllende Skinnet dogde intet till at sambla Gull i strömmar eller giöra Chymist gull, eller lära wärdzlig wijsheet, uthan dreflig nyttigt för sådana Krigzbussar att mäckta lätteligen kunna komma öfwer Siöö och Land att röfwa Silfwer och Gull, och icke uthtrötta sina fötter med långt Marcherande och få stora blåser under hälarne, eller rida elacha skinckmärar och få blemmor i rumpan. Derföre förmäles att Mercur han hade egt dätta gyllende Skinnet, hwilket honom mäckta wäl tiänte, ty såsom han war Gudarnas sänningebodh, så måste han alt i flygande giöra, ty seer man honom hoos det gambla såsom och än i dag på alla Aviser målas med wingar på hufwudet och föttren.

Det torde mången i denna dag önska sig ett sådant gyllende Skin. Läs nu Eddam i den 37 Myth. pag. 202. Så får man see hwem giort åth alla wåra Gudar dätta Skep. 'Skidbladner (Navis pellicea) är det artigaste och lättaste bygde Skepp: men Nagelfar det största. Yvalders Söner som woro Dwergar dee bygde Skidbladner och skiänkte det Frej. Dätta skepp är så stort att det kan föra alla Gudarna (dee 12) wäl bewäpnade, och strax dee draga up Seglet så få dee wind hwart dee willia färdas. Och när dee inte wille det bruka, kunde dee wika det tillsammans och läggiat i een säck.'

Många menniskior tro wäl intet att dee blifwa förde genom wäderett men om

man will läsa den helga Skrifft, så finner man att Gudh icke allenast hafwer sina Heliga på åthskilligt sätt fört genom Lufften, såsomEliam, Habacuc; uthan och effterlåtit Satan det giöra, såsom då dess endesta Son Christus blef frestat; äfwen så att gå uppå wattnet det och Christus och Petrus giorde.

Att denna konsten war här i Norden i dräflig bruuk läses icke allenast af wåras Historier uthan och af dee Grekers och Latiners. Läs Diod. Sicul. lib. 4. pag. 253. indragen i Atlant. Tom. II. pag. 503 [= s. 513] Huru här ifrån Norden wår Yfwerborne norska Disa wid samma Kung Atins tijd flög genom wädret till Cholchos, på een wagn som twenne Drakar drogo. Ty står och Disa i marmor uthhuggin i Domkyrkian med een flygande Trollkiering i wädret see Atlant. Tom. II. pag. 209 [= s. 222] lit. *B.* af Lucian: Pseudoph. pag. 473. indragen i Atlant. Tom. II. pag. 505 [= s. 515] införes Cleodemus som aldrig willat tro att någon skulle kunnat flyga i wädret, feck omsijder see med egna ögon een Yfwerboren norsk Man icke allenast flyga i wädret uthan gå på wattnet och hade Läderklädning. Af Jamblichi Vit. Pythagor. cap. 19. pag. 92. i samma rum pag. 506 [= s. 516] infördt, så och af |112| Herodoto läses att icke allenast wår Norske Yfwerborne Habor flög här ifrån Norden till Grekland och andra land i werlden farandes på een Runstaf, uthan gaf den wisa och höglärde Mannen Pythagoræ een sådan Runstaf att och kunna flyga i wädret. Hwilken konst han lärt af wår norska Baldur, som sees af Jamblic. cap. 28. pag. 127. i samma Atlant. Tom. II. pag. 506 [= s. 516] infört. Hwarest man widlyfftigare bekommer underrättelse om alt. Fara så de wille, som mena att den senare Othin som kom in emoth Christi tijd skulle först lärt dee Norska trollkonsten, emädan icke allenast dee Grekers och Latiners uthan och wåras Skriffter wisa den warit af den förra Oden (*Mercurio*) här dem lärt. Uthaf wåras Historier föruthan det af Edda indraget, sees af Snor. pag. 5. 'att alla Trolldoms konster äro begynte af dem i Norlanden, och att Oden kunde förwända sin hamn och skickelse och hans Lekamen låg lika såsom han warit dödh, och att han då syntes att wara een Fågel eller annat diur, Fisk eller Orm, och kunde een lijten stund fara långt bort i Wärlden, och föra tiender där ifrån'.

Uthi Ynglinga Saga af Her: Secret. Peringskiöld på Latin afsatt cap. 7. p. 8. berättas, 'att han egde dätta Skiepp som heet Skidbladner. på det samma reste han öfwer stora Haaf och Siögar och kunde läggia det i hoop som ett kläde.'

Uthi Egils Saga cap. 11. pag. 59. skrifwes: 'att när Skrogger war på Tinget som war Trollens (Jättarnas) Lagman, blefwo och Konungz döttrarna dijt ledde. Där woro och många dyrbare stycken att see, hwilka dee hade giort. Brynhilder hade förfärdigat ett Kläde, hwilket hade den Naturen att det kunde flyga

i Lufften och där nederkomma som man wille, förmåtte och föra med sig een stoor börda. Beckhilder hade giort een Skiorta på hwilken intet Wapn kunde bita, och intet måtte den uthtrotna i Simmande, som i henne war klädder.'

Till dessa friade twenne Bröder Göthe och Hilder, med hwilka Kungzdöttrarna intet nögde woro men lagades lijkwäl till Brölops under ett skeen att bekomma alt Guldh och Silfwer undan wägen. pag. 65. 'Om qwällen geck Drottningen in igen att Bruderna måtte blifwa ledde till sängz. Då togo Fialer och Froste dem uth och satte dem neder på Klädet (Vellus aureum: gyllende Skinnet). Arinefia hissade Klädet up; gifwer dock först sin Dotter spegelen och beder henne gå med honom till Sals-dören, att bära den öfwer hwar man som uthgår. Foor sedan med Bruderna på Klädet up i lufften.' På dätta Skinkläde läses näst förr att det warit lastat med allahanda kosteliga saker och att Skinwefia hade fått befallning af Arinefia att läggia der till alt det Silfwer och Guld hon finge.

Uthi Sturlögs Saga pag. 61. berättas 'huru |113| een benämbd Froste folgde een Konungz dotter up i wädret, men han hinte knapt föllia henne, ty sade hon till honom: tu äst mycket seenfärdig min Froste, tag nu under mitt bälte och hålt ther i: han giorde så, och tycktes blifwa full af wäder af hennes hårda fart'.

Äfwen är i een gammal Sägn om een som friade effter een Kungzdotter, den hon intet wille hafwa, fast hon hade Föräldrarnas låf, bejakandes dåck hon honom der han kunde stiga öfwer det Kalfskinnet, som hon lade fram för Brudsängen, när dee sängledas skulle. Hwilket när han giorde blef han förder up i Lufften så långt bort, att han aldrig fans mera. See af alt dätta kan hwar och een förstå hwadan det gambla orspråket är kommit, att een Jungfru seyes gifwa een Kalfskin, när hon ey will honom hafwa till man. Så och det ordspråket att een Jungfru gifwer honom brandgult Band. Än hafwa dee ett Ordspråk: att gifwa honom Korgen: Det och sombliga i Tyskland bruka, dock merendels säija dee honom fått ett blått been; såsom Hollendarna språka.

Wij willia så tillsee hwadan dätta Skinnet säges wara gyllende Skin och Kalfskin, och brangult Band. Lapparna till deras Trollkonster och Lapptrummor taga de unga Kalfwar, och med den brandgula Aalhsafften rita dee sina Ormar, Drakar och andra diur, Gudar och åthskilliga teckn på sina Kaflar, Skinn och Trummor, och dädan är nu kommit, att för den höga Aale-färgen som är lijk Gull, så kallas deras Trummor och Kalfskin, det gyllende Skin, och dätta war det Skepp som Oden (Mercur) eller dee andra Gudarna brukade att fara med till widt belägne orter. Om dätta och de gyllende Äpplen lääs nu widlyffteligen Atl. Tom. III. pag. 431 [= s. 436] etc. och Tom. I. pag. 346. 858 [= s. 218, 542]. Och altså när een Jungfru sänder een ung Friare en brand-

gul Rem af Skin, eller brangult Silkes-band, är meningen, hon gifwer honom det gyllende Kalfskinnet, önskandes att han flöge till Atlefiel eller wärldenes ändar, att hon aldrig måtte mera see honom.

Om denna Mercur eller Mercursman, och alla hans ämbetes sysslor och hwarföre han kallas den hwijte As och Heimdalur, läses widlyfftteligen i heela det 32. Capit. Atl. Tom. I. pag. 729 [= s. 457]. allenast är dätta achtandes att dätta nampnet gafs den, som war i alla konster, wetenskaper, Trollkonster, Krigzöfningar, Lag och Rätter och mera sådant till ähretyttel: torde och hända att han behölt det till egänteligit nampn, såsom skiett är dee näst tillförende upräcknade 5 stycken Mercurs Män. Äfwen såsom hwite As, |114| han kallades Heimdalur, och Mercur, men skillies ifrån andra genom det att han war Atles Dotterson, som heet Maja, aflader genom Thor eller Jofur. Blef någon Kungson, som denna war, för dess dreffeliga gierningar och skickligheet först brukader till Konungens och Gudarnas eller Rikzrådz sänningebudh, till att anföra Krigzhären, till sluta Fred, till att dela Landet genom Rådmärken, och alt annat beställa till Rikzens bästa, som läses i det 32. cap. Atlant. Tom. I. Så feck han dätta Mercurs eller Hermods nampn till Ähretyttel, och omsider där hans Förfäder undanföllo, kom han och till att blifwa Riketz Konung, och så länge han sig äfwen wäl uthi alla sysslor sig stälte behölt han samma Ähretyttel. Men war något Kungeligt barn, som allenast lade sig på att wara een stoor Siöman, så behedrades han med Neptyns, Neckens, Atles, Olles, Alis, Ågges, eller Håkes, Atis, Gautes, Ingves och flera lijkmätiga nampn som läses i Edda 374. Myth. och annorstädes wijst är i Atlant: alla III. Tomis. Lade han sig allenast på att manligen strida till Landz och een stoor Häär anföra, så kallades han Man, Mader, Marsk, Are, Artur, Tyr, Hercull, Hertog, etc. och dessa Ähretyttlar behöllo dee sedan jämt fast dee kommo till Kungedomen. Lade han sig allenast på att sittia i roo, bebyggia sitt Land, öfwa Lag och rätt, så kallades han Go-gubbe, Gubbe-Thor, Thsar, Jofur, Fader, Far, Landzens Far, Ladulos, Frode, Fro, Fridegoder, Fridkulle, och mera sådant.

Winlade han sig mycket på att offra, blef han kallat Bluter, Blutmader, Auden, Ödesman, etc. Och altså har det blifwit wanligit hoss Skalderna att gifwa een Konung åthskilliga nampn föruthan dess egänteliga, för hwar och een artz lefwerne och ämbetz syssla han märkeligen förrättade mera än een annan. Ty säger Vossius rätteligen af A: Gellii Noct. Attic. lib. 15. cap. 21 och Tzetze Chil: 11. Hist. 51. etc. slutandes cap. 16. pag. 67. rätteligen, 'att Gudarnas åtskilliga namn, i det så många äro Attlingar, Mercursmän och Herculer kallade, är skeedt af Skalderna, som dem der med behedrat'. Denna Mercur är den som Tacitus i sin Germania cap. 2. pag. 589. indragen i Atl. Tom. I. pag. 637

[= s. 399] kallar Thzyssonem (eller Thors Soneson,) wid namn Hermion, och cap. 9. pag. 612. i Atlant. Tom. I. pag. 730 [= s. 458] kallar 'Mercur den Germännen aldrahögst dyrka, och på wissa dagar med Menniskio offer blidka'. Tacitus han brukar här bägge wåras ordsätt att nämna |115| honom; där elliest gemenligen dee Latiner bruka ordet Mercur (*Mercurius*) men Grekerna Hermions (*Hermes*). När ordet Her-man är skilt så förstås med Her, een Krigzhär och man s. Mader, Mar, den som manligen honom anförer: see Atlant. Tom. I. pag. 753 [= s. 473 f.]. Men säger man Hermion, Hermar, Herming, så är ordetz ursprung Herma, 'den som uthi uthtal och äthäfwor härmar een annan, hwilket hoos dee gambla wåra är taget för att tala, säija, lära och wisa een', see Verel. Lexic. pag. 117. Gulath. Tingfar. cap. 8. Isl. Thing: cap. 9. Mal hans hefr sva Farit, sem han hafwer Hermt. Cod. Orm. p. 77. Þu hefr Hermt oss ordsändning hans. Spec. Reg. cap. 43. Ord att herma. Dädan Herming Hirsk. cap. 26. Talande, Språkande, Hermande. Herm-jon talande eller språkande Man. Ty Jon säjes så om Man, som Qwinna. Såsom Tienst-jon, Leg-jon, Fä-jon. Och denna betydningen hafwa Grekerna och några af Latinerna effterfölgt oss uthi, när dee sagt att *Hermes* war den som lärde Folket åthskilliga Språåk att Herma och tala.

Och är så ordetz ursprung lijkare, såsom han war af wår Scythiska härkomst, som wijst är i Atlant. Tom. I. cap. 32. wara kommit af wårt Herma, än af Grekeska ordet ἐίρω, det är förkunna, eller af flera sådana olikare ord, som Lill. Gyraldus Synt. 9. pag. 254. 255. indrager. Ty säger Wos. lib. 2. pag. 188. rätteligen, så wijda han nu ingen kunskap hade om wåra Scythiska ord, Märkia och Herma, 'att hoos de Lärda är mycken twekan om hans nampn' slutandes pag. 190. äfwen som Oraculum Dodonæum uthi Herodoto lib. 2. p. 48. Atl. Tom. I. pag. 684 [= s. 429] talar, att man skulle behålla Gudarnas Barbariska (det är Scythiska) nampn.

Att Thysse, Theut, Thot, Thor etc. war alt een, sees af Plat. Phæd. pag. 274. och Wos. lib. 1. cap. 37. indragen i Atlant. Tom. I. cap. 32. pag. 735 [= s. 461]. det och sees af Johan. Magn. lib. 8. cap. 42. 'att Toril och Totil är alt een'. Och hafwa många af den gamla Familens Theutz eller Thotz namn kallat sig Tottar. Att denna Hermion eller Mercur är den samma som och blef kallat Oden, Heimdalur och hwite As, willia wij nu wisa.

1. Först seer man af dät att ifrån de älsta tijder är Odens dag eller Onsdag kallader hoos dee Latiner *dies Mercurii*, det är, Mercurs dag och dens dag satt framman för Thors-dagen, som elliest räknades för högsta Guden, för det att denna Oden af gemena Man höltz kärast, för dess klokheet i alla konster, och

mackt i Strijd, så och mackt att gifwa Frid, och dess otroliga Trolkonster, ty säger både Cæsar lib. 6. om Gallis, som äro och wåras |116| afkomme see Atlant. Tom. I cap. 37. pag. 809 [= s. 509] 'att dee högst dyrka Mercur'. Och Tacitus med samma ord om wåra Germän, att 'dee för andra Gudar dyrcka Mercur'. Och är det samma som Plutarchus i sin fac. orb. Lunæ indragen i Atl. Tom. I. pag. 339 [= s. 214] och Solinus p. 566. bewittna att 'Hercul hedrades hoos wåra högre än Satur'. Och att hans Altare här allenast fans. Ty Oden Hercul, Mars, och Mercur, som sagt är, woro alt een, i anseende till dess mackt att hielpa dem i Krig. Ty säger Grotius i sitt förtal till Procop. pag. 22. 'Ifrån honom (Thor) skillies Wodan som kallas af Woden, det är wara grymmer, hwilken dee gamla Germän hafwa trot wara förman både till Krig och Fred. För dess twefaldiga mackt och krafft hafwa endels Latinerna kallat honom Mercurium, een deel Martem. Han är den samme som elliest, när man uthsluter denna swårare bookstafwen (W) skrifwes Othin.' Pag. 104. indrager han af Adam. Brem: dät om wåra Fäders Afgudar: 'Wodan den som är starck att föra Krig, och hielper dem med krafft mot sina Fiender.'

Paulus Warnefridus lib. 1. cap. 8. pag. 749. Om wåra Vandalers och Longobarders uthtog uthur Sverige indragen i Atlant. Tom. III. pag. 621 [= s. 614] kallar honom Wodan, säjandes i det 9 Cap. 'Wodan den elliest tillägnades Bookstafwen G kallas Godan, som hoos dee Rommare kallas Mercurius, och af alla Germenner dyrckas för een Gudh'. Om man will så förstå Warnefridum att han skall willia att Wodan och Godan hafwer alt een betydelse, så far man will. Ty Godan är alla Gudars nampn i gemen, och hafwer sitt ursprung af Göda, föda een och bewisa enom alt gott. Hwilket intet kommer öfwer eens hwarken med Wodan eller Oden, som war een grym Krigzgudh. Men förstår man så hans ord, att när man tillägger G. Så kallas han och Godan i gemen med andra Gudars nampn, såsom han och i alla wåra Skriffter nämnes Gudan, Oden, Goden, Woden, så är thet rätt uttydt. Elliest hwad uhrsprunget anlangar är det lijka, om man will taga det af Wåda eller Weida, eller Öda, effter han war een grym Krigzman. Ty Wade är giöra een skada: dädan Wa, Wåda, skada: Wadia, sättia sig i Wåda eller Träldom: Vandur, Wondur, Wånda, beswär: Vandi, stoor wånda: Vandamal, altför beswärligit ärende etc. Vand Skiekta: Odens vand, Odens skott. Flera där af utsprungna ord see i Verel. Lexic: pag. 267. 281. 282. Veida, Jaga: Veidi, Jackt, skiuteri etc. Pag. 286. Weita, anfalla. Pag. 287. Vondur, onder: Pag. 299. Auda s. Öda, det är, Härja och giöra |117| ett Land genom Krig öda, dädan Audur, öda. Audit, ödemarck, *desertum*. Ulfil: Audit, öde. Verel. Lex. pag. 184. Odadamadur, Ogierningzman. Odder, Wärja, pijl,

mucro, telum. Odviti, Krigzanförare. Verel. Lexic. pag. 184. Odda ell, är ett moln af ideliga skott. Ol. Vorm. lit. Run. 147. See flera der af uthsprungna ord Atlant. Tom. I. pag. 727 [= s. 456]. Dätta nampnet war och Bluters eller Bloters egänteliga Ämbetes äretyttel; emädan han tog emot dee döda och dem antingen begrafde, eller hängde, brände eller dränckte med offrande. Som alt widlyffteligen läses Atl. Tom. I. cap. 31. pag. 726 [= s. 455]. Där som och wijst är att man skall skillia emillan Atin een Fader, och Oden, som gifwer Godz och ägodelar, och Odain, som är odödelig, och Audan eller Oden som Öder, dödar och dräper.

2. Igenkännes Oden och Mercur wara alt een icke allenast af dess Föräldrar, uthi det han här i Norden född war, som wijst är i Atlant. Tom. I. cap. 32. pag. 734 [= s. 460]. Uthan och af sitt gåla Hår, genom hwilket dee gambla Lärda hafwa skilt wåra Scyther eller Swear ifrån andra Folk; som sees af Homero, Claudiano, Luciano och Tacito indragne i Atlant. Tom. I. pag. 549. 637 [= s. 344, 399] säjandes Apulejus i sin Asin: Aure. lib. 10. Mercur afmålas 'deyelig och naken undantagande att hans wänstra Axel med een Flax täcktes: hafwandes han gula hår, hwar ibland uthstack sig gyllende Nålar, och sin Ormstaf i handen'.

3. Atlant. Tom. I. pag. 236. och pag. 729 [= s. 151, 458] är wijst af Edda och Platone, att han och kallades Az, Azaes och den hwite Az. Så beskrifwer och honom Lil. Gyral. Synt. 9. pag 264. af Pausan. att 'dee Bœotier dyrckade den glada och hwita Mercurs-mannen'. See och Voss. Id. lib. 9. pag. 255. att 'han kallas den hwita Mercurius'. Den hwita färgen betydde fordom, dät ännu i dag skier, Fred och roo: med röd Fana krig och örlig till Landz, och blå Fana, till Siös. Ty när een hwijt Fana uthstickes i een belägrat stadh, anbiudes fred, men röd Örlig; derföre och Mercur sades, som näst tillförene wijst är, wara fridsens Gud.

4. När han for till Krigz blef han och nembd med Akethors nampn af dess hastiga uthtågande. Det och Lil. Gyral. af Pausan. lib. 8. p. 507. uthi samma rum indrager säjandes: 'att de Megalopolitaner kalla Mercur Akætore'. Fast han intet råkat på namnetz rätta betydelse. See Atl. Tom. I. cap. 29. pag. 705 [= s. 442] där Jofur eller Thor när han med sina Bockar far till Krigz behedras med dätta nampnet Akethor, ty säger Ovid. rätteligen lib. 5. Fast. 'att han war både Fredzens och Krigetz sticktare denna flygande Guden'. |118|

5. När Oden fredig war så afmålas han af Snor. pag. 5. och Ynglinga Saga cap. 6. 'Att han war så Deyelig och högtansenlig, att tå han satt i lag med sina Wänner hugnade sig alla af honom.' Således beskrifwes Mercur af Luciano i Apollinis och Vulcani Dialogo p. 135. säjandes Volcer till Baldur: 'hafwer du

intet sett Majas nyfödde Son, huru dreflig deyelig han är, och allom hugnelig och behagelig, och bär han sådant tycke, såsom han skulle med tijden blifwa een märkelig Man'.

6. Oden beskrifwes af Snorron: pag. 5. att 'han kunde tala så slätt och sötteligen, att alla som det hörde, trodde det wara sant'. Så beskrifwer honom Horatius lib. 1. Carmin: [Od. 10.] 'Den wältalande Atle Dotterson som dee grymma Menniskiors taal hafwer i liufligheet ombytt.'

7. Om Oden uthi Ynglinga Saga cap. 7. och Snor. pag. 6. berättas, att 'han kunde taga Lijf, hälsa och kraffter från den eena Menniskian och gifwa den androm'. Och huru genom hans konster Spettälska och andra Siukdomar läktes; och det som mera är, afhuggna händer och fötter, som i många dygn warit undangömde, blefwo åther fast satte till sina förra leder, läses i Egils Saga cap. X. Torst. Saga cap. V. Sturl cap. 25. Olaus Magn. lib. 3. cap. XV. till XIX. Schefferi Lappon. cap. XI. Fast nu intet dee Gräker och Latiner så stoor kunskap fått om hans många konster att läkia een, så seer man lijkwäl af Lil. Gyrald. Synt. IX. pag. 256. att Mercur tillägnas hafwa funnit på Läkiare konsten.

8. Uthaf Yngling. Sag. cap. 6. och Snor. pag. 5. och 6. seer man hwad för een dräflig Skald Oden har warit, och den konsten först påfunnit, see och Edda indragen i Atl. Tom. III. pag. 392 [= s. 399]. Dädan och alla kloka Scalder äro kallade Märkelige Män som Vossius Idol. 2. pag. 190. tillstår af Horatio lib. [2.] Od. 17.

9. Oden han upwäkte döda under Jorden och satte dem under högar, ty blef han kallat Houga eller Drouga Drouten (*Druida*), som sees Yngling. Sag. cap. 6. Snor. pag. 6. det bewittnar och Virgil. Æneid. 4. [v. 242]. 'Mercur han kallar up de bleka döda af Jorden, och andra sänder han åter dijt.' Lucianus i Dialog: Apol. och Vulc: pag. 137. 'Mercur han hafwer wingar, och een Runestaf af een underlig krafft med hwilken han upkallar dee dödas Siälar och förer dem hijt och dijt.'

10. Oden tog och emot alla Döda men med särdeles behag dem, som dödde i strijd. Som sees af |119| Snor. pag. 8. och Yngl. Sag. cap. X. Äfwen säger Lucian. om Mercur i sin Dial. Mercur: och Majæ: 'att han klagar sig wara honom dän swåraste syslan pålagd att han intet någon natt hafwer roo, uthan måste taga mot de dödas Siälar och dem föra till Bluter, att ställas för rätt och dom'.

11. Oden (af Snor. pag. 7. och Yngl. cap. 8.) satte dem Lag och Rätt före. Dätta är och af Cicerone näst tillförene wijst, att af honom fingo de Ægyptier Lag och rätt.

12. Oden han wiste hwar Guld, Silfwer, eller annat sådant war giömt i

Jorden och kunde med sitt Rijm och skaldliud, ord och beswärielser uplåta Jorden Berg och högar, och binda dem som där inne woro, och uthtaga alt det han wille, som sees af Snor. pag. 6. 7. Yngl. Sag. cap. 7. dätta tillstår och Lil. Gyrald. S. IX. pag. 255. säjandes: 'De gambla tillstå att Mercur han war konstig att påfinna gambla Skatter nedergräfna'. Ty blef han och räcknat för den klokesta Tyf reda i sin Barndom, såsom han beskrifwes af Luc. Apol. och Vulc. Dial. pag. 135. Talandes Baldur till Volcer: 'i anseende till hans bedrägeri (fast han barn war) så war han äldre än Japhet. Där på swarar Volcer. Hwem kunde han giöra orätt, som war nyfödder. Baldur säger: fråga Neptun hwars Tritand han bortstaal; så och Marschen hwars wäria han lönligen staal uthur slidan. Jag will intet tala om det han mig giort, tagandes från mig min Aristboga och kolfwar. Volcer swarar: hafwer dätta den Barnungen giort som nepligen kunde röra sig i Lindan; Baldur säger: dätta må du wetta om han någon gång kommer till dig. Volcer swarar: see han kommer här. Baldur säger: nå hwad seen. Hafwer du alla dina Smidtyg tillstädes, och intet mist något af dem? Volcer swarar: ja min goda Baldur, dem hafwer iag alla tilstädes. Baldur säger: see lijkwäl för roo skull wäl åth. Volcer swär: Thore tan mig så wist, iag seer intet min smedtång. Baldur säger: See åth om du icke finner henne i hans Linda och blöjor. Volcer swarar: iag troor han hafwer så bekutta händer att han reda i Moderens lijf hafwer legat och tänckt på huru han skulle lära stiäla. Något där effter säger och Baldur: han staal af Venadis hennes kiärleks giördel, och af den lustiga Thor hans Spijra; och om icke han hafft så starck Liungeld kring sig, så hade han och bortstulit Torwiggen.'

Ingen af dee gambla Greker hafwer bättre råkat på att beskrifwa, Odens, Mercurs eller Hermions Regementz mackt genom ett så roligt samtal, än denna Lucianus, derföre wåra, såsom af Edda och andra sees, kallat honom med 3 tillhopa bundna nampn, Har, Jamnhar, och Tridie. Det är (Trewäldig) *Trismegistus* förståendes där igenom att han för sina många konster skull tog alla andra Gudars wijsdom och Regemente till sig.

13. Odens hiskeliga andra Trollkonster och giärningar will man här upräkna af Ynglinga Sagan cap. 6. 7. som och finnes i Snorro p. 5. 6. |120| 'Oden kunde och det giöra att hans Fiender som emot honom stridde blifwo antingen blinde, döfwe eller förskräckte, och theras wärjor beto intet mera än Rijsqwistar, men hans eget Folk hade hwarken Brynia eller Harnisk uthan rasade fram som galna Hundar eller Wargar, the beto i sina Skiöldar och woro så starke som Biörnar eller Tiurar: the slogo Folket i hiähl. Men hwarken Eld, Ståål eller Järn kunde bijta på dem. Oden han förwandlade offta sin hampn, låg i medlertijd hans Kropp lijka som i een sömpn eller som han warit dödh,

men han sielf blef tå emedlertijd till een Fogel eller Diur, Fisk eller Orm, och for således på een lijten stund fiärran bort i andra Länder, för sina egna eller andra Mäns beställningar skull. Han kunde och allenast med blåtta ord släckia Eld, stilla Haaf och Siö och omwända wind, såsom honom täcktes.'

Än mera läses i samma rum och i alla wåra gamblas så uthgångne i liuset, som åthskilliga gambla Skriffter än ey uthkomne, föruthan oendeliga gambla berättelser, hwilkens stora gierningar intet finnes antecknade uthi dee Græckers, Latiners, Chaldeers, Ægyptiers och andras Främmande skriffter, uthan allenast för det stora ryckte som här ifrån (det och Ynglinge Saga cap. 7. pag. 9. tillstår) uthgick till andra Länder, hafwa dee sagt honom wara den största Trollkar som sees af Lil. Gyral. Synt. 9. pag. 256. Därföre hafwer både Julius Cæsar och Tacitus som näst tillförene wijst är, rätteligen sagt: 'att wåra Kallar och Germän honom högst dyrckat bland alla andra Gudar'; och ty wåra gambla Skalder rätteligen sagt honom wara de nio Mödrars eller Majors Son här längst up i Swerige eller Skythem född, der igenom williandes afmåla hans margfalliga Konster emädan dee gambla hafwa berättat att dee 9 Major hade upfunnit alla konster, och alt så war han wärd med goda skiäl kallas deras Son, det dee gambla Greker, Hesioodus, Homerus och alla Skalders skara intet rätt förstått, när dee genom ordet Maja allenast ment een Mö eller Jungfru, betydandes dock flera som wijst är i Atlant. Tom. I. cap. 32. pag. 733 [= s. 460]. Är så nogsampt wijst att Oden, Mercur och Herman är alt een, och hwad tijd denne Majas eller Atles Dotterson lefde.

Denna menar iag och wara den samma som Tyskarna hafwa dyrckat under dess namn Hermion, Hermin, Ermin eller Irmin, det Voss. Idol. lib. 2. cap. 32. pag. 240. af dee gambla berättar, säjandes 'i dee gambla Frankers Chronicor af Pitheo uthgångne wid åhr 1272. med dessa ord: Carolus (Magnus) förandes Krig moth Saxerna intog Erichzbärg och förstörde deras Afgud Irmunsul. Dätta nampnet hafwa dee som lefwat i nästa tijderne der effter uthtyt wara Mercurs beläte eller Syll, waran-|121|des Irmen eller Hermes. Mercur, och Suyle (Syll) een Pelare eller Syll.'

Dätta stämmer alldeles med wårt gambla, så och nu warande Scytiska Språk, som wijst är i ordet Hermion, så och ordet Sola, Syll, som är den Ståcken på hwilken hela huset står, så och den tiockesta huden under skoon hwilken hela Menniskian bär. Och såsom dee, som straxt effter den tijden lefwat hafwa, altijd nämmare kunskap hade hwad deras Fäder genom sådana gambla ord förstått; så tror iag mera dem, än dee Yngres gissningar, som intet hängia tillsammans. Äfwen ordet Hermakas som Voss. i samma rum af Grekerna indrager, och frågar 'om dätt skal betyda een Steenhoop där i Wildiuren eller

Ormar hafwa sitt tillhåld, eller een Mercurialisk Steenhoop, eller steenar i hoopkastade Mercur till ähra'. See här huru wårt Scytiska språk skall strax skillia twikan åth, när man läser Atlant. Tom. I. pag. 383 [= s. 241] och Tom. II. p. 555. 556 [= s. 569 f.] om Caucaso, att Case är een högd eller backa, eller een steenhoop, tillsammanlagd och uprättat till Rådmärke, emillan ens egendom, eller och till Odens, Mercurs eller Herculs giorde berömmelige slacktning, eller uthtog, så och uti Siöar och haaf att ackta sig före, att man icke löper uppå med Skieppen; eller där dee sättia Wårdar att tända uppå, på det Inbyggiarne måga förswara sig mot Fienden när han infaller.

Denna Oden han kallas och af wåra i een gammal Wijsa Gauzmåle, det wij nu uthtala Guds-måle, det är Gudarnas Måls-man, eller Förspråkare eller Sänningebod, som skall förmäla och uthtala hwad Gudarna hafwa att befalla, ihopsatt af Gudz och Mål, mala tal och tala. Sådant ämbete tillägna honom Grekerna och Latinerna, kallandes honom *loquelæ Deum* (det är Gudz taleman) som sees af Voss. Idol: 2. cap. 32. Dätta ordet Gaut-male är ett Scytisk ord utkommit med wåra Thussar eller Tyrrhener, som satte sig uthi Italien, som i sitt rum wisas skal, när dee uthfore: därföre och de Lärda intet finna ordetz uhrsprung eller betydning, ey heller rätta skrifwelse, som sees af Lilio Gyraldo Synt. 9. pag. 262. Hwarest han indrager af Servio till Virgil: Plutarchi Numa, Pindari och Lycophronis Comentarier. Apoll. Argonaut: det och af andra wisas kan, att de kalla honom *Kadmælon*, *Kadmilon*, *Camillon*, *Casmilum*, *Cadsmelon*, *Kadsmilum*. Säjandes att 'sombliga mena ordet skal betyda een snäll Pilter, andra ett Käril som brukades i Bröllop. Andra, den som tiente wid Offrande. Andra att det war alla Poikars nampn i gemen. Andra att Tussarna kalla Mercur eller Oden wed dätta nampnet, betydandes det wara Gudarnas förspråkare.' |122| Af alt dätta seer man hans nampn warit hoos dem Främmande, och dee som skrifwit Gad-mæle, och Gads eller Gads-mile rättast råkat, ty dee Greker och Latiner hafwa i dee orden som äro skrefne med *au*, uthlåtit *u* som sees i ordet Gaute, Gate etc. Atlant. Tom. II. p. 408 [= s. 420] så och mångestädes i Atl. Tom. I. och II.

Uthi hans afmålningar så betyder Flaxen wid skulderbladet hängiandes, det gyllende Kalfskinnet med hwilket han flög öfwer Siö och Land, derföre honom allena, och inga andra Gudar, till ett serdeles teckn att han war den flygande och fort farande Guden, skulle offras een ung Kalf: orsaken där till finner iag intet hoos dee Lärda.

14. Att Oden och Mercur är alt een wises och af Ynglinga Saga och Snor. att han war een dräflig Blotman (*Pluto*) och insticktade all Afgudatiensten see Atl. Tom. I. pag. 569 [= s. 356]. dätta tillstår och Lil. Gyral. lib. 9 pag. 256.

15. Oden han tog och mot i Glysis-Vall alla Dygdiga och manhafftiga Hieltar skilliandes dem ifrån de elaka, som fördes till Nifulheim som sees af Edd. myth. 3. indragen i Atlant. Tom. I. pag. 554 [= s. 346] fick och därföre Glysis-Wall heta Odains åker, see Atlant. Tom. I. cap. 23. pag. 572 [= s. 358]. Dätta bewittnar och Lil. Gyrald. Synt. 9. pag. 264. af Papin. 4. Theb: att 'Mercur skulle dee Gudfrucktiga och dygdiga med sin Runstaf skillia uthi Glysis-Wall från andra menniskior'.

Att dee gambla hafwa trott att Glysis-wall warit här i Norden, så det som öfwer Jorden war, till hwilket många Främmande reste att undra på Solens gång och liusa nätter, till halfwa åhret, och Menniskiornas friska och hälsosamma lijf och stora ålder; så och det under Joreen war, dijt dee dödas Siälar foro, är widlyfftigen wijst i alla 3 Atlant. Tomis. Och såsom iag i Atlant. Tom. I. cap. 8. pag. 303 [= s. 191] hafwer wijst af Homero, Plutarch. Fac. Orb. Lun. att Swerige är den rätta Ogz-eja (*Ogygia*) liggandes wijd Iis-hafwet eller Granwijken under Carlwagnen der Solens uppewarande är till 23 timmar i 30 dygn om Sommaren; wid Malströmmen som ligger in wid dess strander, och dess beliggande 5 dagzresor från Engeland. Så will iag än införa det iag wäl märkt och antecknadt i samma rum, men då förgätit indraga, det han pag. 942. säger, att des inbyggiare kalla |123| Jorden Kärnan eller Korne, (Säsgudinna) och Månan Frossepinan säijandes: 'att Frossepinan är stundom i Himmelen och liuset och stundom i mörkret och Natten, hwilket ingen osanning är emedan sielfwa tijden det bewittnar. Ty, intet uthi 6 Månar uthan så när 6 Månar wistas han under Jordens skugga, såsom under sin Moders wingar kommandes igen effter femte. Ty han kan intet öfwergifwa Bluter. Det och Homerus intet så obetäncksamt skrifwit (talandes om Menelao): Gudarna skola sända dig till Glysiswall där igen att wara, där Jordenes ände är. Hwarest nu Jordens skugga wänder igen att wara, där hafwer han satt Jordenes ända. Till denna Glysiswall kommer ingen arg och onder, vthan dee goda och fromma warda dit förde där dee lefwa mycket wäl, (men intet änn Salige och Gudomelige) in till den andra döden.'

Pag. 944. beskrifwer han den andra Glysis-wall som är uthi Månan på den sidan som wänder sig till Himmelen, dädan han säger: 'Dee troo att de dödas Siälar och menniskiornas Wålnar komma som offtast neder på Jorden att gifwa Menniskian swar på deras frågor till Gudarna, wara tillstädes wid Offren, straffa dee onda, och hielpa dee goda uthi strijd till Landz och Siös.'

Den som nu något förstånd hafwer om de Himmelska kroppar, deras gång och lius, så weet han wäl det, att Månan aldrig är i något mörker; uthan altijd uplyses på den sidan han wänder till Solen, warandes antingen i norr eller sö-

der, öster eller wäster; uthan här säges han i anseende till Ogseia, som är wårt Swerige, att han är mot 6 Månar i mörkret eller Jordens skugga, och i 5 eller 6 Månar i stadigt lius. Ty såsom man weet, att reda uthi Skåne så begynner Solen giöra liusa nätter om Sommaren, på een Måna; och sedan i Småland på 2 Månar; uthi Östgiötland och Närkie på 3 Månar; här i Upland på 3 $^1/_2$ Måna; up i Gästrijkland på 4 Månar; och sedan up i Glysiswall, som ligger under 63 högdz graden 40 middagzlin., see Tab. VI. Atl. Tom. I. på 5 Månar; och sist up wid Glysiswaldz ända, uthi Törne och Nort-Kin, under 70 högdz graden på 6 och 7 Månar. Sedan boor intet Folck längre i Norden; men lijkwäl, där någon bodde under 80 graden, så fingo de se liusa nätter i 8 Månar; och de wijd 90 graden under siälwa Axen eller Norstiernan uthi 9 och 10 Månar.

Nu går det äfwen så til uti Södre ändan af Wärlden, när Solen wistas under södre wändepunckten, och är för oss borta om Winteren, som bo under norre Wändepunckten eller Axen. Altså kunde den Orten under söder äfwen så wäl kallas Glysiswall som denne Norska. Sedan kan och Jordenes ända, som Plutarchus talar af Homero, rät så wäl wara |124| under södre Wändepunckten, som under den Norre, emädan under den 55 graden i Söder, så wäl som under den 55 graden i Norr, under Jorden, när där Sommar är, begynner blifwa liusa Nätter, och Jorden ingen skugga gifwa från sig, äfwen som det skier hos oss om Sommaren; Hwarföre wilia wij tilse de Teckn, genom hwilka de Lärda rätteligen förstå hwarest de gamblas Glysiswall warit.

1. Är allom bekant at de Gambla intet hafft, någon kundskap om Jordenes beskaffenheet i söder, länger än up til den 33 graden, där Africa lycktar. Hwilken ännu af mäste delen twijkas; emädan Ptolomæus, som i första hundrade årtalet effter wår Herre Christus lefde, intet i sina Taflor länger wettat tala om några Orter i söder, än in til den 20 graden om Medel linien; men i Norr är han kommen til den 64 graden, som är mit i wårt Glysiswall.

Nu är fuller för 200 eller 300 år sedan då den nya Indien, sedermera kallad Wäst-Indien eller America, blef funnen bebodd in til den 55 graden i söder, men ey längre, som kallas *Terra del fugo*, men denne hafwa de gambla ey drömt om.

2. Gifwer nu Plutarchus effter Syllæ berättelse, som sielfwer warit här i Sverige eller Ogz-eja, wittnes-börd om henne med dess Inbyggare och Saturs eller Bores Präster eller Tienare, som honom alt om Glysis-wall förtält hafwa, det Plutarchus och pag. 945. tillstår, att hon war belägen mot Grekland wid Solenes sommar nedergång. Ingen är så litet wistader i de Lärdas skriffter, ja och uti Kiöpmäns och Båtzmäns berättelser kunnig, som icke weet att wårt

Sverige ligger mot Grekland i Solenes nedergång om Sommaren, som är wästernorr moth Grekland.

3. Att hon låg wid Gran- eller Gronwikan, och Ishafwet, hwilket och af allom lärdom beskrifwes emillan 64 och 72 högdz graden om hwilket med flera andra teckn till wår Ogs-eja och Glysis-wall läses i Atl. Tom. I. c. VIII. p. 323, 324 [= s. 203 f.]. Tom. II. pag. 39. 46 [= s. 53 f., 60]. Tom. III. 277 [= s. 286 f.].

4. Uthaf Plutarch. Sertorio pag. 571. 572. indragne i Atl. Tom. I. pag. 478. 479 [= s. 299 f.]. Tom. II. pag. 109. 113. 129. 244 [= s. 121, 125, 141 f., 255]. Tom III. pag. 570 [= s. 564], seer man att denna Öö kallas Säl-eja, det är, dee Lycksaligas boning, säjandes han, 'att Sertorius farandes genom det Gaditaniske Sundet (Gibraltar) wände sig till Spanska sijdan, som ligger wijd Wä-|125|sterhafwet, och längd är wijd Betis oos, som flyter in i Atlantiska hafwet, af hwilken Flod en deel af Spanien hafwer sitt namn: i det samma kommo där några Skieppare ifrån de Atlantiska öjar. Dessa äro åtskilde genom ett mycket trångt Sund och äro till 1200000 steg ifrån Africa och kallas Sæleja det är de Löcksaligas öjar.' Pag. 572. säger han, 'att det är i een säker troo hoos Barbarena, att Glysiswall och de lycksaligas wåningar, dem Homerus beskrifwer, de äro på den orten'. Om alt dätta läses widlyffteligare uthi indragne rum af dee Tränne Atl. Tom. och will allenast här dätta tilläggia; hwadan Swerige är kommit att kallas de Lycksaligas Öjar, nembligen af ingen annan orsaak än att dess Inbyggare lefde i sådan fredh, roo och enigheet och hade alt hwad dem tarfde till lifsens uppehälle, som sees af Plutarchi ord Atl. Tom. I. pag. 335 [= s. 211] och af den stora Hertigen Sertorii ord, som allenast för den orsaken täncke här i wår Nordeska Sell-öjar sig nedersättia, som sees af Plut: Sertorio och Atl. Tom. II. pag. 109 [= s. 121] så och Procopio som stor lust hade att besee henne. See Proc. i dess Historia Goth. Af det ordet Säll och Salig är Gudarnas Tempel i Upsala; så wäl som Himmelen och andra Lycksaligas boningar, kallade Gudz saal, see Atlant. Tom. I. pag. 418 [= s. 261]. Dädan äro twänne Öjar uthi Melaren kallade för deras goda och liufliga lägenheet att beboo, Sela, öfwer Sela och neder Sela (den öfre de Lycksaligas, och den nedre de Lycksaligas Öö) under 39 $^1/_2$. midagzl. 59 $^1/_4$. uthi 23. Tab. Atl. T. I. högdzgrad så och yttersta udden af wåra Atlantiska Öö uthi Norige den alla Skeppare först måste förbij antingen dee willia gå in i Östersiön, eller längre norr i Wäster hafwet, kallat Sæleja, på det de måtte wetta att de då råkat första udden och kiänningen af de Lycksaligas Öö, liggandes under 57 $^1/_2$ högdz grad. 47 $^1/_2$ middagzlin: Atlant. Tom. I. Tab. VI. Där om een märkelig Historia är att läsa uthi Kung-Sagorna pag. 371 och Snor. p. 458. eller Kong. Olof HaralSons

Saga utgången af Secr. Peringsköld p. 399. när nu Kung Olof den Helige war såsom uthdrifwin af Norige och sombliga af hans Wänner rådde honom till att taga sitt Rijke igen, andra att det woro honom förswårt, och bättre att han sig nedersatte hoos Konungen uthi Sverige, så berättas: 'att Kung Olof kom till Norige med sina Skiepp och först till Öön Sæla hwarest dee togo land. Då sade Konungen att dätt måtte wara een Lycksalig dag att dee hade först kommit till landet wid Sæland (dät är Sälheten) uthi Norige, föregifwandes thet woro wisserligen ett gott teckn att det så sig tilldragit.'

Räkna nu ifrån denna Öö (af hwilken dee Främmande hafwa kallat hela Swerige Sæleia, dee Lycksaligas Öö, äfwen som dee af åthskilliga andra Öjar som liggia altid i wägen |126| för dee Främmande, som dem skola förbireesa gifwet heela Rijket sitt nampn, (såsom af *Tylo* (Tule), *Swedero* (Swederike), *Scanor* (Scåne) etc.) intill Africam 1200000 stegh det är 20 grader så finner du huru artigt och sanfärdigt dässa Skeppare som hafwa råkat Sertorium kommande ifrån wår Atlantiske Öö honom dätta berättat.

Altså hafwa wij funnit igen wåra Atlantiske Öjar, som woro kallade de Lycksaligas Öjar där Glysiswall war, först till högden från söder i norr, där Månan så när i 6 Månar är i stadigt mörker och åther på femte Månan kommer igen och är mot 7 Månar i stadigt lius om nättren, hwilket är emillan 63 och 70 högdz graden i Norden. Och är dess trånga Sund emillan desse Atlantiske Öjar ifrån Africa 20 grader, sedan och till längden ifrån öster i wäster af det hon låg wid Malströmmen, 5 dagzreesor från England in till Granwiken hwilket alt är emillan den 30 och 52 middagzlinien see Atlant. Tom. I. Tab. VI. Nu willia wij tillsee dee andra gambla Skribenter huru dee just skola träffa in med wåra gambla Historier. Uthaf Hervara indragen i Atlant. Tom. I. cap. 23. pag. 572 [=s. 358] sees att 'Gudmunder war Konung öfwer Glysiswall, där dee lefde Lycksaliga till een otrolig ålder, och såsom odödelige, och han bodde på Grund'. Dätta hans Kongzsäte är än i dag behållit, så och hans andra säte Gundmunderåd och hans drefflige 3 höga Ättebackar, som stå i Tab. 6. Atlant. Tom. I. emillan 63 $^1/_2$ och 64 $^1/_2$ högdz graden 39 och 41 middagzlin. Där han med sina effterkommande ligger begrafwen, hafwandes Manheim (Vestmanland, *Manimos*) och Naarvala (*Naharvallos*) söder om sig och Burarna (*Burios*) norr om, och Hellekones (*Hellvecones*) öster om. På samma ställe upräknar och dem Tacitus i sin Germania talande om wåra Swear cap. 43. pag. 685. hwilka äro indragne i Atl. Tom. I. pag. 627 [= s. 393]. Där iag förglömt een mycket märkelig Öö under 61 $^1/_2$ grad. 41 middagzlin. som står likwäl uthi Tab. 6. insatt benämbd Helle-könen och Jungfru-öö.

Procopius indragin i Atlant. Tom. II. p. 113 [= s. 125] sätter dem öfwer

Hunerna: Hunerna äro Finnerna, som af åthskilligas Skriffter i sitt rum wisas: och såsom Glysiswalls rijke sträckte sig alt in till 71 graden så stämmer och dätta märkeligen in.

Agatarchides indragen i Atl. Tom. II. p. 111 [= s. 123] säger att Solen är i dee Lycksaligas Öjar allenast 3 timar borta om Natten. See dätta är just wed Glysis-walls Kungsäte Grund, under hwilken grad dee Lärda uthräcknat |127| Solen wara 20 $^{3}/_{4}$ tima uppe och således 3 $^{1}/_{4}$ tima borta. Men wij finna uthaf wåra egnas berättelse, som där lefwa och dijt reest, att dee hafwa Solen 21 tima uppe, och alt ända up norr åth så är Solen på alla orter längre uppe än effter dee Lärdas uthräkning, som giöra Jorden till een heel rund Båll: men nu hafwa redan några Lärda sett att hon måtte wara aflång; emedan dee som här boo längre och längre bort Norr åth, see henne både förr uppe om Sommaren, så och mycket högre i anseende till Horizonten, än det borde effter dee gamblas uthräckning skie. Såsom iag will här i een lijten afrijtning för dee eenfaldiga låta see. Om Jorden woro rund effter Circelen *A. B.* och iag bodde under 70 högdz graden så woro min Horizont *K. L.* och altså woro Solen ännu så långt under min Horizont, som är emillan *L.* och *F.* men bodde iag i 60 högdz graden så woro min Horizont *I. N.* och då såge iag Solen komma up. Men woro Jorden aflång åth Norr och Söder utihi *C.* och *D.* och iag bodde under 70 högdz grad wid *M.* så woro *H. G.* min Horizont och då sågo iag Solen wid *F.* så långt öfwer Horizonten som är emillan *G.* och *F.* föruthan det hon wid sin upgång och nedergång synes högre än hon är öfwer Jorden af dess wederskien mot dee agnar som stiga upp af Jorden.

Plutarchus han säger i sin Fac: orb: Lun: indragen i Atlant. Tom. I. pag. 303 [= s. 191] att Solen är där i 30. dygn allenast een tima under Jorden. Dätta är effter dee Lärdas uthräkning wid Törno under 65 $^{1}/_{2}$ högdz grad och 42 middagzlinien, men där see de Solen 24. timar uppe som sees af Hans Kongl. Maytz. och dess Höga betiäntas närwarelse och berättelse indragen i Atlant. Tom. III. pag. 264 [= s. 274]. Så och Biskoppens Högw: Herr Bilbergs *Sole inocciduo.* Och min Sons *Itin: Lappon:* eller *Lapponia illustrata.* Uthan desse 23 timar af Solenes uppewarande kommer dem till som boo wid Bore (*Burei*) och Pitha (*Paictones*) där Månen går i 6 månar uthi Nattens lius.

Clemens Alex. indragen Atl. Tom. II. p. 129 [= s. 141] han binder wåra Yfwerboorne Norska och dee Arimasper, och Glysis-Wals boar under ett ställe. *Arimaspi* dee boo i Finland under samma högdz grad, som Glysis boerna, men emillan 47 och 50 middagzlinien och dee Yfwerbornas land sätter Plinius indragen i Atl. Tom. I. pag. 372 [= s. 234] emillan Solens uppewarande om dagen på 17 timar, |128| det är, ifrån Skåne in till 24 timar der Solen stadigt är

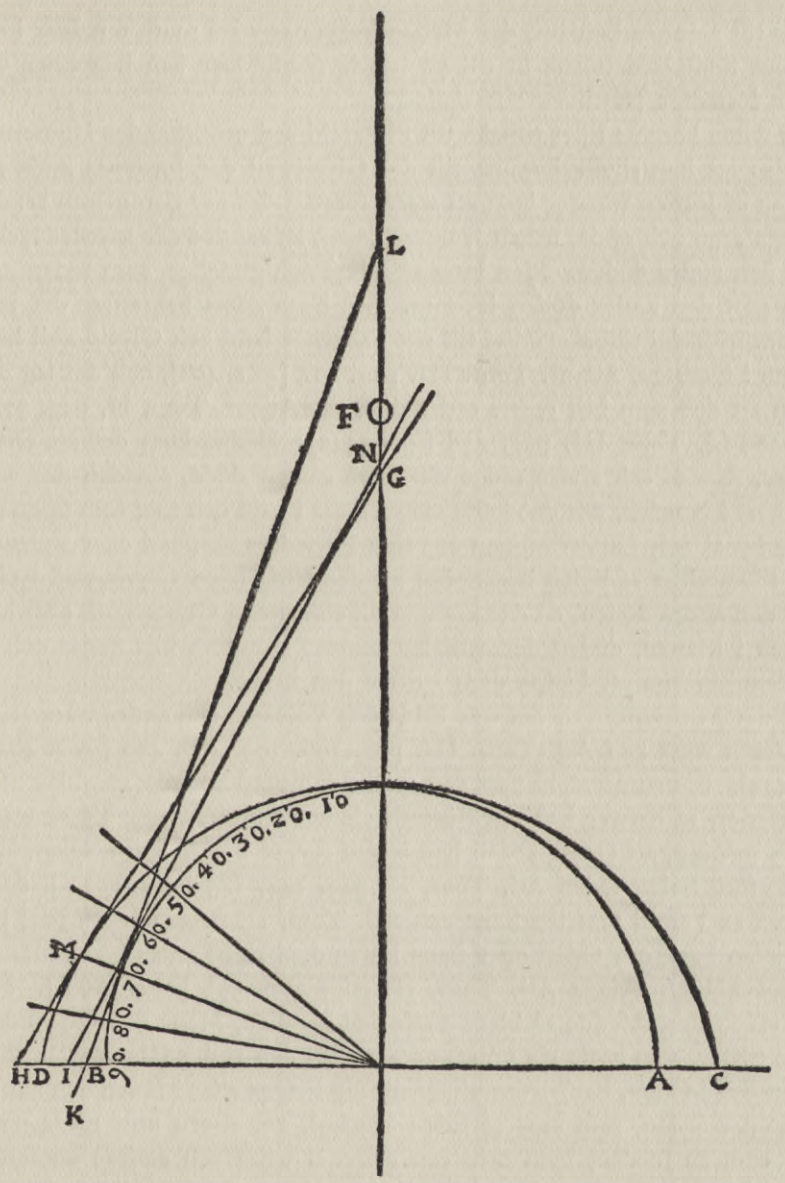

uppe: stämmandes således med de förriga in mycket wäl. Seer man så af alt dätta att Glysiswall är af Plutarcho räknat här i Norden, alldeles som wåra det giort ifrån 63 högdz graden, där Konungens Säte i |129| Glysis-Wall war,

och än till namnen behållit, där Månan begynnar wara moth 6 månar i stadigt lius, om Sommarnätterna in till 70 högdz grad. Där han begynner wara 7 Månar i stadigt Nattlius.

Wij willia komma lijtet tilbaka till Plutarchi ord uttolckandes Homerum om Menelao att han skulle komma till det Glysiswall där Jordenes ända är och skuggan af Jorden wänder igen att wara, förståendes när Sommaren är: och att där inga arga och onda, uthan fromma woro; lefwandes där mycket lycksalige in till den andra döden. Men intet så salige och gudelige, som sedan när dee hafwa gått den andra döden igenom. See huru dätta bekräfftar det iag förr talat om Menelai tillbakakomst till sitt Fädernes-land och Glysis-wall här uthi Norden i Swerige, Atlant. Tom. III. pag. 402 [= s. 408], och det iag och talat om att dee som hijt reeste sades döö, see Atlant. Tom. II. pag. 378, 379 [= s. 388 f.]. Tom. III. pag. 438 [= s. 442]. Dädan kom det att Orpheus, Ulysses, Æneas och andra sades wara twå gånger döde, emädan dee warit så långt bort i Norden, där dee lefde såsom döda i frijd och roo; som fingo genom Odens konst och Lapptrumman see sina Förfäders skapnad eller wålnar. Ty säger Plutarchus af Syllæ berättelse; att dee lefde här i Glysis-wall lycksalige in till den andra döden, då dee komma till een annan Glysis-wall, som han beskrifwer i Månan, dädan deras Siälar kommo stundom hijt neder och wijste sig Menniskiorna att hielpa dem i Strid och kamp.

See detta bekräfftar alt det wår Edda och Voluspa, och andra wåra Historier wijsa, som wijst är i Atl. Tom. III. pag. 396. 399. 427. 430 [= s. 402, 405, 432, 434]. Ehuru nu Sylla fått een tämlig kunskap af wåra gamblas Skriffter och Sägner, så hafwer han dock intet i alt warit underwijst. Ty så war wåra Fäders mening, att Oden, sedan han hädan for, så bodde han i Solen, kallades och derföre Solen Oden Atl. Tom. II. pag. 144, 145 [= s. 157 f.], derföre i Figuren af Verelii Götrikz Saga och Atl. Tom. II. p. 302 [= s. 309] fig. 29. står Solen baak om Oden eller hans hufwud. Frigga sades boo i Månan och kallades Månen Frigga Atl. Tom. II. pag. 572, 573 [= s. 586 f.]. Nu när stoor slacktning skiedde så blefwo alla dee manliga, Mans och Qwinnors personers Siälar, som höllo sig braaf, uptagna till den andra Glysis-wall, som war i Solen och Månan, halfparten tillägnade sig Frigga eller Månen och halfparten Oden eller Solen, som sees af Edda Mythol. 22. ehuru uthi Edda nämpnes Freja som är Jorden, men uthi een gammal wijsa och andras sägner, seijes Frigga: hwilket instämmer med Plutarchi ord och det iag wijst att wåra offta |130| blandat Friggas och Frejas nampn för dess likheet: det och Edda Mythol. 18 och 30. på pekar, där 'Odens Hustru kallas Frigga som är den förnämste af Gudinnerna.' Föruthan denna andra Glysiswall, som wåra Fäder stält i Solen

och Månan, synnas dee hafwa giort den tridie effter Jordenes afbränning igenom eld, som beskrifwes i Voluspa och Edd. Myth. 3. indragen i Atl. Tom. I. cap. 22. pag. 554 [= s. 346]. Kallandes den Gimble eller Wingulff (det är Himmelen eller alla wänners Sal) 'dijt alla redeliga och Fromma komma skulle, men dee onda till Niffulheim'. Jag kan aldrig uthan med stoor förundran läsa dee gamlas Skriffter i dem iag seer, hwad för een otrolig kunskap dee hafft om wår Atlantiska Öö, dess Lycksaliga boningar, Glysis-Wall: att så just träffa dess orter, som dee än i dag till sina nampn, lägenheter och beskrifwelse finnas behåldne, och wåras stora wettenskap om dee Himmelska kroppars gång, och hwad håg och lust dee gambla stora Främmande Män hafft att besee Swerige eller Scytharijke, och begärelse att här boo och wistas, och med hwad wördnat och ähra dee talat om dätta Rijke.

§. XV. Till det femtonde willia wij än wijsa huru Thors (*Jovis*) tijd swarar mot Saruchs och Abrahams tijd af Cadmes, hwilken uthi Tab. Chron. pag. 21 [= s. 19] står uthi Colum. *F* uthi 11. leden från Japhet: men Abraham uthi Colum. *C* i den 10. leden från Sem wid Anno 1950. dätta swarar mot den helga Skrifftz uträckning så och Eusebii Chron. pag. 57. säjandes: 'Hoos dee Hebreer räknas till Abrahams födelse 1950 åhr: ty till Floden ifrån Adam hafwa dee 1656 åhr, och sedan in till Abraham 293.' Dätta instämmer med det iag tillförene här pag. 5 [= s. 7] wijst af Moses 1. Boks 15. Cap. att Abraham lofwades dee Cadmoniters Land.

Äro altså twenne stora wittnen till Chadmi och Abrahams tijd, nembligen af wåra Fäders lijka leder från Japhet, till Cadmum, som ifrån Sem till Abraham, och sedan Mosis egit bewittnande effter Gudz låfwen.

Det tridie wittnet är Nonnus som i sin 2 book (B) wid 490 versen wijser huru Cadmus genom sin stoor-oliga lofwen, låfwade stå Tyfwen bij mot Thor; men bedrager honom. Denna slacktning huru hon aflopp är wijst här pag. 61 [= s. 56] och pag. 66 [= s. 61] genom den stora brand |131| som Typhen måste vthstå, afmålandes Sodomæ och Gomorræ afbränning, hwilcken skiedde vnder Abrahams tiid.

Det fiärde witne skal Herodotus blifwa effter Grekernas vthräkning, som i sin 2 book cap. 145. p. 146. sålunda språkar: 'Ifrån Thynison, som war född af Semele Cadmi dotter, allt in till min tijd, äro förlupne wid pass 1600 åhr: men ifrån Hercul, som war Alcmenes son, widh pass 900 åhr.' Herodotus han lefde emillan An. M. 3400 och 3500, ty hans historia, den han sielf skref, sluter sig uti Xerxis tiid, och uti Nechaos, Vaphris (*al.* Cophra, Haphra och Vaphra) och Amosis de Egyptiers Konungars tiid, hwilcka Propheten Jeremias i sitt 44 Cap. v. 30. 46 Cap. v. 1 och 2 Krönik. book 36 Cap. 3. v. nämna, lefwandes

wid Zedechia och Joahas tiid, som lefde emillan 3334 och 3435, effter Bibliske vthräkningen. När man drager af 3500 åhr in wid Herodoti död 2000, då Abraham lofwades Cadmi land, så blifwa 1500 åhr igen, nu säger Herodotus att det war moth 1600, altså kommer här åhrtalet intet fullt på 1600, vtan på 1500 och några. Hwilcket uti så gamla tider alle må vndra, att man så när kan komma till en wiss tiders vthräkning.

Hwad som den Grekiska Herculs tiid anlangar, så kommer ock Herodotus den mächta när, ty af min Tab. Chronolog. under Col. *Kk* står Hercul 2700, drag nu denna räkning af Herodoti tiid 3500, så blifwer det 800 igen. Här nämner ock Herodotus wid pass 900, altså stadnar det wid 800 och några åhr. Jag hade intet trodt, att min Chronologiske Tafla, giord allenast effter alla Herrars och Konungars slächtz leder, gifwandes hwardera för Christi tiid till 40 åhr lefwat, skulle så nätt träffa de gamlas anteckningar på några enda Gudars eller Konungars liifstiid.

Dhet femte wittne skal wara dhe Egyptiers tiids vthräkning, den Herodotus i samma rum indrager, säijandes: 'Ifrån Thynison till Amasin de Egyptiers Konung räkna (de Egyptier) 15000 åhr, och detta bekräffta de för en förfaren sanning, säijandes sig alltid hålla en stadig och wiss tiids räkning, och hwart åhrs beskrifwande.' Hwad för åhrtal här af Egyptierne är brukat, kan man lätteligen see att det warit Månads åhr, som förr pag. [39 = s. 36] wiist är. Werlden är ännu intet 6000 åhr gammal, mycket mindre kunde hon för 2000 åhr sedan wara 15000 åhr. hwarföre giör man här dessa 15000 åhr till månads åhr, räknandes 12 månader i åhret, så blifwer det wid pass 1266, men wil man alldeles räkna ef-|132|ter Ny och Nedan, så blifwer det något mindre. Amosis uti Tab. Chron. I. Atl. T. I. under col. *F.* står moth Ann. M. 3460. Dionysius uti Chron. Tab. här p. 21 [= s. 19] står i col. *F.* emot Ann. mundi 2200. drag dessa 2200 af 3460, så får man 1260 igen. Mån någon troo att en sådan noga tiids vthräkning skulle finnas i de aldraäldsta tider. Om man nu intet mera hade än denna Cadmi och hans dottersons Thynis wissa tiid, så wore det nog att finna alla så hans förfäders som hans effterkommandes tiiders lefwerne, när man allenast sätter leder moth leder, och effterseer dheras ächtenskaps och wänskaps förbund, så ock anförande krig och örlig, eller annat hwad de sin emillan giordt.

Cap. IV.

Om hwad under Nachors, Tarachs och Mannens tiid och nästfölliande A. M. 1900 händt är.

Det är intet ondt att finna Nahors och Tharachs tiid och wår Thors (*Jovis*) barns och Swågrars tider, som finnas igen i Tab. 21. när man genom så säkra skiäl hafwer igenfunnit dessas Fäders tiid. Ty wil jag nu komma till Thors (*Theutz*) eller Juppes (*Jovis*) son Mannen, om hwilcken är widlyfftеligen talat uti Atl. Tom. I. 534, 607, 708, 716, 735 [= s. 334, 381, 444, 449, 461] utaf Tacito, Edda och andra. Att fadren Theut, Thor, Dis, Tseus, Jupiter är alt en, är wiist af Platone, Vossio och andra uti förenämde rum. Det Tacitus säger Thysson wara af Jorden, är intet mot de andra Grekers mening, som säija Thor wara Freias (*Rheæ*) son, ty Jordens namn är ock Freia, af Diodoro, Apollodoro och andra Atl. tom. II. p. 258, 259 [= s. 269 f.]. Detta namnet Mannen är wiist att det war fordom särdeles wåra Konungars ähretyttel, som sees af Atl. T. I. p. 539, 544, 718 [= s. 338, 341, 450]. och är det rätt märkeligit huru artigt Edda genom dhes gåta afmålar hans embetes största förrättande, att han war rätt en siöman, Necken eller Neptun (*Neptunus*) indragen i Atl. T. I. pag. 540 [= s. 338]. i det Bores (*Saturni*) söner Atin, Wei och Wili (*Neptunus*, *Jupiter* och *Pluto*) de gingo till siöstranden, och funno där ett trä som kallades Ask, och ther af blef Mannen Asker skapad, afmålandes där igenom att de giorde honom en skiepsflotta af Ask, dädan han wardt som en man för flottan kallader Asker och Askeman, hwadan wåre siöröfwarer blefwo nämde Askemän och |133| Ask-skytar, som sees af Adamo Brem: Albert. Stadens. Lege Salica och Plinio etc. indragne Atl. tom. III. pag. 293 [= s. 302]. Dädan många Skiepshamnar fått sitt namn, såsom Askalon, Aske-ön, Asketuna, Aske-hål etc. som sees i samma rum. Hwilcket allt bekräfftas af Platone, Herodoto, Tacito och Adamo Bremensi, att wåra Swenska woro för alla andra mächtiga til siös, och derföre dyrckade siöguden Neptunum, see Atl. tom. I. pag. 272, 274, 603, 630, 631 [= s. 171 f., 378, 394 f.]. tom. III. pag. 322 [= s. 331]. Dhenne Mannen eller Neptun är dherföre den första som giorde sig mächtig hafwet, och for in i Europam, Græcien, Italien, Asien och Egypten, som Plato och Apollodorus Atheniensis indragen i Atl. tom. I. p. 146, 293, 295 [= s. 93, 184 ff.]. och bör skillias ifrån den 1 och 2 Minnur eller Mannen, som finnes i Tab. 21. uti colum. *F.* moth An. M. 2100 och 2300. Och är willfarelsen hoos dee Lärda där af kommen, att de intet hafwa förstått huru ordet

Man det i åthskilliga händelser sig böijer så ock ihopdrages, och när man talar om en eller flera, och effter åthskilligas här i Swerige vthtal genom swårare sielf-liudande bokstaf, eller lättare. Såsom när en Konung eller Man nämnes, säges Mader, men uti bundna ord, och stundom utan, säges Mar, Mer, Mir, såsom i Waldemar, Waldemer, Waldemir. Mandeskiöld, Marskiöld, Minnerskiöld, Minskiöld, Manna-tyr (*Minotyrannus*), Minnethor (*Minotaurus*), Mantuna (*Mentonomos*). Om hwilket klarare läses i Atl. T. I. p. 539, 715, 718, 753, 755 [= s. 338, 448, 450, 473 f.]. T. II. p. 370 [= s. 380]. Sedan tages Mader och Man oftare för en starck och dristig Konung eller man och karl, men Minner och Minnur för en wiis, minnug och förståndig man, som tienar en Konung och Domare att wara. Derföre Edda märckeligen sagdt, att Mannen hade tre Farar, som skapade honom af Aske-trä, nemligen Bores sönner Oden, Wei och Wili (*Neptun, Jupiter* och *Pluto*) och den ena gaf honom anda, den andra lijf, och den tridie hörsel och syn, förståendes där igenom dhe tre embeten som de sielfwe hade, nembligen Thor gaf hörsel och syn att ransaka och döma och hushålds embetet förestå; den andra, Necken, gaf anda och krafft att föra krig till siös och lands, och den tridie, Bluter, gaf wiisdom och förstånd om Guddomeliga och wärdsliga saker att förstå, see Atl. tom. I. c. 22. p. 540 [= s. 338] & tom. II. p. 519 [= s. 529] äfwen som Edda afmålar Oden, att han hade nijo mödrar, det war alla dhe nijo wiisdoms Maiorna, att kunna alla konster vtgrun-|134|da, äfwen som Grekerna wåras Sagor effterfölliandes här pag. 103 [= s. 95] af Hygino säija, att Vulcanus skapade Qwinnan af Dy, men Minerva gaf Förståndet, och dhe andra Gudarna något annat dugeligit. Äfwen slikt säger Nonnus Dionys. lib. XIII. v. 98. att Orion hade tre Farar och Jorden till moder.

Huru man nu skal skillia åth dessa Konungar, som hafwa burit det namnet Man (*Mannus*), Minnur (*Minoes*) wele wi nu vthsökia, såsom först af deras Fäder.

Denne Man eller Minnur han war Thysses eller Thors son, som Tacitus uti indragne rum förmäler, men till des regemente och wundna klokhet sades han wara Odens, Wei och Wilis son, som sagdt är. På huru många sätt Thys skrifwes hoos de Lärda, sees af Thors namn Atl. Tom. I. cap. 29. p. 707, 716 [= s. 444, 449]. Dennes moder nämnes intet, det jag i hastighet mig kan påminna. DenneMannen lefde wid pass A. M. 1850. see Tafl. p. 21 [= s. 19] under col. *P.* Den andre Minnur, den somlige kalla den första, han war ock Thors son, den han aflade med sin hustru eller frilla Europa, och står i col. *F.* moth An. M. 2050. den som Apollod. Athen. lib. 3. pag. 148. och Diodorus Siculus lib. 4. p. 263 omtala, hafwandes till broder Sarpedonem och Rhadamannen.

Den tridie, som några kalla den andra Minnur, han war den förras soneson, och Lycasti son af modren Ida. Men några mena honom ock warit Thors son, som sees af Diodoro Siculo lib. 4 pag. 263. Denne fins i Tafl. p. 21 [= s. 19] mot An. M. 2300. col. *F.* honom tillägna några hafft Sarpedonem och Rhadamanden till broder, och eij den förra, det Thomas Lydiat: i sine notis till Marmor Arundelianum p. 147 af andra skriffter och tijderäkningar tycker likare wara.

2. Till thet andra skillias desse åth af sitt embete. Den första Mannen eller Minnur han war en stor siöman, som underlade sig med sin flotta många land och rijken, som wiist är genom Eddæ gåta eller mythologia, hwilken kallar denna Mannen Ascenas, den som Tacitus bekiänner att af honom äro Manimi eller Manheims Rike och Germännen nämde, see Atlant. Tom. I. pag. 222, 454, 456, 458 [= s. 142, 284 ff.]. Tom. II. pag. 39. 593, 370 [= s. 53, 607, 380]. Tom. III. pag. 155 [= s. 165] och Eusebius pekar på Chron. lib. 1. p. 8. i Atl. Tom. I. cap. 22. pag. 543, 544 [= s. 340 f.] säijandes, att af Ascenas är Göthiska Folcket, och Hesiodus Op. & D. 143. säger wara af Asketrä giorde. Och som märckeligit är det Propheten Jeremias hafwer öfwer de Babylonier, indragen i Atl. Tom. I. c. 35. |135| pag. 787 [= s. 494] och i flera Capitel där nämde, att Nordan ifrån och af Ararat skal Menni och Ascenaz komma att det Babyloniska riket förstöra, där Menni eller Minni nämnes för åth, och Ascenas effter åth, äfwen som de i samma ordning ställas af Eddæ mythologia. Huru denne prophetia blef fullbordad när wåra Schyter Mannens afkomne tridie eller fierde gången gingo här ifrån Scythien af, och foro in i Medien och Parthiam eller Persien till sina barnabarn eller afkomne, och med dem kullkastade de Chaldeers och Babyloniers regemente, skal wiisas längre fram af Propheten Daniel, och wåras och de Grekers skriffter. Om dhenna första Mannen eller Minnur är dhet förståendes som de Lärde tilskrifwa hafwa blifwit herre till siös, hwilcket ingen klarare berättar än Thucydides bell. Pelop. lib. 1. pag. 4. 'Minnur uthaf alla gamla som hörde äro nämnas, war den aldraäldste, som förskaffade sig en skiepsflotta, och intog den största delen af hafwet, som kallas det Grekiska, blef herre öfwer alla Cycladiska holmar, och satte på dem inbyggiare, uthkastandes dhe Carer, och satte sina söner till Regenter öfwer dem, ther till med uthkiörde han så mycket han förmådde Siöröfwarer, på thet han måtte få skatt af landen, ty både Grekerne så ock Barbarerne (Schytarne) som bodde wid stranderna eller Öarna, när de begynte ofta att besökia hwar annan till siös, wändes dhet på sidstonne i siöröfweri, tagandes intet osnälla anförare, både att winna något gods, så ock att få födan åth de arma och fattiga. Fallandes dhe Städer an som inga murar hade, där dhe fingo wackert byte och föda, räknandes dhet för ingen skam, utan snarare heder.'

3. Denne Mannen eller Neptun är den samma som Plato och Apollodorus Atheniensis indragne i Atl. Tom. I. cap. 7. pag. 146, 295 [= s. 93, 186] och cap. 40. pag. 871 [= s. 550] förmäla förde krig med dhe Athenienser wid Cecropis tiid, och intagit hela Atticam, Hetruriam, Europam, Asiam, och Egypten. Men desse andre twänne Männen eller Minoen hafwa warit Regenter och Domarer öfwer öön Cretam. Om denna förra talar Herodotus lib. 1. cap. 173. pag. 72. således: 'Öön Cretam innehade Barbarnen (Schyterna) tillförende, (nemligen ifrån den första Manni tiid) men sedan när Europæ sönner Minnur och Sarpedon trätte om regementet, så blef Minnur honom öfwermächtig, drifwandes honom uthur landet med sitt anhang.' Om dhenna talar ock Strabo lib. 6. pag. 279. berättandes 'huru de Barbarer (Schyterna) med dhe Cretenser blefwo antagne i Parthenien', säger han: 'Desse förtällies hafwa fölgdt Minnur in uti Sicilien.' Huru han lärde att blifwa en rätt Domare och tog emot Lagh och ordningar af Thor fadren sin Konungen, wiisar Plutarchus af Platone Tom. 2. pag. 551. där om Strabo lib. 16. pag. 762 talar, wiisandes utaf Homero Odyss: T. v. 179. 'att Minnur han war uti |136| nijo åhr Thors åhörare'. det är, som Plato det berättar, 'att han uti nijo åhr drog till Thors Hollini, och af honom emothtog Lagen, den han med sig föra skulle till menniskiorna'. Huru dhetta är förståendes, det wiisar iag af Adamo Bremensi, Platone, Erico Olai, Joh: Magno, Ol: Magno, Messenio och andra uti Atl. Tom. I. cap. 7. pag. 262 [= s. 165]. cap: 22. pag. 547, 548 [= s. 342 f.], att uti hwart nijonde åhr skulle alla Underkonungar så ut om som inom lands, komma till Jofur (Thor s. *Jovem*) å Upsalum, att giöra där det stora Offret, och då öfwersee alla uthgångna domar, om de skulle något rättas eller ombytas, eller nya tilläggias, som tiente vndersåtarena till godo, som ock sees af S. Olofs historia och andra. Elliest måste dhe som wille lära lag och rätt, uti nijo åhr wistas hoos Thor uthi Tiundalande, att lära huru dhe wid alla Tingen sig med Stämningar och Rättegång ställa skulle, såsom det till en del än i dag skier med dem, som willia blifwa HäradsHöfdingar och Lag-Männer. Genom denna Minnur äro nu wåre Lagar uthkomne till the Greker, och huru Grekerne dem i många stycken effterfölgdt, är märckeligen med stor förundran wiist af wår mycket namnkunniga Prof: Juris Carolo Lundio uti sitt Företal för den Gamla Uplands Lagen, hwarest den Gunstige Läsaren skal finna ett stort nöije, och iag där till allenast detta läggia wil af historien, att dhe Greker tillstå sielfwe sig lärdt något af wåra Lagar, som sees af Luciano de Gymnasiis p. 424. där han införer wår Schytiska Konung Anachar, (i. e. *Regius vir*) talandes med Solon, hwilcken således om de Grekers Lagman Lycurgo berättar, 'att när han war till sin mogna ålder kommen, då föreskref han dem (de Spartaner) Lagar och Rätter, sedan

han från Creta kommen war tilbaka, emädan han förnam at de Cretenser woro med de bästa Lagar försedde, dem Minnur dem gifwit'. Huru nu Minnur dem fått ifrån Thor eller Jofur, är förr wiist. Denne Schytiske Konung Anachar han wiisar sielf att han intet war de Schyters Konung, som bodde uti Thracien in wid Grekeland, utan långt där ifrån, ifrån wåra Schyter här i Norden kommen. ty p. 393 säger han sålunda til Solonem: 'Jag hafwer för ingen annan orsak kommit hiit ifrån Scythien, och en sådan ohörlig lång wäg rest, och dragit öfwer den stora och stormfulla siön Euxino, än at iag wille taga kundskap om de Grekiska Lagar, och huru deras seder äro att ett godt Regemente instichta. Och såsom du är mächta namnkunnig ibland de Athenienser, af dina kloka Lagars instichtande, så hafwer jag vthwaldt tig till en wän.' pag. 398 säger Solon till Anachar: 'att ingen Athenienser Borgare skal |137| skiämmas att lära af en Barbarn (Scytha) som fremmande är, det som kan lända till ett Regements wälstånd'. Hwilket han p. 425 vprepeterar, säijandes: 'Jag anmodar intet något orimeligit af tig, Anachar, att tu förtälier mig huru j Schyter vpfostren och öfwen edra ynglingar, och uti hwad Scholar j dem öfwen, att j få sådana starcka Män och Bussar.' Diogenes Laërtius han förtälier om Kung Anachar detta pag: 71. 'att han war Knorres son och God-vides Schytarnas Kungs broder, men modren en Grek, derföre war han både Schytiska och Grekiska språket mächtig, och att han skrifwit om wåra Schyters Lagar, och om det som hoos de Greker war i bruk att lefwa måtteligen och sparsamligen, så ock huru man sig i krig och krigssaker öfwa skulle'. pag: 72 berättar han 'att när Anachar kom tillbaka i Schytien, och wille något ombyta deras fädernes lag effter de Grekers, blef han på en jagt med en pil igenomskuten af sin broder'. p. 73 berättar ock, 'när han blef frågad af de Greker om Schyterne brukade pipor', därigenom förståendes, om dhe brukade mycket till att leka och dansa, swarade Anachar: 'att dhe hafwa icke en gång wiindrufwor', (sådant hetzigt som i Grekeland wäxer) som giör dem fulla och druckna att hafwa lust till dansning, ty där icke sådant skier, brukar man intet gierna pipor. Af detta rum seer man ock hwilket Schytaland han warit Kung öfwer, nemlig hwarest intet de hetziga söta winen wäxa, utan dhe sura som torsten släckia, och giöras af wåra Wiinbär. Än märckeligare är det som Anachar hoos Lucianum pag. 385, 386 berättar för Solon, 'huru han såg de Greker vpfostra sina ynglingar uti deras Scholar, nemligen, att dhe utan orsak bråtas, rifwas och slås, wältra hwar annan i lehran och gyttian som Swin, läggia armen öfwer strupan att en må qwäfwias, stötas och örfilas, att bloden står uth genom näsan och munnen, och att deras Läromästare, som detta seer uppå, han skillier dem intet åth, utan snarare berömmer den som bäst kan basa och skada den andra'. Detta höllt Kungen

för en dåhrskap. Men Solon swarar: 'att detta hielper till kroppsens wighet och styrckio'. Där på swarar Anachar: (p. 391.) 'att hoos wåra Schyter där någon slår eller hugger en Bonde eller Borgare, eller kastar honom öfwer ända, eller rifwer hans kläder, den döma Åldermännen (Domarenar) till stort böte, fast där till fåå witnen äro'. 'Ja, (säger Anachar p. 425) wåra Schyter få icke slå hwar annan en örfil, sådan fruchtan måtte wi hafwa att giöra orätt.' pag. 392. Och 'må, Thore så god, lee och skratta åth edra öfningar, som således kunnen förderfwa och skiämma hwar annan, där hwarken edert Fädernesland står i någon fahra, eller någon fiende landet förstörer och skiöflar, eller någon wän tränges af wåld och orätt'. Detta är ett märkeligit tahl, och Lucianus wärd att läsas uti hela det rummet om Gymnasiis igenom, så ock det som Kung Anachar (p. 399.) säger till Solonem: 'Mins det, att allt du talar, det måste nu skie för en Barbare.' Och (p. 416) 'om jag kommer med min huggpamp öfwer alla edra ynglingar, som nu fächta i Scholan, så skulle jag skrämma hela Scholan med ett rop, så att dhe alle skulle sticka sig utur wägen bak om deras beläter och pelarer, |138| och så darra der wid, att de icke skulle tåla see äggen af min wäria, och då skulle du see att tine ynglingar intet så rödbrusige skulle wara på kindbenen som de nu äro, utan bleka som ett Liik för räddhoga, och detta giör eder långa roliga fred, att edre ynglingar icke töras en gång see Hanekamben på en krigsmans ståhl-hatt'. Här på swarar Solon: 'Intet talade Thracerne så, när de fölgde Eumolpum, och trängde oss med krig, icke heller edre Schytiske Qwinfolck (Amazonerne) när de kommo til häst emot wår Stad Athen, dem Heppiolyda anförde, eller andre som hafwa försökt oss när wi hafwe warit bewäpnade.'

I dhessa Kung Anachars ord äro många märckeliga ting att achta, såsom det först, at wåra Swear äro de rätte Scythar, hwars Kung han warit wid Solonis tijd, som war Anno Mundi 3200, som är 2500 åhr sedan, hwilket nogsamt och klarligen wiises af de Lagar och seder han vpräknar för Solone, hwilcka än i dag brukas, såsom det att ingen fick slå den andra en örfil vtan böte; see Stads-Lag Såramål. B. medh Willia 12 Capitel: 'Hwar som annan slår pust eller drager i håhr: böte sex marck til treskiptis, Målsegandom, Konungenom och Stadenom.' Ingen fick slå eller hugga en såhr eller blåna, see 9 Capitel. 'Nu warder man huggin kiötsår, eller slagin blå eller bloduger &c. wetnader till medh twem mannum: Böte tolf marker til treskiptes.' Ingen fick heller rifwa ens kläder. Läs Edzöres Balken i gamla Lagen 16 Cap. och i Landslagens och Stadslagens 13 Cap. § 1. 'Nu sitter annan före andrum, hugger och han ther kläde hans, eller wapn, eller skiuter och skiufwer och äro sex manna wittne till; böte fyratijo marcker till treskiptis.'

Och skiedde detta på fåå mäns witne, som Konung Anachar säger, det här af Lagens ord nogsamt wittnas. När man detta besinner och jämnförer med Platonis ord, där han säger att öfwer 10000 åhr, som effter Egyptiernas månads åhrs räkning giör mot 900 Sohlens åhr, för Solonis tiid, hwilcket giör 3500 åhr för wår tiid (see Atl: Tom. II. pag. 292, 299 [= s. 205, 212] så hade Atlingarna (Schyterna) sina Lagar, och jemwäl hwart landskap i Riket, som woro tolf, sina egna, see Atl. Tom. I. pag. 275 [= s. 173], och att Tiunda landskapet skulle gifwa fyra Skiepp af hwart Hundari (Atl. Tom. I. pag: 272 [= s. 171] så och med det jag af Tacito Atl. Tom. I. cap: 24. från pag: 641 till 655 [= s. 401—412] wiist, hwad han af åthskilliga delar af wåra Lagar vthdraget, så kan man klarligen see huru gammalt wårt Rike är för alla andra, i det de än till thenna dag icke kunnat wiist några deras Lagar af dhenna ålderen. Ty Judarnas Lagar som de tillstå wara äldre än andras, de komma eij längre tilbaka än wid Mosis tid Anno Mundi |139| 2500, det är 3200 åhr från wår tiid, och således wåra en 200 eller 300 åhr äldre. Plato (Atl. Tom. I. p. 272 [= s. 171] tilstår att han denna stora kundskapen om wåra Atlänningar och dess Riike till sin storleek, längd, bredd, hufwudstadsens lägenhet, med Backar, Strömmar, Tempel, Kungsgårdar och mehra sådant, bekommit af Solone, hwilcken dem bekommit af dhe Egyptier, och utan twifwel de Egyptier utaf wåra egna, som wid Saruchs och Abrahams tiid, Tsoroasters och Nini tiid, slogo Vesorem de Egyptiers Konung, som sees af Justino etc. (see här pag. 5. 7. och 84 [= s. 7, 8, 78]) och Platone (Atl. Tom. I. pag. 238, 295 [= s. 152, 186]) och satte sig en hoper här neder. Doch tror iag icke mindre, att Solon icke hade här om en nogare kundskap bekommit af denna wår Schyters Konung Anachar.

Det andra är märckeligit att wiisa wåra Swear och Schyter warit ett folck, emädan wår Kung Anachar han i sitt tal offta swär wid wåra Fäders afgud Thore (*per Jovem*) den de bekiände wara deras första fader och afkomne, som sees af Herodoto och andra, indragne i Atl: Tom: III. p: 156 [= s. 167]. hwilcka rum instämma med det Herodotus lib: 4. c. 68. p. 245 säger, 'att Schyterne swäria wid Kungens stol', det är, Thors säte.

Det tridie skiählet är och dhet, att icke allenast Solon kallar Anachar ett Barbarn, utan och Anachar kallar således sig sielf, hwilket allt bekräfftar det jag af Platone, Herodoto, Diodoro Siculo, Adamo Bremensi, &c. bewisar Atl. Tom. I. pag. 192, 685, 691 [= s. 122, 430, 433] och Tom. III. pag. 122 [= s. 132] att wåra af Bore Bures son hafwa kalladt sig Borbarn och Bores ätt såsom sees af Edda uti Odens åthskilliga namn pag. 316. att han kallas Barbor, Borborn (Bures son).

Till thet fierde är här ock märkiandes, att Solon giör här klarligen de Thracer

och Amaizorna till wåra Schyters afkomne, dhet och andra lärda giöra, see Atl. Tom. III. pag. 596. til 645. [= s. 588—636] etc.

Den nu detta, som wåra och de Grekers Lagar och seder angår, öfwerläggia wil, han kan klarligen see, att om något i dhe Grekers Lagar är infördt effter den tiden Solon lefde, som instämmer med wåra Lagar, så hafwer Solon eller hans effterkommande det infördt af wåra Lagar; men wår Kung Anachar, som wille något ombyta i wåra Lagar effter de Grekers sätt, han måste derföre sättia lifwet till, som af Diogene Laërtio wiist är. Så stadige och faste hafwa wåre warit i deras lagars och seders bruk, som nu i åthskilliga rum af alla tre Atlanticæ delar wiist är, och att the än i denna dag |140| warit behållne, är ock af mig antecknadt, och hwad som nu något inom 20 åhrs tiid är ombytt.

Wi wele åter komma till wår Mann eller Minnur, och tillsee til thet (tridie) huru han skillies ifrån Minnur dhe Cretensers Kung. Om den förra talar Plato de leg. 4. p. 706. 'Minnur han war uthrustad med en stor skieppsflotta uti äldsta tiiderna, och underkufwade hela Atticam (de Grekers rike) så att the måste giöra en swår skatt åhrligen, emädan dhe Athenienser ännu intet woro öfwade och uthrustade med skieppsflotta att föra krig, ei eller uti deras land sådan Skog war, som tiente till att byggia Skiepp.' Att dhenne Mannen war den samme, efter han en siöman war, som Apollodorus lib: 3. p: 236. Atl: Tom. I. pag. 871 [= s. 550] kallar Necken eller Neptun, sees af de orden, der han säger: 'att den första som kom till Atticam war Neptun, hwilcken med sin Tritand stötte in på Atins Slåtts murar. Neptun han war öfwermåtton ond, och dränckte hela Atticam genom hafwet.' det är, att han med sin skieppsflotta intog hela Græcien. Här seer man dhet jag offta wiist, att af gierningarna och tiden och andra omständigheter måste man igenkiänna en person, fast han bär åthskilliga des heders namn, såsom här att Mannen och Necken woro allt en, wiises först att han hade en stor skieppsflotta. Till thet andra, att han war den första som den uthrustade: och till thet tridie, intog hela Atticam eller Græcien. Men dhen andra och tridie Mannen eller Minnur han war allenast Domare på öön Creta, och war under Thores och Neckens lydno, där om en artig gåta läses i Apollodoro lib: 3. pag. 150. 'att när Minur Asathors son steg till Öön Cretas regerande, sade han sig fått låf ther till af Gudarna, allenast han skulle offra den största Öken han fick utur hafwet. Men såsom han intet offrade den han låfwade, utan en sämre, ty blef Neptun onder på honom'. Här seer man hwad Ök man förstå skal, nemligen intet en Ök eller Oxe som går i bet på en skön äng eller haga, utan en Ökia, Atl. Tom: III. pag. 303 [= s. 313] eller Skiepp, och det största som han kunde komma öfwer i siön att rappa och föröka Neckens flotta med, om han wille blifwa Kung, men såsom han bedrog

Necken, när han skulle föra den till flottan eller ställa den in med de andra Neckens ökior, ty blef Necken öfwer honom wreder, efter han kom med en liten Ökia eller ömkeligit Skiepp.

4. Till thet fierde kallas den första wår Man eller Minnur Hels och Helsingarnas (*inferorum*) Kung, eller deras som bodde längst bort på jorden och nnder jorden i Norden, som wiist är af Homero, Platone, Plutarcho och andra uti Atl. Tom. I. p. 537, 548, 551 [= 336, 343, 345]. Tom III. pag. 437 [= s. 442] hwilckens boningar Propertius p. |141| 354 artigt beskrifwer ofwan Riphelska Bergen, kallandes dem Mennons Huus och Wåningar, och dhet som rätt märckeligit är af Plutarchi ord, indragne i Atl. Tom. III. pag. 400 [= s. 406], där Thor han således säger till sina sönner de twänne Asar, Mannen och Rhademannen. 'Dhesse när dhe hafwa lyktadt sitt lif (regemente) ofwan på Jorden, skola dhe sedan blifwa Domare uti Glysiswal under Jorden etc. och döma the döda.' Derföre Strabo i Atl. Tom II. pag. 622 [= s. 638) rätteligen af Homero införer Ulyssem, när han här längst nordan i Swerige wandrade, säijande: 'Jag såg där (i Glysiswal) Tordöns sonen Minnur, hwilcken med sin spira skifftar lag och rätt ibland the dödas skuggar, och det som i samma rum af Platone Min. p. 320. är indraget, 'att Minnur satte sina Borgare (det är Schyterna här i Norden) Lagar, dem ock öön Creta sedan sig till stor lycko brukade, och af dem de Lacedæmonier fingo.' Af dessa rummen kan man ock så see, huru de Lärda blandadt tillsamman alla tre Männen, det ock Marsham i sitt sköna Wärck Can: Chronico tillstår, och af Diodoro lib: IV. pag. 183. wiisar, att Minnur, som kom till Creta, war en främling, det ock af Herodoto här pag. 135 [= s. 123] i det andra skiählet sees kan, och sedan det jag af Luciano wiist, att af wåra Schyter och des Man fingo de Cretenser sin Lag (och dädan de Lacedæmonier i Grekeland).

5. Till thet femte så wart och denne wår första Man genom sitt uthtåg Konung uthi Egypten, och gaf dem lagar, det ock den lärde Bochartus Chan. pag. 505 tillstår: 'Tuito (Thysse s. Dis) och Mannen som Germännen erkiänna för sina första uhrsprungs fäder, synas wara Egyptiernas Thot och Menas. Thot är Egyptiernas Mercur, och Menas den första Konung.' Hade den lärde Bochard längre warit i Swerige, och fått mera kundskap af wåras historier, så hade han intet twikadt om de orden han näst framföre indrager i samma rum, säijandes: 'Det finnes Lärda, som på dhe Hebreers berättelse tillstå, att genom Illyrien äro Phænicer komne in i Germanheim, såsom Aben Ezra öfwer Abdiam skrifwer, att Alemännens (Germani) inwånarer äro ifrån Chanaan komne, som flydde undan Israels barn, men iag sätter ingen tro till the Rabbiners drömmar. Likwäl är troligit att the intet just kommo ifrån Chanaan; utan ifrån

Egypten måste fordom Hercul tiit fördt något Folck. Ther till synes skiäl af Isias helgedomar, som de Swenske brukadt, som Tacitus i sin Book om Germännens Seder wittnar säijandes: En dehl af dhe Swenska offra till Isin (Disa) men af hwad orsak har jag intet förnummit, med mindre icke hennes båth, som hon målas med, skal betyda att hon wardt tiit infördt.'

Bochard han menar att de Hebreers Rabbiner fara will, men med intet skiähl af någon |142| annan gammal mans skrifter det kullkastar. Denna mycket lärda Aben Ezra han hafwer lefwat för 600 åhr sedan, och dhet han utur de äldre Rabbiners skrifter tagit, träffar mycket när in med det jag af wåra, de Grekers och Latiners skriffter haffwer wiist Atlant. Tom. III. pag: 315 till pag: 754 [= s. 324—742] att ifrån wårt Manheim hade wåra Schyter satt sig wid Saruchs och Abrahams tiid i Chanaans land, och af Josua vthdrifne kommit hiit tillbaka, som af Messenio, Isländerna och Verelio p. 754 [= s. 742] wiist är. Uthtåget skiedde vnder den stora Jätten Jonakor (*Inacho*) som war Enachim Jättarnas fader, in i Judæa eller Chanaan, då hans dotter Isia vthförde med sig ett afguderi in i Grekeland, Chanaan och Egypten, och det betyder hennes Okia af Tacito beskrifwen, som widlyfteligen är wiist i Atl. Tom. II. pag. 477 in till 599 [= s. 488—573] af Æscylo, Ovidio, Statio etc.

Det Bochard menar att Mannen wår första Fader och Kung war den samme som Egyptierne kallade sin första Kung, är wäl af honom träffat, och att Theut och Thysse är alt en, och war Mercur. Ty först är det mächta tänkwärdigt, att Mannen war här i Norden infödd Kungebarn, och hela landet fick af honom namn att heta Manheim, Mantuna, Manöö, Maneia, Munnarheim, Atl. T. I. p. 456 [= s. 285]. Tom. III. pag: 748 [= s. 736]. Men hoos Egyptierna war han en främling, och hatad omsider derföre, att han införde nya seder och större kräselighet i ätande och drickande, och att slagta Swin till Frei och Disas offer, som höllts hoos wåra för den bästa kåst och offer, men war en styggelse hoos Egyptierna, som sees af Plutarchi Isid. pag. 353, och Herodoto lib: 2. cap. 47. indragne i Atl. Tom. II. pag. 264 [= s. 275]. och blef uti Egypten intet land eller rijke effter honom nämdt Manheim eller Manöö, ei eller inwånarne effter honom Männer, utan af Cham Noachs son och Mizraim Noachs soneson, som sees af den Helga Skrift, Bocharto och Caroli Stephani Lexico, och en tiid ther effter *Ægyptus* af Kung Ækyppe, som war den Norska Kung Baldurs son, see här pag. 72 [= s. 67]. Icke heller fick Öön Creta namn effter honom, eller dhe andra, som kallades Minnur, effter de woro fremmande, utan hon behöllt sitt namn effter sin första Kung *Cres*, och inwånarenar kallades *Cretenser*.

När Mannen kom vth till the Egyptier och Greker, så hafwa de dehlt sina

landskaper uti tolf Domare och Underkungars säten, äfwen som wårt Manheim det war här först i tijo landskaper, effter de tijo Atins eller Neckens sönner, see Atl. Tom. I. pag. 200, 201 [= s. 127 f.], |143| men strax effter hans twänne söne-söner Forsette och Frei, som fyllte Gudarnas tahl att wara tolf förutan Öfwerkungen, som war alltid den trettonde, så blef Rijket i tolf landskaper skifftadt, derföre säger Procopius rätteligen, indragen i Atlant. Tom. I pag. 95 [= s. 63], 'att Thule (Swerige) war skifftadt uti tretton landskaper, hafwandes hwart landskap sin Kung'. See ock Atl. Tom. III. pag. 372, 375 [s. 380, 382], huru heligt detta talet 12 war uti allahanda syslor och ährender. Af Ingiald Illrades Kungs lefwerne, som Snorro pag. 28. förmäler, att han dräpte de tolf Kungar, som woro Underkungar, kan man ock see Rikets dehlning.

Således hafwa ock Egyptierne dehlt sitt land effter Manni regemente, som sees af Herodoto lib. 2. cap. 147. pag. 146. säijandes: 'Efter Volcers deras Konungs och öfwerste Prästs tiid, när de nu woro fritt folck, vthwvalde the sig tolf Kungar, skifftandes Egypti land uti tolf landskap, giörandes sig lag emillan, att ingen skulle taga något af ens annars rike, utan lefwa som bästa bröder och wänner tillsamman.' Hwad tid denne Volcer lefde, sees af Syncello och andra indragne Atl. Tom. III. pag. 136 [s. 148] under Colum. 5, och pag. 140 [= s. 151] att det war emillan A. M. 1620 til 2006. hwar emot Kungen Mannen föddes wid pass A. M. 1850, see Tab. pag. 21 [= s. 19] under Col: *D.* och effter deras ålder den tiden, lefwat mot tre hundrade åhr eller något mera, in mot Jacobs och Esaus tiid.

Om Mannen (*Mene*) talar Herodotus lib: 2. cap. 4. pag. 91. 'att Egyptierne säiia honom warit den första deras Konung', (förståendes efter Volcer) den han i näst förr indragne rum talar om. Uti 99 Capitlet säger han: 'Af dhenna Mannen är en Stad bygd wid namn Menby, och ett Tempel Volcer till ähra och effter honom (in mot Herodoti tiid) regerat trehundrade trettijo Kungar'. Om desse tre hundrade trettijo Kungar skulle regerat hela Ægypti Rike hwar efter annan på de 1400 åhr wid pass förflutne emillan Manni tiid, som lefde mot An. 2100 in till Herodoti och dhen yttersta Egyptiska Kungens Amosis tiid, som lefde wid An. 3500. så kunde ingen dera längre regerat än wid pass fyra åhr hwardera. Men alla Lärda hafwa det sedt att aldrig kunde det händt, att af alla 330 Konungar skulle ingen längre regerat än fyra åhr, emädan uti deras historier finnes, att somlige till tiugu, tretijo och femtijo, ja til hundrade åhr regerat, såsom Phiops. Ty hafwa dhe funnit att af dessa 330 Konungar hafwä alltid tolf tillika regerat, som wiist är i Atl. Tom. I. hela 40 Cap. och Tom. II. pag. 196 [= s. 209] och des Tab. I. Chronol. under colum. *D*, *E*, *F*, *G*, *H*.

I. och om man då ifrån An. M. 2100 ifrån Kung |144| Mannen när han dödt, som synes wara wid Jacobs och Esaus tiid A. M. 2200, gifwer hwart Rike tretijo Kungar, och hwardera regerat led från led i fyratijo åhr, såsom i den 1 Tab. Chron. är gifwit Sems barn och de andra Konungar af Japhets slächte och af Manno utsprungne, under colum. *N*, *O*, *P*. etc. in till *Oo*, så blifwer det 360 Kungar in til Amosis och Herodoti tijd, och då blifwer det en sammanstämning med åthskilliga stora händelser, som skiedde äro under hwars och ens tiid, och med det som i den H. Skrift förmäles skiedt uti Egypten, som allt i sin tid och rum wiisas skal, och en stor del reda wiist är i Atl. T. I. cap. 40. från pag. 880 till 886. [= s. 555—558].

De Greker hafwa ock effterfölgdt wår Kung Mannes sätt att dela riket, såsom de *Jonier*, hafwandes sitt namn af Jon, som war Xuthi son, wår Japhets afkomne, see Tab. p. 21. [= s. 19] col *M*. hwilcka delte sitt land i tolf delar eller Städer, see Herodot: lib. I. c. 145. p. 61. Strab: lib: 8. p. 383.

Denne wår Kung Manne, såsom wiist är, han satte oss lagar, och sades genom en gåta hafwa tre Fahrar, Oden, Wet och Wili, (*Neptunus*, *Jupiter*, *Pluto*) det war att förstå Domare- och Hushålls embetet, Krigs wäsendet och Prästeembetet, så inrättade han dhe tre Ständen, Nähre-ståndet, Wäreståndet, Läroståndet. see Atl.: Tom. III. p. 395 [= s. 401]. således inrättade han och det hoos de Egyptier, som Strabo lib: 17. pag. 787. berättar: 'När de hafwa fått en Konung, så skiftade han allmogen i tre delar, den ena delen att öfwa sig i Krigssaker, den andra att bruka Landet, den tridie till Präste-ståndet.' See och Diod: Sic: lib. I. pag. 66. Utaf Volcer, dhen som wiist är af de gamlas skrifter warit Noak, see Atl: Tom. III. pag. 136 [= s. 148]. kan man klarligen see denna K. Mannens regementes rätta tiid emädan som wiist är, att han regerade effter Volcers tiid, och honom till ähra byggdes ett Tempel i Manby. Volcer eller Noak doo effter den helga Skriffts räkning A. M. 2026, see Tafl. pag. 21 [= s. 18] under col. *B*. efter Syncelli räkning A. M. 2006, see Tab. Chronol: i Atlant: Tom. III. pag. 136 [= s. 147] colum: 5. är så allenast tiugu åhrs åthskilnad. Mannen han står här Tab: p. 21 [= s. 18] col: *D*. mot 1850, såsom des födelses tiid, altså om han skulle stigit här i Norden till regementet, så hade det intet skiedt wäl förr än på des ottatijonde eller hundrade ålders åhr, efter den tidens art, som war wid Abrahams födelses tiid 1950, och således giordt vthtåg till Egypten under hans tiid, som war siutijo åhr ther efter, då Noak eller Volcer doo. |145|

Si hwad för en härlig tiids tilsammanstämning här blifwer och än widare, när man wil taga dennes sönner, som blefwo Kungar effter honom i Egypten, öfwer Staden och landet Tuna, som är ett Götiskt namn: hwilcken slächt man

igenfinner i Manethone, Syncello och Marshamo, och min Tab: I. Chron: Tom. 1. under Column. *I.* Dessa sätt i ordning, led från led som Sems afkomne stå här i Tab: Chron [p.] 21 [= s. 18] såsom mot

	Nahor	Man s. Mannus.
	Tarah	Ath-Oten s. Athotes.
	Abraham	Cencenes.
	Isak	Venephes.
	Jacob	Usaphædus,
Levi,	Juda	Miebidus.
Cahat,	Phares	Semempsis.
Amram,	Esron	Bichnaches.
Moses,	Aram	Bocchus.
	Aminadab	Cæachos.

Mannen, den andre Scribenter kalla *Menen*, andre *Minne* eller *Minoen*, den kallar Syncell: p. 91. *Minen*, säijandes: 'De Thæboers tretijo otta Kungars regemente begyntes på det 124 åhret effter folkets uthspridande kring werlden effter Babyloniska förbistringen. Den första som regerade heet Minen Thebyniuter, eller Thæboer, hwilcken uttydes Thynisson regerandes i sextijo tw åhr, Ann. M. 2900. Den andra de Thæboars Kung war Athe Mine son, regerandes i femtijo nijo åhr, A. M. 2962, hwilken uthtydes Hermen eller Mercurs son. De Egyptiske Theboers tridie Kung war Athin af samma namn, regerandes tretijo tw åhr.' Här är först märckiandes, att han kallar den första Kungen Minen af Erathostene, den andre kalla Mannen eller Menen. Till thet andra, att han lefde 124 åhr efter Babyloniska förbistringen, hwilken stod A. M. 1758 under Peleg, see Tab: p. 21 [= s. 18] col: *C.* lägg nu 124 åhr till dessa 1758, blifwer det 1882. See nu huru när det kommer till näst föregående uträkning efter Volcers tiid, så att effter denna hafwer Mannen stigit till regementet på sitt tretijonde andra åhr. Sedan säger wäl Syncellus, att thet skiedde A. M. 2900. men man måste här akta, att Syncellus eller Erathostenes de hafwa följdt deras uträkning som giorde jorden 1000 åhr äldre för Syndafloden, än hon beskrifwes warit i den Helga Skrift; drag derföre dessa 1000 åhr af Syncelli 2900, så blifwer det 1900, och är så emillan dessa 1900 och de näst förr nämde 1882 allenast 18 åhrs åthskilnad. Till thet tridie är ock märckeligit, att han kallar Mannen och hans son Atin de Thebyers eller Theboars Konung. Men den tridie Kungen, som ock het Atin, nämner han de Egyptiers Theboars Kung, såsom skilliandes emillan de Egyptiers Theboar, och andra |146| lands Theboar. Det är wiist i Atl: Tom. I. p. 563 [= s. 352] att de Lärda äro twistige

om den stora Staden Theboa, som skulle hafwa så många gator och portar, att den intet är i Egypten, som Homerus och Lycophron beskrifwa, utan här i Norden, uppå de lycksaliga öar. Hwilket jämnföres med det jag af Edda i Atl. Tom. II. p. 31 [= s. 46]. Tom: III. p. 671. [= s. 661] talar. Dädan är kommet, att de Lärda af en Stads, Lands, Rikes eller Gårds namn, hafwa offta farit will, och satt den Konungen eller Fursten regerat i den och den Staden, wid det och det namnet, som i sig sannt warit, men intet åthskilldt den ena Staden från den andra, uti hwad Rike han legat, och under hwilken stierna på himmelen, eller af Solens dagars längiande och mera sådant, beskrifwit. Såsom denne Staden Thæboa han finnes i Egypten, Phænicien, Bœotien, Macedonien, Corsicön, Jonia, Italien, Cataonien, Syrien, Cilicien, wid Troja i Phrygien, som sees i Ortelio under namnet *Thebæ*. Hoos Eustatium äro nijo vpräknade, men Ortelius säger sig flera antecknadt. Nu, såsom det är ett Götiskt eller Schytiskt ord, och med dem vtkommit, och af dem deras vpbygde Städer så kallade, så är intet vnder at här i Swerige öfwer några hundra byar äro så kallade af ordet Täppa, som är instängia. Dädan The, Thä, en gata, port och grind, och Thebo, Theby en gård eller by, eller ett bo med flera gator och portar. Där af kan man see, att de som sökia detta ordets vhrsprung i ett annat Språk, mächta fara will, och intet kunna finna dhes vthtydning instämma med ordets bemärkelser. Såsom man seer af de Lärdas anteckningar till Ovidii Metamorph: lib: 3. v. 12. Theby skal wara på Syriska språket en Oxe eller Koo. Fuller är det godt att äta en god Stek af en Oxe, och en god Fyllbunck af en Koo, men intet att boo in i en Oxe. Af detta ordet Thebo är ock Herodotus råkad i willfarelse lib: 3. cap: 26. där han talar om Cambysis krigshähr, att han kom till the Egyptiers Thebo, hwilket land kallas på Grekiska språket μακαρῶν νῆσος, det är de Lycksaligas Öö. Si, här hafwer Herodotus wäl hördt af de gamla Greker, Homero och Lycophrone, att det Thebo som ligger i Norden, det kallas de Lycksaligas Öö, warandes en stor Öö, som hon af alla beskrifwes. Men detta Thebæ som i Egypten finnes, ligger på fasta landet mot 120 mil vp ifrån Siön, som sees af Tab: I. Atl. Tom: I. under 25 högds grad, och 58 midd: lin. Jag hafwer länge sökt förr än jag kunnat finna rätta vthtydningen på dhet |147| Thebo, som eliest af Edda (see Atl. Tom: II. pag. 31 [= s. 46]) kallas Thors Rike och Walhall, det är Blutes Rike, som räknas både öfwer och under Jorden hafwandes 540 dörrar, där 800 Hieltar kunna gå i bredd genom hwar dörr. Men Homerus, Strabo etc. säja att Thebo allenast hafwer hundrade portar, genom hwilka 200 Menniskior kunna tilllika ingå. Uttydning på denna gåtan hafwer mig en artig gammal sägn gifwit wid handen, berättandes att en stor Siökung benämd Olaf han blef satt öfwer

Kung Torwalds flotta, men med dhe wilkor, om han wille blifwa hans Måg, så skulle han komma med så många Öker utur siön, att han kunde drifwa dem genom ett hundrade Thä, och genom hwart Thä tijo Öker, och på hwar Ök tolf Wargar.

Thä, Portar, Dörrar och Gator kallas så wäl de inlopp och ingånger man i Siön hafwer, emillan Holmar och Holmar, Strand och Strand, som genom Bergen på fasta Landet, Ingången vhr det ena Riket i det andra: Såsom porten eller ingången genom Bergen i Cappadocien, kallas *Pylæ* seu *Portæ Cppadociæ*, genom Tauriska Berget, *Portæ* seu *Pylæ Tauri*; genom Persiska Bergen, *Pylæ Persidis* s. *Susidæ*; genom Ungerska Bergen i Siebenburgen, Göthiska *Pyle* eller Portar, där wåre Göther fordom genom gingo, och kallas af Ungrarna *Vascapu*, men af wåra Jern-dörren eller Jern-porten, och af Tyskarna *Eisenthor*. Äfwen så genom wåra Fiellar ingången i Norige kallas Skarsdörren och Syla-thä.

Lika så kallas och inloppen uti Siön in i hamnar, Portar, Dörrar och Gator, såsom i Italien wid Tyber floden, *Portus Tyberis*, *Portus Romæ*; i Tyrrhenien, *Herculs* Porten; i Egypten, *Portus Ægyptiacus;* i Arabiska eller röda hafwet fram för Isias hamn emillan Holmarna, kallas ingången Portar eller *Pylæ*. Om flera läs Ortelii Thes: Geogr.

Uti wåra och de Holländskas samt Gieddans Siökort finnes ingången till Stockholm emillan Wener och Stenholmen kallad Stendörren eller Stenporten; fram för Ingve-ön under 59 högds gr. 33 midd lin. (see Giedd: 1 och 9 Tafl.) och länger i söder inloppet emillan twänne öar, Medelsten och Necker-ön, eliest Nätta-ön, kallas Dantziker Gatan. Fram för Wästerwiik är inloppet Idöön Gatan; wid Götheborgs sidan Götheborgs Gatan, wid Warbergs inlopp (Giedd: Tafl. 3.) har man Warbergs Gatan; wid Hwitön, Södra Gatan; till Bohus, Bohus Gatan.

Ökerna som Gåtan nämner woro i siön, äro Ökiar, Båtar och Skiepp, hwilka Olav skulle genom Siöröfweri så många skaffa, att |148| han kunde löpa genom hwart Thä eller Gata med tijo stycken: och Wargarna där på äro Siöwargar, det är, Siöröfwarer, see Atl. Tom. III. p. 295, 306, 337 [= s. 305, 316, 346]. När man nu fördubblar 100 Thä med 10 Ökiar, så blifwer dhet 1000 Ökiar, och när man dem fördubblar med 12, så blifwer dhet 12000. Af detta talet tolf kan man see, att hela Flåttan hafwer bestått af tolf-ådra Båtar. see Atl. Tom. III. pag. 308 [= s. 317].

Wi wele nu see huru man kan komma att förstå Homeri *Thebæ* och Eddas Walhall. Om dhenne Homeri Stad Thebæ skulle liggia i Egypten i dhet Landskapet Thebæ, så skulle Staden warit större än hela det Riket, uti hwilcket han

låg, och som man plägar säija, Fönstre större än hela Huset. Det är allom kunnigt, att Egypten warit skifftad i tolf delar eller Konunga riken, som sagdt är, och såsom Ptolomæus war i Egypten, så hafwer han icke allenast uthdelt dem på den 3 Africæ Tafla, som äro desse tolf, nemligen:

1. Theboer
2. Memphiter
3. Thiniter
4. Eleph: s. Hermont:
5. Heraclediter
6. Thyssepoliter
7. Heliopoliter
8. Bubastiter
9. Taniter
10. Xaiter
11. Mendesier
12. Sebenniter.

Utan ock de andra, som effter de första tider blefwo för Kunge-barnens tillwäxande delte i flera landskaper, såsom

13. Alexandriter
14. Metelliter
15. Neutiter
16. Onufitariter
17. Pthenotariter
18. Cabasiter
19. Andrepoliter
20. Saititer
21. Prosopiter
22. Pthemphutiter
23. Athribiter
24. Leontopoliter
25. Pharbeititer
26. Busiriter
27. Latopoliter
28. Aphroditopoliter
29. Arsinoiter
30. Opyrinchiter
31. Cynopoliter
32. Hermopoliter
33. Tentyriter
34. Menomiter
35. Antinoiter
36. Antemopoliter
37. Panopoliter
38. Coptiter

Nu är det Thebaiska Riket ei längre än 2 grader långt under den 24 h. gr. det giör 30 Tyska mil, och en grad bredt från wäster i öster, det är femton Tyska mil. Skulle nu detta Rikes Hufwudstad *Thebæ*, af hwilken Riket blef kalladt det Thebaiska Riket, hafft ett hundrade portar och så wida, att tu hundrade man gått ther igenom i sänder genom hwar, så skulle Staden warit i omkrets el-|149|ler i fyrkant 222 Swenska mil wid pass 300 Tyska, och således icke allenast warit tijo gånger större än hela Riket som han låg uti, utan större än alla tolf Riken i hela Egypten. Dhetta till att wijsa giör man således. Det är allom bekant, att dhe största Städerna i werlden som nu äro, såsom Stockholm, Wien, Paris, Amsterdam, Londen, Kiöpenhamn, Moskow, Constantinopel, Ispahan, Qwintzai etc. hafwa intet öfwer otta, tijo, tiugu, eller högst tretijo portar, och

portarna wida till tijo eller tolf wid pass alnar, det är tiugu eller tiugu fyra fötter, och emillan hwar port är till ringaste en 2000 alnar, ja stundom till 3, 4, a 5000 alnar. Här i Upsala äro fem portar, och emillan somliga 2000 alnar, somliga 1000, hafwandes 9000 alnar i widden, men han räknas intet mot sådana stora Städer. Nu hafwer en tijo alnars port, 2000 alnars mur, Staket eller byggningar, med sina gator emillan port till port, så faller jämförningen eller proportion mot en 200 alnars port (räknandes en alen på hwar man af de tw hundrade som gå i sönder dher igenom) 40000 alnars mur eller byggningar med gator och gränder, och när man nu fördubblar dem med 100 portar, så blifwer det 4000000 alnar till Stadsens omkrets, om man giör honom rund eller i kanter. Hwilka 4000000 alnar när man dem delar med 18000 alnar på en Swensk mil, giör det 222 Swenska milar, eller 300 Tyska, är altså fåfängt att sökia Herodoti och de gamla Grekers Lycksaligas Öö *Thebæ* uti dhet Thebaiska Riket och i Egypten, förutan dhet att dhe gamla Greker hafwa skrifwit, att dhet war ingen Stad på fasta Landet, utan en stor Öö, ja de Lycksaligas Öö.

Den lärda Carolus Stephanus hafwer stor flit anwändt, att kunna få utaf dhe gamlas skriffter kundskap om denna Stadsens Thäboas storlek, som skulle wara i Egypten, emädan såsom ingens beskrifwelse af dem swarar mot Homeri berättelse uti des Iliad. [9.] v. 380. 'att den hade hundrade portar, och genom hwar port foro tw hundrad män uth i sänder, med sina hästar och wagnar.' En måste intet så enfaldig wara, att man wil räkna det tw hundrad män gingo med sina wagnar uth effter hwar annan, ty på det sättet kunde tusend sinom tusend draga uth genom den ringaste Torpares port, och då hade de Lärda intet haft omak att uthräkna Stadsens storlek, eller om den twika. Men såsom åthskilliga Lärda intet komma öfwerens om des beskrifning som där warit och sedt |150| henne intet swara moth Homeri beskrifning, ty hafwa de på åthskilligt sätt sökt annorledes uthtyda Homeri ord, som äntå intet gått an för dem än, ei eller hafwer Stephanus eller dhe andre giordt någon mathematisk uthräkning genom jämnförande emillan portarnas storlek och Stadsens byggnad emillan port och port, det jag nu här giordt hafwer. C. Stephanus berättar af Herodoto och Joh: Leone, att Egyptiska Thebæ war ei mera än 140 stadier i sin omkrets, hwilket giör $4^1/_4$ Tyska mil, warandes den föga större än Stockholm eller Moskow. Af Strabone, som där warit i sin tiid, är han ei större än 80 stadier, som är 2 Tyska mil. Men Eustatius till Dionys. och Stephan: Gram: af Catone, till att giöra Homeri ord troliga, skrifwa Staden warit 400 eller 420 stadier, hwilcket giör honom tolf eller tretton Tyska mil. Nu kan man tänckia, om han warit så lång, och man skal läggia bredden der til, att han till ringaste warit moth tiugu eller trettijo mil, som är mot twänne grader. Och på detta

sättet skulle intet uti hela Thebæiska landet warit någon Stad eller By, utan denne Staden intaget hela Landet, hwar skulle då deras åker och äng warit? dheras Hästar och Boskap gått i beet? och Borgarer haft någon nähring af Landet? Och skulle, säger Stephanus effter Melæ och andras uthtolkning, Staden innehållet 700000 allenast Soldater, förutan Borgarer, Hustrur och Barn, andre 1000000. Men Stephanus, som föllier Vossii ord, giör detta omdöme. 'Hwem skulle detta tro, eller icke förskräckias öfwer sådan otrolighet. Jag wil hällre all ting tro än att i en Stad skulle en så stor myckenheet af menniskior wara. Ett wil jag förtälia, af hwilcket man kan see att thet är helt dåhrachtigt att tro. Diodorus Siculus och andre skrifwa, att när Egypten war i sitt högsta stånd, och rikast af Folck, så war där i alles ei mera än siu-hundradtusend menniskior. Om nu så många skulle warit i Theby, så måste alle dhe andre Städer i Egypten warit helt toma. Hwarföre om detta skal wara sant om dhe Egyptiers Thebo, och dheras macht, så måtte dhet förstås om hela Egypten, och detta synes likt, emädan Herodotus lib: 2. säger, att de ock kalladt hela Egypten Thebo.' Men detta går ei eller an, ty tå måste hela landet som är ifrån 21 högds grad: till den 32, wid 11 grader långt det är 165 Tyska miler, och 2 grader bredt från 61 middagslinien till 63, dhet är 30 Tyska mihl, intet warit annat än en heel Stad, och ingen mera nämder i hela Egypten, där likwäl tretijo åtta Kungariken eller Furstendömen woro, hafwandes hwar sin Hufwudstad, förutan alla små Städer och Byar i hwart Land, och åker och än-|151|giar för Säd och Boskap. Och hade warit omöijeligit att Egypten kunde kallas ett Kornhus och Sädesbod för hela Asien och Europam, som icke allenast sees af de Hedniska skrifter, utan ock af den Helga Skrift, att både wåra Schyter, de Greker, Asianer och andre, särdeles i dyra tider, farit till att kiöpa Säd, som än i dag skier af Constantinopel, Grekeland och dhen mindre Asien. Med mindre man wil icke inbilla sig, att öfwer hela Egypten hafwer warit ett så stort taak, att det täckt hela landet, och det besådt allt öfwer med Säd, hafwandes små håhl, där igenom att få lius in i Stugorna, åth hwilcket man må gifwa löije. Det Diodorus talar, att hela landet hade 700000 menniskior, det är likmätigt, ty såsom Judarna woro 600000, när de skulle gå uthur Egypten, och de Egyptier wille förföllia dem och nederslå, så borde de wäl effter mennisklgit förstånd starckare wara till myckenheten, och altså bekräftas där igenom nogsamt, det Diodorus och de andre förmäla, att Egyptierne warit starcke till 700000 man.

Nu wele wi tilsee, hwar efter ogiörligit är att Thebæ uti Egypten, såsom en Stad, skulle haft hundrade portar, och så wida, at tw hundrad män med wagnarna sina i sänder gångit thär vth, och omöijeligit inom sina murar kunnat

innehålla 700000 män eller 1000000. Doch wele wi först sökia igen den Thebæ, som Herodotus säger warit dhe Lycksaligas Öö, och Dionysius dhen gamle Grekiske Skalden *Ogyseias Theboe*. Jag hafwer här näst tillförende pag. 125 [= s. 114] wiist, af hwilcka rum dhe gamle hafwa råkat att förbi gå och första hamn taga, när de welat segla hiit till Swerige och kundskap fått att det kallas Sälöia (*Fortunatorum insula*) och dhetta namnet bekräftadt till sin lägenhet af Orpheo, Platone, Plinio, Mela, Solino, Albinovano, Euripide, Pindaro, Avieno, Virgilio uti min Atl: Tom. I. pag. 277, 423, 469 [= s. 174, 264, 293] och af Agatharcide Atl: Tom. II. pag. 110 [= s. 122] och af Diodoro Siro Siculo och Æliano, Atl: Tom: III. pag. 407, 412, 438 [= s. 413, 418, 442] och särdeles af dhe tecknen som oryggelige äro, att det (1) war en Öö, (2) liggiandes i Norden, (3) under Karlewagnen, (4) hafwandes om Sommaren liusa nätter, så att inga stiernor synas, (5) och här pag. 123 [= s. 112] af Plutarcho, att Månen går här i fem månaders tijd uti stadigt natt-lius, och wil så här ännu till öfwerflöd indraga af den lärda Gronovii notis till Ammianum Marcellinum lib 27: cap. 8: pag. 383. som af Eumenii panegyrica oratione öfwer Constantinum den stora Keisaren talar således om Constantio Chloro, hwilken slog Paicterna (*Pictones*) wid |152| Eboraca, och där doo: 'Fast dhenne mannen så stora bedrifter giordt, så kunde han äntå intet inkrächta sig de Paicters och Deucaledoniers (Skottars) skogar och myhror, ja icke en gång Irrland som låg där näst, mycket mindre den yttersta Öön Thule, ei heller de Lycksaligas Öar.' Sedan dhet Ortelius af en mycket gammal Horatii uthtolkare, under ordet *Fortunatæ insulæ* uttaget, 'att dhe Lycksaligas öar liggia längre bort utom Orce-öarna'. Tag nu Ortelii gamla Atlantem och des Tafla öfwer Swerige och Norige, eller Tab: 2. Atl: Tom. I. så får man igen Skottland fordom kalladt *Albion*, och Irland eller *Jernis* liggia emillan 52 och 58 b. grad. och 10 och 20 middagslin: och strax der öfwer Orcen-öarna (*Orcades*) emillan 58 och 60 högds grad och 17 och 20 middagslin. och där vpöfwer efter Plinii, Horatii och Ortelii mening de Öar emillan 60 och 62 högds grad. 20 midd: lin. som kallades de Lycksaligas öar, Säl-öar eller Glysis-wall (*Fortunatæ*, *Beatorum*, *Electrides*, *Glessariæ insulæ*). See huru nähr de träffat wårt rätta Sälöia och Glysiswall i Swerige, som sees i samma Tafla emillan 60 och 63 högds grad. och 40 midd. lin. eller i 6 Tafl. under 62 och 63 h. gr. och 40 midd: lin. Hafwer så Ortelius, som Taflan sammansatt, allenast fehlat i längden eller middagslinien, men intet uti gradernas högd. Nu kan du sielf döma att dhe gamle intet hafwa kunnat förstått de Lycksaligas öar genom dessa små, ty huru skulle en af dem kunnat innehålla en sådan Stad Thebo, hwars ingenderas namn icke heller på dem finnes, som skulle hafwa 100 portar, som så wiida woro, att 200 man tillika med

sina wagnar skulle fara där igenom, mycket mindre effter wåra Skalders och Eddas beskrifning, att den hade 450 portar, och 800 män kunde i en gång jämt och samt fara dem igenom. Hwarföre wele wi komma till wår Edda, och dess berättelse först införa, och sedan wiisa att hela Swerige af des första udd Sälöia, och Sweriges Kungliga förnämsta Hundari och säte, Sala-hundari (Waksala-härad) och Thebo-hundari, där de fordom hafwa farit förbi att komma vp till Kungsätet, är hela Swerige kalladt dhe Lycksaligas Öö och Thebo. Edd: myth: 19. 'Thor är alla Asarnas (Gudarnas) förnämsta Gud, som kallas Asa-Thor (Thorasathor, Zoroaster), han är starckast af alla Gudarna och Männerna, och eger thet Riket som kallas Thrudt-wåningar (Deorum habitacula) och hans Hollin (Olympus) heter Beliskermer (Beli seu Apollinis tutela) i hans Saal (beatorum domus) äro 550 Gålf, dhet är det största hus som menniskiorna giordt hafwa.' Uti myth: 35 beskrifwes samma Gudarnas Saal under annat namn, nemligen Walhall, räknandes där up en stor hoop stora floder som der igenom flyta, till 26 |153| stycken nämde wid sina namn, förutan de onämde, säger sedan 'att Walhall hafwer 540 portar, så wiida, att genom hwardera 800 Kiempar kunna tillika ingå och vthgå.' Utan Glasögon, stora Tuber och Microscopier kan en man som det ringaste förstånd hafwer och menniskia är, see att den Salen eller Hollin som så stora och många floder och stora portar hafwer, intet kan wara en byggning af sten eller trä giord, utan måtte förstås om ett helt Konunga rike, som hafwer många stora hamnar och inlopp, där igenom 800 man tillika kunna in och vthfara, det som alla dessa twänne gåtors ord mycket klokligen tillkienna gifwa. Nemligen först genom ordet GOLF, det som i Edda är uppå Danska språket satt LOFT, hwilcket uti Swenska språket brukas, men för de öfre byggningar i husen, effter de högre up i Luften bygde äro, men i Latinska vttolkningen står *Pavimenta*, det är Botn eller Golf, som ock effter Swenska språket är rätt vttolkat, men icke i detta rummet att råka grunden på gåtan. Ty Golf och Bottn äro icke allenast grunden vti ett Hus, Kyrckia, Grufwa, Tunna, Kar, vtan ock Haf, Myra och Siö, så ock Skiär och Inwikar i stora hafwet. Derföre kallas den wästre Inwiken i Östersiön Wäster-bottn, och den östre Öster-bottn. Och sedan alle inwikar, där hafswågarna studsa emot, eller diupa botnar, Giölar, Giolf, Golf, Gialfur; och Gialfman kallas Båtsman. see flera i Verelii Lexico, och dädan Italianerne taget sitt *Golfo*, sedan wåre Göter kommo där in och intogo regementet af Rom och Italien. Ty för den tiden läser man intet, att Latinerne hafwa brukat dhet ordet *Golfo* i sina skriffter, eller Lands och Siöars beskrifningar, vtan dhem kalladt Wikar (*Sinus*, *Fretum*), som *Sinus Adriaticus*, *Sinus Persicus*, *Sinus Arabicus*, dhem en gammal lärd man ifrån Ravenna vti

Italien lefwandes wid pass A. C. 700. intet mera brukar, vtan wårt Golfo, sedan Göterne infördt med sig en långan tiid det Götiska språket, och blandadt det med det Latinska, som der igenom blef förderfwat, och vpfödt så Italianskan. Dädan i det Latinska många Göteska ord influtne äro, såsom sees af Verelii Lexico och Prof: Lundii Företal till Wäst-GöthaLagen, och Herr Peringskiölds *vita Theodorici*, och än mera när jag kommer, Gud wil, till Göthernas senare vthtåg effter Christi tiid. Den Ravenniske mannen i sin första Book pag. 33. om Jordens och Hafwets beskrifning säger: 'Jag wil |154| wid Strandeena beskrifwa dhe fyra förnämsta Hafsens Golforar (Colforar), vpräknandes sedan dhet östre Golfve wid Alexandriam och Tyro, sedan Pontiska Golfve, Vetianiska Golfve, och Franckrikes Golfve.' Och pag: 274. 'Persianiska Golfve, och Arabiska Golfve', hwilcka han skrifwit med *C*, men andre med *G*, såsom i Janssonii, Sansons och Blaus Italianska Taflor synes, därest *Golfo di Venetia*, *Golfo di Taranto*, *Golfo di Eufemia* står, och där som denne Adriatiske wiken böijer sig i krok, hafwa dhe och brukadt wårt Götheska ord Bocken på Golfwe (*Bocca del Golfo*). Altså seer man här af, hwad genom Eddas 450 Golf förstås, nemligen dhe 450 Golf eller Inwikar och Hamnar, som äro kring hela Sweriges Rike, där inunder räknandes hela Norige, som Naturen giör med Swerige en hel Öö eller Nääs, och fordom i alla tider där vnder legat. Nu sätter fuller Edda 450 Golf, lika såsom ett wisst tahl, hwilcka vthrustade åtta-hundrad man tillika, att gå vth vhr hwar Hamn, dhet i senare tider, sedan Christendomen inkom, och större Skiepp och Farkoster äro i bruk komne, och det åhrliga vthtåg och siöröfweri är aflagdt, är mycket förminskadt och ändradt: så har man likwäl welat tillsee, om dhetta talet till Hamnar, Skiepp och Krigsfolck, skulle finnas igen. Hwad Hamnarna anlangar, så är dhen namnkunnigaste som heter Thebo och Theby, hwilcken löper på en sex Tyska mil upp vthur Hafwet in uti Upland, strax norr om Stockholm, som finnes på Burei och Janssons Finlands Tafla, men i Uplands Taflan af Kopparstickaren förgiäten till namnet, doch till Wiken bättre vthsatt. Dhenne Wiik och Hamn hafwer gifwit dem gamlom wid handen at kalla hela Sweriges öö Thebo, af orsak at de alle, som wille fara upp till Kungs-sätet Upsala, och det förnämsta af alla tolf Riken, Tiundaland, de kommo lättast vp där igenom; ty genom Stocksund (nu Stockholm) war swårt at komma för des starcka ström som hela Mälaren där vtgiuter, och så mycket mera fordom, när intet den södre strömmen vthgräfwen war, som skiedde sedan af S. Olof Kung i Norige, emädan allt watnet måste fara vth genom norre strömmen. Ifrån denna Hamn och Golf Thebo äro in till Tornö sextio fyra Portar, Inlopp och Hamnar, som hwar och en kan see af Blaus, Janssons, Burei, Holländernes, och särdeles

Giäddans nu uti Holland vthgångne Siökort. Ifrån Tornö till Nöteborg äro ett hundrade fäm Golf. Ifrån Thäbo in til Öresund äro fyratijo nijo: där ifrån till Göteborg tijo Golf: från |155| Götheborg till Tranöga i wästerhafwet, under 67 högds grad. äro 88 Golf; där ifrån till Porsanger under 71 högds grad. äro 33 Golf; där ifrån till Kemi flod i Granwiken, genom hwilcken wåra och Ryssarne än i dag fara vtur Granwiken, öfwer Rifel-stigen, in i Uhla flod, och så i Östersiön, där igenom de Argonauter fordom rest, (see Atl. T. I. c. XXVI.) så äro 62 Golf. Desse giöra tilsammans 411 Golf eller Hamnar: och fattas så 39 Golf. Om fordom flere warit brukelige, när man smärre Fahrkoster hade, kan man iust intet säija, eller om de som Land- och Siökorten giordt, intet hafwa wårdat de ringaste vpsättia. Elliest äro in vti Mälaren fyratijo siu Hamnar eller Golf, där Öfwerkungens flåtta till en stor dehl låg; men såsom hans vthlopp allt skiedt genom Söder-Telge, Stocksund och Täbo vth i Österhafwet, kan man intet dessa fyratijo siu Golf räkna för Portar, ibland dem som sträcka sig rundt om Sweriges öö och strander.

Nu wele wi tillsee om Swerige så mächtigt warit, att låta genom hwar Port, Golf eller Hamn, vthgå otta-hundrade Krigsmän tillika. När man fördubblar 800 med 450, blifwer det 360000 krigsmän. Af Plutarcho indragen i Atl. Tom. I. pag. 527 [= s. 330] hafwa wåre Kiempar warit 300000 förutan Qwinnor och Barn, som näst för Christi tiid foro in i Italien. Af Æliano i Atlant. Tom. II. p. 130 [s. 142] seer man, att wåre warit 2000000. Om man fördubblar alla gårdar i Swerige, Norige, Finland, som dhe nu räknas wid pass til 320000 byar med tolf män på hwar gård, som sees i Atl. Tom. I. pag. 268: [= s. 169] så giör dhet 3840000 man, en tridie dehl mehr än Ælianus hafwer, men effter Platonis berättelse och Cæsaris, att det woro 1060 Hundari, hållandes hwart Hundari 100 byar eller flera, effter wår gamla räkning, til 120, så blifwer det 127200 byar. Beräknar man dem med tolf på hwar By, blifwer det 1526400 och således en fierde dehl mindre än Ælianus hafwer. Går man till den Keiserliga Legaten Dexippum, som war bekant med wåra Schyter, så säger han pag. 3. att widh Aureliani tiid så kommo tre-hundrad-tusend Jettar eller Göther, att willia gå in i Italien, som intet woro blandade med något annat slags folk. Svidas, indragen i Atlant. Tom. III. pag. 312 [= s. 321], säger, att Götherna kommo med nijo hundrad Skiepp, wid Galieni tiid, på hwilcka woro 320000 män. Zozimus, som lefde (Atl. Tom. III. pag. 313 [= s. 322]) wid Theodosii tiid, han bekräftar Svidæ berättelse; allenast talet på Skieppen säger han warit 6000. Wil man gå till |156| denna tiden, så weet man, att Swerige vtan Norige, håller en krigsmacht till lands och siös, moth 80 och 90000 man, och dhen på det sättet, att tre byar giöra en krigsman. Nu om af hwar by skulle allenast en

man vtgå, så wore dhet 270000 man, och skulle Swerige lefwa effter den stat som fordom war, att Bonden intet af otta öres land vtgaf mera än sin Hufwudpenning, som nu kallas Mantals penningar, till afgudarnas offer, och honom beräknades hwart ottonde korn af hwar tunnas vthsäde, som giorde sextijo fyra tunnor, där af han till Konungens tienst skulle hålla tolf man, att åhrligen fara i siöröfweri, och på dem beräknas tre tunnor Säd i kåst, så lopp det tretijo sex tunnor, och det öfwriga, som war tiugu otta tunnor, war til deras Hustrurs och små Barns vnderhåld, och hwad han sedan wann i siöröfweri, dhet behöll han mästadelen, och hade tolf Hustrur att föda, see Atl: Tom. II p. 58 [= s. 71].

Ingen må vndra att tolf man skulle wara på hwar gård, när man ännu vpp i Dalarna, det Capiten De La Chapelle, som där vppe hafwer sitt Compagnie, nu på stunden mig berättade, att i Mora Sockn hålles ett hundrade-femtijo man, och att de äro tiugu, tretijo och fyratijo om en Soldat, som sittia på ett helgårds Hemman eller By. Här af kan man wäl tänckia, att Riket i fordom dagar warit otroligt mächtigt på Folck. Och när man nu öfwerlägger Platonis, Cæsaris, Dexippi, Svidæ och Zozimi ord, att Göternas manskap warit mot 270000 eller 300000 eller 320000, så stämmer det härligen tillhopa med de 450 Golf, som giöra 360000 man.

Nu wele wi wiisa huru många Skiepp hafwa gått tillika vthur hwar Hamn; nemligen när man delar 800 personer med 36 personer, emädan, såsom ock i Atl. Tom. III. p. 295, 308 [= s. 304, 317] wiist är, när tolf rodde på en tolf ådra båth, så skulle tolf hålla till skifftes Skiöllderna mot Fienden, och tolf skulle skiuta med Bågar, giörandes tretijo-sex personer och tw och tiugu Skiepp vtur hwar Hamn. Ty seer man att ett sådant Skiepp det kunde behöfwa, att gå vthur en Hamn wäl ledigt och fritt när de roo, en fyratijo eller femtijo alnars widd, och altså behöfde Porten eller Hamnen wara för tw och tiugu Skiepp 1100 alnar bred. Gå nu till alla Hamnar i Swerige |157| eller Portar, eller tag de förnämsta, såsom ingången wid Landsorth, ingången emillan Skansen och Dahlerön, eller å andra sidan Fogelön, ingången på bägge sidor om Waxholmen, ingången wid Furusunds-leden, Ålands leden, Norlands leden etc. och ingången wid Thebo, Tylegaren eller Tällie etc. så skal du då dem finna wid 1000 och 2000 alnar breda. Är således förklaradt huru man skal få igen de 450 Golf eller Portar, och huru stor hwarthera war, att 800 man skulle fara där igenom. Nu wele wi wiisa huru som de gamle hafwa rätteligen liknadt denna Sweriges Öö wid en Stad eller Thebo. Thebo är ihopsatt af twänne ord, The och Thä, en gata; Bo, By, är boning eller wåning, allom bekant, med hwilcket många ord äro ihopsatte, såsom Stadsbo, Landbo, Smedsbo, Norbo, Söderbo, Wästerbo, Österbo, Dalbo, Bergbo, Siöbo etc. betydandes

Thäbo det som många Gator och Thä hafwer. Om man nu wil allenast taga den 9 Gieddans Tafla eller Holländska Siökorten, och see på dhe stora Thän, Gator eller Inlopp, som gå till Stockholm, där igenom man in och vth seglar, så äro de allenast siu stycken, som äro 1. Landsort, för dem som komma från Pomern, Lübeck, och vthur wästerhafwet. 2. Dantzikergatan, från Dantzig och Prüssen. 3. Sandhamns gatan, för dem som komma från Refwel och Lifland. 4. Furusunds leden, som komma från Finland. 5. lilla Ålands leden, som komma från Åland. 6. Norlands leden, från hela Wästerbottn och 7. Täbogatan, som går vpp till Soltuna Härad, Friggesta Hundari, Waltuna härad, och Thäby sockn. Men när man åter åskådar ibland dessa siu stora inloppen alla de små Holmar på både sidor med deras inlopp från Holma till Holma, hwilka äro till talet ifrån Landsort i söder in till Lydö i norr på 15 Tyska mil 942 stycken med sina Thän eller Gator, så kan man intet likare afmåla en Stad, som först hafwer sina hufwudgator, och emillan dem alla husen, i hwilckas ställe här silefwe Holmarne sig ansee låta, och sedan alle små inlopp emillan Holmarna, afmåla alla små gator i en Stad, som sträcka sig emillan hufwudgatorna. Detta wisar sig så mycket artigare om Winteren, när hela Skiähren frusen är, och alle Bönder kiöra med slädar från den ena Holmen till den andra, så seer dhet vth i sniön, hwilcken Isen täcker, såsom andre gator, hwilka i en Stad opkiörde äro. Denna Sweriges öös flere heders namn finnas vti de twå Eddas Gåtor, såsom i den 19 Gåtans kallas hon Thors eller Thoroasathors säte, som war Atins eller Odens saal. I den 35 mythol. |158| kallas hon Odens säte; sedan kallas hon Trudwånger, ihopsatt af Thrudde (*Druida*) en Herre och Förste för lagar och rätter, som war ock alla Kungars och Guds den högstes ähretyttel (see Atl. Tom. I. p. 569, 731, 808 [= s. 356, 458) 508] och wåningar, dhär dhe alle bodde, och således är Thrudwånger så mycket som alla Gudars och Konungars säte, instämmandes med det som i Atl. Tom. I pag. 462 [= s. 289] och mång annorstädes wiist är. Thors Hollimbos (*Olympus*) namn gifwer Edda Belskermer, ihopsatt af Bel, som är Baldurs (*Apollinis*) namn, som sees i Atl. Tom. I. hela dhet 34 Capitlet. Dädan Sweriges Rike kalladt Baldeia, och Östersiön Baltiske siön (*mare Balticum*) och bägge Sunden, det större och mindre Belt etc. sedan af ordet Skierm, dhet är en mur eller wall, som kan beskiärma deras Kung och rike. Än liknar han det wid en Saal, hwilket namn betyder de saligas och heliga Gudars och Konungars hus och hem, och det som är på pelarer bygdt och helt öppet, som sees af Atl. Tom. I. p. 241, 413 [= s. 153, 258] och således instämmer i liknelse ordet med Thebo, som hafwer 450 stora yppningar. Att i gåtan förmäles som denna stora Saal wore med menniskio händer bygd, som är omöijeligit, dhet instämmer

med Platonis ord Atlant. Tom. I. pag. 160 [= s. 102] indragne, att Necken eller Neptun han lät grafwa med menniskio händer alla dessa oändeliga Skiärar, det han håller otroligit, och med det Edda i sin gåta i samma rum indragen förmäler att Gefiona (*Minerva*) hade med fyra Oxar, som drog en plog, detta förrättadt. Denne Gefjona hon war Minerva, Neckens dotter, i anseende till det hon war en krigs Gudinna till lands och siös, så wäl som fadren Necken, fast hon till detta embete war på en allmän Riksdag vthwald af Thor, der igenom hon sades wara född af hans hufwud och hans dotter, see Atl. Tom. III. p. 672, 674 [= s. 662, 664], där jag förgiätet hafwer indraga denna Eddas Gåta och förklara, att Gefiona hon war *Minerva*, *Sigga*, *Diana*, som sees af Troiomanna Saga och Verelii Lexicon i ordet Gefiona. Walehall kallar och Edda Thors och Odens säte, hwilcket intet är emot Thebos namn: ty uti Walehalls eller Waletunas Härad ligger Thebo sockn, och Theby stora by. Wale är Odens eller Bluters namn, see Atl. Tom. I. cap. 31, och Håll (*aula*, *Olympus*) och Tuna (*pagus*, *civitas Regia*) och är ens säte.

Man wil nu tillsee om man kan förlika wår Eddam och Homerum, emädan dhe E-|159|gyptiers *Thebæ* kan omöieligen warit så stort som Homerus det beskrifwer, som af de Lärdas omdömen näst tilförende indragne, sees kan, och åter är dhes beskrifwelse för liten mot Eddas och hela Sweriges öö, som hon än i dag finnes wara. Jag fruchtar före att Homerus är bedragen af ordet *Ægyptus*, eller ock att han rätteligen förstått genom ordet *Ægyptus* den person, som med sin broder *Danao* intog Egypten, och gaf det först det namnet, hwilken war *Beli* eller *Balzephon*, det är den norske Bals eller *Apollinis* son, see Tab: Chronol. p. 21 [= s. 18] under *E*, och war den femte ifrån Jonachor den stora Jätten, som i de första stora vthtågen med sin dotter Isia for vth, och satte sig i Canaans land och Egyptens; och altså wil förstå genom Egypten sielfwa personen med sitt första fädernes vhrsprung Thebo, hwar ifrån han kommen är. Och betyder Äkipper en herre och kiempare, som råder öfwer öar, eller Ägipter en som hafwer bundet sig att boo på öar. Eller om uti Homero är fehl kommet af skrifwarens hand, emädan Dionysius hafwer *Ogygiæ Thebæ*, och således snart händt, att för *Ogygiæ* är satt *Ægyptiæ*. Att *Ogygia* är Swerige, är så fast och klart af alla Himmelens och Jordennes landsorter, och Hafswikars teckn wiist, som dhet nogsamt utan ringaste twikan af Homero, Plutarcho etc. beskrifwit i Atlant. Tom. I. cap. 8. Men huru wil man förlika Homerum och Eddam i det målet, att Homerus sätter Thebo haft hundrade Portar, där Edda sätter fyra hundrad femtijo, och där Homerus sätter twhundrade gått genom hwar port, sätter Edda otta hundrad. Jo detta låter sig lätteligen giöra, ty när man betäncker att Upsala Kungen hade de tre riken, Tiohunda, Ottunda

och Fierdunda, som lågo honom närmast att hafwa sin Flotta i beredskap, som bestod af ett tusend Skiepp, men efter wårt stora tusend räknande, 1200, som sees af Atl. Tom. III. p. 317 [= s. 326], och den församlades wid Thebowiken, och emillan dhe stora öarna Lydinge-öna och Ingve-öna (*Lydorum & Ingævonum insulas*) som ligger strax vtom Stockholm, och Thebo, så woro Upsala Kungshamnar allenast till en fierdedel mot hela rikets hamnar. Ty såsom de tre Riken giöra en fierdedel mot tolf Riken, så är ock Thebos effter Homeri och wår räkning hundrade hamnar moth Rikets fyra-hundrade-femtijo hamnar af Edda nämnde, en fierdedel. Sedan det Homerus säger, att allenast twhundrad gingo genom hwar Port eller Hamn, är ock förståendes allenast om Vpsala Kun|160|gens åhrliga vthtåg att fara i siöröfweri, och icke om hela Rikets vthtåg att underkasta sig hela Riken och Länder. Ty fördubbla 100 portar med 200 man, så blifwer det 20000. och där man delar 1200 Skiepp, som Upsala Kungen höllt, med 100 Portar, så kommer det tolf Skiepp att gå af hwar Port eller Hamn, och gifwer man hwart skiepp, som först war i bruk, tolf Båtsmän, twänne Styrman framman, och twänne bak, som wåre fordom brukadt, och en Höfwidsman, så löper det 20400 man, och träffar så på 400 man ihopa med Homeri sägn. Jämför det med dhet jag om wåras åhrliga vthtåg Atl. Tom. III. pag. 308 [= s. 317], där som på hwart Skiepp räknas tolf Båtsmän, en Styrman framman och en bak, så wardt vttåget skiedt med 18000 män. Men när man lägger en Styrman till på hwart styre, för all händelse om en blefwo siuk eller slagen, så kommer räkningen ihop. Mehra om allt dhetta läses i samma rum alt in till paginam 325 [= s. 334], som lärer giöra Läsaren ett godt nöie. Om hela Riksens Flotta att hon bestod af tretusend Skiepp, dhem Homerus kallar tretusend Skiut, Hesiodus och Apollodorus Atheniensis tre tusend Ökior, och Lill. Gyraldus af de gamla, tre tusend Siögudinnor, som sees af Atl. Tom. I. pag. 793, 804 [= s. 498, 505]. Tom. III. pag. 273, 307 [= s. 282, 316], och när i förstonne Riket war skiftadt i tijo delar, hade hwar del trehundrad Skiepp, som giör tillsammans tretusend, men sedan som Niords twänne sönner tillkommo, så blev Flottan till 3600. I Saxone lib. 5. cap. 23. där han talar om Frodes (*Saturni*) Flotta, den Ericha (*Arioch* eller *Hercul*) förde, att dhen war 30000 Skiepp, tror jag att ett o är förmycket inkommet, och bör stå tre-tusend, och det stämmer in moth Hesiodi, Apollodori, Homeri och wåras berättelse under dhen tiden som Frode regerade, hwilcken Saxo hafwer tilskrifwit en Dansk Konung wid samma namn moth Christi tiid, hwilcket fåfängt är, som wiist är Atl. Tom. II. p. 361, 366 [= s. 371, 376]. III. pag. 74, 126, 390 [= s. 85, 136, 396].

Elliest dhet Homerus säger att dhe farit vth med tw hundrad hästar och wag-

nar genom hwar Port, är förståendes om Skieppen; ty Wagnar äro Skieppen hos Skalderna, och Hästarna äro Seglen, och Repen äro Betzlen. see Atl. Tom. II. pag. 583 [= s. 597].

Såsom wi nu wiist hwar det rätta Thebo är, ifrån hwilcket Kung Mannen vthgått, och vpbygdt sig till åminnelse det andra Thebos och Menby i Egypten, där om |161| rätt nu widare talas skal, så wil jag först åter komma tilbaka, och wiisa af hans slächtregister i Egypten, indraget här pag. 145 [= s. 133]. Huru dhen widare jämnförd moth Sems slächtregister skal bekräffta hans födelses tiid mot 1850 och de 200 eller 300 där på följande, under hwilcka hans lifstid warit; Ifrån Mannen till Venephes äro fyra leder, och till Usaphedus fem leder. Ifrån Nahor till Isak äro fyra leder, och till Jacob fem leder. Under Venephes tiid skrifwes, som sees i Manethone och Marshamo (Tab. Chron. I. Atlant. Tom. I.) att dhet war en skräckelig dyr tid i Egypten. Om den samma berätter ock den Helga Skrifft, så att Jacob med alla sina barn måste fly tiit, att genom sin son Joseph niuta bröd. Semempsis war dhen siunde ifrån Mannen, och Bienaches den ottonde. Cathe och Amram Mosis fader och farfar woro den siunde och ottonde från Nahor. Under deras tiid förmäles warit en ohörlig Pestilentia och siukdom i Egypten. Den samma berättes i dhen Helga Skrifft warit uti Mosis tiid. Här skillier fuller tiden på en led, angående denna siukdomen, men det är intet vnder; doch faller strax i nästkommande led särdeles händelser tilsamman. Bocchus är den nijonde ifrån Mannen, och äfwen så Moses den nijonde ifrån Nahor. Uti Bocchi tiid förmäles att dräffelig många hafwa af Jordennes öppning blifwit vpswälgde: äfwen så förmäles i den Helga Skrift, att Chorach, Datan och Abiram med hela sitt anhang vpswälgdes af Jorden. Cæachos är den tijonde ifrån Mannen: under hans tiid berättes att Apis eller Kalfwen dyrkades. Äfwen så i Aminadabs tiid wiisar den Helga Skrifft, att Judarna dyrckade Kalfwen i öcknen. Är således en ofehlbar grund genom de twänne slächters jämnförande, och hwad under deras tiider skiedt är, om wår Kung Mannens tiid.

6. Nu wil man komma och tillsee af hwad orsak denna Kongen Mannen vtgick med sådan stor myckenhet af folck. Dionysius Halicarnasseus i sin första book pag. 16. där han talar om dhe Tyrrheners ankomst i Italien talar således: 'De som willia att dhe Tyrrhener äro främmande komne in i Italien, berätta att deras Hertog hafwer warit Tyr, och af honom äro de folcken han med sig förde kallade Tyrrhener, och honom warit af de Lyder, ifrån det landet som fordom kallades Manöna, en af de gamlaste fäder, och i den femte leden från Jofur. Af Jofur (Tysse) och Jorden säija dhe Masven (Mannen, Mansven) wara födder, deras första Konung. Dennas och Calleroes Ogeans

dotters son war Gaute (Cotis). Denna Goti gofwo dhe till hustru Halin Thrasyls dotter, som war Gogins son. Hwilcken Gote hade twänne |162| sönner, Asin och Atin. Af Atin och Kaluteja Gotis dotter föddes Lyde och Tyrrhe. Lyde blef hemma och tog mot Fadrens regemente, men Thyr giorde vttåg, och intog en dehl af Italien, och gaf sitt medföllie namn af sig. Men af Herodoto skrifwes, att Atin Massvens son war en Tyrrhener; och att detta vthtåget till Italien war icke för lust skuld giordt. Ty den tiden Atin regerade wardt en skräckelig dyr tid på fordenskap uti Mannöna. Allt folcket i landet som högt älskade sitt fädernesland, de uptänckte allahanda råd och konster moth detta älende, ätandes litet den ena dagen, och på den andra dagen swulto dhe alldeles. Men när denne swårheten drog längre och längre uth, skifftades folcket i twänne delar, och kastade lott, som så föll, att den ena skulle giöra vttåg, och den andra sittia qwar i landet. Och när det kom till de 2 Atins sönner, att den ena wille wara wid den hopen, den andra wid dhen andra, kastades åter lått, och föll låtten lyckelig för Lyde, att han blef hemma, men den andra delen tog penningar, och for till de Umbrer, åth wästersidan i Italien'.

Herodotus lib. 4. cap. 45. pag. 239. säger, 'att Lydi de willia Asiam wara nämd af Asin Gothys son, som war Manni son, och intet af Fromaders hustru Asa.' Om Atis vthtåg skrifwer han således lib. I. c. 94. p. 40. 'Uthi Atins tiid Kung Mannens sons, wardt en skräckelig dyr tiid uti hela Lydia, den de genom arbetande en tiid fördrefwo, men när hungeren än mera tilltog, tänckte de på allehanda råd, williandes dhen fördrifwa genom allahanda lekar, så att de den ena dagen brukade att leka och spela, den andra att något äta. Och på detta sättet höllo de sig uti 18 åhr. Men som hungeren intet wände igen, utan blef större och större, då skifftade Kungen allt sitt Lyde i twänne delar, den ena delen skulle blifwa hemma, och den andra sökia annat boställe. Dem som hemma blefwo wille Kungen regera, men dem som skulle färdas vth satte han till Hertog sin son Tyrre. Dessa när de drogo från Lydien, kommo de till Smyrna, och när de där hade byggt sig Skiepp och sig föresedt med fordenskap, foro dhe åthskilliga Land och Folck förbi, till thes dhe kommo till de Umbrer, hwarest de sig Städer bygde, och låto sig af sin Hertogs namn kalla Tyrrhener.' Om detta vttåg talar Strabo således l. 5. p. 219. 'De Tyrrhener som af de Romarer kallas Etruscer och Tuscer, om dem berätta de Greker, att af Tyre Atis son, som förde tiit en hoop Folck, äro dhe så nämde. Den tiden när Atin för stor hunger och misswäxt, som war född af Hercul och Omphale, behöllt genom lott kastande den ena sonen Lyde hoos sig, och den andra sonen Tyre uthsändes med större delen af Folcket att sökia sig annat land, hwilcken när han kom till Italien, kallade han landet effter sig Tyrrheniam, och byggde sig

där tolf Städer, och satte öfwer dem en Konung, benämd ThorKongen, hwar af Staden sedan fick heta Tharkynia.'

Än ett rum wil jag indraga af Prisco som war legat ifrån dhe Romarer och förde stora |163| skiäncker af gull och silfwer till wåra Schyters Konung Atila, hwilcken och weet tala om detta stora vthtåget af wåra Schyter giordt för stor hunger skull, ehuru han synes föra det till senare tiider, men när man rätt seer till, så kan man finna att denne berättelsen skiedde af en Romare, som intet wiste angifwa iust tiden för Prisco, så talar han p. 120. 'Ingen Konung af dem som regeradt hafwa i Schytien eller annorstädes, hawer så stora och mächtiga ting bedrifwit inom en så kort tiid, som denna (Atila). Han intog hela Schytiska Riket, och in till de öar som liggia i wästerhafwet, ja så att han giorde ock de Romarer sig skattskyldiga. Men war ey eller där med till freds, utan hade hug och sinne att större ting vthrätta, och sitt Rikes rår och rör uthsträckia, och gå med sin macht på dhe Perser. Då frågade en af wårt medföllie, hwad wäg han skulle kunna fara af Schytien in i Persien? Romulus han swarade, det är intet så lång wäg emillan de Schyter och Meder, ey eller är Hunerna dhenne wägen obekant, ty i fordom tiid, när hungeren där skräckeligen öfwergick landet, när dhe Romare då förde krig, men ingalunda torde wåga sig moth dhem i strid, så foro de in i de Meders land alt in till Basic och Coursic. Intet mycket långt ther effter, när många Konungar och Furstar blefwo af dhessa Schytiska Konungar vhrsprungne, regerandes öfwer mycket Folck, som giorde dessa vthtåg, så begynte de Romare att draga sig tillhopa att giöra mothstånd. Dessa (nemligen Schyterna) de hafwa berättadt sig först giordt sin resa och vthtåg genom ett öde land (Ryssland) och sedan faret öfwer ett träsk, som Romulus mente wara dhet Mœotiska Träsket, och sedan uti femton dygn farit öfwer några berg, (Caucasus i Armenia) och så kommit i Meden.'

Alla dhessas berättelser äro fuller i något åthskilde, men intet så, att icke en kan klarligen see dhet wara allt en, när man dhem jämnförer med wåras af Messenio, Olao Magno och andra indragne skrifter i Atl. T. I. p. 785. [= s. 493] och widlyftigare uti Tom. II. p. 205 [= s. 218]. Altså wele wi i korthet igenom löpa det som af något wärde är i åtskilnan, och låta sedan see hwad för en dräffelig tilsammanstämning det är i tiderna och sielfwa händelsen till vttåget.

Först hwad Mannen anlangar, fast han af Halicarnasseo kallas *Masvei*, så tillstår han sielf att Herodotus kallar honom *Menam*, eller som andre skrifwa, och Herodotus sielf, *Mannum*, och är den samme som jag här p. 132 til 145 [= s. 121—133] wiist andra kalla *Minoem*, *Menim*, Minnur etc. och är dhet märckeligit att Dionysius kallar honom *Masvei*, effter de Tuscers och Tyrrhe-

ners art, som woro hans afkomne och medföllie in uti Italien. Hwilcket bekräftar det han fört talar, att han war Jofurs son. Hoos wåra så war Wei Jofurs namn, see Atl. Tom. I. p. 200, 719 och 785 [= s. 128, 451, 494]. Tom. III. p. 485, 486 [= s. 487 f.] och således är *Masvei* så mycket som |164| Man Weis son. Tacitus han säger honom 'Mannen wara Tysses son, som war af Jorden född', men Dionysius säger Mannens moder wara Jorden. Atl. Tom. I. pag 607 [= s. 381] och här pag 132 [= s. 121], uti hwilcket de något äro skiljachtige; men om de gå till wårt språk och tillsee ordet Freia (*Rhea*) så war dhet Jordens namn, emädan hon gifwer allt fröö ifrån sig, och af henne Menniskian med alla diur, Foglar, Fiskar, Örter och Trän sitt vhrsprung hafwa, så hafwa ock alle Hustrur fått det namnet att kallas Freja, see Verelii Lexicon och WästGöthaLagen och altsåledes heet både Jofurs eller Tysses moder Freja, så wäl som Mannens moder. Att Jofur war wåra Schyters fader, är nogsamt wiist af Herodoto och andra Atl. T. III. pag. 156 [= s. 167]. Af Servio till Virgilium x. Æneid. v. 198. seer man att han bekiänner, 'det de Hetruscer (Tyrrhener) effter sit språk kalla Tysse (Ditem) Mantum fadren, af hwilcken staden Mantua fått sitt nam'. Si här borde Servius sagdt, att Tysse war Mannens fader, och är här skrifwit *Mantus* med *t*, som wåra somlige skrifwa med *d*. *Mantua* bör skrifwas Man-tuna, det är Mannens stad. Uti Jofurs slächtregister Atl. Tom. I. pag. 200 [= s. 128] af Edda och Langfedga taal indragne, nämnes intet Mannen, utan där vpräknas Atins (Neptuni) tijo sönner, och af dem en benämd Niord, som hade en son benämd Ingve. Tacitus säger att Ingve war Mannens son. Hwilket nogsamt gifwer tilkiänna, att Niord bekommet till Kunglig tyttel att kallas Man. Och dädan alle än i dag här i Swerige af de främmande kallade *Normanni*, see Hermoldum, Ad: Bremensem, och alla dhe många Lärdas skrifter tryckta i *Normannorum historia*. Och det swarar moth Eddas gåta, att Jofur (Vej) Atin (Vili) och Pluto (Vale) giorde honom till Man eller Kung, och sades så hafwa tre fahrar. Det är wiist i Atl. T. III. p. 468 [= s. 470] att desse tre heders namnen gofwos hwar och en Konung när han wiiste sig wara en god Domare, Krigsman, och öfwerste Präst. Detta stämmer och in med Ynglinga-Saga och Snorro, att när alla Gudarna eller dhe andre Atins sönner döde woro, så war Niord behållen och tog mot regementet. Denne Mannen kallades ock den äldsta Phrygiers Kung mächtig och from, utaf hwilckens namn de Phryger hafwa ett ordspråk att kalla alla stora och underliga giärningar *Manica*, som sees af Rhod. 21. 7. indragen af Car: Steph. i ordet *Manis*. Intet barn i Swerige är som icke weet att alla stora bedrifter kallas Manliga och Manlika; och dädan dhe |165| stora tytlar: en Guds Man, såsom Moses, David; en Kungs-

Man, en Läns-Man, en Råde-Man etc. see mera Atl. Tom. I. p. 545, 549 [= s. 341, 343].

Dhenna Phrygia är wårt Swerige, som wiist är i Atlant. Tom. II. pag. 384, 385, 389. 413, 528 [= s. 394 f., 399, 425, 538], af hwilcken Phrygia uti Asia fick sitt namn, när Dardanus som war af Jofurs slächte, med wåra Män eller Lyder där sig nedersatte, som strax widare skal wiisas. Och är denna Mannen eller Minur den samma, som här i Swerige wid vårt Ida Berg, som oändeligit Jern och Koppar bär, och 'först genom Skogselden, som den smälte, flöt och lät sig see, lärde smälta och smida', som Seneca Ep. 19 talar; och for sedan till Berget Ida i Creta, att dem samma konst lära, som Ephorus säger: 'Med Minnur (Manno) kommo de Phryger till Cretam.' Och altså war intet Minnur en Cretisk man, utan wår Konung här ytterst i Norden hoos Helsingarna, som wiist är, och märkeligen bekräfftas af Euseb: Præp: Evang. lib. V. pag. 209. 'Dhet må man säkert wetta, att wid den tiden Minnur (Mannen) han rådde öfwer hela Hafwet, och hade en skräckelig macht, så dyrkades han af hela Grekeland, effter han war en som älskade lag och rätt, och dherföre kallades af Homero Jofurs stallbroder, och war hoos Helsingarna (de som boo såsom under jorden) för den högsta och bästa Domare afhållen.'

Att wid wårt Ida Berg fans i äldsta tider och än finnes otalig Malm af Bly, Ten, Jern, Koppar och Silwer, är wiist i Atl. Tom. I. pag. 794, 801 [= s. 499, 503]. Tom. III. pag. 382, 384 [= s. 389, 391] och att dhet war dhet rätta Ida som Solen om Sommaren vplyste hela natten, och med wåra som hafwa giordt vthtåg till Phrygiam i Asien och Creta, äro deras Berg kallade Ida, som är ett Schytiskt ord, som wiist är i Atl. Tom. I. pag. 797 [= s. 501] och där af är kommet att genom många sådana namn som äro gifne Land, Städer, Byar, Berg, Siöar på andra orter vtom lands, hafwa dhe gamla tilskrifwit dhem dhe giärningar, händelser, Kungar, Folck, Metaller, Trän och Örter som där intet funnos. Såsom klarligen wiist är, att Solen intet skiner på Ida Berg om midnatten, hwarcken i Asia, Phrygia eller Creta, icke eller finnas där desse metaller, icke eller Idon eller Hallon, icke eller dyrkades Freja på Cretas Berg Ida, utan här.|166| Ty hafwer den största ibland de lärda gamla Geographis Strabo sielf bekiännt lib. 10. p. 472. utaf Scepsio: 'Uti Creta hafwer Freia intet dyrckatz, eij eller dhes dyrckan warit mothtagen, utan uti Phrygia och Troja, dhe som annat säija, de hafwa det updichtadt, och eij som en sann Saga (historia) skrifwit, bedragne af åthskilliga rums och orters namn, som uti bägge landskapen finnas.'

Äfwen så är dhet ock tillgånget med dessa landskaps namn *Mæneia*, *Phrygia*, *Lybia*, *Lydia*, *Mysia*, *Dardania* etc. äro wåra landskapers namn i Swerige,

och äro ideliga Schytiska eller Göthiska ord, dem wåra i sina vthtåg först gofwo åth de landskaper uti den mindre Thracia, där en del sig nedersatte, och sedan när de foro öfwer uti Asien, åth andra rum och Städer. Såsom nu skiedt är med den Konungen Manno, som war wåra Mäns, Germäns, Wermäns, Hels och Helsingars Kung, af hwilcken hela Swerige blef kalladt Manheim, Mänöia, Mentuna, och hans underhafwande Män och Germän och Wermän, och dess utan hela Riket kalladt Thracia, see Atlant. Tom. II. pag. 564 [= s. 578]. Tom. III. pag. 210, 258 [= s. 222, 268]. Phrygia Atl. Tom. II. uti näst före indragne pagina. Lybia Atl. Tom. II. p. 85, 139 [= s. 97, 152]. Tom. III. pag. 409, 501, 658 [= s. 414, 503, 649]. Troigau Atl. Tom. II. p. 421 [= s. 432]. Ty skrifwer ock rätteligen Diodorus Siculus af Lillio Gyraldo Syntagm. 4. pag. 122 indragen: 'att de Phrygier och Lybyer (Lydier) tilstå, att deras gamla Kung hetat Mannen (Meonem).' Icke allenast wåras här i riket Phrygiers, Lybiers och Lydiers Kung, utan ock deras som sig nedersatte i Asien, så ock dhe Lybiers som sig nedersatte uthi och widh Egypten. Ty såsom Jofur Schyternas fader och Kung Mannens fader han hade giordt vttåg till Italien, Cretam, Thracien, Asien, Africam, och kallades nästan hela werldennes Kung, så hafwer och denne hans son Mannen för sina stora vthtåg, som nästan skiedde wid samma tiid, föga mindre ähretyttel bekommit, effter han for in i Asien, Egypten och Italien. Huru iag af de gamlas skriffter wiist, att denne Mannens fader Jofur kallader Thor och Tarill, Hedningarnas och Schyternas Konung, han hade uti Abrahams tiid warit med Erik (Ariok) wåra Schyters och Hieltars eller Hedningars Konung, som satte sig wid Euxiniska Bottn, och slagits med de andra Konungarna uti Canaan, kan sees här fram före pag. 53, 60, 70, 85 [= s. 49, 55, 65, 78]. Detta bewittnar mycket klart en af de gamla Cananeer eller Judar, benämd Symmachus, som lefde Ann. Chr. 300, det mig Cl. Ol: Celsius berättade, som honom igenom läsit, hwilcken war en Samaritan, uti hwilcken stad åtskillige bodde af Schyter, Göther, Greker, As-|167|syrier och Judar, att Erich war Schyternas Kung.

Jag kommer tilbaka att wiisa hwadan Swerige är kalladt *Lydia*, som är till bemärkelsen nästan lika med *Lybia*, bägge orden ihopsatte af Lyd, det är Folck, och By, är ett hem och säte. Dädan Lydeby, Lyby, Folcks land, see Atl: Tom. I. pag. 352 [= s. 222]. Men *Lydeia* af Lyd (Folck) och Eja, en Öö och Holma. Och såsom namnet Man tages, som ofta wiist är, för Gudars, Konungars, Herrars och Manlikas namn, som sees af Apostla giärningar 17 Cap. 3. v. 'Ty han (Gud) hafwer satt en dag före, på hwilken han skal döma jordennes krets med rättfärdighet, genom den Man (Christum), i hwilcken han thet beslutit hafwer.' Talas det om flera så säger man Män och Män-

nerna, såsom i samma book 2 Cap. 14 och 22 v. 'I Judiske Män; I Män af Israel.' Altså tages Lyd, Lydur, Lyderni gemenligen för gemena man, see Verelii Lexicon pag. 159, 163. Dädan Lydskyldar eller Lidskyldur, vndersåte: Lids-män krigsmän, artigt ihopsatt af ordet Lyd, som är en vndersåte, och Män, såsom dhe där genom Manlighet i krig wilia förskaffa sig den tyttel att wara Män, såsom Lidmanlegar, manhaftig och stridbar Soldat. Lidstämma, krigsfolckets stämmande till wisst rum. Lidskilt skip, Skiepp som behöfwer många Båtsmän. Lydvarnar män, Hervara Sag. C. 4 folckets höfdingar. Si, här tages nu Män för Hertog och Anförare. Flera sådana märckeliga ord af Lidi och Lyd see Verelii Lexicon. Ty hafwer och Edda p. 360. rätteligen sagdt: 'Lydur heiter landzfolck', det är, dhe kallas rätteligen Lydur som sittia hemma och bruka landet. Så finnas otaliga många orter i Swerige af Lyd nämde, af hwilcka man allenast några indraga wil, såsom Lydsange i Lillkyrkia i Närke. Lyde-skiär i Askers-häradt och Sockn. Lydby i Öfwergaren och Upland. Lydby i Yttergaren. Lydwiken i Turinge. Lydhåker i Sotholm och Sörmanland. Lyd-inge i Skadari. Lyd-by i Täby. Lydby i Rydh. Lyd-enge uti Unin[ge]. Lyd-öön uti Wäth-öö. Lyda-torp i Kijl i Sörmanland. Lyd-by i Biörcke-wik. Lyda i Nykyrkian. Lyds-torp i Bärbo. Lydi-sockn i Rhodanes-härad. Lyd-goby i Lydgo sockn. Lydia i Sätersta. Lyda i Wingåker. Lydia i Juletta. Lyd-sätter i Hyltinge. Lyd-öckna i Dunkers sockn. Sör-Lyda i Fleen sockn. Lydia i Muncketorp och Wästmanland. Lydsbärga där sammastädes. Lyden i Orsa. Lyden i Älfwedalen. Lydinge i Österunda. Lydi i Ullånger. Lyde-Tingslag i Jämtland. Lyden i Orre sockn. Lyda i Biuråker. Desse alle |168| äro icke hundrade delen af alla de som i Swerige finnas med namnet Lydi. Men den förnämsta är den stora öö, som heter Lydeia (*Lydia*) och Lydingeöen (*Lydorum insula*), hwilcken ligger närmast in till Stocksund (nu Stockholm) och uti ingången för Thebo, och är en mil lång och bred, hafwandes i söder om sig Ingve-öna, som är tre mil lång och en mil bred, och framföre i öster Wermands-öön, Wermdön, som ock är tre mil lång och en bred, alla under $59\frac{1}{3}$ högds graden, ocd 33 middagslinien. Hafwandes denne Lydön sitt namn där af, att allt Lyde war där stämdt till Lydestämman att mönstra och uthwällia hwilcka skulle fara i vthtåg eller blifwa hemma, ty alle Hamnar som äro 47 stycken i Mälaren dhe hafwa ingen annan wäg och närmare än genom Stocksund och Thäbowiken. Alle ifrån södre Rodsläne, som är ÖstGötland, Sörmanland och Skåne, de kommo diit genom Landsorts leden, och alle ifrån norre Rodsläne, såsom Helsingland och Norrebottn, genom Furusund. Och som dhet än i dag skier, så wetta alle Frantzoser, Engeländarer, Hålländarer,

Tyskar, Danske, Lifländarer och Ryssar, att ingen kan komma till Stockholm, utan han måste fara först Wermandön förbi, hwilcken hafwer sit namn af Wer-männen, det är den som skulle hålla wärn och wakt för landet, och bränna sina Witar där någon fiende kommo; äfwen som Wermanland wid WästerGötland kallas af Wärmän, för det där woro wärn och wakt för Norrbaggarna. Ty kallas än i dag den befästade Holmen som ligger för norre udden på Wermands-öö, Wakes- eller Waksholmen, för des wakt att hålla och tilsee att ingen fiende må inslippa. Äfwen som Waktsala, som hafwer warit wakt för gamla Upsala, och hållit sina Witar wid Wittuls ängen, där den gamla wägen löper förbi genom Rasbo ifrån Hafwet. Och Wårdsättra för de Wårdar och Witar där hållits, att kunna see ända åth Skobolandet öfwer hela Ekolen om någon fiende den wägen komma skulle.

Sedan när de draga Wermandsöö förbi, skola alle fara emillan Lyding-öö och Ingve-öna, som hafwer sitt namn af Ingve Mannens son, och dhen stora Kungliga slägten Ynglingarna, see Atl. Tom. I. pag. 481, 483, 637 [= s. 302 f., 399], och af denna Ingveöna äro Taciti *Ingveones* kallade. Och hafwer ingen artigare ort kunnat finnas i Swerige att tilsammankalla hela Rikets Flotta, som och in till denna tiid hela Rikets krigsflåtta legat, men nu flyttad till Carlskrona. |169|

Mänöna (*Meonia*) *Manni insula* är ock Swerige kalladt, som är allt ett med Manheim, hwilcket är skiftadt sedan i Sör-manland, Wäst-manland, Nor-manland, Eist-manland, Wer-manland, Marke-män, som äro stora Landskaper och Riken. Men des utan att låta see att det är ett infördt Schytiskt ord, wele wi indraga en hop byar och orter af ordet Man och Männer nämde, såsom först alle all-männings Skogar i riket, där alle Bönder som där rundt om legat, haft låf att hugga till bygnad och wed, wärke, såsom Bälings ällmänning, Harbo allmänning, Ulleråkers allmänning, Atlandas allmänning, Rasbo allmänning etc. som allenast i Uppland vpräknas, förutan oändeliga i alla de andra tolf Riken. Äfwen så allmän Riksdag, när af alla Land och Hundari en eller twänne till ringesta skulle komma till Allheriars Ting. Al-Manna vttåg, när en Man af hwar By skulle komma till de största vthtågen. Där af äro wåre Fäder, när de giorde ett All-Männa vthtåg in i Tyskland, att hielpa sina Barnabarn och afkomne mot de Romarer, kallade *AlleManni*, som dem de Frantzoser än i dag nämna. Uti Opläne finnes Mannehammer på Ågerö. Mans-wiik i Turinge. Mansättra på Ingvaöna Menninge i Rasbo. Bers-Manbo i Biörkewiik. Minning-garen i Nicla sockn: Maderlösa i Madelösa sockn. Mansdierf i Pitheå sockn: File-Mansboda i Fällingsbro. Ar-Menneby i Hundekulla. Manne-kulla i

Skytunge. Manby, Mansta, Manne-garen, Man-hem, Man-tuna, Mantorp, Mannerid, Mannebyle, alle i Småland. Och äro desse intet hundrade delen mot dem elliest i Swerige finnas, några sees ock i Atl. Tom. I. pag. 461 [= s. 289]. Huru åthskilligt dhe fremmande Lärda nämna wårt Manheim eller Mannö, sees af Tacito, som hafwer *Mannimi*, see här p. 126 [= s. 115]. Julius Honorius hafwer p. 13. *Manni* ibland wåra Swea Herolar och Göthar. Æthicus har pag. 45. *Mannianos*.

Såsom nu dhe gamle wåre Fäder hafwa trodt, att här i Norden war icke allenast werlden skapad, och det inbilladt de Grekiska och Latinska Skribenter, Atl. T. II. p. 455 til 475 [= s. 467—486], utan och att alle Menniskiors siälar komma hiit tilbaka i Norden effter deras död, see Atl. Tom. II. pag. 375, 379 [= s. 385, 389]. Tom. III. p. 367 [= s. 376]. Derföre och Tacitus indragen i Atl. T. I. p. 598, 600, 608 [= s. 374, 376, 381] säger, 'att här trodde de deras Folcks första begynnelse och uhrsprung, och här regerade dheras Gud, och alle andre woro dem undergivne och underdånige'. Ty giordes dhenne Mannen icke allenast till Kung ofwan Jorden här i Norden, utan och |170| under och in uti Jorden, som sees af Lycophrone, Arnobio och andra indragne i Atl. Tom. II. p. 39, 370, 593 [= s. 53, 380, 607]. Tom. III. p. 400, 401 [= s. 406 f.], och dädan är det kommit, att hoos Grekerna och Latinska Skalderna dhe döda här i Norden äro ock kallade Män (*Manes*) som sees af Servio Virgil. Æneid. lib. 6. v. 490. Prop: lib: 1. v. 19. Silio Italico lib. 2. Cicerone lib. 2. och att de hade sin wåning i det andra Glysis-wall, som war i Månan, effter döden, och foro af och an hiit till Jorden, som wiist är af Plutarcho här pag. 123 [= s. 112]. Det samma säger Lucanus lib. 9. 'Männen dhe Giödingarna fara af och an emillan Månen och Jorden.' Och är dhet än artigare, att, såsom jag wiist i Atl. Tom. I. pag. 280, 724, 803 [= s. 177, 454, 505] det wåra, såsom de än i dag bruka, alle hafft blå kläder åth sina Konungar, Gudar och Krigsmän, så hafwa dhe och beklädt dhe döda Männens eller Gudars altaren med blå täcken, som sees af Virgilii Æneid. lib. 3. v. 64. Och blef så Bluter ock så kallader Mann, och på Latin *Summanus*, dhet är, *Summus Manus*, högsta Mannen eller Kungen, som sees af Caroli Stephani Lexico pag. 501.

Wi wele komma tilbaka till wår Man och hans söner och söners vthtåg, och låta see att alla deras namn äro Schytiske, och att denne dyra tiden, som war orsaken till thet stora vthtåget, kunde intet tillägnas det lilla landet som fick namnet af wåra Männ och Lyder, sedan de vthkommo och satte sig i Asia. Med Gothis och Gaute namn äro så många i Swerige nämde, att jag skattar nästan fåfängt att vpräkna några, wore dhet icke för dhem som hafwa en mycket swagan troo. Gothis eller Gautis namn på huru många sätt dhet hoos oss

skrifwes, see Atlant. tom. I. pag. 226 [= s. 144]. Tom. II. pag. 408 [= s. 420] och särdeles Tom. III. p. 227 [= s. 239]. Asis namn alltid brukeligit hoos oss, see Atlant. tom. I. pag. 464 [= s. 291]. Tom. II. pag. 548 [= s. 562]. Tom. III. p. 152 [= s. 163]. Atins namn see Atl: Tom. I. pag. 211, 195, 827 [= s. 135, 125, 522]. Tom. II. pag. 641 [= s. 658]. På wåra Runstenar fins Atin munter (*Atin rex*) Runst. 26. Atti och Atta, Runst. 382, 441, 467. Tyrs namn see Atl. Tom. II. pag. 30 [= s. 44]. Tom. III. p. 77 [= s. 89]. På Runstenar finnes det med många andra namn bundet; såsom Tyr-stain (*Martis cippus*) Runst. 37, 88, 124, 427, 129, 132, 304. Tyrre, Runst. 67. Tyrir, Runsten. 227. Tyr-gutr, *Mars Deus*, Runst. 284. Tyrni, Runst: 259. Tyrij, Runst: 359, 72. Tyr-al, *Mars Deus*, Runst: 339. Tyr-biörn, *Mars ursus*, Runst: 99, 332, 351, 118, 119, 167, 229. Tyr-faster, *Mars constans*, Runst: 90. Tyr-kil, *Martis cuneus*, Runst: 332, 290. Tyra, Runst: 134. Tyr-|171|vi, Runsten: 137. Än finnas öfwermåtton många, men man wil intet giöra den gunstiga Läsaren otolig.

Af detta, att wåra Göthers och Schyters namn Tyr finnes på så många Runstenar, och i wåras historier, och än i dag hos gemena man i bruk, som är krigsgudens och alla krigsmäns namn, framför Atins, Gothis odh Asins namn, som betyda gemenligen en Fader, Konung eller Gud, det wisar nogsamt, att de hällre welat låta sig kalla Tyr krigsgudens namn, af den kitlan de haft i kroppen att draga vth att kiempas och slås, där med att wiisa sin manlighet, än sittia hemma i fred och ro.

Här vtaf seer man, att Jofurs namn med sin sons och sona-söners icke allenast woro vtur wårt Manheim komne, utan ock hade allt Schytiska namn, och huru dhe Greker och Latiner hafwa blandadt dheras säten och ställen och vthtåg från den ena orten till den andra, utaf det, att tiit the kommo gofwo de orterna namn af sig och sina namn, eller af de orters namn, hwar ifrån de komne woro. Derföre, förutan det jag sådant af Ephoro förr bewist, tillstår Strabo lib. 12. p. 572. säijandes: 'De Lyder och Mænnen, hwilcka Homerus kallar Mæn, de blandas med dessa och sin emillan, i det andre säija dem wara allt ett slag, andre att de äro åthskilde. Dess utan giöra andre dhe Myser till Thracer, andre till Lyder.' Strax ther effter säger han: 'Detta synes likt, emädan deras (Mysers) språk är såsom blandadt af de Phrygers och Lyders. Och bodde de Myser en tiid wid Ollimbo (det som i Phrygien är) men när de Phrygier kommo öfwer utur Thracien, så togo dhe in Troja och des omliggiande lands riken, och satte sig där, men Myserne närmare in till Lydiam.' pag. 550 säger han: 'Altså äro Breges, Briges och Phryges allt ett Folck: ja ock Meonen och Mænnen.' Och lib. 10. pag. 471. säger han, 'att de Phryger äro de Thracers afkomne'.

Detta bekräftar ock Herodotus l. 7. c. 73 pag. 409. 'De Phryger (såsom dhe Macedoner tillstå) woro kallade Bryger så långt dhe woro uthi Europa och grannar med de Macedoner: men sedan de foro in uti Asien, bytte de namnet, och kallades Phryger.' Den som är wahn wid det Grekiska språket, så weet han, att deras B det uti Latinska och wårt språk vthtalas genom *f*, *ph*, eller *v*, som sees i Julio Cæsare och andra, see Atl. Tom. II pag. 45 [= s. 59]. Tom. III. pag. 449, 610 [= s. 453, 602]. Än nämner Strabo flera Folck, som äro af ett uhrsprung, där han talar om wåra Gother (Gauter, Geter) i Thracia, säijandes lib: 7. p. 295. 'Derföre hålla dhe Greker dhe Göter för ett Thraciskt Folck. Dhesse Göther bodde på både sidor om Floden Eister (Donav), så ock dhe Myser, som ock äro Thracer. och de Folcken som nu kallas Myser, af hwilcka de Myser äro vthsprungne, som nu boo ibland de Lyder, Phryger och Trojaner, ja ock de sielfwe Phryger äro de Bryger, af de Thracers folk, |172| så och Mygdoner, Bofryger, Medo-bythunar, By-thynar, och Thunar, och Marian-dunar. Och alla desse hafwa öfwergifwit Europam. men dhe Myser blefwo qwar.'

Uti sin 13 Book pag. 590. wiisar han, att Trojanerne haft och ett språk med Thracerna, dädan de kommo, indragandes många Mäns, Städers och Floders namn, som äro i Thracia, att de äro ock wid Troja: såsom Arisbo, Skev, Scandö, Rhese, As. Desse alle äro idelig Schytiske, och där jag icke wore allt för ledsam, skulle jag indraga hundrade af hwart namn vtur wåra Jordböcker. Utaf Strabone lib. 7. pag. 303. indragen i Atl: Tom: III. p. 622 [= s. 615] som säger, 'att i hans tiid så drog en Romare benämd Ælius Cattus, öfwer Donau Flod (Istrum) åth andra sidan, och förde med sig femtijo tusend Gother in i Thracien, hwilcket Folck talar samma språk med de Thracer', seer man klarligen, att wåra Thracer, Gother, Myser, Dardaner, Lyder, Phryger, Trojaner, Thyner woro allt ett Folck, och såsom Strabo, Plato, Pausanias och andre alltid vtaf Städers, Byars, Floders, Bergs, Karlars, Qwinfolcks och andras namn wiisa åthskilnaden på Folcket, och hwadan det ena Folcket är ifrån det andra kommit, så wele wi ock så af Ptolomæi Taflor wiisa alla de Städers namn, som liggia uti Thracia, Dardania och Mysia ofwan för Macedonien eller Grekeland, att de ock äro idelig Schytiske eller Göthiske namn. Såsom af hans 9 Europæ Tafla, där Dardania och Mysia liggia emillan 42 och 46 högds graden, 44 och 55 middagslinien, see och min Atl. Tom. I. tab. 2. ofwan Thracien och Macedonien, så får man dessa Städers, Floders och Bergs namn. Såsom *Cypsella*, uti hwilcket ord wårt Swenska Sälla är helt behållet, liggiande under 41 högds graden, 53 middags linien, hwilcken kommer till middags linien öfwerens med Nicolai Vischers Tafla, men skillier uti högds graden, och kallas här *Ipsala*, liggiandes 30 mil i wäster från Constantinopel, och en annor ort där

ifrån 4 mil som kallas *Hapsala*. Ptolemæus hafwer under 41 högds grad: och 45 middags lin. *Apsalus*, och effter Grekiskan *Apsalos*, hwilcket, som alltid wiist är, Grekerne giordt af wår genitivo *Opsalas* sin nominativum *Apsalos*. Det är märckeligit att Turkarne, sedan de kommit in uti Thracien, hafwa icke allenast behållit effter wårt vthtal *Apsala* och *Ypsala*, utan ock af wåra Göther, som där då än sutto, lärdt förstå ordets betydelse, att det märcker en Sahl som är högt op, ty på wårt språk, som wiist är Atlant. tom. I. pag. 243, 245 [s. 157 ff.]. tom. II. pag. 576, 577 [s. 591 f.], betyder Opsal, Upsal, Ypsal, både en Kunglig Sahl eller Guds hus som är högt uppe, såsom ock |173| en hög och yppen Sahl som står på pelarer, som Leunclavius, den mycket wäl Turckarnas historia beskrifwit och där sielf warit, bewitnar pag. 870. 'Ypsala och Ipsala beskrifwes hoos Turckarna wara de Thracers Stad. Af dem gamlom är hon kallad Cypsala och Cypsella. Hoos Grekerna hafwer fordom ordet Ypsalæ haft samma betydning, såsom högt uppe, nemligen en Stad. Och föres det samma till Lydiska språket, att betyda allt ett med Ala-shehri, som bemärcker en hög Stad.' lib. 5. pag. 221 kallar han 'henne Ipsala de Thracers Stad'. lib. 14. pag. 531 säger han 'att Turckarne nämna henne Hypsilin i Hanivaldans skrifter. Men uthtålkaren Verantianus kallar henne Ala-sar eller Ala-hisar, hwars förra namn är Grekiskt, och det senare Turckiskt, betydandes bägge ett. Ty Hypsili betyder hög, vp, nemligen ett Slått. Ala-hisar är allt ett med Hypsælocastron effter Grekiskan, och Ala-hisar är allt ett med Ala-sceher'.

I dessa rummen wiises att Turckarna bättre kundskap haft om wårt språk än Leunclavius sielf, ty de säija att *Yp-sala* består af tw ord, som *Ala-hisar* eller *Ala-sceher* af tw ord. Ty Op, Ha, Hap eller Högt på Swenska, dhet är på Turckiska, Africaniska och Arabiska *Alle*, *Ala*, *Ali*, på Latin *altus*, *sublimis*, på Grekiska *Hypsælos*, som sees af Megis: Lexicon, och Saal eller Slått är på Turckiska *Hissa*, *Hatsar*, *Sceber*, eller *Skurta*, på Latin *castellum*, *aula*, på Grekiska ἀυλὴ, φρόριον, προβολὴ, etc. och der den orten skulle effter Grekiska språket skrifwas, borde det stå *Hypselæ avlæ*, *Hypselon-castron*, *Hypselophrurion*, *Hypselæ probolæ* etc. Men nu seer man, att om denne orten warit Grekisk och på deras språk nämd, hade Ptolemæus och de andre Greker på ett dera sättet således nämdt honom, men nu hafwa de kalladt honom *Cypsella*, af oförstånd, effter det war en Götisk eller Schytisk Stad i Thracia, och ei wettat rätt skrifwa honom som sig bordt effter Schyternas språk. Ty *Cypsella* är på Grekiska en Skeppa att mäta Säd med, see Herodotum lib. 1. 5. c. 5. Den andra Stadens namn *Hapsalos* hafwer Ptolomæus bättre råkadt vppå, ty wåre hafwa både förr och än i dag vthtalt och skrifwit op, ap, yp och vp

med *h* och vtan *h*, af ordet håppa, det är springa vp i högden; ty finner man i wåra Jordböcker, att såsom Upsala warit wåra Fäders Afguds tempel och äldsta Kungs-säte, så hafwa inbyggiarenar många gemena Gårdar och Byar i Swerige kalladt Opsala, fast dhet intet legat högt eller bygdt på Pelarer. Såsom Ypsala uti Malm Sockn och Sörmanland. Upsala uthi Tijleberga i Wästmanland. Åpsala och Upsala uti Bergs sockn i Strymsholms lähn. Håpsala i Skäwi. Opsala i Hemesta, och Hapsala uti Lifland. Ypsæla i Skerike sockn. Upsola i Ugluna sockn. Wie-Sala (*sacrum palatium*) i Brun sockn. Opsala i Goges-gårds |174| Bergslag (*Gogis villa*). Upsala i Hangrida sockn. Upsalebo i Wena sockn (*Veneris territorio*). Ypsælabo i Gladhammar. Upsalebo i Ukna sockn. Och kunde man öfwer femtijo ännu vpräkna i Swerige. Adamus Bremensis skrifwer med *b* Ubsola, men Uplands Bönderne och Rospikarne kalla Åfsala med *f*.

Arpij har Ptolemæus i Thracien. Arby är i Jemptland, Årby i Norra-Moures härad. Årby är i Södermöre. Aarby i Lysings Härad. Arby-torp i Tweta af Upland. Areby i Turinge. Arby i Lenna. Flera sparar man indraga. Ordets vhrsprung är af Ar och Are en Krigsmans namn, och By ett hemman. Grekerne skrifwa med *p*; men wåre intet haft mera än *b* bokstafwen, som vthtalades för *p* och *b*, såsom man welat tala hårdare eller saktare.

Albo har Ptolemæus i Thracien, och dess Folck kalladt *Albocenses*. Albo är i Skåå sockn i Upland. Albo i Yttergran. Albo i Osismo sockn. Albo i Aletuna. Albo i Börie. Albo i Fletiebo. Alebo i Romfertuna. Ordet är ihopsatt af Ale, det är Guds, Thores (*Jovis*) Tyrs (*Martis*) och Neptuns (*Neptuni*) ähretittels namn, see Atlant. tom. III. pag. 282, 431, 679 [= s. 291, 436, 670]. Dädan ock deras gyllende Trä heet Aal (*alnus*) och Phaëtons Systrar, som sees i samma rum. Bo är ens boning, vthsprunget af boo (*habitare*), men By af byggia (*ædificare*). När Bäck eller Ström eller Åå tillägges, så förstås det om Trädet Al, som Alebäcks-by, emädan där wäxer mycken Aal i des ström.

Bessica har Ptolemæus i Thracia, hwars Folck kallas af Solino, Livio, Strabone, Ovidio och Herodoto *Bessi*, boendes wid Näsån. Af Svetonio *Bessæ*. Bessar äro här i Småland i Besse-arp och Ekeri sockn. Bessirby i Garn i Upland. Besser-gau och Busse-gården i Skeptuna. Besse-torpet i Åcker. Bessir-by i Danmora. Besse-torp i Nicla sockn. Biescen-berg eller Busen-berga i Oppunda. Bessiöö i Ytterlänes. Bessi-dal i Rogsta wid Jettendal (*gigantum vallis*). Effter Prolemæus nämner dheras land *Bessi-ca*, så hafwer han vthlåtet *u* uti ändan, såsom jag wiist att de Latiner och Greker hafwa giordt i wårt ord Gaute, see Atlant. som. I. pag. 235 [= s. 150]. tom. II.

p. 89, 408 [= s. 101, 420], och bör så stå *Bessi-gau* för *Bessi-ca*. Gau är Lanskap eller Jord, såsom sees i många ord, Öster-gau, Wäster-gau, Mangau. Orden som ihopbindes med Bessar, såsom Arp, |175| det är arf och eget (*hereditas*), By, Gård, Torp är ens hemman (*pagus*). Berga är på Latin *mons*. Dahl *vallis*. Och såsom wåre kalla dem Bessar, Biessar, Bussar, Bassar, som hafwa warit starcke krigsmän, och särdeles så kalladt dem som hafwa farit i siöröfweri, see Atlant: tom. III. pag. 297 [= s. 306]. hwilcket och warit här Biörnars, Wargars och Konungars namn, see Atlant. tom. I. p. 447 [= s. 280], så hafwa och de Greker rätteligen fått kundskap om namnets betydning i wårt Schyteska språk, och kalladt dem på Latin *prædones*, det är Siöröfware.

Byzia hafwer Ptolomæus i Thracia. Här hoos oss är Byzia allom kunnigt namn, som kommer icke allenast huus och wåningar till för Menniskior, utan ock för Boskapen, såsom Swin-bysia, Fåhr-bysia. Dädan Bysegn eller Busegn; en boofast man. Bys-laus Bus-laus, en som är boolös, lösker. Bus-gagn huusgerå. Byslo-madur, Sysloman. Busliz-madur, en som sitt boo förslöser, see detta alt i Verelii Lexicon pag. 45. Byzia fins i Torsåker (*Jovis agro*). Byzi-stad uti By sockn. Byzia-näs i Regna sockn. Och som det är ett allt för gement namn, sparer jag flera indraga.

Berga, och en annan ort *Bergamum*, och *Bergula* hafwer Ptolomæus i Thracien. Detta namnet vthtyder Plinius mycket wackert, indragen i Atlant. tom. II. pag. 549 [= s. 563], att det är på Latinska språket *montana urbs*, en boning som på Berg är belägen. Här behöfdes intet indragas sådana ord på Byars och Städers namn, emädan de äro oändelige i Swerige och Norige, ty wil jag allenast några införa att see låta dem lika här skrifwas som Ptolomæus dem skrifwit i Thracien. Berga i Nääs sockn i Opland. Berga i Skåu. Berga i Tweta. Berga i Yttergraen. Bergen i Norige, dem Plinius kallar *Bergion*. Berg-hulla och Berg-kulla i Wäster-Bergslagen. Bergum och Bergahum i Rodöön. Bergimi och Bergem i Schefferi Chronico Episcoporum pag. 32; 33. Skiæbergum pag. 153. Hula och Kula är ett håhl i Berget, men Hum, Hem, Heim ens boning och hemman.

Berta i Thracien är orätt skrifwit, ty *s* är vthlåtit. Bersta och Bergtoga här i Swerige skrifwes och wäl Berta, men borde rätt stå Bergsta, *montis pagus*.

Caucones hafwer Ptolomæus i Thracien. Med dessas namn och Byar är Swerige vpfyllt, som wiist är af Strabone, Jornande och andra i Atl. tom. III. pag. 165 [= s. 176].

Carpodunum har Ptolomæus i Thracien. Äfwen så här i Swerige: Garptunum i Tuna: Garpetunum i Garpberga. Garbes-ta i Sim-|176|tuna. Gar-

petuna i Höreda sockn. Garpe-bo i Bro sockn. Detta ordet är ihopsatt af Garpur, dristig och näswis man; see där af många ord vtsprungne i Verelii Lexic: p. 88. Dädan Garpskapur dristighet, och det wi i gemen bruke Giärfwer och Garper, en dristig man, och Giärfwer hund, dädan den grymma Odens hund Gerber (*Cerberus*) see Atl. tom. III. p. 229 [= s. 241]. Tunum är alla städers, byars, siöars och hafs namn i gemen, see Atl. tom. I. pag. 74, 722 [= s. 51, 453]. Tom. III. pag. 459 [= s. 462]. I wåra Jordböcker så ock Cl. Schefferi Chronico Episcopor: seer man öfwermånga åthskilligt skrifwas: såsom Thunum pag. 75, 78, 110, 113, 221. Sig-tona pag. 19. Siktona och Sitona pag. 63. Færinge-tunum pag. 82, 108. Thune pag. 82. Solenda-tunum, Welenda-tunum, Skaep-tunum, Oest-tunum, Nerdha-tunum p. 108. Æsta-tunum, Frœ-tunum, Sigtuna, Ha-tunum p. 109. Ærna-thunum p. 110. Sunbo-tunum, Altunum, Tors-tunum, Se-tuna p. 112. Valen-tunom p. 186. Symbetuna p. 201. Simba-thunum p. 203. Ullæ-thunum p. 227. Närtha-thunum uti miraculis S. Erici p. 135. Siggi-thunum uti Biskop Jöns bref. Af detta namnet hafwer iag flera indragit, men icke alla: ty jag kan elliest wiisa öfwer trehundrad och några, att låta see huru det är ett allgement städers och byars namn här i Swerige, och att de främmande måge förstå hwad det ordet betyder, och huru många sätt det skrifwes, effter dhe tillstå att det är hwarken Hebreiskt, Grekiskt, Latinskt, eller i något annat språk brukeligit, utan allenast Schytiskt, och där wåre någorstädes sig i sina vthtåg nedersatt, så hafwa dhe gifwit några orter namn af Thunum eller Dunum, som i sina rum wiisas skal.

Cabyle har Ptolemæus i Thracia. Här i Swerige är Cap-byle i Broo. Cappbyle och Kappar-bole i Kijla, Sörmanland. Kab-byle och Kapsta i Lijd. Kap-torp i Bärbo. Cabyle och Kabbeboda i Ryttern. Kampbyle i Hyltinge. Kabyle i Tornöö och Kallis. Detta namnet bordo alltid skrifwas med twänne *p* eller *b*, ty det är af twänne ord ihopsatt, af Kappe eller Kampe, *pugil*, och Byle, Bole, *pagus*, *habitatio*. Dädan Samanbyle, *cohabitatio*, som boo tilsamman, see Verelii Lexicon. och Kab-byle är krigsmans eller Kiempe-boning. Men uti sådana ihopsatte ord, hwarest dhet föregående lyktar med samma bokstaf som det andra begynnes, slutes endera vth.

Gardia har Ptolomæus i Thracia. Här i Swerige äro alt för många som heta Gar-|177|din och där med ihopbundne. Gardian är i S. Eriks mirac. p. 135. Garden i Garde sockn. I gamla Upsala är Kungs-garden. Hof-garden i Atlesö. Qwarn-garden i Taxinge. Sten-garden i Sorunda. Prästegarden i Brännekyrkia. Biesse-garden i Skieptunum. Svartegarden

i Ryd. Ene-garden i Åcker. An-garden i Walätunum. och är Garden på Latin *villa*, *pagus*.

Dynogetia eller *Dynogeteia* har Ptolomæus i Thracien på sin ottonde och nijonde Europæ tafla uti strömmen Danubio eller Donaw belägen, och öster där ifrån *Pien-gietæ*, och i nordan *Tyran-gietæ*. Utaf Ortelio öfwer samma ord hafwer han af libris notitiarum *Dirigotia* och af Antonio *Dinigutia*. Här i Swerige finner man öfwermånga byar, särdeles i WästerGötland och ÖsterGötland, af dessa namnen, såsom på Åland Geta, Gieta, Got-by, Dyne-göta, Öster-gieta, Wäster-gieta, alle i Finstrymma sockn. Tynagieta i Nåås och Dalarna. Giete-bo i Kreklinge. Giete-bro i Hardemo. Giotdava och Giet-tyna i Winterosa och Närike. Giöta-by-tuna i Yttergarn. Gaute-holmen i Faresta. Gute-by i Österhaninge. Gaut-röra i Gotröra sockn. Gyotinge eller Gytinge i Riala. Geten-garn i Bro sockn. Gutebyn i Länna. Guti i Boglösa. Giotmen-torp i Funbo. Gute-bo i Hökhufwud. Här hafwer jag indragit flera rum, på dhet dhen gunstige läsaren må see, att såsom wåre Fäder här i Swerige hafwa hafft åthskilligt vthtal och skrifwelse på wårt namn Giöthe, såsom Gothi, Gauti, Geti, Gieti, Gietæ, Gyti, Guti, och i wåra Lagar Gothum och Gutum; så hafwa och wåre Fäder lemnadt där uti samma sätt att vthtala och skrifwa, som wiist är af indragne rum, see och Ptolemæum uti fierde Europæ tafla, där han hafwer uti Swerige *Gutæ* under 58 högds graden, som swarar just moth ÖstGötha riket, och moth Gutala och Gautaluen i WästGötland. I Jornande c. 3 & 9. har man *Getæ*, *Gauti* och *Goti*. Är så klart af Ptolemæi libris notitiarum och Antonino, att *Getæ*, *Gothi* och *Guti* alt ett Folck warit där i Thracien, see och Atl. tom. III. p. 359 till 364 [= s. 367—372] med dem här i Swerige, och fåfängt är att skillia dem och giöra till åthskilligt Folck, för det att dhe sielfliudande bookstäfwer finnas hårdare eller lindrigare vthtalte eller skrefne i det ena ordet mera än i det andra. Och om man wil gå till ordets betydelse, så seer man att det betydt Gud, Gott, och God (*Deus*), som sees af Herodoto lib. 4. pag. 127. indragen i Atl. tom. I. c. 17. pag. 498 [= s. 312] och af Thucydide i Atl. tom. III. p. 181, 182 [= s. 193] så och af Engeländernas skrifter, där de hafwa infördt wår Odens slächtregister, att när de komma till den dhe kalla *Geata*, så skrifwa de honom warit en Gud. |178|

Dyna-getia är så mycket som Staden Giöta eller Floden Giöta. Ty Tuna, Thyna, Dyna, Don, Dvina kallas allt det som instänger ens land, rum, tompt, gård eller platz, såsom en Giärdsgård, Mur, Ström, Berg eller Haf. Bruka ock Holländerne än i dag att kalla sina instängda Trägårdar, Thyn. *Tyran-getæ* är krigs Götar af Krigs guden Tyr nämde, och *Pien-getæ* (Fine-

getur) det är, som wi nu säije, en Fijn Man, Fijn Karl, den som är namkunnig och snäller; och Grekerne effter deras sätt ställt *p* för *f*, som wiist är i många rum, och särdeles Atl. tom. I. pag. 19 [= s. 17]. Och är Fin, Fan, Fen, Fön alt ett. Bägge desse namnen finnas äfwen i Swerige många: Tyren-getæstad i Tylinge. Tyresta i Sparsättra. Tyrs-åcker i Wårfrukyrkia. Tyresbo i Holm. Tyran-getæ och Tyre-stad i Torp och Melpad. Tyren-boda i Munktorp. Tyre-geta i Tyringe. Tyre-bo i Skinskatteberg. Fin-geteby i Rymbo. Fin-giete-garn i Bro. Pin-giete i Skytunge. Fin-geta i Säterbo. Fine-gete-boda i Säter. Hoos Jornandem cap. 3. finnes *Finnaithæ*. Adamus Bremensis p. 142. hafwer *Finwedi*, bör heta Finvvedæ. Uti WästerGöthland och ÖsterGöthland uti Kind är Finvedi.

Dierna har Ptolomæus i Thracia. Här i Swerige är Dierna i Gangnäf, Tierna i Tuna sockn. Igle-tierna-boda i samma sockn. Glijs-tierna i Lixan. Tierna i Hedmora. Dierna i Tärna sockn. Tiærna-by där sammastädes. Dierna och Tierna äro små Moras och Myrar, gemene man bekant, som ock sees af Igle-tierna, det är, uti hwilcket Iglar finnas som alltid wistas i wattnet, och Glijs-tierna, uti hwilcket finnes Glijs eller Bernsten, såsom i Östersiön.

Daus-dava hafwer Ortelius i Thracia. Här uti Swerige är Thaus-dåva i Härsta sockn. Thys-dava i Tibela. Dåvön i Mälaren. Däfwa i Kumblinge. Daava eller Dåva är ett huus af rijs eller smått timber bygdt, eller emillan stora Stenar, såsom Biörn bygger moth Winteren att liggia uti, såsom siunges i Biörne-wijsan:

Biörnen ligger i Dåfwa,
Han wil så gierna såfwa.

Dause, Thause, Tysse, Thosse är Kiämpars, Biörnars och Wargars ähretyttel. Är så Daus-dava eller Thos-dava Kiempars stad eller säten.

Europe flod hafwer Ptolomæus i Thracia. Den samma är och i Finland emillan Finska och Wendiska Bottn, och under 60 h. |179| grad. 51 middagzlin. där ett heelt Landskap bär nampnet Europe see Atl. Tom. I. Tab. VI.

Herone hafwer Ptol. i Thracia: här i Swerige är Herone i Heronewijk Sockn; lilla Heronewij och stora Heronewij i samma Sockn. Heroön wid Melpad. Ordetz betydelse är gemene man bekant af een Herre (*Dominus*).

Hebros eller *Hebrus* Floden hafwer Ptolem. i Thracia som flyter i hafwet. I Swerige kallas alla Floder som flyta i hafwet Heefrån. Och öjar som liggia i Flodernas oos eller i stranden, Hæfwerön och Hæbrön. Äfwen som Hæfwerö i Roxlänä. Hefweræn och Hefringe i Ostgotland.

Heracleia har Ptolomæus i Thracia: uthi Swerige är Herækleja och Hereskulle i Rijdh; Herkles-backa i Åker; Herakläs i Wassunda. Herklesbergä i Herkulberga Sochn. Herkelstad i Biörkwijk, Herkol i Kiärbo. Herakles säte i Wånga Bärgzlag. Flera behöfwas ey indragas: uthan hwad ordetz betydelse är finnes Atlant. Tom. I. c. 33. pag. 750 [= s. 471]. Och är så mycket som een Hercols eller Hertigz säte och boning.

Myrina har Ptol. in wed een Siö-wijk: här i Swerige är Myrina i Wästerhaninge, Myrina och Myre i Gundmunderåd, Gran-myra i Kullersta, Myrel-inges-torp i Tielmo. Quarnmyra i Turinge. Rambsiö-myra i Orminge, Gilmyra och Gors-myra i Åker. Styr-myra i Riala. Myra, Moras, Miöre, Maure, är alla Siöars och Kiärs nampn, allom bekant, see och Werel. Lexic. i ordet Myra. Dädan Mauringe, norr och söder Mauringe i Callmars län wid Hafwet, dädan Longobardarna uthforo till Siös, som sees af Paul. Diacono, och wåras Historier.

Mysi har Ptolom. i Thracia, här i Swerige fins deras nampn mäst i norden. Mysar-by i Danne-mora. Myse-sta i Kiöping. Myes-sta i Fålkierna. Nor Myse-sunda, Söder Messunda i Anundsiö. Mysiö i Ramsyl: Mysunda i Niurunda. Myse-fierden i Lulå. Myse-träsk i Pycktheon. Mysi i Moo sockn. Mysi och Mysar-bo i Mysari sockn. Mysi-sunda i Tielmo. Dessas nampn skrifwes hoos dee Lärda åthskilligt, nemblig *Mysi*, *Mæsi*, och *Massei*, hafwer och dätta ordet åthskillige bemärkelser hoos oss. Säsom Mees och Mies kallas små Karlar. Och kalla |180| Finnarne sig siälfwa Miesar. Mysar kallas och dee, som fordom burit Mossor och Pansarskiortor af Messingztrå, såsom än finnas i dee gamblas Rustkamrar. Ty kallas Musa i Hels. LL. Thingmal. een Pansar-skiorta (*Lorica*) see Werel. Lexic. pag. 177. Mysar, kallas och stora Träsk och Insiöar, och Mysi-aa, Mysiana, Åar som flyta uthur sådana Mysar eller Moesar. Ty uthyder och rätteligen Jornandes på Latin een ort *Mysiana* i wår södre Scythia in mot Pontum Euxinum, kallandes det *Mysianum Stagnum* det är Träsk eller insiö. Och Strabo *Mysi-a*, *Mysius Fluvius*. Såsom man af Mysiö, Mys-sunda, Myse-fierden, kan see huru ordet rätt förstås. Ty Sund är där man far öfwer, och Fierden är een stoor Inwiik.

Mælanus Fluvius har Ptolomæus i Thracia. Hoos oss kallas Floder och Siöar Mæla som hafwa trånga inlopp, men wida innanföre som een Fiske-Mäla. Dädan den namkunniga stoora siön Mælaren sitt nampn hafwer för sitt trånga uthlopp wid Stockholm. Melan-a i Tweta, Nor-mælun, Sör-mælun i Ume-a, Mæl-ån i Skiälesta.

Marco-dava har Ptolomæus i Tracia, här i Swerige äro alt förmånga som lyck-

tas och begynnes på Mark, som gemenligen tages för Skog och byske. Dava är förr uthtolkat och är Marco-dava een Skogzby: Marco i Harg. Mark och Marke-dava, och Yttermark äro i Rägna sockn. Så och San-dava, Ans-mark, Kassa-mark, Starkies-marken, Ogge-mark, Gummes-mark, Tysse-mark, Buller-marken, Bodz-mark, Twaran-mark, Æs-mark, Giog-mark, Anun-mark, Gul-mark, Siuls-mark, Jo-marke, Efast-marken, Estis-mark, Grims-marken. Dessa alla finnas uthi Ymå Sockn, och därföre så många indragne af ordet Mark, på det den gunstige Läsaren kan see att sombliga Socknar och Hundari i Sverige lycktat sina Byar på Mark, och andra på Heim etc. andra på andra ord som sees kan i Atlant. Tom. I. pag. 583 [= s. 365].

Det är artigt att see denna orten, som af Göterna kallades Marco-dava och hade ett Gothiskt uthtaal, blef straxt, sedan Gotherna gingo in uthi Italien, Franckrijke och Spanien och Slaverna kommo der in, ombytt till sitt uthal, effter deras art och kalla *Mareszek* som sees af Ortelio, Jornande och wåras Historier. |181| *Mosche*-flod har Ptol. i Thracia. Uthi Swerige kallas Moras och Myror, Måsar, och Maske-år, dee strömmar som komma uthur Måssorna; såsom Mosiö-å uthi Ullinge: Moscho-torp och Moschio i Tielmo. Mæsiö i Masiö-sockn. Mosie-aa och Mosio-bo i Wals-hult.

Maronia har Ptolomæus i Thracia liggandes wid Hafwet på een Öö som hänger i hopa med landet. Mar och Mor på Swenska är Haaf, Moras och insiöar. Dädan Latinernas *Mare*. Maron-eja eller Mar-öna är uddar och Holmar in wed stranden. Dädan kallas åthskilliga orter liggiandes wid Siöar och strömmar, Mora. Såsom Mora i Dalarne, Moraeng wid Säfwia ström. Danne-mora i Bärgzlagen. Mar-by i Skå. Mar-by och More-sta i Turinge. Marona i Södertiustrum; Maringe och wäster-Mora i Wästerhanninge, Bal-mora i Öster-hanninge, Maron-eja i Store-mora: Långemora, Kiäls-mora i Ryala. Hafwa så rätteligen Giötherna gifwet denna Staden nampn af sin belägenheet.

Dacia kallar Ptolomæus ett land i Thracia. Dakes nampn är uthtydt i Atl. Tom. I. p. 614 [= s. 385]. som betyder een Tiänare, och Dæka een Pijga allom Westgötum bekant, ty hoos dem brukas det än i dag. Här i Swerige är Dakerholmen i Osissmo sockn. Dake-sta i Alsicke. Dake-sta i Höökhufwud. Dace-torp i Bälinge. Dake-berga i Hussby. Dake-härad i Norre-Bärgzlagen. Daker-by i Skiellesta. Dakerstorp i Skiöfdö. Daka-torpagården i Skielwe. Dake-torp i Falkiöping. Dake-näs i Märby. Dake-torp i Järlåsa. Dake-ån i Ryd-sockn. Dake-torp i Bergstena. Dage-bo i Longabared. Dake-backa i Bäling. Dake-torp i Askerid i Östgötland.

Dakes-holmen i Lysinge. Dakeslösa i Odensiö. Dakes-berg i Lösingz-härad. Daker-hufwud i Skellewijk. Dake-torp i Kierna. Dager-strymme i Westgotland, See Atlant. Tom. I. pag. 202 [= s. 129]. mästedelen af alla dessa orther äro i Wäster-göthland belägne, såsom och Dakes och Däkas nampn är hoos dem i bruuk och intet så hoos dee andra Folken i Swerige, så hafwer och Ptolomeus rätteligen satt dem i 58. högdz graden i sin 3. Europ. Tafla lijka med Giöterna, kallandes dem pag. 55. Dakar (*Dacos*) och Dakes-jonen det är Tienste-jonen (*Dauciones*). Och är märkiandes att dee Lärda, som skrifwit sina anteckningar till Ptolemæum, tillstå i samma rum, 'att Ptolomæi Gutæ äro Giötar, fast een deel menar att dee warit Ptolomæo obekante'. Om dee Lärda rätt tillsett huru Ptolemæus skrifwer deras nampn på sitt Grekeska måål och jämfört det med wåra Jordböcker och sätt att skrifwa, så hade det intet |182| behöfdz twika om Ptolomei kundskap om wåra Gother. Ty uthi Grekeksan står skrifwit γϑται hwars Bookstaf uthi grof styl skrifwes genom twenne Bookstäfwer, såsom han och af twenne sielfliudande består som är *ou*, och uthtalas rätt både af Grekerna och oss, *oy*. Nu will iag upräckna af Jordeböckerna 20 Byar och Hundari uthi Ost-Giotha-land, som hafwa sitt nampn af Gaute, Giothe, eller Giöthe, Goyte: Goyte-wi i Giöthesstringe härad. Giote-wij i Wallersta sockn. Gaut-hem i Wreta. Gautrings-torp i Skrukeby. Giöt-dala i Styresta-sockn. Giöt-boo i Yxnerum. Giötetorp i Skewy. Giöte-siö och Goitenäs i Risinge sockn. Gaute-sten i Motala. Gaute-boo i Gryta. Gaute-by i Biörkinda. Götesta där sammastädes. Göte-sätter i Hers-hammar, Giötes-torp i samma sockn. Giötesta i Grebo. Goite-sta i Ör-tomta. Giöte-hult i Åtwed. Giötetorp i Wist-sockn. Goyta i Skeda. Gotes-torp i Swinsta. Götesäter i Nyjo-sockn eller Nyjotunum. Och hafwa Westergiotarna uthi sitt Land trenne orter som dee kallat effter Ostgioterna, såsom Oster-giotegarden i Skiöfde i Kauko-kinds härad. Oster-giothe gården i Aasledsockn. Ostgothe-gården i Ottrys-wadz-sockn (*Odrysum trajectus*).

Ptolomeus hafwer i sin 4 Tafla wäster-norr om Goitarna *Chœdinos*, men rättare på Grekeska skrifwit χαιδείν8ς. Ty det wiser, att och så Ptolomeus hafft kunskap af dem och Wästgöthernas rätta uthal som dee än i dag behålla, och äfwen hoos Giötherna in wid Danubium som sees af Ulfhila. Ty där Ostgiötharna säja Giöt-ingar (*Gothini*) det är Giöthernas afkomne; ty Yngiar äro Barn och effterkommande, så uthtala Westgötherna Gæit-ingar: för Giötona, seja dee Gæi-teina. För Giotini seja dee Gaiteina. Såsom sees i Ulfhila för Elizabet hafwa dee Eilai-zabeit. Och således wijsa och många deras orters nampn i Westgiöthaland såsom Gäitinge-garden i

Åsaka. Gäite-garden i Slöta. Gayte i Hioo. Gayte i Fygelåsa. Gauthebol och Geitesboo i Grebacka. Gäiters-hemmet i Kiörkefalla. Gaytebod i Walla. Giot-lunda i Giotlunda sockn. Giötelired i Såndhemma. Giätebod i Dare-torp. Gæi-teina i Gauthems Härad. Gaythe-bolet i Siögersta. Gayte-garden i Giöthine sockn. Giotheine i Kinna. Än kunde man upräckna 100 stycken af sådana Giöthernas nampn i Westgotland, så att man kan see det Geita eller Giöta nampnet mera warit i bruuk hoos |183| Westgöterna än Ostgoterna. I Småland eller Sörgotaland bruka de och mera det Westgotiska uthtal än det Östgiötiska. Såsom sees af Gaite-rid i Thveta eller Teuta (*Theutones*), Gäyto i Forserum. Gietehestra i Moo härad. Giete-näs i Edzhult. Giterbo i Bonstorp. Gitter-hult i Gettum toffta. Gietasiö i Algauta-boda sockn. Giote-rid sockn, wid Traserid sockn. Gaitene-hult, i Moretorpa. Man kunde flera upnämna uthur Småland, men dee stiga intet moth femte-delen i Westgötland. Uthan det är nogsampt af dätta att see det Ptolomæus rätteligen råkat på att sättia Giodingarna eller Gæteinås (χαιδείνϑς) ibland West-gotherna norr om Giotherna och skrifwit deras nampn effter deras egit uthtal.

Nuiodunum hafwer Ptolomæus i Thracia med Grekiska bookstäfwer Νϑιοδούνον hwilket rätt Götiskt skrifwit är, allenast samma bookstaf i Grekiskan ϑ uthtalas genom *OU*, eller *Y* såsom både wij, Tyskarna och Hållenderna än i dag uthtala *Y* för *U*. Och är ordet ihopsatt af *Nyio*: och *Tunum* eller *Tuna* een Stad, det är een ny Stad på Latin *nova civitas* och på Grekeska *Neapolis*. Och är det märkeligit att ehuru wäl *Ny*, och *Nyo* betyder uthi många Språk det som nytt är och skrifwes nästan lijka, så finnes här lijkwäl att wåra Giöther hafwa behållit sin Skrifft och uthal oombyt, fast dee sutto när in till dee Greker, Latiner, Tyskar och Slawer. Ty på Grekeska skrifwes det *Neos*, på Latin *Novus*. på Ital. *Novo*. Hispan. *Nuevo*. Fransyska *Noveau*. Tyska *Neuw*. på Hollenska *Nieu*. Ängelska *New*. Danska *Nyo*. Slawoniska *Nov*. Dalmatisk. *Nov*. Lusat: *Novi*. Polon. *Novy*. Bohem *Nowy*. Turkiska *Geni*. Hung. *Vy*. Persiska *Nau*. Ingen af dessa kommer oss nämmare än Spanionerna som lyckta sitt uthal uthi *O*. Ty när wij tala om byggia eller annat nytt giöra, säger man det bygges å Nyjo, det giöres å Nyjo. Och är artigt att see det Grekerne och Latinerna intet hafwa williat ombyta effter sitt Språåk denna Gothiska Stadsens nampn, fast dee i samma Thracia 60 mijl i söder in wid Siön moth Grekland hade een Stad som heet *Neapolis*, hwilket betyder det samma som Nyotuna.

Såsom iag näst tillförenne wijst huru många orter i Swerige äre nämda af Thunum, så will iag ännu tilläggia flera, på det man kan see af dee några som finnas uthomlandz i Franckerijke, Tyskland, Hollandh, Ängland, Spanien och

i Africa, som Giotherna |184| eller Scytherna då dee der sig till een deel nedersatt, dem nämpt effter samma namns orter här i Swerige, ifrån hwilka de först kommit.

Såsom Sätunum i Färentuna sockn och Færen-tuna hundari, Ulwentunum i Skiptuna i Semminge Hundari. Tiod-dunum i Skån-hälla. Wakstunum i Årkesta: Forn-Siggetunum, och Håtuna byn i Håtuna sochn. An-tunum i Edh. Snappe-tunum i Wallentuna sochn och Wallentuna Hundari. Frötunum (*Saturni pagus*) i Frötuna sochn, där i ligger Rademanne-By och Gorgonäs. Nyjontunum eller Nontuna i Danemark. Ale-tunum, Ulve tuna i Uller-åkers Hundari. Nost-tuna i Wängie. Aren-tuna i Norunda Hundari. Rune-tunum i Rune-tuna. Lugedunum i Lugoni Hundari wid Luguren moth Lästringe. Situna i Båtna eller Betna sochn. Tinge-tuna i Tuhundari; Romfär-tuna i samma Tuhundari. Gille-tunum i Lundby. Nore-tunum i Romfärtuna. Skuletunum i Skultuna. Oest-tunum och West-tunum i Swewi sochn och Hundari. Kämpotunum i Åkerbo. Skieptuna i Torpa. Hälle-tunum i Kiöping sochn Tarentona, Tore-tunum, och Nicketunum i Tortuna sochn. Hefretunum och Öfretunum i Tuna sochn, wijd Häfro sochn i Medelrads. Lille-tunum i Liustorp. Bore-tunum i Falennäs-bro. Slätunum i Almanna Hundari. Thun-hem i Thynama sochn. Linntuna i Wängia sochn. Baggetunum i Kumbla. Tunusiö i Daal. Af alla dessa rum seer man att dätta ordet Thunum, Thynum och Thuna år infött i Swerige; skrifwes och stundom med *Y*, *Å* eller *Aa* och *O*. Dee Greker och Latiner hafwa och det märckt, som sees af Æthico fol. 109. hwilken hafwer *Sigo-ton* och Jul. Hon. pag. 6. *Sigo-tani*. *Sege-donon* och *Singe-donom* hafwa Excerpt. Legat. pag. 260, 261. Uthi Steph. de Urbib. pag. 426. står *Lygduna* liggiandes i Frankerijke, den dee andra gambla kalla *Lugdunum* men i dag *Lyon*, hwarest uthi den Lärdas Gronovii anteckningar sees af Menage, om det Fransyska Språks uhrsprung, 'att han menar *Dunum* betyda een hög ort, och *Lugon* een Korp.' Men han far will intet förståendes det Skytiska språket, att Laugen och Lugen är Siöars, Strömars och wattns nampn: betydandes Lugo-dunum wara een Siöstad eller Strömstad, såsom både Lygodunum här i Swerige så och i Holland och |185| Franckrijke liggia in wed Siöar och strömmar. i Franckrijke ligger ett hwarest Floden Arar (*Fluvii*) och Rhodan (*Navalis fluvius*) bägge flyta i hoop: äro och bägge Gotheska nampn. Det andra Lugdunum ligger wid Atyrs-ån i Ptolemæi 3 Europ. Tafla. Lugdunum i Holland ligger i stora Wästerhafz stranden där Rhen uthflutit, som sees af Ptolemæi 1. och 4. Tafla hwilken när hon jämnföres med denna dagz Hollenska Taflor

får man see huru mycket Hafwet genom stormar åhrligen kastat Sandbänckiar upp, så att Lugdunum som nu och kallas *Leiden*, är 2 eller 3 mijl från Hafwet liggiandes widh Harlemer-siö, hwilken synnes fordom warit ett med sielfwa Hafwet, men gienom Hafzstormar som kastat up Sandbenckiar, blifwet delat från Hafwet. Ordetz uhrsprung effter Plutarchi beskrifning som Menage bygger uppå, giör Ortelius och andra löje åth, som sees öfwer ordet *Lugdunum:* och det intet uthan orsaak; ty Ortelius finner uthi intet Språk igen att *Lug* är een Korp, och *Thunum* eller *Dunum* ett Bärg (*Mons*) eller Backa: ty Backa eller Kulle är på Hebreiska *Ghibhah*. Grekeska Βθνός λόφος. Latin *Collis*, *Clivus*. Italienska *Colle*, *Collina*. Hispaniska *El cerro*, *o collado de monte*, *la cvesta arriba*. Fransyska *Tertre*. Tyska *ein Pühel*, *Rain*, *Berghalden*, *Hygel*. Hollenska *enen Büehel*, *oft clenen bergh*. Ängelska *an Hill*. Slawiska *Artizh*, *Goriza*, *Hrib*, *Hribez*, *Verh*. Polenska *Pagorek*, Croatisk, *Holmaz*. Bohemisk *Wrsek*, *Hurpahrbek*, *Kopec*. Persiska *Bairgik*. Turkeska *Viuk depeler*. Cambrisk *Bryn*. Ungersk *Halom*, *he gymeredeksege*, *domb*. Dalmatiska *Bardo*. Lusatiska *Grib*. Ibland alla dessa finnes ingen Tun, Ton, Tunum, eller Tyn. Berg, Taurn, Hell, Klapur, Alf, Öör, och flera sådana Bergznampn på wårt mål, kallas på Hebreiska *Har*. Chaldeiska *Thura*. Abysiniska *Dabra*, *dabora*. Saraceniska *Czebeb*. Arabiska *Gebel*. Grekeska Ὄρος, Cretiska ὄθρυς. Latin *Mons*. Italiensk *Monte*. Spansk *Il monte*. Fransöiska *Un mont*. Tyska *Berg*. Saxiska *Berch*. Hollenska *een Berg*. Ängelsk *a Montane*. Danska *Bierg*. Sclawiska *Gora*. Dalmat. *Gora*. Polensk. *Gora*. Bohemisk: *Hora*, *wrch*. Lusitan. *Gora*. Turkiska *Dag*, *Depe*, Persian. *Gvate*, *Thoura*. Ungerska *Hegy*, *hogy*. Cambrisk. *Bryn*. Mogoric. *Cumao*. Hochelagisk. *Ogacha*. Decanens. *Gate*. Nestorianisk. *Zelbic*. Lawensisk: och Malacanisk *Gouno*, *bocke*. Här finnes ingen Thuna eller dess lijka igen, hwar af Berg eller backa skulle sådant nampn hafwa, och det Celtiska språket är merendels uhrsprunget till det Latinska, Spanska och Fransöska språket, som wijst |186| är i Atlant. Tom. I. cap. 3. pag. 73 [= s. 50]. så måste det ordet i någon Province eller Stad eller By af alla dessa stora Rijken hafwa een gnista till det ringesta åf detta ordet behållit. Een Korp han kallas på Hebreiska *Oreb*. Caldeiska *Vreba*. Arabiska *Gorab*, *Algorab*, *Gerabib*. Grekeska Κόραξ. Italienska *Corvo*, *Corbo*. Hispaniska *Cuervo*. Fransöska *Corbeau*. Tyskz *Rab*, *Rapp*. Hollenska *Rave*. Ängleska *Raven*. Danska *Raffne*. Schlaweska *Uran*. Dalmatiska *Gravran*. Polenska *Kruk*. Bohemiska *Hawran*. Croatiska *Chafran*. Besiatiska *Kauran*. Turkiska *Kusgon*. Hungariska *Hollo*. Persiska *Calak*. Här see wij och fåfängt wara att sökia i något här tills bekante Språk någon Korp heta *Lug*. Och såsom allom kunnigt är att Korpar och Kråkor aldrig boo i Städer uthan i willa skogar, uthan Kajor,

Swalor och Skator, så hade det kunnat blifwit likt att en Stadh fått heeta Swaltuna, Skate-tuna eller Kaio-tuna men intet Korpe-tuna. Däss uthan woro det och underligit, om allestädes änteligen Korpar skulle boo där alla dässa Städer i Swerige, Tyskland, Holland, England, Frankrike och Spanien med det namnet Lugduna, Lug-by och Lug-stad äro bygde. Hafwer så för Ortelio och andra denna Menages mening, som williat draga Lugdun uthur Fransyska språket och betyda ett Korpe-berg, fallet med rätta lögelig; emedan han intet wisa kan Lug eller Duna wara Fransyskt ord.

Wij williom så gå till wårt Skythiska språk som för alla andra aldraminst är skiämt, och tillse ordetz rätta uhrsprung. Tuna är instängia och förwara een ting. Dädan Thuna gården, Thuna tomptan, Thuna bergen eller Borgen, är instängia een Gård, Tompt, eller Borg, som i Hälsing-Lag. Widerb. Balken 1. Flock. finnes tompt. Tun-garder, een Tompt som är bygd och instängd med Gärd. Äfwen så Islandz-L. Tiuf. Cap. 6. 'Skulu Þeir sitia utan Tunbergz edur Tun-wallur.' Det är sittia uthom den instängda Borgen eller Wallen. Dädan är nu sielfwa wärket med hwilket man instänger een Gård kallat Tun som sees Verel. Lex. pag. 260. Tun är Giärdz-gård, Balk, stängsel, Wall. Dädan Tun-ridur Run. Capitl. kallas Trolpackor som rida på Giärdz-gårdzstänger till Blåkulla. Af hwilket man klarligen see kan att een stång den man brukar att stängia med, hon kallas Tun. Elliest woro förswårt att een |187| Trollkiäring skulle rida bort med heela balcken, Byn eller Staden. Af dätta är sedan både een By, Stad, Fästning, Bärg, ja hela Hundari eller Häraden kallat een Tun. Som sees i Verel. Ind: och Ol. Trygg: Hist: cap. 8. allenast där af, att det på något sätt eller liknelse effter een instängd eller Tunat tompt är omgiordat antingen med Skog, Berg, Siö eller Ström. Och dädan är det Edda och Skalderna bruka att kalla Berg, Strömar och Haaf Tun i liknelse wijs, för det att dee instängia Land och Rijken och skillia dem från hwar andra: dädan kallas Erik-tun, Nep-tun, Basse-tun, den som är regerande Herre i hafwet see Atlant. Tom. I. pag. 723 [= s. 453]. Dädan säges och Tunna dricka, när man instänget och förwarar dricka innom een Tunna.

Dätta ordet skrifwes så fordom som än i dag med *Þ*, *T*, *Th*, och *D*, och den föllianде sielf-liudande Bookstafwen genom *Au*, *U*, *A*, och *Y* som wijst är i dee många indragne rummen, där *Au* skrifwes uthtalas det genom *O* som wijst är, och offta *U* genom *Y* som och Tyskarna bruka. Þ uthalas Ths, see Atlant. Tom. III. p. 461 [= s. 464]. Och dätta brukas ännu af sombliga som boo up i Bergen och Norland, såsom een ifrån Umo, den iag sielf hörde tala. Hwilken när han skulle nämna Umo, drog han den första Bookstafwen så lång, begynnandes af *A* och lycktade uthi *Y* farandes genom alla dee sielfliudande book-

stäfwerna, såsom det warit allenast een, så säjande Aeiouymo, och när han skulle säja Tuna sade han Thsaeuno. Och kom hans uthtal i många ord öfwereens med Skottarna, och Switzerna, så att när iag een gång hörde een af Skottisk Slächte som här i Upsala Studerade wid nampn Gutre och blef här Präst, tala, och wiste än intet hwar ifrån han kommen war, frågade iag honom om han war kommen ifrån wårt Norrland Pijto eller Umo, då han nekade och bekiände sin härkomst.

Nu undrar iag öfwer några Lärda som sielfwa warit födda i Tyskland, Holland och Nederland och kunnat både Tyska och Hollenska, serdeles öfwer Cluverium som mycket wackert beskrifwit i sin Germania både Tyskland och Holland, intet achtat att i Tyska språket är Zaun een Giärdzgård och på Hollenska Tuyn, af ordet Tuynen (det är instängia) som dee bruka. Men iag kan understå hwarföre Cluverius och Ortelius med dee andra intet kunnat råkat uppå ordetz rätta uhrsprung (see hans German. lib. 2. pag. 175) emädan först uthtalet går ifrån |188| wårt gambla och stadigtwarande uthal och skrifwande Thunum, det och dee gambla Greker och Latiner behållit i sina Skriffter, sedan att dee ey heller funnit några Städer eller Byar uthi Tyskland och Holland nu i dessa tijder kallade Zaun eller Tuyn; Ty hafwer iag sett med flijt effter i dee Tyska och Hollenska Land-taflor att finna någon ort, Stad eller By, med det nampnet, dock ey mera funnit än twenne Thunum. Det ena med *D: Dhunum*, det andra med *T: Tunum* i Harlingen och Öst-Frisland, och *Tunen* i Osna-brygg i Lingen. Men Swerige är så fult med Tuna att iag wäl öfwer 500 rum indraga kan. Jag will allenast för Främmandom som klentrogna äro, och komma hijt resandes och för begirigheet hafwa lust att see det widtberömda gambla Upsala, att om dee willia resa från Stockholm landwägen antingen öfwer Långåsen eller genom Odenssala eller och Siöwägen, så skola dee finna 17 orter på dessa 7 milen nembde af Tuna, såsom först näst Stockholm är Tuna i Näss sockn, sedan resa dee genom Solen-tuna Härad, hwarest dee fara förbij Solen-tunas Kyrkia, och Solen-tunas by, som äro 2 mijl från Stockholm, sedan när dee komma till Märsta 4 mijl från Stockholm så ligger där Sä-tuna inwid wägen, hwarest dee taga skiutzhästar: resa dee Siöwägen så hafwa dee mitt moth denna Orten i wäster hwarest dee förbij fara, Sigge-tuna Stad på högre sijdan, och Foren-Sig-tuna eller Gambla-Sig-tuna på wänster och sedan Hå-tuna sockn. Resa dee öfwer Långåsen så hafwa dee Öst-tuna sockn, Öst-tuna byn. När dee nu komma 6 mijl från Stockholm hafwa dee Tuna i Alzsike sockn, där dee och taga skiutz, och där ifrån en half mijl Ultuna, och Nyio-tuna eller Non-tuna, och Sä-tuna i öster som synas in till wägen. När dee nu komma till Gambla-Upsala så kunna dee uppå

Kungz-högarna see Ären-tuna Kyrkia, Ale-tuna i Börie, och Tuna i Bälinge.

De som nu hafwa Blaus Norrlandz och Gestrikz-landz Tafla, finna ett Tuna under $62^1/_3$ högdz grad. 35. middagzlin. Tuna under 61. högdz grad. 35 middagzlin. Uthi Jansonii Dalekarls och West-manlandz Tafla är ett Tuna under $60^2/_3$ högdz grad. 41 middagzlin. Tortuna $59^2/_3$ högdz grad. $39^1/_2$ middagzlin. Skule-tuna $59^2/_3$ högdz grad. 39 middagzlin. Uthi Jansonii Gothia är Sigge-tuna, Håtuna, Tores-tuna, Simber-tuna, Romfer-tuna alla under $59^1/_2$högdz grad. millan 39 och 41 middagzlin. Tunum, i |189| Westgotland under 38 högdz grad $33^1/_2$ middagzlin. Tunesberg i Norrigie 59 högdz grad. 31 midl. Tuna 59 högdz grad. 32 middagzlin.

Ordetz Tuna böjelse i Swenska språket är när man enfaldigt det nämpner (nominativ.) Thun, men när något det tillägnas (genetivus) säger man Tunas och Thuns; såsom Thunes-siö, Thunes-skogh, men när man reser till orten säger man Thunum och Thunom; såsom sees af åthskilliga rum i Schefferi Chronico Episcoporum här för nämdt och af Runstenen i Danmark indragen i Atl. Tom. II. pag. 541 [= s. 552] *C.* Där som står Upsalum. i Ynglinga Hist: pag. 6. 'at Uppsolum: Niorder (Boreas) bio i Noatunum'. Hwilket är uthsatt effter denna tijdens uthtal här neder i Upland, Sigtuna, Noatuna, och Upsala. Och i den Latinska uthtolckningen *Sigtunium*, *Nontuna* och *Upsala*. Men denna böjelsen är hwarken hoos dee gambla eller senare både Lärda och gemene Man alltid i ackt tagen, såsom och sees af Cronic. Episcoporum, där pag. 19. står *Sictoniæ*. pag. 63. *Sictonam* och *Sitona*. pag. 79. *Sictoniæ*. pag. 109. *Sictuna*. Sedan är märkeliget att alla på Tunum i hopsatte rum, uthi den upskrefne Taxa till Ærchi-Ebiscops-Kiortelen An. 1343. som giöras skulle i Room, äro alla med *T.* skrifne, som här pag. 176 [= s. 161] indragne äro men dee orter som i Norrlanden upräcknas äro med *Th*, som uthtalas *Ths*, eller som *Z.* Hwilket stadfäster den Umokarlens uthtal som iag nämbt hafwer.

Wij willia komma till det andra ordet Lug i hopsatt med Thunum och tillsee dess bemärkesle. Laug, Laugur är Wattn, wätska, see Verel. Lex. pag. 154. Lauga, Lögia är twätta sig i Siön. Lauge- eller Löge-trog det Kärlet där i man twättar Barnen, Brygge-Laug, watnet som upbäres att bryggia dricka af. Laugen, Lugen äro både små och stora Siöar. Dädan hela wår stora Mälare som sträcker sig till Södermanneland, Nerike, Wessmanland och Upland, kallas Laugr, Lugen och Laugeren see Ol. Sag. cap. 91, pag. 187. och Verel. Lexic. pag. 154. Laugin och Lagurin uthi Herr Peringskölds Heims-Kringla pag. 378. och i Ynglinga Sag. 378. Lögin.

Uthi Edda Atl. Tom. I. pag. 161 [= s. 103] Loguren och Leigenum: Uthi Norige är och een Siö kallat Laugr. Ol. Saga cap 112. Lugen och Lugnö i Jemptland Chron. Episcop. 115. Såsom nu Sweriges Rike war mäcktigast till Siös som wijst är; och särdeles af dem som lågo kring denna Lougen, så och wid Siökanten alt up till Torne för dess oendeliga sköna Hamnar, så blefwo och Siömännen kallade Lygurar, Laugmän etc. Atl. Tom. I. pag. 626 [= s. 392] och äro dee samma som Tacitus kallar *Lugios* där |190| han beskrifwer wåra Swear, säger han dem 'Liggia och sträckia sig wida kring i Landet liggiandes wid dem Arios, Helsingarna: Manheim etc'. I samma ordning som dee än i dag liggia i Swerige, see Atlant. Tom. I. pag. 626. 627 [= s. 392 f.], och äro många orter i Swerige som liggia wid denna Lougen effter honom kallade, såsom Lyge-hundari och Lugetunum i Sörmanland Lyge-hundari i Wessmanland, och Luge-hundari i Upland Atl. Tom. I. pag. 626 [= s. 392]. Lougdune-kärr i Hyltinge, hafwandes Siö på den ena sidan och ett Kiärr på andra sijdan. På Latin *Maritimus pagus ad paludes:* Loug-wijk i Sootholms härad. (*Maris sinus*) Lugo-wijkan i Turinge. Lougenes i Skiägga. (*Maris Promontorium*) Logenes i Windö. Logu-wijk i Skiärö. Logs-wijk i Slem-sockn. Lygenes in wid Rhodana härad. Luge-by i Lugdon sockn. Laug-ööna i Wäster-liung. Louge-näs och Laubroo (*Paludis pons*) i Wängiöns härad. Laug-öö i Trosa sockn. Loug-wiken i Wikingz åker. Luge-torp ibidem. Af dessa rum seer man och att dee sielfliudande Bookstäfwerna altijd effter hwar och eens hårdare eller miukare uthtal bytas om. Detta nampnet hafwer dem Grekom och Latinom warit bekant fast det intet i deras Språåk warit i bruuk, såsom sees af Strabo lib. 7. pag. 314. Der han beskrifwer Illyrien som låg in wid Thracien, der och wåra Gother satte sig, säger han: 'Wid Japodes uthsträckia sig Bergen åter, och kallas Alf. Lijka så sträckia dee sig ifrån Toergesta een Staad i Carneon in till Siön Lugeum.'

Hade denna Siöns namn Lugen warit Grekiskt eller Latinskt hade intet Strabo behöfft lagt i Grekeskan till det ordet Ἔλος ey heller Latinske uthtolkaren *Lacus*. Ty det woro att uprepa ett ord 2 gånger och säja Siön siön: uthan woro nog sagt att Berget sträckte sig till Lugen. Äfwen så äro Alf och Torgesta Göteska eller Scythiska ord: Alf är Berg see Atlant. Tom. I. pag. 487. 662 [= s. 305, 417]. hade det warit Grekiskt, behöfde intet Strabo satt till ὄρος ey heller uthtolkaren *Montes*. Torgesta är een Stad eller By der man handlar och Kiöpslagar; hwarest där det Grekisk eller Latinsk warit, hade intet Strabo behöfft att sättia Κώμη där till ey heller Utholkaren i Latinen *Vicus*. Att Torg är ett rum der man handlar och kiöpslagar, sees och af een

Gothisk namps Stad i Hispanien som kallas Illi-turgis uthi Plinio hwilken dee och nämpt *Julium Forum*, see Ortel. |191| men än orättare skrifwit i Ptolomeo, *Illurgis*. See huru klart här är att Torge, och Turge, som wij än tala, är på Latin *Forum*, där man handlar: och sees af dessa rummen huru orätt dee gambla i många rum hafwa skrifwit deras orters nampn, när dee intet wäl förstått det Språket som orternas Folck brukat och dem nampn gifwit, det som Mela och Strabo offta sielfwa tillstå. I Schotland äro och Folck som boo på een Öö i Siön kallade Logi och Lugi. See Ptolomæus och Ortelius. Och uthi Hibernien een Flod kallad Logi-å: det är een Åå kommandes uhr een Loug eller siö.

Det är och af flera skiäl merkiandes att detta Luge-dunum uthi Franckrijke är af wåra Skyther bygt när man tillseer de andra orters nampn, som liggia in uthi eller in wed Staden, Plutarchus de Fluv. pag. 1151. säger således om den Floden Arar, hwilken flyter med Rhodån genom och kring om Lugodun. 'Floden Arar i den Hieltiske Kalland han hafwer fått sitt nampn der af att han blandar sig med Rhodan wid orten Allobrogan. Hwilken skulle förr hetat Brigulos, men sedan ombytt nampnet för denna orsaken. Arar een man när han skulle jaga in i Skogen och fan sin Broder Hielteboren af willdiur sönderrifwin, feck han så stoor sorg att han kastade sig i Floden Brygolon, som feck sedan namne af Arar. Uthi denna Floden är een dräflig stoor Fisk som heter Gluper.' Uthi denna Flodens Arars beskrifwelse hafwer Plutarchus först rätt råkat, i det han säger att Arar betyder där twenne Åar komma tillsamman, ty AA på Schytiska eller Swenska är på Latin *Fluvius*. Hebreiska *Nahar*. Mauritaniska *Guad*. Grekiska *Potamos*. Italienska *Fiume*. Hispaniska *el Rio*. Fansöska *vn Fleuue*. Tyska *Flus*. Hollenska *Vloet*. Ängelska *Fludde*. Slaweska *Reka*. Dalmatiska *Rika*. Poloniska *Ziekacy*. Bohemiska *Rzeka*. Lusatiska *Struga*. Ägyptiska *Lein*. Turchiska *Ak-harsu*. Hungariska *Folioviz*, *Foliamat*. Cambriska *Avon*. Waskoniska *Ibaija*. Tartariska *Edel*. Africaniska *Summara*. Saraceniska *Nahar*. Brasiliska *Uhecoap*. Armeniska *Giets*. Persiska *Segga*. Men af wårt Swenska AA är Ar-os, Åmunden: see Verel. Lexic. Scand. pag. 1. Å-mote der den ena Ån möter den andra, såsom Åmote wid Fyris-ängen der Junkils Ån möter Lenna Ån. Arar, Årar eller Åar der flera mötas tillsamman. Der af kallas Arar-heim uti Hervarar Hist: Armenien wid Floden *Araxin* af dee många Floder som der falla af Caucasi berg in i Caspiske hafwet. Herodotus hafwer äfwen så hoos wåra Schyther, Tyssa-getarna lib. IV. pag. 263. een Flod som löper in uthi Mæotiska |192| Tresket som kallas *Oaros*. Hwar wid märkiandes är att dee Latiner mycket skemt wårt Schytiska språk som Grekerna rätteligare uthsatt, hwilket många-

städes i sina rum wisas skall. Såsom Latinerna här nempt *Oarus* för Oaros. Uthi wårt Språk som wij nu skrifwa, sättia wij uthtryckeligen Åars nampn med litet *o* öfwer *A* det Herodotus sätt framföre *A* sitt *O*: men de Danska, Norska och wåra up i Dalarna sättia twenne *AA*, hwilka hoos oss uthalas för *Å*. Sedan har Herodotus rätt *Os* ty det är munnen på Åna der hon flyter i Tresket Mæotin. Äfwen så har och Herodotus rätt skrifwit den andra Åns nampn, som flyter i Mæotin och kallat *Lyg-os*, det är een Åå som kommer uthur Lygen, det är Insiö, som förr är wijst: men Latinerna hafwa *Lycus*. Men dee andra 2 strömmar som och hafwa Schytiska nampn, hafwer Herodotus intet aldeles rätt råkat på, som är *Tanais* och *Syrgis*. Hwilka skulle för sitt *Os* in uthi Mæotin skrifwas *Tanais* och *Syrgis*. Tana skrifwes i dag på Landtaflorna rätt effter wårt språk Dån-a såsom Gotherna skulle än sittia der qwara, som sees i Jansons, Wittes, Blaws, Piscat. och Massæ Taflor, men Ryssarna och Tartarna kalla den *Donetz Reca, Siversiö Donez; Gvillio Donetz*, hwaruthinnan dee icke allenast omwända ordet in på deras uthspråk i ordetz ända med *etz*, uthan och lagt *Reka* till, som är på Ryska een Flod, det dee intet behöfft giöra, om *Dåna* warit Rysk eller Tattersk, see Ordetz ursprung Atlant. Tom. II. pag. 66. 480 [= s. 80, 491], der som wijses att Dona betyder een Åå rijk af wattn så att hon Donar: dädan och *Oistran* som Latinerna kalla *Istrum* heter och af wåra Gother Don-aa och Tyskarna Donau. Äfwen så nämner Jornandes rätteligen, såsom han war een Schythe eller Göthe, Floden *Borystenem*, Danastrum och Dana-ström, i wår Schythia wid Euxinum, den dee andra alla, intet förståendes Språket, förwänt i *Danaster*, *Dnester*, *Danabre*, *Danasteos*, *Danaprevos*, *Danastus* och *Danastrus* som sees af Ortelio i orden *Danaper* och *Borystene*. Dån-a-strom och Dån-a-strym är een Flod på wårt Språk som faller öfwer Klippor och giör strid ström. Strymona-eng kallas den som ligger här wid Ælf-Kareby, där Älfwen faller öfwer Steen och Klippor och det bästa Laxfisket är. Wijd |193| Stockholm där heela Mälaren uthfaller kallas den ena Norreström och den andra Södreström, sedan Kongzgården i Kålbeck, Strömsholm. Strym-aren een Siö och strid ström i Wästergiötland. Denna Dan-aa: ström kallas och hoos Grekerna och Latinerna, *Borystenes*, och *Olbi-a* eller *Albi-a*: och det med rätta, ty uthi Olearii Tafla och i Litowiske Förstens Radzivils mycket wälgiorda Tafla öfwer Littowen, står denna strömen på sidan i stor Skeppelse afritat, hwarest wid *Borisbo* finnes 10 stora fall öfwer ideliga Klippor och bara stenar så och hela Floden up igenom, så att han med rätta heeter, Bara-sten-aa, och Albi-a som betyder det samma, ty Alf, och Olf är Stenar och dädan kallas alla wåra stora Floder som flyta af Bergen och hafwa stora fall, Alfw-ar, som

Gaut-alfwen (*Gutalus*). Adam. Bremen. *Gutalbis*; Dale-alfwan, Torne alfwan etc.

Syrg-aan som Herodotus nemner, heter af Syrg-an hon förer, som är Syrija och lös Jord, dädan åthskilliga Åar här i Swerige kallas Syrga eller Syra, och Sura-Åån i Wessmanland och Sura sochn.

Wij willia så komma tillbaka till wår Plutarchum som hafwer rätteligen fått kundskap att Arar betyder der flera Åar komma tillsamman, men att Hielteborens broder skulle gifwit Åån nampn af sig är olijkt; utan snarare han fådt namn af Floden, hwilket gemenligit är än i dag att här kalla sig många *Arosienses*, af Aros, *Salenius* af Sala-Åån. Ty synnes hela denna Saga lijkare sanning, att denna Mannen när han såg sin broder ihiäl rifwin i Skogen, så giorde han sig af stor sårg dödeligit sår och gick uppå bryggan, den här Plutarchus brytandes af ordet effter Grekeska sättet, kallar Brigul-on, och störte sig där uthaf i Arar-ån, den sedan een glupesk Fisk upswälgde eller åth upp, ty fast intet Plutharchus nemner hwad den Fisken giorde, men lijkwäl effter han beskrifwer hans storheet, så synes detta mycket lijkt. På wårt språk kallas een Gädda glupesk emedan hon swällier andra Fiskar, så och dee stora glupeska Hwalfiskar. Sedan att den Åån kallas Bryggol-on är af dess Bryggior som wore många, ty där kommo många Floder tillsamman och ligger Landet där mycket lågt och sanckt som Strabo det lib. 4. pag. 187. beskrifwer: 'att Floderna dee öfwerfärdas antingen med Båtar eller Bryggior, som eendeel äro af Trä een deel af Steen. Och äro där swåra wägar, för Wattns |194| flödande skull, ja inpå Sommaren effter som Sniön sent smälter af Bergen, eller Alwen.'

Rätteligen är och dätta Landet kallat Narbona, effter wåra Nårska där satt sina Bonar eller Boningar, och orten omkring Lugduna kallas Allo-briggier, af alla Bryggior som der finnas öfwer dee 4 förnämsta Floder, hwilka der nämpnas alla med Gothiska nampn, som nu först war denna Arar, sedan Rhod-ån af det hon kan med Båtar rodas upföre, såsom här i Rodes-lagen och i Östgiötland: äro Rod-ån, Rodan-å i Sörmanland. Rodan-aan i Osismo. Roda-ön i Biertråd. Rodan-ån i Otmar-sockn. Radan-å i Alnön. Ty säger Strabo pag. 185. rätteligen: 'Rhodhan är den största, som långt up kan Rodas, och upfylles af många Åar.'

Den tredie nemner han Isar-ån, hafwandes nampn där af att han gifwer mycken Iis om wåren, äfwen som här i Swerige åthskillige Floder kallas Isar-a och byar Ise-stad. Isarstad wid Isara-wijk i Wassunda, Istadh och Isara wid Siön Isingen eller Fisingen. Ysarby i Kårsta. Isar-siö i Lenna. Isar-byn i Hermionger och Rogsta i Swart-lösa härad: Is-sättra i

Åker-sockn, och här i Upsala Isa-lande den delen som Iisen plägar läggia sig uppå när wattnet om Wåren upstiger.

Den fierde nämner han Sylg-a det är een Ström som Silar sig fram och är intet strider, såsom Sila miölk, kallas när man låter miölken sackta flyta igenom een Hårduk eller Linkläde. Dädan Sili-an up i Dalarne ofwan Siliansiön. Silek-ån in moth Wermland begge i Jansonii Wessmanlandz Tafla. Dätta ordet hafwer och Plinius förstådt som säger att Schytherna kalla Floder Silår, så att både Jaxartes, som flyter i Caspiske Hafwet, och Dono-a eller Tanais som flyter i Mæotim, fådt af dem detta namnet. Men om Dona förståendes den delen som sakta flyter genom sitt Os i Mæotiske Träsket, därföre och Storfursten i Ryssland bygt wid Wervitz een Flotta att kunna den bruka i Dona. Ty hafwa och Argonautæ farit den derföre upp igenom som sees Atl. Tom. I. pag. 665. till 679 [= s. 418—426].

Här widare nämpner Strabo Städer wed dessa Floder såsom är Åvi-å (*Fluvii*) och Aros (*Fluvii ostium*) aldeles Gothiska, så och Folket som der boo, kallar han heel Gothiskt Volcæ (*populus*) och een hambn där Ökiarna |195| och Båtarna stå, Occyby: och dem som boo i Staden Sala kallar han Salyes. Än een Åå nämner han Diub-ån, det är den som mycket diup är.

Strabo han nämpner rätt den delen och Folket, som dee många Floder och Bryggior hafwa, effter wårt uthtal, Allo-brygger Lib. 4. pag. 193 och pag. 203. och lib. 16. pag. 765. Men lib. 4. pag. 186. skrifwer han ordet med *O*, uthi *Y* ställe och kallar dem Allo-broger. Wij seya och i wårt mål, Bro och Bryggia, när man talar om een, men om flera säger man Broar och Bryggior. Såsom när stora Wårfloder äro, säger man alla Broar, alla Brogar eller alla Bryggior flyta bort för Isen. Altså seer man af alt dätta att Lugdunum i Frankerijke,och mäst alla dee orter som der in wid liggia, är af wåra Schyther fordom dags bygde, och heter Lugdunum intet för det, att det ligger på något Berg eller Backa, ty Strabo säger sielf pag. 192. Lugdunum är bygt nedanför Backen, der Arar flyter in i Rhodan. Det som och bekräfftas af denna tijdz Sansons beskrifwelse att dessa Floder een deel omhwälfwa Staden och till een deel flyta mitt igenom honom. Intet ligger heller Lugdunum i Holland på ett Berg, uthan på släta Landet: äfwen så Tunum i Fris-land. Och här i Swerige skall man intet finna ibland 100, 2 som liggia uppå ett Berg. Uthan alla orter med Tunas nampn nämbde, heeta af det de äro instängde eller och faste, som tillförenne nogsampt wijst är.

Wij willia nu åther komma tillbaka till wår Ptolemæum och wisa af hans Taflor att wåra Män (*Mæones*) eller Schyther, som foro först in i den mindre Thracien eller mindre Scythien, som låg emillan det Meotiske träsket, alt in

till Strymon, som skilde Grekland från Schytien, och sedan fore öfwer in i Asien och Lydien, hafwa ännu flera Städers, Byars och Folks nampn lämbnat effter sig, i denna Thracien, förr än dee fore öfwer in i Asia, och hwad Städer dee Latiner och Greker hafwa där bygt, sedan dee slogos med Götherne, att någorlunda wara för dem trygge.

Næs och Næs-ån, hafwer Ptolemæus i Thracia. Om iag skulle anteckna alla Näs uthi Swerige, så gingo några ark papper där till: will så allenast några indraga. Uthi Jansons Dalekarls- och Wessmanlandz Tafla under $60^{2}/_{3}$ högdz grad. 37 middagzlinien är Næs sockn, och Næs-å: under $59^{1}/_{3}$ högdz grad. och 39 middagzlin. är Næs, och under 38 middagzlin. |196| Næs-by; Næs-by i Telge. Næs-ås i Turinge; Næs i Kolbeck; Næs i Näs sockn: Stafs-næs i Hemmesta: Bruns-Næs i Ingewo Fierdingen. Morth-næs och Karesnæs i Faresta. Mörtenæs i Odenswii. Kwarn-næs och Skarp-næs i Orminge. Næse i Swartsiö. Næs-by i Täby. Næsiö i Näsia-sockn i Daal: Næs i Kullersta. Swal-næs och Biör-næs i Tielbo. Bor-næs, Geitenæs, Skal-næs, Lem-næs, Enge-næs, Næes, Skir-næs, alla i Risinge sockn. Ordet Næs är een udd på Landet wid Åar och Siögar; så och ändan på Berg. Dädan Cherre-næs, eller Cherso-næs, Uddar uthi Siögar. Hwilket ord Grekerna ock af oss bekommit.

Ore-a hafwer Ptolemæus i Thracia: ordet betyder Byar och Floder, som äro på Berg och Stenar, eller Åar som flyta öfwer dem: såsom här i Swerige, Ore-næs i Ryd-sockn: Ore-a i Spånga: Ore-a i Tälgie: Ore-låta i Tweeta; Ore-ån i Westerhanninge: Ore-an och Ore-by i Bränkiörkia; Ores-bo i Löfsta: Ore-mala i Kyre: Ori-a i Skalsiö: Ore-berga i Biörskog: Ore-a i Åsunda.

Osimo hafwer Ptolemæus i Thracia: Osimo betyder Gudarnas eller Konungars land eller jord: ty Asir och Osir äro Gudar; och Moo, är jord. Här i Swerige är Osimo uthi Sotholms Skiär; Osimo eller Ose-by i Hubbo. Osismo i Longabari sockn: Osime och Osiby i Risinge.

Osce har Ptolemæus i Thracia: detta är Gogubbens eller Thors nampn: Osce-dunder, Tordön. I Swerige är Osce wid Oscebecken i Jerlåsa: Oske-ö i Öster-åcker: Oske i Trosa: Oske i Lundby; Oske i Säby. Många flera kunde upräcknas, men behöfwas ey, ty ingen är här som icke Åskenamnet bekant har.

Pinum hafwer Ptolemæus i Thracia: Detta är Gårdars och Städers nampn: och skrifwes merendels med *B*, stundom *P*. Såsom sees af Jornande cap. XI. Där han talar om wåra Giöthers Lagar, kallar han dem *Bilagines* (andra Edition har *Belagines*), det är By (*Civitas*) Lagar (*Leges*). Äfwen så i Kungeliga be-

fallningar till Städerna nämnes By-skyttar, det är *Civitatis Scythæ* s. *Sagittarii;* By-fogde *Civitatis præsul.* By-man *Civis.* Byle *domus.* Byle-attar, *Civitatis patres* s. *Seniores.* Uthi hwilket nampns uthtydelse Jornandes farit will til een deel, i det han giör Byle til *Pile* som är på Latin een Hatt; hwilket nampn wåra gambla Giöther hwarken för |197| eller i dag afwettat: men Attar är rätt; ty af Atta Fader äro Attar Fäder, hwilken tyttel tillägnades särdeles Prästerna, som Jornandes säger: Och skier dem än i dag den hederen att de kallas Högwyrdige och Wyrdige Fäder. Här seer man att Jornandes, som war född der uthe i Italien af Gothisk släckt, hade genom Latinen han lärt, glömt bort det Swenska språket. Äfwen som än i dag hoos somliga skier, att när dee hafwa lärt åthskilliga andra Språåk och dee skola skrifwa några rader Swenska, så lappa dee där in både Hebreiska, Gräkeska, Syriska, Latin, Italienska, Fransyska, Tyska, Finska och Lapska ord, att det och rätt seer uth som een Pickelheringz kläder eller Tiggiares, som hafwer sammanlappat sin kläder af alla dee slags lappar han funnit på gatorna. Men sombliga skrifwa een heel reen Swensk styl fast de kunna alla Språk: som iag nyligen hafwer sedt af een förnäm Swensk mans tryckta Skrifft emot den Ryska Ambassadeurens uthgångne arbete i Hag om wår Allernådigste Konungs Carls den XII. Victorie wijd Narwen; att der war icke een inflickat lapp af annat språk.

Widare skrifwes By och så Bynum, når man talar om något, såsom een farit till Byn. Såsom wijst är om Tunum. Hwilket dock gemene man ey så noga ackta, uthan nempna een Gård både By, och Bynum, såsom Hem och Hemman, Tun och Tunum, Gård och Gårdum, Huus och Husum, Berg och Bergum, Hell och Hellum, Sal och Salum, Boo och Bodum, Näs och Näsum. Hwilket sees i Normanlandz och särdeles Gudmundaråds Bynamn i Jordböckren. Såsom Bynum i Arnäs; Ny-bynum i Sidonsiö; Bynum i Skog: Bynum i Edste. Bynem i Stig-siö: By i Hågdonger; Byn i Bergsiö: Pynum i Torp: Byen i Thunum: Byn i Atmar: Pyyn i Satna: Byenum i Lydia: Byenum i Håsiö wid Tyndaröö. By i Lyds Tingslag.

Pac-tyn har Ptolemæus i Thracia: Pac, är gemene mans nampn och Tyn, som wijst är, een Gård eller heem. Pac-kiern i Nordinge råd: Pak-tyn i Alnön: Pac-kulla i Öfwer-Torna: Bact-siön i Baalenäs: Pac-Tyn i Regna: Paic-tyne i Paieto eller Pyto.

Rami-dava har Ptolemæus i Thracia. Rama är på wårt Språk bekräffta een ting så och |198| röfwa: see Verelii Lexicon pag. 201. Dåva är Huus och heem, som för är wijst. Här finnes Rame-sta Sochn i Upland. Ramby i Lööt. Ram-sta i Biskopz-kulla: Ram-siö i Biörklinge: Rame-dava i Floda: Ramis-næs i Juletta: Rame-tava i Hielmesta: Rame-siö i Rytteren:

Rame-syl i Ramsyl sockn: Rame-siö och Ramewijk i Gudmunderåd: Rami-dava och Ramki-beck i Torp.

Strymonem nämner Ptolemæus i Thracien; den och Herodotus ihogkommer. Hade dätta ordet warit Grekiskt eller Latinskt, hade hwarken Herodotus eller Ptolemæus tillagt ordet *Potamos* och dee Latiner *Fluvius*, ty Strym och Ström är det samma i wårt Schytiska språk. See Genes. 2. vers: 10. 'Uthaf Eden gick een Ström att wattna Lustgården.' Strym-åna kallas een Åå, som är strid och starck. Norström och Sör-ström äro i Stockholm. Strymona-Eng wid Elfkarleby. Stryms-holm Kungzgård i Kolbeck: Ström-åna i Hemmesta: Ström i Söderliustre: Strymone i Österhanninge: Strym i Åcker: Strymaren och Strym-ån i Tegelsmora: Blaus Atl. p. 17. Strymæne i Nor-bergzlagen: Ström-å i Umå.

Scuby har Ptolemæus i Thracia. Skug och Skog är på Latin *Sylva;* By (*Pagus*). Är så Scuby, eller Scoby, ens heem uthi eller wid Skogen: man uthlåter gemenligen een af dee medliudande Bookstäfwerna, när twå komma till samman; Bär-by för Berg-by: Byr-sta för Byrg-stad: Brun-berga för Brunsberga: Sko-klöster för Skog-klöster: Sko-Ekeby för Skog-Ekeby: Skuby i Närtuna: Skuby i Skå: Skuby i Bränkyrkia: Skuby i Garn: Skoby i Solberga: Skuby i Skäwij.

Sigindunum hafwer Ptolemæus i Thracia, och det med sina behöriga Bookstäfwer på Grekeska skrifwit; så och hoos andra *Siggidunum*, men de Latinska uthtollkarena hafwa wänt ett *G* uthi *N* och skrifwit *Singedunum*, intet förståendes det Götheska ordet Sigge, som är uthsprungit af ordet Sigra, winna. Dädan Sigur, Seger: Sigurfor Segerrop. Sigur-sæl Seger-sel: Sigurlaus, Segerlöös. flera see i Verelii Lexicon. Dädan feck Tyr (*Mars*) Mercur, Atin (*Neptunus*) eller Oden heta Sigeir och Attina eller *Minerva* Siga, see Atlant. Tom. II. pag. 261 [= s. 272]. Dätta Minervæ nampn styrckes af Herodoto lib. v. pag. 326. Där han talar om Sigeön, som låg inwed Troja, 'att när de Athenienser hade wunnit een slachtning mot de Trojaner, hängde dee upp dess Skiölder och Wapn uthi Minervæ (Athinas) Tempel som war på Sige-ön'. |199| Hade så både Öön och Templet nampn af Siga. Och såsom hon war blåögder, såsom wåra Schyter och Swenske äro, hwars barn hon war, så kallar och Strabo henne Lib. 13. pag. 600. den blåögda Minerva. Således blef och den stora Kung Erick, som intog Danmarck, hela Ryssland, och een deel af Tyskland och Påland, kallat Sig-Ærick, och Ærick Siger-selle: see Kung-Sagorna, Joh. Mag. och Saxonem. Äfwen så hans Drottning som lefde effter honom kallades Sig-råd Stor-Råda, ty hon slog, want och brände många Konungar. Signil blef och genkallad, (det är *Victrix ardens*) för det

hon lätt förr bränna sig upp med Habor, än hon skulle låta sig skillias från honom. Denna Historia eller Saga, förtällies på mångahanda sätt, effter hon mycket gammal är, och tijderna hafwa förwänt Personernas nampn. Saxo lib. 7. pag. 145. menar henne skett på Seland, där som mitt i Landet finnes een by Siger-stad benämd, see Jansonii och Blaus Tafla på Seland. Men den sträfwar mot hans egen beskrifning, att den legat wid een stoor Siöwijk; ey heller finnes alla de orter af dem nembde, som i samma Historia författas; såsom forn eller gambla Sigtuna och det nyare. Berättade och Öfwersten Tropp och Öfwerst Leutnanten Mynkhausen, som hoos mig gästade, när dee woro Fångar och hade hafft i 3 åhr sitt qwarteer uthi Seland, att på hela Selandh är intet Berg och ingen Sandbacka så hög som Slottzbacken här i Upsala, hwilcken är 60 allnar. Och att Sigerstad war een By allenast af 18 Bönder på ett slätt fält, och ofwan Kyrkian een lijten Ekeskog; några små Kullar wore nedre åth Åån på een 6 eller 8 allnar höga. Åån är een lijten Bäck, så att ingen Skuta där i flyta kan. Ja deras egna Utholkare öfwer Saxonem uthi den Danska uthgångnes Book Anno 1575. pag. 159. twika om på hwad orter dätta skiedt, sejandes: 'Nogle mene att detta skulle skied uthi Sieland hart wed Ringestedh, men nogle mene att dett skulle skiedh uthi Halland (Sverige) icke långt från Falkenberg', men dee fara will, ty här i Swerige äro alle orter behåldna som nämpnes i hennes Historia och Tragædia af Saxone och Messenio beskrifwin, såsom Habors-lund, Signils-berg, Odans-berg, Haga-sochn effter Hagbard nämbd, Hamund eller Hatunas wijk. Sigtuna, Håtuna och Signils siöwijken: see een deel af dessa i Jansons och Blaus Taflor under 59. högdz grad. 36 middagzl. Om denna Historia förmäla andra att han som friade effter Signil heet Erich, andra Habor, andra Hercul, andra Starkoter. Alla dessa nampn äro starcka och manhafftige|200| Mäns Ärotyttlar, och altsåledes uthi dee Gamblas berättelser och Wijsor, mångagånger förwäxlade, äfwen som Signill hon kallas i sombligas berättelse Attina, Sigur. Ty seer denna Historian likast uth, såsom den till större delen af Messenii tryckta Comædia läsas kan, att Habor eller Hercull han feck stort behag till Kungens Sigars Dotter wid Forn-Sigtuna, der han bodde; och Signil till honom: ty han war een stoor Krigzhielte, och hon wille äfwen slå sig där till: men Konungen hennes Fader behagade det intet. Ty reste Habor bort och kom ett åhr effter igen, förklädd i Qwinfolckz kläden, och gaf sig i Drottningens håff och blef Signils Kammar-Jungfru, begynnandes der att lära spinna, häkla Lijn och Bordera med dee andra Jungfrur. Men när han tog uppå att lära Signil Skiuta med Boga, feckta med Swerd och rijda till Ringz, då blef han uppenbarad: blef så dömbd till döden att hängias och brännas.

Och när hon såg öfwer Siön att han hängdes, lät hon tända eldh på sitt Huus och brändes så upp med sina Möer. Denna Saga synnes mig kommit till dee Greker om samma wår Hercul, som Lucianus det berättar i sitt samtal pag. 147. emillan Thor, Æsculape een förnäm Läkiare och Hercul, een stoor Krigzman. Att när desse twenne begynte träta om Glysis-Vall, hwilkendera skulle sitta öfwer den andra och nemre in till Thor. Så säger Hercul till Thor: 'skall denna Läkiaren sittia öfwer mig. Då swarar Æsculap: ja dett med rätta, ty iag är bättre än du. Då säger Hercul, uthi hwad, troo, skall det stå: mån derföre att Thor slog effter dig een gång med Liungelden, dock sedan af barmhärtiheet giorde tig odödeligan. Då swarar Æsculap: effter du förekastar mig elden, hafwer du glömt bort det du bleef upbränd på Håtuna eller Odens-bergh. Då säger Hercul: det är alt olijka hwad wij båda giort medan wij lefwat, iag som är Thors Son och uthstått så mycket beswär och arbete, nederslagit så många Willdiur (tyranniska Menniskior) och så mycket lättfärdigt Folck rättmäteligen straffat: Men du skär Rötter och Gräs sönder, löper kring Landet och plåstrar dee Siuka, som intet Manligit är. Æsculap: swarar: det är sant, iag hafwer och läkt dina brända sår nyligen: när du kom till oss half uppbränder, men iagh, om iagh intet annat giort, så har iagh lijkwäl intet tient som een Träl eller Pijga; icke häller i Purpur klädd, såsom du, och blifwit basadt af een Frustupijga med hennes skoor, och |201| settat att häckla liin i Lydia, eller dräpt Hustru och Barn. Hercul swarar: om du icke tiger med det du mig förekastar, så skall iag kasta dig uhr Glysiswall och slå ditt hufwud sönder, att Fanen icke skall kunna läkia. Då säger Thor åth dem. Hållen munnen på eder båda, eller skall iag kasta eder uthur dätta Gästebodzlaget.'

See huru när wåra Sagor komma öfwerens med det Æsculapen förekastar Hercul. Och äro twenne ord, som stöta in på wåras orters nampn och Personer. Oeta-berg, är Odens- eller Håtuna berg: ty Oeta heter i Thracia af Oden; äfwen som här: ty här är och Odens nampn, och Lyb är een Käresta, see Werel. Lexic. pag. 161. och Hon war Hercul Lijb. Och Lyby: nu är een Jungfrukammar.

Här är märkeligit, att Thor som räcknades för den högsta och rättwisesta Domaren, intet wille uthlåta sig, hwilkendera af dessa twenne, som afmåla dee twenne största ståndеn i Rijket, skulle sittia öfwer hwar andra och honom närmast. Emedan den ene lärde Folcket giöra Menniskior, läckte dee Siuka och upwäkte dee Döda, som om honom skrifwes, och blef derföre räcknat ibland Gudarna. Den andra han dräpte Menniskior och fördreef Thors fiender.

Wij willia komma tillbaka till wårt Siggetuna i Thracien, och see huru een farlig hoper wij hafwa af det nampnet i Swerige, af hwilka iag allenast några

will upräckna, som äro i hoopbundna med ordet Sigge, effter Odens eller Minervæ nampn: såsom Sigtunum i Betna; Sigge-sta sockn wid Liustrand. Sigestad eller Sigtuna i Theda; Sigtuna i Simbertuna. Sigge-bo i Löfsta. Sige-sta i Torstuna; Sigge-fan i Järlåsa; Siggetuna i Bärgbo; Sigge-næs i Nykyrkia; Sigge-linge i Wallby. Sigge-næs i Walma; Segersta i Bälinge: Sigge-torp i Helgöna: Sigge-torp i Floda; Sigge-sta i Höög: Sigge-berga i Nora. Sigguls-boda i Hedmora: Siga i Bygde sockn. Siggetuna i Österhuus-by: Sige-arp i Olmesta.

Uthi Thracien har och Ptolemæus Sigge-dava; uthi Westgötland i Kokins härad är och Sigge-dava. Om begge dessa ord Sigge och Dava är nogsampt förr sagdt.

San-dava har Ptolemæus i Thracien. Sand är på Latin *Arena*, och Ava eller Haja een |202| Hög eller Jord. Här i Swerige är Sandava uthi Sandauridz sockn. Sandava i Freistadh sockn: Sandau-by i Åhrdala. Sande-sta i Munktorp: Sandau i Rytteren sockn; Sand-åås kallas heela Backen här i Upsala in till Flötsund, och såsom det är ett algemänt nampn, spar iag flera indraga.

Saline och *Saloniana* har och Ptolemæus i Thracia; ordetz betydelse är både här pag. 173 [= s. 158] och i Atl. Tom. I. p. 241. 418 [= s. 154, 261] omtalt, allenast will iag några af dee altförmånga rum i Swerige indraga. Salinge kallas Kungzgården i gambla Upsala. Salen-siö är i Skedwij: Salin-næs i Tielbo: Sale-sta i Tensta. Salline-boda i Biörkewijk: Salle-bärga i Lydego sockn: Sallinge-boda i Ram-näs; Sæline i Flens sockn; Salåna wid Salberge.

Scotusa s. *Scothusa* har Ptolemæus i Thracia. Ordet är i hopsatt af Scot och Huset, det är så mycket som det wij elliest kalla Wapnhuus, på Latin *Armamentarium*. Fordom hafwer uthi hwart hundari warit ett sådant Skot-huus eller Wapnhuus, men sedan wij blefwe Christne, hafwa alla Kyrkior hafft ett sådant Huus wid ingången i Kyrkian; i hwilket deras Scot och Wapn warit giömda, dee som än i dag kallas Wapenhuus, men nu äro på wissa rum i Slott och Fästningar sådana Scot-huus eller Rustkamrar giorde. I Asceholle wid Hollnäs war fordom ett Scott-huus. wid Skythielma, ett Scothuus; wid Betna sockn ett Scot-huus, ett Scot-huus i Skytinge. Flera behöfwas ey indragas.

Tyrista och *Tyra* Flod hafwer Ptolemæus i Thracia. Det ena är i hopsatt af Tyr som är Krigzgudens och Krigzmäns nampn, see Atlant. Tom. III. pag. 624 [= s. 617]. Och det andra är Stad, ett ord hwart barn bekant. Tyr-a är Tyrs Flod. Här i Swerige finnes flera orter af Tyr kallade, än man behöf-

wer indraga, emädan det allom kunnigt är. Några för de Främmandes skull will iag upräckna: såsom Tyre-sta i Sparsätra: Tyrs-åker i Wårfru sockn: Tyre-sta i Litzlena: Tyris-bo i Holm: Tyre-boda i Munketorp: Tirista i Torp: Tyringen i Rattans sockn: Tyris-bo i Gladhammar: Tyre-torp i Fins-spånga: Tyrista i Tylinge.

Tyriscon har Ptolemæus i Dacia, som är i Thracien; på Latin *Tyriscum*; hwilket och kallas *Taros*, och nu i dag *Turo*, som sees af Ortelio. Af detta rum bekräfftas det iag förr wijst har 35 til pag. 38 [= s. 32—35]. Att Tors (*Jovis*) och Tyrs (*Martis*) nampn skrifwes med *A*, *E*, *J*, *O*, *U*, och *Y*, effter hwar och ens uthtal: |203| och ibland offta deras nampn, den enas för den andras. Ordet är i hopsatt af Tyr, och Skogen eller Skugen; men i hopdragit Skon eller Skun. Såsom här i Swerige Tyre-scon i Tyrserum: Tyriscum i Kijsa; Tiriscon i Tors-wiijk: Tyriscum i Tors-åker: Tyrsle-skon i Wedbo: Tyriskum i Wassbo härad.

Tibiscon har Ptolom. i samma landskap på Latin *Tibiscum*, ordet i hopsatt af Tiby eller Þivi som är på Westgotska een Dräng, och Tiva enn Pijga. Och dädan een Jagarhund Tiva eller Täfwa; Þy een Träl; Þyppe een ung Dräng, Poike; Tippa een ung Flicka: såsom när man säger, min lilla Tippa eller Teppa. Þiu-mage Tienstegåsse. Ulfvil: Þid-boren född af een Träål eller Trälinna Wässm. LL. Köpm. 4. Þyar-son Trälinne-son. Heraud. Saga cap. 4: Dätta Schythiska ordetz betydelse bekräfftar Lucianus i sin Timone där han säger: 'Trälarna, som sälias, kallas Tibii', det och Strabo lib. 7. pag. 304 bewittnar der han talar om Göterna, 'att Gräkerna dee nämde Trälarna som dee kiöpte med det nampn som war aldrabrukeligast hoos dee Folcken, af hwilka dee köptes, såsom af Phrygerna, Man eller Mader, Tibion, Tibi af Paphlagonerna'.

Paphlagonien ligger söder om Ponto Euxino emillan Phrygerna och Galaterna, hwarest wåra Scyther och Gother sig i första tijderna nedersatte; såsom widare i sitt rum wisas skall. Af deras orters nampn och språk blef och heela Phrygia kallat Tibia, såsom sees af Svida, för den orsaken, att dee andra Folcken uthi Chaldæen, Ægypten och andra Länder köpte där ifrån sina Trälar. Här i Swerige äro många orter af Þy och Tibbe nämde. Såsom Tybbila wid Dalby, Tybila i Balingsta, Tyby, Tibla, och Tibile i Wänge. Tyderby i Börie: Tibile i Litzlena: Tybila i Rassbo: Tybiscon wid Tydykehyttan: Tybi-torp wid Tydis-skogen i Tuna.

Tiassum hafwer Ptolemæus i Dacia, som nu kallas Thiod eller Diod, som sees af Ortelio och Lazio. Thiasse, Thosse, Thysse, Tusse, är een stor man; en Gigur eller Jätte. Men Thiod kallas alla män i gemeen, bägge Go-

thiska see Atlant. Tom. I. pag. 493 [= s. 309]. Här i Swerige är Tiossum i Tiossöö sockn och Thösbo härad; Tios-wad i Wassbo: Tioste-berga i Robone härad: Tiasse-broo i Leerbo: Tiassum-hufwud i Tylinge: Tiassum-dava i Tibyle; Tiassum-linge i Broo: Tias-linge ibid. Tiasseby i Wårfru kyrckia; Tiasse-linge, Tiosare-by i Tuna: Tials-by i Simmertuna: Tysse-boda i Huseby: Tiasse-berg i Matmar: Tossetra i Emunger; Tossar-by i Sund och Aland: Tussemark och Tysse-hundari i Wermeland: Tiassum i Morsiö. |204|

Tomi har Ptolemæus i Thracia. Den Strabo kallar *Tomis*. Stephanus *Tomeus*. Plinius *Tomos*. Ovidius i sina Script. Pont. 3. och 5. *Tomitæ* och *Tomitana*. Uthi hwilken den stora Skalden Ovidius satt flycktig :denna fins i Ptolemæi Europ. IX. under 46 högdz grad. 55. middagzlin. in moth Donaus inflytande i Pontum Euxinum, rätt i stranden, hwilken än i dag skall kallas *Tomis-var*, men af Turkarna *Baba*. Ovidius säger sig där skrifwit wackra Skalder på Gothiska; men af dem finner man inga igen, som är stoor skada. Tome, Tomt, Tomta, är rum och ställen instängda eller bebygda, och när man talar om många, säger man Tomtana. Och såsom han är fast befäst, så kallas han och rätteligen på Gothiska Tomis-var eller Tomis-vard, ty Warda, Wäria, och Wårda är instängia och befästa. Där af säges när Wårdkarlarna i Städer ringa i wårdtornet om qwällen, att dee ringa i Wård, det är, att dee, så wäl som Wackten, skola nu taga Stadsens wärn i ackt, och när dee ringa om morgonen i otto, så säges dee ringa uthur wård, där med förståendes att om dagen skall hwar och een sielf taga sitt huus i wård, men dee gåå uthur wården, så och Wackten. Här i Swerige äro många Tomtar, såsom Tomta i Frötuna: Tomtana i Rassbo: Tomtana i Gierfälla: Ale-tomta i Tensta: Tomta i Biörkesta: Tomta i Romfärtuna: Östre tomta och Wästre-tomta i Tytinge; Hul-toma i Rijsinge: Tomta i Dilsbo.

Trimanium hafwer Ptolemæus i Thracia: ordet är ihopsatt af Tri och män. Dätta ordet är algemänt i Swerige af det att Tri män dee giöra een Soldat, see Atl. tom. II. pag. 132 [= s. 145] och här Tom. IV. pag. 169 [= s. 154], dädan åthskilliga orter äro kallade Trimanheim, såsom Try-männe i Frökins härad: Tre-mannum-torp i Wänga: Trimannum-stad i Lockne: Trymansboda i Håtuna: Trimannum-torp i Tors-ås; Trymans-wijk i Turinge.

Tana-tis har Ptolemæus i Thracia den Antonius kallar *Tania;* Tana eller Dona är een Flodh som förr wijst är: skrifwes och stundom Tuna för Tana. Tana-dy är een Flod som löper uthur Dy, det är Träsk. Tana-flo i Resels sockn wid Tana-dyan, Tanæ-myra i Dilsbo: Tana-a i Bergsiö wid Tana-dy.

Vala har Ptolemæus i Thracia. Vala är Bluters nampn see Atlant. Tom. I. pag. 236)= s. 150]. I Swerige äro öfwer många med dätta namnet, såsom Vala i Jansons Uplandz Tafla under 60 högdz grad. 40 middagzlin. och Vala under 41 middagzlin. Vala i Songa: Vala-by i Bro: Wala och Wal-by i Rimbo: Valen-tuna i Wa-|205|lentunum hundari: Vala i Edzbro: Wal-berg i Almunge; Vala i Löfånger: Vala i Täby.

Ziri-dava har Ptolemæus i Thracia, ordet i hopsatt af Zir, Sar och Sör, är een Herre eller Konung, see Atlant. Tom. II. pag. 141 [= s. 154]. T. III. p. 480 [= s. 483], och Dava ett huus eller byggning, Ziri-dava i Wästergötland. Zar-sta i Knissta, Ziristad i Tylinge.

Scars berg har Ptolemæus i Thracia: Scard är een stoor Bergzrefwa, eller ingång der igenom. See Verelii Lexic: dädan Skars-fiel, Scardes-dören, ingången emillan Swerige och Norigie. Sevs-Scard. see Noriges Taflor i Janson. Äfwen så är Scardos i Thracien en ingång millan Bergzrefnerna uthur Thracien in uthi Illyrien.

Så många Scythiska, Gothiska eller Swenska nampn hafwer iag wijst wara i den mindre Thracien af wåra Göther som dijt uthforo och sig nedersatte, af Ptolemæo upnembde i sina Taflor. Om iag skulle alla andra af Plinio, Strabone, Herodoto, Thucydide, Diodoro Siculo, Stephano etc. indraga som Giöthiska äro, så worte iag den gunstige Läsaren wisserligen ledsammer, ty will iag allenast indraga några dee förnämsta, som hafwa gifwit sombliga Lärda een twikan om Gotherna och Geterna hafwa warit ett Folck.

Plinius hafwer Geterna, Mœserna, och Scytherna på andra sidan Berget Hæmum i Norden in moth Dånaum eller Eistrum floden. Herodot. lib. 4. cap. 93. pag. 254. säger om dem således: 'Geterna af oförsichtigheet slogo emot (nembligen Darium med sin mycket stora Krigzhär) och worto öfwerwundne; hwilka lijkwäl woro dee starkesta och rättrådigste af alla Thracer.'

Strabo lib. 7. p. 294. beskrifwer deras säte således: 'Svearna dee regera Germanheims södre sidan om Älfwen: där tager Geternas land emot som är smalt i förstone och sträcker sig på södra sijdan om Eiströmen (Dånau) och uthwidgar sig Nörr uth alt in till Tyran geterna.' Pag. 295. 'Derföre hafwa Grekerna ment att Geterna äro Thraciskt Folck. Hwilka Geter boo på båda sijdor om Eiströmen.' Pag. 296. 'Att dessa (Thracier) lefwa uthan Hustrur hafwer iag intet kunnat få een wissheet af, särdeles hoos dee Thracers Geter.' Pag. 305. »Geterna dee tala samma språk som Dacerna. Men Geterna äro namkunnigare hoos Grekerna för deras många uthtog öfwer Eiströms strander och dee äro blandade med dee Thracer och Myser.' Strax där effter säger Strabo 'Geterna och Dakerna hade så till sin mackt tilltagit att dee kunde föra i Fält 200000

man, men nu äro dee så få |206| att deras mackt ey sträcker sig högre än till 20000 och står intet mycket tillbaka, att dee icke gifwa sig under dee Romares wåld, doch lijkwähl icke ännu, emädan dee hafwa hopp om hielp af Germännen, som äro dee Romarers fiender'.

Stephanus pag. 219. 'Dacia ligger när in till Floden Borystenem, hwilkens Folck kalla sig Dakar, men wii Daher. Dem kalla wij Getar som boo in till Pontum åth Öster; men Dakar som äro up moth Eiströmens uhrsprung moth Tyskland eller Germanheim.' Pag. 207. 'Geitia, är Geiternas Landskap och kallas dess Folck i gemen Gete, och är ett Traciskt Folck. Qwinnorna bära och det nampnet, ty Kungens Philippi Amynthæ Sons Hustru heet Geta. Gieternas lag är det att om Mannen döör så måste hon och dödas. Och när dee sända uth sina Sänningebud, så spela dee för dem med Cittror.'

Ovidius i sina Böcker (*Trist.* & *Ponto*) skrifwer att 'ingen af dem är som icke bär Koger och Boga, och Pijlar med Ormgalla förgifftat. Grymma i liudet och bistra i ansichtet, see uth som sielfwa Döden, håret och skiägget skiära dee aldrig af sigh'.

Sedan slutar han alt med een vers: 'att i hela Werlden är intet grymmare Folck än de Geter.'

Uthi Dione Hist: Roman: lib. 51. p. m. 460. läser man: 'Att een hoop af Dacerna och Svearna sloges sin emillan af hwilka det förra Slaget räknas bland Skytherna, det senare bland Germännen. Dessa Suear om wij skola mycket nätt beskrifwa dem, så boo dee på andra sijdan om Floden Rheen. Men Dacerna på båda sijdor om Eiströmen.'

Lib. 67. pag. 761. säger han: 'Jag kallar dem Dakar, emädan dee sig sielf så nämpna, så wäl som af dee Romarer. Ehuru wähl mig ey är okunnigt, att sombliga af Grekerna kalla dem Getær, antingen det är rätt eller ey. Men det weet iag att Getarna boo på andra sijdan Berget Hæmåsen.'

Pausanias lib. 5. pag. 309. säger: 'Trajanus han lagade så att Geterna som ofwan för Tracien boo, slogo sig till dee Romarer och förde så Krigh med dee Parthers Kung Osroë, Arsacis Soneson.'

Uthaf alla dessa gambla lärda Mäns skriffter, hwilka lefwat hafwa emillan Werldenes ålder Anno Mund. 3460. in till Anno 4200, 200 åhr effter Christum, seer man att de merendels komma öfwer eens att Geterna burit i dessa tijderna lijka nampn till dess skrifwelse och settat mot Pontum Euxinum både Norr och Söder om floden Eiströmen.

Dessa Geter, skrifwa dee senare Lärda att dee äro samma slagz Folck med dem som kallas Göther och Scyther.

Orosius lib. I. cap. 16. säger: 'Dee Geter, som nu kallas Gother hwilka

Alexander så högt achtade att han warnade andra Folck att achta sigh för dem. Pyrrus han förskräcktes för dem. Keysaren Julius week för dem undan, och dee öfwergifwandes sina Heem och Säthen ginge med all sin styrckia in uthi dee Romares landskaper, och när dee där sig länge wijst, dem till skräck, så hoppades dee att genom böner få sig dee Romare till förbund, då de med Wapn och wärjor det hade kunnat bekommit.'

Den helga Hieronymus i sin 135. Epistel säger: 'Hwem skulle troo att dee Barbarer Geter, skulle sökia sanningens ord hoos dee Hebreer. |207|

Här kallar Hieronymus dem Geter, dem dee andra wid samma tijd kalla Gother, då dee antogo den Arrianiske läran. See Isid. Cron. p. 711.

Procopius lib. I. pag. 207. säger, då Thiodrichs Gotharnas Konungz Barn och Barnabarn, hade Rom een god tijd Regerat och nu wände igen, i det Belisarius omsijder want dem öfwer, 'att dee Romarers Rådherrar hade een kundskap der om förut bekommit genom een Sybillas skaldh, att intet längre än till Julii månad skulle dee Romarer fruckta för Göthernas Regemente, uthan då skulle dee få een Keysare igen, effter hwilken tijdh Rom intet skulle fruckta för dee Gether. Ty alla seja att dett Folcket Getherna äro Götherna: Så lyder Sibyllæ spådom: på den fämte månaden skall Rom få een ny Keysare, och effter den tijden intet hafwa fara för dee Geter'.

Såsom nu allom bekant är, att de gamblare Scribenter intet skrifwa några Gether intagit Rom, uthan dee senare att Götherna det giordt, så kan man klarligen här af Sibille spådom see, att dee som wid hennes tijd lefde, när hon spådde, äro dee samma Göther, som sedan intogo Rom, och måste sedan öfwergifwat. Äfwen så Pomponius Lætus skrifwandes om Claudio Keysaren, som wid pass Anno Christi 260. slogz med Getherna, 'att genom örlig och hunger want han dee Sarmater, Geter, Scyther, och Quader'. Strax åter talandes om Constantino den stora Keysaren, som wid pass 50 åhr där effter regerade, säger han: 'han wandt dee Sarmader, och Göther, som intogo Thracien'. Af Ælio Spartiano som pag. 419. talar om Keysaren Antonino Caracalla, som lefde Anno Christi wid pass 210: hwilken wandt dee Germän, Parther, Araber och Allemenner, och honom skulle Ährotyttlar derföre gifwas, säger han: 'när han nu skulle nemnas Germanicus, Parthicus Arabicus och Allemannicus: så sade Helvius Pertinax Keysarens Pertinacis Son med skiämt, lägg och dätta till om så behagas, Geticvs Maximvs (det är den Största Göthen). Emädan han hade dräpit sin Broder Geten, och Gotherna kallades Getar. Hwilka han när han foor öster uth, uthi siälfwa marcken genom hastiga och oberedda skiärmyslingar wunnit hade.' Pag. 427. Talar han om Helvio Pertinace: 'att när Keysarens Antonini Ähretyttlar skulle af Fogden Faustino upräknas och kal-

lades Sarmaticus maximus och Parthicus Maximus, så säges, att han dätta sagdt: lägg och det till, Geticus maximus, såsom Gothicus.' Det är den stora Geten eller Gothen, för det han want dem.

Effter dessa Anno Christ. 225. wid pass, lefde Keysaren Maximinus om hwilken Julius Capitolinus pag. 599. säger: 'denna han war födder i Tracia af Borbarnen, till Fader som Moder. Fadren war Gothisk och Moderen een Åländning. Fadren heet Micea (eller Micen) Moderen Ababa (eller Hababa).' |208|

Anno Christi 240 wid pass skrifwes om Keysarens Gordiani dödh, uthi Jul. Capitolino pag. 679. 'att det bleef på hans begrafningz Hög upsatt een Steen honom till ähra ristat: Guden Gordian dee Persers öfwerwinnare, dee Gothers öfwerwinnare, dee Sarmaters öfwerwinnare, dee Romarers Uprors mäns öfwerwinnare, dee Germens öfwerwinnare, men ey dee Philippiners öfwerwinnare. Att dessa yttersta orden tillades, skiedde derföre att på dee Philippers släta marck så blef han wunnin och slagen af Alenningarna'.

Anno Christi 260. wid pass skrifwes af Trebell: Pollione pag. 718. om Keysarens Galieni Regemente: 'att Götherna och Clot om hwilken förr talt är, intogo Tracien, ödelade Grekland (Macedonien) och satte sig i Thessalonien.' Pag. 719. 'Scytherna som är een deel af Gotherna, härjade i Asien, och upbrände Dianas det widtberömda och rijka Templet.' Denna Keysarens Galieni mynt som fans under grunden på den gambla Borgen, som Hans Kongl. Maytz. Glorwyrdisk i åminnelse Konung CARL XI. lät kullkasta wid Götheborg, och är ock annorstädes uthi Leerkrukor in uthi dee dödas begrafningz Högar fundne, wisar nogsamt att wåra Gother dessa penningar der uthe bekommit när dee fört Krig med honom.

Anno Christi 265. widh pass talas om Keysar Claudio af Trebell: Pollio. pag. 806. 'att Gotherna uphissade allahanda Folk af sitt slag. Och woro dessa åthskilliga Scythers Folck, såsom, Pukingar, Þruttungar, Ostragöthar, Vithungar (eller Jutungar), Siggefeder, Hieltar, och Herular, hwilka alla foro i dee Romarers land och förhärjade mäst alla deras Landskaper, mädan Keysaren war förhindrat med andra wicktiga ärender. Dee som bewäpnade woro, woro till talet 320000.' Pag. 809. 'dee hade 2000 Skiepp.'

Anno Christi 270. wid pass sees af Flav: Vopisco pag. 848. att Claudius skrifwit till Valerium Aurelianum således: 'Jag will bruka dig till een Marsch för mina Krigzmän: Gotherna måste wij gå uppå. Gotherna måste wij hafwa uthur Tracien. Ty större delen af dem dee ströfwa på Berget Hæmås och bry heela Europam, hwilka när du een gång fäcktade, flydde.' Pag. 865. wiser Flavius att Aurelius för sina Sigrar, 'feck kallas Göthe, Sarmader, Armenian, Parthe och Aniabenius'.

Pag. 868. Upräknar han af dee slagz Folck som han wunnit, dem som uthi hans Triumpherande intog fördes, såsom Fångar. Nembeligen 'Gother, Alaningar, Roxelaningar, Sarmader, Francar, Svear, Våndelar, Germän, som till händren bundne gingo föruth'. Pag. 869. 'Dätt fördes och tijo stycken Qwinnor fångne, som uthi Manfolks kläder hade fäcktat under dee Göther: men många ihielslagne lågo på Fältet: af hwilket man kunde see att dee woro af Hamaizornas art'.

Anno Chr. 276. wid pass beskrifwes Keysarens Probi lefwerne af Vopisc. pag. 934. att han för de Slacktningar han med Gotherna fördt, 'feck och kallas Göthe, Frank, Sarmader och Parthe'.

Pag. 941. Skrifwer han huru 'Geperna, Gauterna och Wandalerna, bröte sitt förbund'. |209|

Pag. 971. förtällier han huru Aurelianus skrifwer Gallonio till: 'att han skulle Gotherna (Giodingarna) gifwa booställen wid Perinthum och dem gott uphälle tillordna.'

Anno Christi 300. lefde Eusebius, hwilken i sin Chronolog. pag. 176 förtälier 'att i Keysarens Gallieni tijd förheriade Gotherna Asien, och att Claudius Keysaren want dee Gother som underkufwade sig Illyrien och Macedonien'.

Anno Christi 380. lefde Hieronymus hwilken effter Eusebii död förökt hans Chronologie eller tijderäkning, som skrifwer pag. 181. 'att dee Romarer wunno een Slacktning af Gotherna uthi Sarmatien, under Constantino Magno'. Och pag. 186. 'Uthi Keysarens Gratiani Walentiniani Sons tijd förfolgde Atanarich Gothernas Konung dee Christna.' Pag. 187. skrifwer han 'att under Keysaren Theodosio, Theodosii Son, slogo Gotherna dee Romarer och kommo in i Tracien'.

Wid samma tijdh Anno Chr. 370. lefde och Ammianus Marcellinus, hwilken uthi sin 26 Book. Cap. V. pag. 352 wid Anno Chr. 364. beskrifwer Keysarens Valentiniani och Valentis lefwerne, och säger: 'att Alamanni dee ströfwade in uthi Gallien (Franckrijke), dee Quader och Sarmater häriade i Pannonien, dee Peicter, Saxar, Scottar och Attagother' (Uthi hans M. Script. står *Attagitte*, och Jorn. cap. 3 *Adogite* up i Swerige där Solen är 40 dygn stadigt öfwer jorden Missomars tijdh) 'dee ströfwade och röfwade tijdh effter tijd stadeligen Ängeländarna (Britanner)'.

Pag. 374, talar han om Gothernas uthkomst att dee woro uthur den stora Thracia komne som Homerus beskrifwer, dädan Wästnordan wädret blåser, see Atl. Tom. III. pag. 258 [= s. 268]. Hwilket han än widare lib. 31. cap. 3. pag. 479. bekräfftar med mycket märckeliga ord: 'Att det geck ett mäckta och

wida omkring stort ryckte att det woro ännu flera slagz Gother, som ännu intet woro dem Romarom och dee andra Folken bekante, som kommo farandes och rusandes från ett Land, som med höga Berg omhwelfft är och wid een stoor fördolt Hafzwijk. Een stoor deel af Gotherna som hade öfwergåfwit deras Kung Athanarik för hunger skull tänckte att gå tillbaka och sökia dee Landskapen igien, som ingen menniskia hade kunskap om. Men när dee länge hade rådslagit och sig betänckt, tänckte dee sättia sig i den Thracien som låg på båda sijdor om Oiströmen för dess fruchtbarheet.'

Denna fördolda Hafzwijken är ingen annan än Östersiön som dee Romarer och andra litet eller alsintet bekant war, hwilken han pag. 483 med samma nästan ord beskrifwer där han upräcknar åthskilliga swåra Krig som dee Romarer måste uthstå af desse wåra Norska folck, seyandes: 'Ifrån det fördålda Wästerhafwetz inwijkar och Landzändar kommo Tiodana och Kiämparna i största hastigheet in uthi Italien: men sedan dee hade wunnit offta dee Romarer med stoora Slachtningar, blefwo dee på sistone öfserwundne.' Om detta lääs Atl. Tom. I. från pag. 521 till 530 [= s. 325—331]. Här är och märkeli-|210| [git] att af dee Gother, som redan woro uthi dee Romarers landzändar och tänckte för hunger skull gå tillbaka hijt längst Norr till sitt Fädernes-land, hwilket intet war Romarom bekant, äfwen såsom Thor geck tillbaka ifrån Troja, sedan det Kriget war ändat, som fördes med dee Greker see Atl. tom. I. pag. 298. 788. 873 [= s. 188, 495 f., 551]. Sedan ock kom Atin uthi Alexandri Magni tijd med een stoor hoop Göthar tillbaka. See Atl. tom. III. pag. 155, 156 [= s. 165 ff.] och af dee Heruler een hoop effter Christi tijd kommo tillbaka till Swerige och walde sig een Kungh see Procop. Hist. Goth. lib. 2 p. 259. och Atlant. tom. II. Af dessa Gother nämpner Am. Marc. lib. 27. cap. V. pag. 377. ett slag som han kallar 'Greuthungar ett meckta starckt Folck som Keysar Valens måtte slås med'. Hwilka ord Lindenbrogius uthi Gronovii anteckningar af dee andra gambla Skribenterna indrager, som då lefwat, att dee dem annorledes skulle nämt, såsom Ammian: Marc. lib. 31 *Gruthungos*. Lib. XVII. Juthungar. Sidon. cap. 7. pag. 230. *Geticos* & *Getas* pag. 334. 341. *Gothos*, *Gothorum Rex Evarix* pag. 62. 182. Zozimus lib. 4. pag. 43. Frotingar (*Protingos*) Claudian. in Honor. lib. IV. v. 234. *Gruthungos* och Eutrop. lib. 2. v. 195. Gothungar, *Geticos*, *Getas*: v. 175. 874. 153. *Gothunnas* seu *Gruthunnos*. Vopiscus pag. 941. Gauthunnar. Sidonius carm: VII. Vithungar. Pollio in Claudi: Truttungar, Svidas Groythingar. Auson. Epigr. lib. I. p. 3. *Geticos*. Epigr. 3. pag. 7. *Gothos*. pag. 487. *Getas*. Plin. lib. 4. cap. 16. pag. 232. uthi Skåne *Guttones*, al. Edit. *Gotthones* cap. XI. uthi Thracia *Getas*, *Aotos*, *Gaudas* och *Scythas*. Lib. VI. cap. 7. p. 318. wid Mæo-

teska Træsket *Cottas*, *Zigas*, *Tussagetas*, *Turcas*. In moth Riphelska bergen etc. Tacitus har i sin Germania hoos wåra Svear, see Atl. tom. I. pag. 453. 625. 629. 497 [= 283, 391, 394, 311], Gothana och Giotingar.

Uthaf det att dee gambla Lärda hafwa så på åthskilligt sätt kommit att nämpna och skrifwa dessa wåra Gothers nampn, så hafwa somblige af dee nyare Lärda kommit i den meningen att det allenast warit ett förseende af dem och därföre slutit att *Gethæ* och *Gothi* woro ett Folck såsom sees af Barthii anteckning till Claud. Eutrop. lib. 1. v. 242. säger han 'att Claudiani Gethæ äro dee samma Gothi han afmålar warit otrogna i den unsättning dee låfwade dee Romare'. Äfwen Claud. Eutrop. lib. 2. v. 175. 179. där han nämner Getar och straxt effter Scyther, säger Barthius 'att han räcknar Gotharna ibland Scytherna'. v. 195. nämner Claudian. Gruthungar, dem han således lib. IV. till Honor. v. 623. beskrifwer: 'fordom torde de Gruthungar giöra sig Ökior, och Canor till 3000 stycken och foro på een gång med dem tillika öfwer floden Dona under Oden-Thusse deras anförare.

Fortsättningen gick förlorad i Uppsala stads brand år 1702.

De

VIRI CLARISSIMI

Dn. OLAVI RUDBECKII

ATLANTICA

Diversorum Testimonia

ÖVERSIKT AV SAMTIDAS UTTALANDEN

OM OLAUS RUDBECKS *Atlantica*

[och nr *62–77* (1657–1678], Testimoniorum classis alia, om hans övriga vetenskapliga arbeten]

Sid.

Nr *1–30* (= pag. 1–8): [H[ey]z[igs] samling med titel:] De viri clarissimi Dn. Olavi Rudbeckii Atlantica Diversorum Testimonia. Tryckt 1681 . 195–204

Nr *31–87* (= pag. 9–43): Auctarium Testimoniorum. Pag. 9–40 [originalets 49 är tryckfel för 40] omfattande nr *31–77* tryckta 1685. Pag. 41–43 omfattande nr *78–87* tryckta 1689 205–247

Ny uppl. av pag. 1–43 (= nr *1–87*) omfattande 38 sidor trycktes 1689.

Nr *88–106* (= pag. 1–15): Testimoniorum pars III. Tryckt 1692 248–265

1. LECTORI SALUTEM.

Qvi nuper in patria nostra, cum magno totius septentrionis honore, liber exiit, *Atlanticæ* titulo, is mihi hoc singulare præ aliis multis habere videtur libris quod illorum fere omnium, qui cum judicio & curâ eundem perlegere sustinuerunt, impetraverit applausum; auctorq; ejus, cum ingenii acumine tum etiam operis elegantiâ atque eruditione variâ, viris clarissimis multis ita satisfecerit, ut plerique eorum consiliis vel auctoritate, illum ad opus suum continuandum incitare compellereve studeant. Idque ipsum multorum ex scriptis cum palam factum esse comperissem atque simul bona istorum testimoniorum pars, quâ curiositate, quibusq; artibus in manus pervenisset meas, ea utiq; publici usus facere constitui; partim ut qui hujus generis apud auctorem libri adhuc delitescunt hac forte ratione elici possint, partim ut qui libri hujus lectione delectantur, his ipsis magnorum virorum judiciis in proposito confirmentur, & operam minimè pænitendam sese in eo collocaturos esse, tanto certius securiusquè confidant. Ad fortunam vero libri ut revertar, sane Momus qui eundem in herba oppressurus, liberam primum de aliorum scriptis judicandi potestatem suapte libidine, sibi arrogaverat, & mox omnem cum sapientiam, tum eloquentiam huic libro, antequam usquam esset, abjudicaverat, jam novo quodam & insveto more conticuisse, virisque doctis negotia sua sine strepitu, agendi facultatem permisisse videtur. Interim defuturos non arbitror viros eruditione simul atque candore conspicuos, qui contrarium in multis, sinè tamen cujusquam injuria teneant, quique in mediis etiam gratulationibus singula hujus libri ad justum examen (id enim & convenit, & scriptoris voluntati valde est consentaneum) revocent. Ego vero ei hoc præsertim nomine gratulor, quod sicuti ea illi mens, is animus semper fuerat, nihil ut orbi erudito proderet non solidis, & si fieri possit, indubitatis rationibus firmatum, nullius item lite aut contradictione moveretur, quæ validioribus, aut certe paribus non esset subnixa fundamentis, ita rem potius cum doctis & ingenuis, quam cum minutulis quibusdam osoribus, de quorum vel turpi livore, vel crassa talium rerum ignorantia manifesto constat, habiturus videatur. Tot vero tamque eximiis virorum maximorum suffragiis ipse non mediocriter recreatus, de patria sua adeoque toto septentrione, imo de universo orbe literato bene mereri, et viris doctissimis qui se plurium & similium expectatione magnopere adhuc teneri significarunt, obsequi nusquam nisi vita aut valetudine defectus absistet. Denique cum & fama ferat sub incude esse partem operis hujus alteram, priori haud inferiora, nec minus certa vel curiosa nobis allaturam, nos illi toto pectore bene precamur. Tibi autem, Lector humanissime, virorum gravissimorum de istis, quæ edita sunt, sententias, non tam meritorum aut dignitatis, quam temporis ordine servato, lubentes pandimus. Vale.

H. Z.

2. Cl. LIUNGII Lugd. Batav. d. 29. Maj 1679.

Hoc tempore Cl. Ryckius Eloq. & Histor. Professor, item Cl. Gronovius Gr. litt. & Histor. Prof. *Atlanticam*, cujus copiam ego eis feci, legendam sibi sumpserunt. Iidem iterum iterumq; testati sunt sese mirari qui Sveones tam egregiorum operum auctores, talium conspectum gentibus aliis tamdiu invidere sustineant.

3. Cl. SCHRODERI Geval. 19. Iunii 1679.

Legi opus admirabile, *Atlanticam* sive *Manheim* dictum.

4. Sp. V. ÅKERMARKII Holm. 29. Iunii 1679.

Admiratio quæ magna est parit silentium: idem mihi evenire sentio, quoties in *Atlanticæ* lectione occupor. Equidem si suos, uti egregia, ita deformia habent labia basiatores, quanto plures habebit vir adeo candidus in opere tam candido æstimatores. |2|

5. Nob. STIERNHÖÖKS Ulfors 1. Sept. 1679.

Mirum in modum mihi satisfacit Cl. Rudbeckius in *Atlantica* suâ, in qua & rerum contextus, & quam in me experior, alia post alia discendi aviditas me mei vix compotem relinqvunt. Certe raro ibi, ubi desinendi fuerat animus, desinere possum, sequi autem plerumque necessum habeo quo ferat cursus. Incivile est (addo & contra leges præfationis) de toto opere judicare velle non nisi parte inspecta; sed quæ legi, solidæ scientiæ mihi videntur, credo & quæ non legi. Equidem satis admirari nequeo solertiam, quâ ille, hac præsertim tempestate scriptorum antiquissimorum verba satis alias obscura & ænigmatibus persimilia, in lucem eruit & instituto suo aptavit.

6. Celeber. HEVELII Gedan. 1679. 1. Sept.

Cumprimis Tibi plurimum debeo, quod Tua curâ, atque operâ opus istud egregium, Præclarissimi Rudbeckii ad me transmissum fuerit. Ultrò agnosco, Auctorem eximiam operam & immensum laborem in eo collocasse, præcipue quod adeo egregie Erronum illorum Terrestrium motum, & stationes definiverit: de quo feliciter exantlato labore habemus omnes, cum totâ Republicâ literaria, cur Auctori animo gratulemur, ac Deum O. M. ex toto corde precemur ut quam diutissime sit superstes quo plura acutissimi ingenii sui monumenta posteritati relinquere non nequeat.

7. Clarissimo atque Celeberrimo Viro Dn. OLAO RUDBECKIO IOH. HEVELIUS s.

Qvod leviusculas meas de cometis pagellas ante aliquot jam annos ad te transmissas tanti æstimaveris ut non solum literis eum in finem scriptis, gratitudinem Tuam simul etiam sincerum Tuum erga me, meaque studia affectum exprimere, sed insuper me adeo pretiosissimo, plurimarum absconditarum rerum Thesauro donare volueris, gratissimo agnosco animo nihil magis exoptans, quam ut mihi data occasione rursus

liceat, haud usque adeo ingrato aliquo officiolo, istum Tuum erga me amorem demereri. Sed cum hac vice aliter non liceat, en Tibi tam partem priorem quam posteriorem *Machinæ* meæ *cælestis* non ita pridem hic editam, quam humanissime in bonam auctoris recordationem accipias, superque iis judicium tuum suo tempore exponas, etiam atque etiam rogo. Videbis me plurima tentasse ac voluisse, quousque autem rem illam cum Deo deduxerim, Tu cum aliis Viris eruditissimis haud gravatim dijudicabis. De Tuis laboribus profecto nihil aliud pronunciare possum etiamsi hactenus omnia & singula adeo attente perlegere ac perpendere ob temporis angustiam mihi non licuerit, quam quod universa maximo labore ac industria congesta ac conscripta fuerint, & quod rem perfeceris hactenus vix tentatam ac ideo Reipublicæ literariæ eo gratiorem. Cum primis perspicio Tibi Errones illos Terrestres, utpote Saturnum, Jovem, Martem & Mercurium plurimum negotii facessivisse, priusquam illorum vias, incessus, progressiones, stationes ac digressiones, in globo hocce Terreno detegere, explorare, stabilire atque confirmare potueris; Sic ut nunc minus quam hactenus mirer Errones illos omnes cælestes tantum mihi creasse negotium, priusquam illorum arcana ex parte etiam in lucem protraxerim. Ex quibus utique patet quod abunde affatim habemus omnes, quod quæramus, quod detegamus. Perge itaque strenue, Vir Clarissime, quæ suscepisti ulterius pervestigare, quo possis plurima ad Dei gloriam, inque Rei literariæ maximum commodum atque incrementum in lucem deducere. Interea Te bene, diu ac prospere valere iterum iterumque jubeo. Dabam Dantisci Anno M DC LXXIX. die 5 Septemb. St.N.

8. Cl. Titii Gedan. 13. Sept. 1679.

Misit Cl. Hevelius & *Atlanticam* ipsam inspiciendam. Nam tum id fieri non poterat: cum in horto Eum suburbano, quo me, in via forte obvium, cum eum Domi suæ quæsiturus essem, secum abduxerat, convenissem. |3| Miratus sum opus stupendi laboris atque ingenii sed & illud â Celeberrimo auctore recte præmonitum sensi, non inspiciendum, nec semel, aut perfunctorie legendum esse. Mihi vero nec canem imitari tum licebit e Nilo bibentem: cum retinere diutius non auderem.

9. D. Röbecci Lipsiâ 25. Octob. 1679.

Doct. Schertzerus dies aliquot lectioni *Atlanticæ*, non sine magnâ admiratione, sese insumpsisse memoravit. Cl. D. Carpzovius a mensibus tribus *Atlanticam* possidet, & tot tamque illustria ævi veteris monimenta ex Sveonia nunc producta, ut rem prorsus miram & antehac incredibilem sibi obvenisse profitetur.

10. Ejusdem ex literis Lipsia 3. Novemb.

Heic loci plurimis vehementer probatur Cl. Rudbeckii *Atlantica*, & in his, ipsi quoque Doct. Schertzero Theologo primario. Multi ejus libri exemplum, quod mecum veho desiderarunt; verum tradi a me nequit, propterea quod per illud, quocumque venero, viris claris innotescendi ansam captare soleo. Utinam modo mihi nunc ad manus esset exemplum aliud quod tradi posset, confestim utique illud compingi curarem mox transmittendum Dresdam ad Serenissimum Saxoniæ Ducem, qui & nostrorum scripta impense amat, & genti nostræ mirifice favet.

11. Nob. STIERNHÖKS 20 Novemb. 1679.

Pergo nunc ad Propositum meum, in quotidianis lectionibus, *Atlanticis* et ut verbo dicam, quod mihi rudi quidem & imperito harum rerum videtur, opus doctissimum est & dignum non nisi a doctis legi: inter quos me meosque æquales non reputo, liceat tamen nobis pro ingenii nostri modulo de opere isto, aliqua ratione disserere, & dijudicare.

12. Cl. NORMANNI Kiel Holsat. 4. Maji 1680.

Valde queritur Doct. Major exspectationes eruditorum virorum a Cl. Rudbeckio tamdiu falli, in re præsertim Anatomicâ, quam videre tantopere cupiant. De *Anatome* illius perhonorifice locutus est, & inter alia confirmavit toti orbi facile constare *Vasorum lymphaticorum*, de quibus litem ei movet Cl. Bartholinus, inventionem Rudbeckio deberi. Qvin & *Atlanticam* ejus avide exspectat, de qua multos præclare sentire comperit.

Doct. Reyherus pleraque *Atlanticæ* nunc perlegit & multa ex ea in suæ *Matheseos Mosaicæ* margines transtulit. Nec diffitetur sibi & institutum, & conjecturas, & origines vocum vehementer placere. Inque hoc ipso admirationis æstu Viris Clarissimis D. Christophero Arnoldo Nurembergensi, ut & Dn. Magliabecckio Bibliothecario Florentino celebratissimo, Atlanticam ut lectu scituque dignissimum opus, per literas commendare adgressus est.

13. Ejusdem ex literis Kilon. Holsat. d. 7. Maji 1680.

De Germanorum â Gothis origine, cum Cl. Rudbeckio plane facit D. Reiherus his, præter alia, inductus rationibus, quod in eorum populorum Germanicorum, qui lingvam veterem minimum corrupisse putantur, nempe Thuringorum, Franconum & Helvetiorum dialectis innumera fere inveniantur vocabula plane Gothica & Germanis reliquis affectatiusque loquentibus non intellecta. Item quod lingvæ veteris monimenta in Othfrido & Goldasto occurrentia atque inde à Caroli M. temporibus residua facta, Sveonicæ magis quam Germanicæ lingvæ genium redoleant.

14. Cl. SITHELII 1. Sept. 1680.

Legi Cl. Rudbeckii opus laudatissimum, & ad gentis patriæque nostræ decus plurimum conferens.

15. Cl. POPELMANNI Gotheburg. 7. Sept. 1680.

Ac tibi quidem, Cl. Dn. Rudbecki jampridem gratulari constitueram egregiam nominis tui famam, non tantum pristinis tuis laboribus comparatam, |4| sed etiam recenti & laudatissimo opere tuo Geographico (*Atlanticam* intelligit) plurimum auctam & amplificatam: adeô ut non tantum apud cives, & intra patriæ limites, ubi diu clarus vixisti, sed etiam apud exteros nomen tuum longe celebratissimum habeatur. De quo negotio, mihi ab ipsorum exterorum qui huc advenerunt, ore plane liquet; etiam

vehementer lætor, inter nostros quoque reperiri unum aliquem, qui in doctrinarum studiis, quorum isti principatum sibi arrogant, palmam eis facere queat dubiam & ancipitem.

16. Ex literis Cl. NORMAN. Kilonio d. 9. Sept. 1680.

Scripseram autem paulo ante D. Heysigio nostro posteaque semel atque iterum scripsi, quibus acclamationibus, quibus θαυμασμοῖς excepta heic est divina *Atlantica* Rudb. maximis duobus καὶ πολυμαθεστάτοις, neque candidis minus Academiæ hujus Musagetis, Joh. Dan. Majori Medicorum omnis propemodum Germaniæ facile principi, et Samueli Reihero Icto subtilitatum Mathematicarum ingeniosissimo scrutatori. Ille, quamquam homo non multorum hominum, & verborum sane paucorum (est enim nonnihilo severior) pleno ore Rudbeckiani genii εὐφυΐαν, promptitudinem, capacitatem cum exactissimo judicio conjunctam extollere; in physiologiâ, in arte medicâ, plerisque omnibus anteponere; in Anatomicis vero etiam primas dare:

& post pauca

Id vero non ab re metuere, ne ingenium pandendis naturæ abditis felicissime editum, & a quo tam multa ac præclara physici omnes medicique discere & possint & cupiant, divæ *Atlanticæ* suæ amoribus ac illecebris plus æquo in posterum indulgeat, pedemque inde vix referat, nisi si injectâ nec opinanti manu, suum sibi Rudbeckium afferat Æsculapius. Magnopere se tamen vel studiorum communium nomine lætari, quod adeo illustri specimine nunc demum palam factum fuerit, quam infeliciter in scopuloso Historiæ philologiæque veteris oceano navigetur, non allucente penitioris Historiæ naturalis atque mathematum pharo. Eadem D. Reihero mens, idem judicium. Qvi et tanto liquidius certiusque de operis præstantia pronunciare potest quanto accuratiore lectione, paucis hebdomadibus, totum exegit. Atque inde permulta in oras *Matheseos* suæ *Mosaicæ*, luculentis Svedici Atlantis cum eulogiis transcripsit, iterandæ forte paulo post editioni apprime servitura. Sane incredibile dictu est, quantopere ipsi tua pæne omnia ad palatum sint, sive situs locorum terrarumque designes; sive veterum Germaniæ populorum Deumque etiam origines, nomina, nominumque incunabula, resque etiam gestas, & inventa, & literarum denique characteres vetustissimos (modo vetustiores concedantur Hebraici, quibus Decalogum Deus ipse primus literarum monstrator consignavit) Atlantidi nostræ stupendâ ingenii ἀγχινόια καὶ πολυμαθεια ferme ἀναντιῤῥήτως expedias. Idem porro, quò notitiæ seculi admirationique certaturum cum æternitate temporum opus, qua posset, insereret, ante aliquot hebdomadas eruditissimis per superiorem Germaniam Italiamque viris sibi familiaribus, in eisque curiosissimo celeberrimoque selectiorum librorum venatori Magliabechio, Reguli Florentini Bibliothecario, per Epistolam comendabat. Unum id quantum intelligo desiderat, quod astruendis, quas olim in Germaniam deduxerit, coloniis, pauciora justo fulcra e Germaniâ ipsâ supporat *Atlantica;* cum pluscula illic hodieque, maxime in Thuringia & adsitis, superent. Qvorum nonnulla sic quemadmodum memoriæ semel accepta, confuse satis, ut fit, inhæsere, ad D. Heisigium subinde perscripsimus.

17. Ex litteris Ejusd. 18. Oct. 1680.

Dici enim nequit quam avide ab eo (D. Reihero) aliisque per Germaniam doctis viris, *Atlanticæ* Tuæ Auctarium exspectetur; quo Mythologiæ veteris Græcæ Romanæq;

veram historiam complexus es. Jamque illustre ejusce rei datum abs te specimen est, ut quin summo omnium cum applausu ac stupore perfici à Te uno queant, quæ pollicitus es, quæque â nullo alio, ne tentari quidem pos- |5| sunt, Eruditorum nemo est, qui dubitare sustineat.

18. Cujusdam ANONYMI Antverpiæ d. 20 Sept. 1680.

Non est tamen quod isti (Theologos intelligit recenti quadam lite ad dissidia & sententiarum divortia concitatos) post hæc certamina sua gloriam exspectent tantam, quantam vel sola nominis sui famâ, Rudbeckius vester, etiam apud eos qui librum ejus nondum perlegerunt, jam consecutus est. Cl. Dn. Scurtzfleisius, cui in censendis aliorum meritis nulla libertas nimis magna videri solet, Amsterdami constitutus tale de illo judicium tulerat: *Rudbeckius solus apud Arctoos sub Atlantis larva patens, non latens, omnem isti orbi alias dicatam inscitiam non modo frangit, sed expellit, ita monstrans ingenii sui vires plus effecisse, quam ficti Atlantis corporis robur.*

19. Viro Clarissimo atque Ingeniosissimo Dn. OLAVO RUDBECKIO Sveoniæ Veteris Atlanti Novo &c. SAMUEL REIHER Schlesingâ-Hennbeergioque. *Manu suapte.*

20. Cl. PERINGERI Francofurt. ad Mænum 20 Sept. 1680.

Asseverare possum Nomen Rudbeckii hic maximi fieri, quin & indies illud illustrari ex novo illo opere quod *Atlantica* inscripserat. Exemplaria ejus nondum tamen huc perlata sunt, sed illorum unum vel alterum ad manus quorundam Doctorum virorum in Belgio pervenerunt, qui literis ad amicos huc perscriptis id vehementer commendarunt, ceu nuper mihi retulit Vir illustris Jobus Ludolfus qui *Atlantica* Rudbeckii propter raritatem materiæ commendabilem videre desiderat, ut exinde facultas ei suppetat Rudbeckii honorificam mentionem faciendi in suâ quæ nunc sub prælo sudare cœpit *Historia Æthiopica.*

21. Nobil. FURSTENHEUSER Holm. 18 Oct. 1680.

Accepi nuper a Dn. Consule Tengnero *Atlanticam* Rudbecki, legi illa cum maxima jucunditate. Sunt certe admiranda quæ in illis continentur. Gratulor ipsi quod laudabili ejus opera & studiis in honorem patriæ hæc ex tenebris & latebris eruta & in publicum producta sunt, quæ certe ipsi plurimum debet.

22. Cl. RUDOLF. CAPELL. S. S. Theol. D. & Hist. Prof. in *Nummophylacio Luederiano.* Hamburg 1680.

Viri Celeberrimi D. Olai Rudbeckii *Atlantica* sive *Manheim*, C. Plin. Sec. Bannomanna, hodiè Sveonia, vera Japheti posterorum sedes ac patria, ex quâ multi virtute celebres populi olim prodierunt, Upsalæ in folio prodiit. Exhibet mappas Geographicas & Hydrographicas, structuras, literas, nummos vet. Roman. & alia antiquitatis monumenta. Prodiit linguâ Latinâ & Svecicâ, additis figuris æri & ligno incisis.

23. Cl. UPPENDORF. Rigæ 21. Nov. 1680.

Gratias debitas Rudbeckio habebit quivis rei literariæ addictus, & ex animo vovebit, ut pergat sic mysteria illa antiquitatum rimari & aliorum quoque vires excitare. Num spes esse possit, accessura additamenta quædam lubens scirem.

24. Dn. WENESII Holm. 14. Decemb. 1680.

I modo Cl. D. Rudbecki, & accuratissimas lucubrationes tuas publico committe. Namque per Te veram *Atlantici* orbis gloriam revixisse, fama communis etiam inter Exteros, jam ante publicavit. Qvod autem Momus, ad idem culmen frustra connitens, insulso judicio suo merita tua conspurcare adgreditur, id Tu parvi referre puta. Tibi tam felici cum lingvæ, tum etiam gloriæ Scythicæ instauratori omnes boni lubentes applaudunt. I, quæso, & fossores imitare nostros, qui abditos veterum thesauros e terræ latebris eruturi, cæci surdique in opus incumbunt. Si volet ingratum esse seculum, de quo nunc bene mereris; certe gratior erga Te futura erit posteritas. |6|

25. Dn. VOLIMHAUSII Regensburgi d. 6. Ian. 1681.

In itinere multos viros doctos & rerum elegantiorum studiosos, utrum Platonis Atlanticam hoc tempore feliciter repertam audierint, percontatus id a plerisque responsi tuli: rei quidem rumorem apud se increbuisse; dolendum tamen esse quod liber, qui talia doceat nondum sit allatus. Pari quoque ea, quæ Cl. Verelius in lucem dedit, videndi desiderio multos teneri certum est, graviter utique ferentes istam nostrorum hominum in scriptis suis divulgandis tarditatem. Inter alios *Atlanticæ* videndæ desiderium certe nunc tenet viros Clarissimos Dn. Conringium atque etiam Dn. Meibomium Medicin. & Hist. Professorem, quorum uterque in magna admiratione inventi istius, quo de locorum ac præcipue tumulorum nostrorum sepulcralium ætate, ex atra humo, certi aliquid constitui posse acceperunt, defixi hærent. Prætera Norimbergam veniens per commendationem Cl. Dn. Conringii, Dn. Cristophoro Arnoldo ut Theologo summo, ita antiquitatum, & in his Nostrarum quoque studiosissimo, adeoque gentis nostræ, uti quidem opere ipso luculenter probatum ivit, amantissimo innotui. Ad hunc â Cl. D. Carpzovio literas Lipsiâ allatas vidi, in quibus librum, cui titulus esset Rudbeckii *Atlantica*, ex Sveoniâ prodiisse significabat, *rebus antehac inauditis & admirandis longe refertissimum*, & ipsius quidem judicio multis magnisque laudibus merito onerandum. Denique ut liber iste ad nundinas Francofurtenses bona copia mittatur, non pauci præoptant.

26. Dn. J. JACOB. Hafniæ 26. Febr. 1681.

Omnes, quantum mihi innotuit, de Cl. Rudbeckii *Atlantica* præclare sentiunt, quos inter non desunt tamen qui Sveonicum idioma â latino seorsim impressum mallent, quemadmodum Cl. Schefferi *Lapponiæ* factum esse novimus. Istius vero libri valde pauca exempla ad nos afferuntur, quæ emptores suos protinus inveniunt, & decem taleris uncialibus nunc prostant. Qvid autem de cetero Danicis fiet antiquitatibus, parum sane liquet.

27.

Nobilissime Experientissime & Præcellentissime Vir Domine & Promotor honoratissime, Juge optatæ felicitatis incrementum.

Qvi ante octiduum hoc argumento scribendi arduos conatus Præcell: tuæ inquietare ausus eram, spe responsi desiderati frustratus iterum insignem humanitatem Tuam, Vir Celeberrime, compellandam rhapsodicis lineis hisce duxi. Præcipuum in votis erat mihi Upsaliæ paululum commoranti de colloquio aliquo cum Præcell: Tua, velut famosissimo Literati orbis Atlante, devote instituendo mihi gloriari alibi licuisse, sed adversa valetudo, occupationes Præcell: Tuæ, meaque maturatio id non sivit, ita ut nec in pretium comparandæ mihi preciosissimæ *Atlanticæ* Tuæ penetrare potuissem, utroque nostrum Upsaliâ discessum moliente. Qvò itaque Præcellent. tua Magnifica de precio libri illius carissimi ac rarissimi, nec hac in urbe reperiendi, ac unius baculi Runici, (quibus Musæum Præcell: Tuæ abundare certum habeo) primâ occasione per Cl. Dn. Generum Giodingum me informare non dedignetur, est quod operosâ submissione solicitem. Qvamprimum de desideratissimorum horum duorum cimeliorum precio rescivero, pecuniam ad Vos pro redimendo & mihi transmittendo emittam. Nec alia fini me optare hæc persvasum habeas, Fautor literarum incomparabilis quam in promotionem studiorum meorum, jam à primis inde annis Philologiæ & Criticæ deditis: ita ut commode affectem autore illo gaudere, cujus ingenii divini gratiâ plurima Sveticarum antiquitatum rariora e vetustatis caligine ad lucem eruditi & curiosi seculi prodiere, eaque maximam partem curiosis meis, meique Achatis (Præcell: tuam officioso cultu salutantis) oculis cum stupore incomparabili spectata. Velut itaque de favore Præcell: Tuæ nullus ambigo, ita certò mihi appromitto, hoc |7| doctissimæ humanitatis exemplar in communicando mecum justô pro precio eorum, quæ peto, utroque mihi conferendum fore. Sic præstatis mihi, Celeberrime Virorum, gratiam insignem: Artis verò non minus ac Martis illustri gloria ad livorem adversariorum inclytæ patriæ splendorem eximium, famamque doctrinæ Tuæ inusitatæ adaugebis, dum illa mecum ad ipsa Muhammedani Orientis conterminia, restituendam gratiâ divinâ concedente Patriam nostram Pannoniam usque penetrabunt. Informabor exinde, ni fallor, de ipsorum etiam Ostrogothorum & Wandalorum genuina historia, a quibus Hungaros & Slavos maximam partem ortum duxisse & lingva Vandalica seu Slavonica, Ungariæ communis, & alia Gothorum vel Getharum monumenta in Pannoniis testantur. Gratissimum quoque erit mihi exemplar habere rarissimorum in partibus nostris baculorum Runicorum, de quibus plurima hinc inde, ac præcipuè in *Fastis Danicis* Wormii nonnulla legi. Qvo itaque Præcell. Tua Magnifica hac in parte æqvæ voluntati meæ velificet, completoque desiderio meo non iniquo suam, Patriæ ac Dei ipsius gloriam promoveat, est quod obnixâ devotione contendam. Deus Te sanioris literaturæ Coryphæum servet! Vale, Patrone insignis, & fave

Magnificæ Præcellentiæ Tuæ Cultori devotissimo

Gabrieli Trusio
Hungaro.

Holmiæ d. 13. Junii Anno 1681.

28.

Nobilissime atque Excellentissime Vir.

Dudum est, quod nomen tuum mihi innotuit præclaris inventis spectatum, totque ab amicis mihi commendatum. Sed nuper admodum propius noscere te cœpi, è Scripto tuo quod sub *Atlanticorum* titulo prodiit, in quo pulcherrimis ingenium tuum coloribus pingis. Devoravi planè librum continua una lectione, quem â Dn. Reihero habui: (nam rarò ad nos perferuntur quæ apud vos nascuntur ingenii monumenta). Mirificè mihi placuerunt, quæ ingeniosis ratiociniis de diluvii tempore è telluris superficie demonstrando deducis, quæ de migrationibus & coloniis nostræ gentis tradis; nisi quod de gente Teutonicâ & Germanicâ alia mihi sedet sententia. Ego jam in juventute mea non absimilis argumenti colligere quædam cœpi, librum aliquando concinnaturus cujus iste titulus: MYSTERIUM SEPTENTRIONIS. Sed iacuit per bene multos annos labor iste. Ego vero nunc in sinu gaudeo confirmari in multis meas suspiciones, tuis pene dixerim demonstrationibus. Multa enim domi habes documenta, quæ lucem his cogitatis adferre possunt exteris incognita. Omnia itaque mea abiicio: omninò enim post Roscium hunc saltare stultum foret & temerarium. Meditabatur Italiæ e septentrione origines Consul Vismariensis, Vir Amplissimus Dn. Caspar Voegtius, atque ejus operis VII tantum capita absolvit, cum immortuus illi est vir mihi amicissimus, qui plura alia affecta habuit in his rebus, quæ nunc per schediasmata dispersa jacent. Vehementer ille libro tuo delectabatur, & si supervixisset, in lucem quædam protulisset, tibi forte non displicitura. Acri enim judicio erat, & sagacitate in illis rebus mirabili, meo primum monitu ad hæc philologemata perductus. Nos interim incredibili cupidatate exspectamus partem libri tui alteram. Nisi fastidis, en carmen quod aurem tibi vellicet! Omnis illa mihi mora, quæ hos thesauros nobis invidet, invisa est. De beati Dn. Schefferi, olim amici mei scriptis posthumis quid futurum sit scire velim, & an novi aliquid Cl. Dn. Verelius, cui salutem nunciari velim, ediderit. Vale vir Excellentissime, & vive orbis literati tuæque gentis ornamentum insigne. Dab. Kilon, d.d. XXIII Junii Anno CIↃ IↃC LXXXI.

Celeberrimi tui nominis cultor deditissimus DANIEL GEORG. MORHOFIUS
D. Hist. & Eloq. Prof. |8|

In *Atlanticam* Nobilissimi & Celeberrimi Viri OLAI RUDBECKII.

Qvam præclara tuæ pandis mysterià terræ!
Qvod tibi Cimmeriò surgit ab orbe jubar!
E tumulo patriam totumque recolligis orbem:
Illa suæ luci redditur; ille suæ.
Ipsa pene manu Tibi se palpabile verum
Exhibet, atque tuos sistitur ante pedes:
Cum Magnæ veteres inqviris Matris in annos,
Ætatem nigrâ quæ cute fassa suam!
Cum rugas terræ metiris, OLAE, *seniles,*
Et sua sub digitis crescere secla vides.
Fingere dediscit te fabula prisca Magistro,
Se mirata novam teste patere fidem.

E nihilo terras Deus; & Iove non minor illam
Terrarum è nihilo perficis historiam.
Prisca Iovem fama est cerebro genuisse Minervam:
Mens tua tot patriæ parturit una Deos.
Hi tibi Gentiles: hæc incunabula Divum,
Et Diis regnati nunc patuere lares.
Qverna data est quondam servato cive corolla;
Laurea, cum cæso victor ab hoste redit.
Sideream meruit, Tuque hanc ô OLAE *mereris,*
Qui patriæ curas restituisse Deos.

D. G. MORHOFIUS.

29. Cl. SITHELII d. 2 Iul. 1681.

Qvam mihi dono misisti Cl. RUDBECKII *Atlanticam*, cariorem sane habeo quam ut dici queat. Qvemadmodum autem singularis conspicitur diligentia felicitasque eorum clarissimorum virorum, qui ex tenebris in apertam lucem Antiquitates Sveogothicas protrahunt, non sine magno legentium stupore, gentisque nostræ celebritate; ita ex animo precor & sine dubio una mecum precabuntur omnes boni, velit Deus cœptis eorum annuere, optatosque successus largiri, atque etiam auctoribus ipsis vitam, viresque concedere, quo labores feliciter incœptos in divini nominis gloriam, patriæ decus, & ornamentum eorum proprium pertexere valeant. De sumptibus sine dubio Regia providebit Majestas &c.

30. *Qvoniam multi mortalium cœli nostri inclementiam plus justo extimescunt; eumque metum minuere studuit Atlanticæ scriptor, addendum visum est testimonium sequens.*

Celeberrime Prof. RUDBECK. Fautor & benefactor honoratissime.

Iterum occupationibus Tuis literæ meæ interveniunt, non minus svasu eximiæ ac raræ humanitatis Tuæ quam jussu obsequii quod Tibi veteri Fautori debeo. Nec vereor ne compellationis meæ audacia displicere incipiat ingenio Celeberrimi professoris, cui sæpe experta bonitas quasi connata ac propria esse cœpit. Catalogus Francofurtensis inter alios eruditorum labores promittit indicem Tuum Bothanicum, quam operam admiratione excipiunt non pauci, maxime quia audiunt, frigidum illum septentrionis aerem, tantum cura ac diligenti industria mitescere posse ut plantas exoticas mitissimoque cœlo ac solo adsvetas foveat & alat. In hac urbe usus sum hospitio ac consvetudine Doctoris cujusdam Medicinæ [ɔ: J. SCHEFFER], qui diu Italico cœlo adsveverat; is ægre adductus est ut crederet terras nostras tale aliquid progeneraturas quibus perpetua nox incumbat, & in quibus oris horrida solum saxa vastæque solitudines dominentur. Sed celeberrimus ille Rolfink benignius multo terrarum nostrarum conditionem æstimat & is simul magnifacit industriam ac ingenii Tui dexteritatem. Cum Jenæ viverem magnopere contestabatur quanto studio expeteret ne orbi literato invideres meditationes ac curas Anatomicas, quarum præclara specimina jam dudum dare cœperas. Addebat se constituisse quædam in publicum edere, sed desiderare se inprimis subsidia quædam ab Excellente illo in Septentrione ingenio.

Clarissimi nominis Tui officiosus Cultor ERICUS BENZELIUS.

Dabam propere Francofurti ad Mænum 15 April An. M DC LXIV.|9|

AUCTARIUM TESTIMONIORUM

de Cl. RUDBECKII *Atlantica.*

31.

Al molto illustre sig. BROMENIO, sign. e Patrone Osservandissime.

Nel tempo che godevo di conversar con V. S. in Roma, si come parimente qui in Neapolis, Lei mi mostrò spesse volte ch'il giaccio di Suetia non e capace assai di raffredar gl' ingegni del paese, e che la terra settentrionale benche sterile e rozza, non tralascia in tanto di produrre huomini sottili e spiritosi, al dispetto di coloro chi credono che le Muse e belle scienze non possono esser allogiate tra vostre horribili montagne e selve vaste. V. S. me ne dava in quel tempo testemonianze grandi assai, & ne ho ancora saputo doppo la partenza sua. Mi ricordo solamente ch' andando a Fiorenza in compagnia con V. S. trovammo in Capua un certo Danese, il qual in materia d' anatomia haveva un trattenimento con V. S. dell' eccellenza dell'ingegno d'un certo Professore del paese vostro Chiamato Rudenbeckio, del qval V. S. ci disse cose rare. E non ho ancora posto in Oblio la lode, che diede al detto Professore il sig. Alberto Fabris, quando disputava publicamente in Bologna, dove noi l'habbiamo sentito spesso allegar il sentimento del detto sig. Professore, per l' appoggio della sua these. Imperoche doppo quel momento in qua, ho conservato per questo signor nel petto mio una grandezza di stima debita a'i meriti suoi, laqvale viene d'esser accresciuta per un libro intitolato *Atlantica* fatto da esso, poco fa, publico. Ne ho solamente veduto una particella, e bruggio del desio di veder il resto. Li capitoli quinto, sesto & settimo sono considerabili, e mi pare ch'egli habbia trovato quel che molti ancora cercano. Toccante il resto mi sepilisco ancora in silentio e maraviglia rispettuosa conforme alla qualita d'un huomo di tanto garbo, assicurandoli ch'il suo merito non ha persona piu divota di me ni la sua virtu ammiratore piu riverente.

Intanto prego V. S. di honorarmi della continuatione de'i suoi favori e d'inviarmi al piu tosto il detto nuovo libro, senza riguardo nissun del preggio. L'antico nostro amico Emilio [Curtio] Romano chi sta per adesso in Siracusa ne vuol ancor hauer parte per il nudrimento della curiosita sua. Mi honori fra tanto V. S. di qualche suo commando per dar segno d'aggradir mia osservanza, mentre mi dichiaro,

divotissimo obligatissimo servitore ABBATE FIORETTI

[Neapoli d. 11. Octob. 1680.]

32. Doct. MAJORIS Elogium pag. 32, *de nummis Rehdigerianis*, edit. Kiliæ Holsator. 1681.

Et tantò magis meum hác de re suspendo judicium, tum quod Masoretham Me, vel Mystam Runicum minimè profitear; tum præsertim, quod ex Præclarissimi Olai Verelii *Manuductione ad Runographiam Scandicam An-*|10|*tiquam*, Upsalæ Ann. 1675. editâ liqueat, pristinas Contentiones, quæ superioribus Annis inter laudatum Wormium, *Monumentorum veterum Danicorum* Scriptorem, & Virum pariter insignem, Joh. Bureum, circa Literaturæ ejus antiquam Originem, Characteres genuinos, Monumenta in Septentrionalibus obvia, & congruam eorum Explicationem motæ fuerant,

noviter reassumi, & judicium de iis tutissimè ad Posteros transscribi; exspectando simul, quid reconditi, suo more, ac rari, quemadmodum in iterandá totius admirandæ suæ *Atlanticæ* editione, sic pressiùs ac indubiè (meo certè publico Voto híc, & qualicunque suasu) de Nummis etiam ac Inscriptionibus priscis Runicis, in claram Seculi lucem protracturus sit penetrantissimi Vir Ingenii, & Multiscientiæ singularis, Olaus Rudbeck, in jam dicto Opere suo, per inauditam, (minùsque coactam) Fabularum Poëticarum penè omnium, ad Sueciam suam, applicationem docens, per Insulam Atlantéam Platonis in Timæo, quæ (respectu Philosophi aliquo) in Occidente, extra Columnas Herculis, Africâ & Asiâ major existens, isthic describitur, profectô nil aliud, quàm Sueciam eandemmet intelligi; atque per Nobilissimum Virum, Laurent. Normannum, Polyhistorem insignem, Nos rogans, ut quid amicissimis Collegis Meis, Samueli Reyhero, Juris & Mathematum, Morhofioque, Historiarum & Eloquentiæ Professoribus, Mihique, de isthác sententiâ suá videatur, perscriberemus. Cujus benignæ Voluntati quid equidem reponam, non habeo, quàm ut publico Ingenuorum omnium Applausui me jungens, hæc duo præcipuè, sine præjudicio, moneam.

Unum est, Clarissimo Philosopho ac Medico, Joh. Thomæ Freigio, Atlantidem illam Platonicam, antecedentibus Annis jam tùm exstitisse consideratu dignam: qui verò pro Novo, h. e. Americano, Orbe habuit, ut patet ex Dedicatoriâ Ejus Epistolâ, redditæ à Se ex Gallico in Latinum *Historiæ Navigationis* Martini Forbisseri, quæ in Formâ quartâ, ut vocant, Anno 1675. Hamburgi prodiit.

Alterum est, Me in Contextu iterandæ Editionis sedulò præstolari, ne dicam, haut vanè præsumere, seriam quandam Autoris, aut laxiorem in Nummos, per Fossionem in Septentrionalibus interdum repertos, non Romanos solùm, Arabicosvè, post Expeditiones Majorum bellicas, eodem transportatos, sed ipsosmet præcipuè Runicos, Digressionem, addito explicatu eorum commodo, Grammaticâ & Poësi ejusdem Linguæ antiquæ, Vocabulario, & Literarum Clave.

33. De *Atlantica* Olavi Rudbeckii Judicium Societatis Regiae Londensis. In *Collectionibus Philosophicis* Jan. 10 $168\frac{1}{2}$ pag. 118.

There is newly Published, a large and very elaborate Treatise of Dr. Olaus Rudbeck, Professor of Anatomy and History, at Upsal in Sweth-Land; comprised in two Volumes, the one containing the Discourse it self, written both in the Latin and Sweedish Tongues, the other the Maps and Descriptions, referred to in the Discourse; the Title whereof is,

Olai Rudbeckii *Atlantica*, sive *Manheim* vera Japeti posterorum Sedes, ac Patria, ex qua non tantum Monarchæ, & Reges ad totum fere Orbem reliquum Regendum ac Domandum Stirpesq; suas in eo condendas; sed etiam Scythæ, Barbari, Asæ, Gigantes, Gothi, Phryges, Trojani, Amazones, Thraces, Libyes, Mauri, Tusci, Galli, Cimbri, Cimmerii, Saxones, Germani, Suevi, Longobardi, Vandali, Heruli, Gepidæ, Teutones, Angli, Pictones, Dani, Sicambri, aliiq; virtute clari & celebres Populi olim exierunt. Of which the Reader may please to accept this short account for the present, and may hereafter expect a more particular.

This deservedly famous Author, has here undertaken a great Work, and much to the honour of his Country, to set forth the Rise and Progress of the Kingdom of Sweeden,

from Japhet the first King and Possessor thereof in the times nearest the Flood, to Charles now at present Reigning, of which the Chronological Tables by him Calculated give a short view. His Helps herein have been Histories of all sorts, Ancient and Modern, Foreign and Domestick, the ancient Poets, and principally of Sweden, traditions which have so much greater Authority, by the Language having been alwayes the same, and the Land never conquered by Invasion; Runick Inscriptions, and Monuments of greater Age, and in greater quantities than are to be found any where else.

The proofs of the things he asserts, are not generally to be pickt up in one place, but drawn from the coherence of all the parts one with another; And as it will not be fair to judge him without reading him all over, so it will be impossible to represent any part with its due advantage. I shall therefore only single out some few things as they now occur to me. That Japhet and the first Race inhabited there, may be probable, in that it's said he possest the Isles, under which title Sweonia has gone. That watry places, and abounding with Fish were first sought; the flood having destroyed Beasts and Fowls.

Their ancient year used to begin in the Winter, with the feast Juul, when the Sun first appeared after 40. days absence (as in the Latitude of 67). That is 20. days after the Winter solstice, (being the 11. of December). This feast in Ann. Dom. 1000. was carried forward to the 25. of January; which could be for no other reason than the excess of 11. minutes yearly, by the intercalation of a whole day every 4. years, so that 25. days being the product of as many 132. years, brings the first establishment of their years to the year of the World 1700. or near the time of the Flood. (By the same Rules, the Romans establishment of the year should begin with Romulus Silvius, two hundred years before Numa, but the mistake of a day may be easily pardoned in a place less fit for observing the solstice.) Again the Author has observed by many thousand experiments that the ground where it is not moved or turned up hath a certain coat of black earth grows upon it, which the Countrymen for its fatness call Terram Cibantem, being of a different Nature and ap-|11|pearance from all other Earth found under it, and is made by the dust that flies, or remains there after Rain and Snow, and Leaves and pieces of Trees, and Grass putrified. The proportion by which it increases is one inch in 500. years and from the flood between 8. and 9. inches, particularly he finds in Earth cast up by King John 100. years ago, of an inch, in the Colles Sepulchrales about Upsal, whereof he opened 16000. made before Christianity (or the Ann. Dom. 700. since which time bodies have not been burnt) alwayes two inches, often 7. or 8. making 4000. years since the time the bodies were there first buried.

Other Arguments to this purpose he gives many, but authorities more. That the Scythians were the first of mankind was the opinion of the old Writers. Their first expedition called that of the Gods, is placed between the years 2100, and 2500. of the World; in which time under the conduct of Jupiter and others, they conquered most of Europe, Asia, the Indies, to Ægypt, and the parts thereabout; constituting Governors and Governments, and driving away the age of Saturn, which was a time of peace fit for the propagating mankind. From hence came the names of the Gods, as well as their Worship; for the Romans attributed their Gods and Heroes to the Greeks and Trojans; the Greeks, as the Oracle of Dodona, Herodotus and Plato confess, had only barbarous Gods, and the Egyptians none but Strangers. Now to shew how well the names suite to the Scythian Language, he gives several proofs; Saturn comes from

Saa, to sow, Sadur a sower, that this name was given to the second King of Sweden; as also Bore, whence Boreas, and Gro, whence Κρόνος of the same signification, and denote the Propagator and Father of mankind. Neptunus, Niftunur, Niptunur, à Nepsa, to restrain and tun the Sea. Poseidon à posse vel passe, Princeps durus, & Don, aquarum stridor; ut sit Dominus Maris frementis, a name given to their Kings.

Pluto à Blota, victimas mactare, Aides Gothece Auden & Oden ab Auda & Oda destruere. Mercurius à Merkia scribere, enunciare, a name expressing his office, which was Chancellor and Ambassador.

Hercules ab Her exercitus & Kolle caput, the chief of the Army, Herakledder militariter indui.

Jupiter the third King Jofur, Jopitter Tys, signifying all the son of the Earth, as Tuiston, whom Tacitus calls terra editum.

The Trojans he proves to be a Colony of the Scythians, and then interprets 20 of their words, which have been recorded in several Authors. The Runæ or Gothick Letters to be more ancient than the Greek, and the Patterns of them. The Runæ to be sixteen, as the Greeks also were, till Simonides and Palamedes added 8. and that Cadmus probably did nothing but dispose the Alphabet, after the same manner as the Hebrew was. That Plato's Atlantica was Swedeland, called so from Atle or Atlas the Son of Japetus. That it was also called Ogygia, Insula Hyperboreorum, Scythia, Balthia, Bannomanna, Osericta, Insula Beatorum, Scandia, Gothia, seu Codanonia, Gallia seu Galgavia, Thule, (which according to Ptolomy lyes, as this in the Meridian of Meroe, Alexandria and Boristhenes) Vergion, Cimbrica Chersonesus, (the Country called Kimmi lying from 66. Latitude to 71. where the Promontory is called Kimmernas) Inferi, the end of the world, where Orpheus and Ulysses went, where there is darkness many dayes of the year, and Acheron quasi agronde (called now the Maal stroom) where Minnur and Rademen were Judges, that is, the King and his Assessors names well known in those places. Campi Elysii, which he proves to be there, according to the Characters of them left by the Ancients. And lastly, Suevia, a name first used about our Saviours time, but which has since prevailed over all the rest.

34. Aliud, SOCIETATIS ejusdem. Præclarissime & Doctissimè Vir.

Accepimus ab Amplissimo Viro Dn. Leyonberg, Ablegato Sveciæ Extraordinario, & Societatis nostræ membro perhonorifico, Litteras tuas humanissimas, una cum Exemplari *Atlanticæ* tuæ multum in his Regionibus desiderato. In quo perlegendo non satis mirari potuimus Ingenii Vim, & Eruditionis copiam, qua non solum Philosophiæ Naturalis studium exornas, sed res longè diversissimas penetras, & obscurissimos Artis Antiquariæ recessus, & secreta penitus recludis. Qvæ sane materia, si qua alia dura est & inextricabilis, præsertim cum in iis versaris, qvæ nobilissimæ tuæ Patriæ originem tangunt & pri-|13| mos successus, qvorum tanta est vetustas, ut Historicorum omnium Deorumque Gentilium ætates superent. Verum cum maxima laboris tui parte feliciter perfunctus sis, Et aliqua adhuc restent, qvæ Typographi festinatio & mala sors nobis invidit, Obtestamur ne in iis edendis famæ Tuæ & utilitati publicæ velis deesse.

Præclarissime & Doctissime Vir amicus tuus affectuosissimus FRANCISCUS ASTON.
Londini è Collegio Greshamensi 11. Ian. 1682. Secret. Soc. Reg.

35. Sacræ Regiæ Maiestatis Sveciæ ad præsentia Comitia Legato extraordinario Perillustri ac Generosissimo Domino à SNOILSKY s. p. d. Jo. JACOBUS KERSCHERUS.

Insigni maximè favori, cuius ope egregium & fere admirandum quod remitto, scriptum manibus his tractare satis diu concessum fuit, eo amplius debere me profiteor, quò minus ad exiguam illam, quæ in nobis est, rerum longe antiquissimarum notitiam, accessionem haud pœnitendam factam esse, abnuere velle decorum fuerit: Præclara, imo præclarissima inibi omnia, & Auctori, felicissimi ingenii, pulcherrimi judicii, consummatissimæ porro doctrinæ, & defatigandæ nullatenus in explicatione historiæ, miris fabularum labyrinthis impeditæ, industriæ, æternum ad posteritatem testimonium perhibitura. Sunt equidem aliqua, de qvibus nondum penitus expensis exploratisque suspendere magis qvam ferre sententiam doctissimorum quoque cautio futura sit: Verumtamen si pergas, Vir Excellentissime, bene mereri contendere, qvod proposuisti Tibi, de literis parum adeo in Vulgus notis, sumasque hanc operam, aut impensam quoque fortean, in communicando hoc cum reliquis Europæis, elegantissimo fœtu, ut æque is, ceu modo Sveonum tuorum, sic aliorum qvoqve oculos non incurrat solum, sed feriat insuper & oblectet, jus jurandum penè dedero, haud defuturos vel in Germania nostra, vel etiam alibi, qui de iis scitis decretisqve, super quibus dubitare sibi permiserint, id quod maxime æquum, pronuncient, aut eadem viâ ab Auctore ampliorem aliqvando illustrationem sibi impetrent. Vives eo modo in Rudbeckio, & in Te Rudbeckius, mutuæ uterque famæ proxeneta conciliatorque & in eo tantum discordes, quis alteruter vestrum alteri plus imputandum habeat. Uti brevi atque simplici apud Te, Excellentissime Patrone, oratione usus sum (neque enim supervacuis negotia Tua interpellare fas sit), ita mihi de Mæcenate tanto prolixissimam contra benevolentiam, si pacisci talem pateris, paciscor.

Ratisbonæ ad d. 20. Febr. 1682. è Musæo.

36. THEODORI HAAK, Eqvit. Aurati & socii Colleg. Curios. Lond. Judicium de *Atlantica*. In litteris ad G. P. Londini 29. Martii Anno 1682. datis.

I return you as cordial thanks for your obliging letter and addresse by that rarely-learned M. Hey Sig, whose excellent und experienced discourses have entertained some times the royal society especially that He first of all schewd and exhibited unto us, the Heroik undertaking of incomparable Rudbeck, second Argonautick Expedition with Orpheus and Ulysses. I hope the Noble Rudbeck received the Royal societis gratefull acknowledgement for his munus πολυτάλαντον adorning now our Librarie.

37. Excerpt.

Et cum in tanta ingeniorum varietate præsertim circa abstrusissimam & nodosam materiam difficile, imo pænè impossibile fuerit non dissentire & in partes abire qvamplures; Hic tamen adversus laudatum opus, non modo non insurrexisse adhuc qvempiam, sed etiam laudis congeriem indies cumulari ab exoticis ingeniis pænè invictæ fuerit rationis argumentum.

ANDREAS STIERNHÖK.

Vllfors d. 8. Maii 1682.

38.

Pervenit nuper ad manus meas V. Cl. Rudbeckii novum opus *Atlantica*, Scriptum, doctum rarum & Curiosum & quandoque paradoxon in quo omnium fere rerum, Gentium, Heroum &c. Origines septentrioni adscribit suo.

N. N. cons. Duc. Saxon. |14|

39. Excerpta è literis Cl. V. Joh. Petri Titii ad Cl. LAUR. NORMANNUM, Gedani 2. Septemb. A. 1682.

De *Atlanticis* vero Celeberrimi Rudbeckii quid dicam? Sim profecto mei ignarissimus, si Judicium ferre de his ausim, qvæ nihil mihi aliud quam admirationis gloriam relinqvunt. Itaqve prorsus tecum ominamur, partem operis, qvam brevi secuturam scribis, posteriorem, plausum orbis eruditi non minorem polliceri sibi posse.

40.

Nobilissime Excellentissime atque Experientissime Domine, Fautor qvondam multis nominibus colende.

Sæpius licet per hos viginti & quod excurrit annos, qvo tempore Svecia abfui, promissum meum, Te nimirum, Excellentissime Domine literis invisendi exequi frustra tentarim, ac reciprocum promissi responsi officium à Te frustra exspectarim; Nihilominus occasione hac ita ferente ac svadente, ulterius an desideratam hac in parte promereri possim benevolentiam Tuam, tento. Visum mihi fuit hisce diebus eruditissimum Tuum ac variorum Antiqvitatis monumentorum enucleatione ac delineatione elegantissimum Scriptum, *Atlantica* Vetus, qvo Sveciam communem nostrum Patriam, Deorum olim sedem fuisse diserte satis ac dilucide doces, quo fato, sane nescio, naufragio certe in has oras & alienas manus delatum. Perplacuit mihi illud, & dignum visum, qvod Universo orbi innotesceret presertim literato; Sed obstitit Possessoris, thesaurum hunc Antiquitatis sibi soli servare cupientis invidia. Hinc eo Te ipsum nomine compellare decrevi, ac rogare, an pace Tua liceat etiam Germanis Sveciam Deorum Dearumque Patriam agnoscere. Paratus est hic Typographus Atlantidi Tuæ id officii præstiturus ut eleganti Typo & commodâ formâ lucem Germaniæ videat. Quid hac in re visum Tibi fuerit, qvæso responso dignare, ac si ita visum fuerit Exemplar aliquod, juxta qvod typis mandari possit, una cum adjunctis figuris transmitte. Amicus qui has curabit, & nomen Tibi suum & officium offeret, curandi qvicqvid Tibi placuerit nobis transmittere & pretium, qvod indicaveris, exsolvendi. Si qua in re præterea mutuum his in oris Officium præstare potuero, promptissimum me & paratissimum comperies, qui Divinæ Te tutelæ, me favori Tuo perpetuo commendans, semper ero

Excellentissime Dn. Tui studiosissimus

Gustavus Casimirus Garliep von der Muhlen

Med. D. à studiis qvondam filii natu tertii Illustris: Comitis de la Gardie: nunc Serenissimi Elect: Brandenburgic. Archiater.

Dabam Berolini d. 8. Septemb. A. 1682.

41.

Illustris atque Excellentissime Vir, Domine et (ut audio) Mæcenas Æstimatissime.

Amicitiæ mihi dextram porrigere visus es, dum, præterita æstate, Badstuberum Norimb; Discipulum & auditorem qvondam meum, benevolé excepisti, & nominis qvoq; mei, quod exiguam sane mensuram implet, honestam mentionem fecisti, præsentiam simul expetens atque exoptans istius, qui Gothicam antiquitatem veneratur, & eximia charitate diligit. Is ego sum fateor, licet toto divisus orbe: demissa tamen jungamus brachia, & mutuo nos amore ad invicem diligamus. Scripsi nudius tertius ad Fredericum Benedictum Carpzovium, senatorem Lipsiensem, qvi primus *Atlanticam* Tuam vidit, nobis incognitam adhuc nec manibus nostris usurpatam: legit hanc, & meliora etiam enotavit. Sed unice id scire nunc velim, an veteres nummos, sive Romanorum sive Græcorum Gothorumve, in aureo illo opere exposueris, nec ne? Causam desiderii mei nosse desideras? est in proclivi : Paro nunc dissertationem Epistolicam, de illustribus Medicorum filiis, qui re nummaria Clari fuere & numismata qvædam in libris suis exposuere; nunc n. Machaon noster Norimb. D. Volcamerus, in lucem rursus revocabit magnæ Græciæ, Calabriæ nimirum & Siciliæ nummos tabulis XIII. incisos, qvos Prosper Parisius patricius Romanus, Romæ a. 1592 post Golzium auctiores & emendatiores emiserat, duabus tabulis geographicis in margine tantum adjunctis. In illa igitur prolusione ut Illustre nomen Tuum legatur, operam simul ac curam omnem in me recepi. *Opera* Velseri hoc anno junctim a me edita, Nobilissimæ familiæ datu, vidisse Te autumo; Nec quicquam in votis habeo magis, qvam ut Exemplar ad vos emittere qveam. Historiæ Svedicæ numismata varia, ære tantum excusa, peregrinatores vestri apud nos referunt; utinam verò syllogen eorum aliquis pro me consignaret, ut sciam qvod nescio. Ad ultimum saluta verbis meis D. Skytte, Puffendorfium, quem Fred. Carpzovius certatim mecum amat ac colit; nec non Cl. Columbum, Charissimi Schefferi mei generum, & alia quæque præclara Musarum corda. Vale Sveciæ Tuæ decus! Dat. Norimbergæ d. 2. Novemb. 1682.

Tuis Virtutibus eximiis deditissimus C. Arnoldus. |15|

42.

Vir Excellentissime, Patrone Venerande.

Summas summæ Tuæ in benignè me ad conversationem doctissimam admittendo Humanitati, maximasque maximæ in hospitaliter me peregrinum excipiendo, nonque facile rursum videndas Antiqvitates ostendendo Benevolentiæ grates & ago & habeo maximas, quas utique referre hactenus neqvivi, exoptans occasionem exsolvendi percommodam. Qvod benigno à summa Tua persona exigua mea est excepta affectu, eo spero hasce qvoque minus politas Tantique Viri oculis plane indignas exceptum iri literas, qvas expresserunt literæ literatissimi Dn. Arnoldi, cui honorificentissimam Tuam de ipso mentionem feci notam; quo id animo perceperit, judicare est ex seqventibus ad tenuitatem meam datis: Lætor qvod ego exiguam nominis mensuram implens Τῶ πάνυ Rudbeckio haud displiceam. En literas ad Eundem in qvibus fores amicitiæ pulso, & de qvibusdam illum in consilium voco. Tibi observantiam, Huic obseqvium

ut præstarem, depositas cunctando restituere nolui, potius meis inclusas curavi absque mora transmittendas. Dolet Venerandus meus Affinis, M. Joh. Graffius Diaconus ad Divum Sebaldi Noribergæ, & cum eo qvam plurimi Viri Docti summæ ac stupendæ Tuæ eruditionis admiratores insimulque Veneratores non proficisci Noribergam, nec in ipsorum conspectum venire, quæ à Te bono seculi sunt elaborata Tua *Atlantica* Sveciæ à tot tantisque Eruditissimorum judiciis ac laudibus in Cælum elata, causam autumantes commercium minus freqvens bibliopolarum Lubecensium cum Holmensibus. Audio Petrum Ressenium J. V. D. Juris & Ethices P. O. civitatisque hujus Regiæ præsidem Atlantem qvoque Daniæ in lucem emissurum. Vale amplissime Vir ac fave

Excellentiæ Tuæ cultori perpetuo

Haffniæ 18. Novemb. A. 1682. FRIDERICO BADSTUBERO S. S. Th. stud.

43. Syncharma ad Nobilissimum, Amplissimum, Raræque Eruditionis Virum Dn. OLAVUM RUDBECKIUM M. U. D. Experientissimum, ejusdemque Professorem inclytum Amicum sincera fide honorandum, Dum *Atlantica* sua, immenso licet labore, miro tamen ingenio & stylo publicæ luci dedisset.

Siccine RUDBECKI, *Musisque vocantibus ibis*
subdita Parrhasio Visere Regna Polo?
Docti sæpe silent cum fundunt scripta loqvaces,
Exsultat Calamo Docta Camæna Tuo.
Nullus in Arctoo, sic vixit sidere fælix,
Vt posset lepido, cernier ore tuo.
Obstupui certe volvens Atlantica Vestra,
Qveis Patriam Nostram, condecoravit opus.
Ingens, quod Genio, signavit Dædalus amplo,
Mira qvoque insigni luminat arte Dea
Musarum celebris, venerandaque Apollinis æstro
Celsior es multis gratus & ore viris!
Cimmerium Schyticis detexti jubare Poplis,
Et qveis occiduo, sol lauit amne caput.
Qvæ sedes Gothicis Populis, qvæ Priscaque tellus
Iaphetidum monstras, dexteritate tua.
Nautica tunc aberat Pyxis, si vera fatebor,
Qvondam Cimmerium, cum petiisse viri
Dicantur magni: Proles giganthea Achivum
Herculis & Orphei, Dardanidumque Domus.
Ast nemo valuit tecum Clarissime RUDBECK
Rupes sic nostras, visere Scandiacas.
Vive diu et felix! o terque quaterque beatus,
Gratus eris cunctis; Carus ubique tuis,
Carmine Mæonio, morier nam Musa vetabit
Tantos Herculeo sangvine stare Viros.

OLAUS BERGIUS.

44. Excerpt.

Virorum in Germaniâ eruditione clarorum facile intèr primos D. Huldericus Eybe, Giesensis olim, ac deinceps Helmstadiensis Professor, in præsens vero Cameræ Spirensis Assessor designatus, Historica multa molitur, inque his commentationem de lingva Gothicâ. Hanc tamen in lucem dare recusat, donec legerit Cl. Rudbeckii *Atlanticam* in cujus laudes tot viros doctos iisse comperit. Eamque ob rem se nunc librum istum vehementer desiderare & qvovis pretio comparare velle professus est. Desiderium vero eius commodissime omnium satiabit Dn. Liebezeit Bibliopola Hamburgensis, cui nundinæ Holmenses & Francofurtenses satis assidue frequentantur.

Giessæ d. 8. Ian. 1683. J. Linerius. |16|

45. Sacr. Reg. Maj. Marescalco Vir. Illustr. BENED. ROSENHANE s. p. d. Ludolfus.

Admiror industriam popularium tuorum, inprimis V. V. C. C. Rudbeckii atque Verelii, qvi res densissimis Antiquitatis tenebris obrutas in lucem producunt.

d. 13. Ian. 1683.

46. Cl. V. OLAO RUDBECKIO s. d. C. Schubartus.

Atlantica Tua mira cupiditate hactenus evolvi, opus multiplici antiquitatis patriæ, ac scientiæ historicæ laude æternum. Quas Tibi gratias hoc nomine Cives debent, easdem pariter eruditi omnes, qvique monumenta veteris ævi terunt, amplissimas persolvent. Ipse non postremus inter nominis Tui cultores, amore ac studio rerum, à Gothis gestarum, exoptavi semper, ut esset, qvocum serio agerem de gentis origine, migrationibus, institutis, Regia successione, ratione administrandi ac similibus. Multa sunt in promptu, è qvibus, exemplo aliorum, antiqva Gothorum respublica facile concinnaretur: Sed qvando in Loccenii, Verelii, Schefferi & Tuis præsertim scriniis majora adhuc deserta jaceant, unde argumento lux inferretur, enixe rogo, ut forte ad nos commeaturo humanitatis & elegantiæ studioso, quæ non adeo curas tradere velis. Grotii *prolegomena* ad scriptores Gothicos variis annotatis opplevisse dicitur Schefferus, ubi quæ ex assidua huius doctrinæ meditatione rectiora obvenerunt, emendavit, confodit, aut plane rejecit. Neque dubito qvin Tibi harum rerum callentissimo innumera talia in mentem venerint. Si pauca instanti vere communicares omnino gratissimum foret. Vale Vir summe, & me benignius respice. In Academia Salana XVIII. Ian. CIↃ IↃC LXXXIII.

47. Excerpt.

Est ad hanc Academiam Gessenam lingvarum Orientalium Professor celebratissimus D. David Clodius, Peringero nostro perfamiliaris. Is ipse de Gentium & Lingvarum origine ac propagatione, nonnulla per modum Disputationum publicarum in lucem emittere decrevit. Et emisisset jam pridem, ni legere ante constituisset illam tam multis laudatam Cl. Rudbeckii *Atlanticam*.

Giessæ d. 20. m. Ian. 1683.

Linerius.

48.

Vir clarissime.

Gravis audaciæ delictum est, quod homo ignotus, turbare Tibi circulos non vereor, ac præter rem tuam, præsentibus obstrepere. Desperarem veniam nisi dudum pernoscerem Humanitatem Tuam, quam ante triplex semestre ipse conspexi & veneratus sum, cum admirari ingenii Tui opera permitterer, quæ domi habes. Hoc fretus licentiæ utor compendio, qvod coram submissius possem, calamo nunc expositurus. Iter namque ad Te parabam, sed instituto uni officiebat alterum, & intra paucos dies componendæ sarcinæ moram profectionis alius non indulgebant, ut nullus proinde dubitem necessitati meæ ex pleno Humanitatis tribunali Tuo, veniam promittere, certoque statuere, Te curiosum petiti delictum, inter ejus morbi symptomata benignè recepturum esse, quæ non alia manu, qvam medicatrice Tuâ levari possunt.

Institutum nimirum est cum Serenissimi Nostri Ablegando in Orientem proficisci, proposito, deprædicata Antiqvitatis rudera perlustrandi, tum & Naturalis eius loci Historiæ falsi merito suspectæ ἀυτοψία explorandi veritatem; Nec negligendum veniet, si qvid in Artibus illic peculiare advertatur. Ex Persia deinde in Indiam Chinamque, si res meæ ferent, concedam, sin minus, aliâ viâ Babylonem, hinc per Palæstinam Hierosolymam superato denique Mari Mediterraneo. Ætnam prius Vesuviumque & alia contemplatus, ad vestros tandem Penates regressurus sum; ni Fata aliter proposita hæc mea disposuerint!

Longum est stadium quod mihi decurrendum proposui: Non me fugit, plurimos non decurrere, sed discurrere, qui iter ingrediuntur ἀπαίδευτοι, nec aliud nisi Terras lassis metiri pedibus sciunt, ignari ab antiqvis antiqvissima, à planis controversa, & à rarioribus vulgata distingvere. Non me fugit etiam, cordatos ipsos cum Hodæporicis redire suis, in quibus nihil qvicqvam conscripserunt, præter externas toties totiesque lectas & auditas principum pompas, nuptiales vel sepulcrales ritus, similiaque. Sic nubem putamus ignari Iunonem, & Ixionis instar amplectimur, in ea mirum quam sollicitè (quandoque & fabulose) stylum laxantes, & ad assem annotasse operæ & olei nostri præcium æstimantes, quæ vel jucundo vel tristi oculos afficiunt spectaculo, interiorum interea ut nescii, ita quod dolendum, nihil assecuti. Propositæ igitur me commissurus aleæ de προπαιδεία, ac rarissimorum ejus Terræ, in quam concessurus sum prænotitiâ satago, nec dubito in difficul-|17| tatis pleno negotio Te, Vir Clarissime, nostri Oraculum septentrionis consulere, ut felicissima manu Tuâ mihi meisque Comitibus (qvi & ipsi, ut omnes boni famam Nominis Tui & Doctrinam suspiciunt) maxime observandorum in eâ orientis parte notitiam aperias, non vulgata sed rarissima Antiqvitatis & Naturæ, brevi Elencho recenseas, sique etiam Tua intersit qvædam peculiariter observari, impertesæ manui meæ fideiqve committas. Næ, si hoc feceris, vir Clarissime, & brevi instructione desideratam tuleris curiositati nostræ opem, vindicabis Tibi totius fructum itineris, meqve totum, qvantus sum, ad æternum cultum & observantiam Tui demereberis. Idque ipsum est, qvod per singularem Humanitatem Tua, atqve incomparabilem in Antiqvitatis & Naturæ studio Doctrinam, qvâ obstringere Tibi utriusque cultores non desistis, etiam atque etiam rogatum volui.

Unicum non possum hic non subjicere, ex animo me dolere qvod discedam ex Septentrione Vestro, cum ab ore tuo auditor pendere, & qvam lego ex Rivis librorum Tuorum, ex ipso fonte, vel oceano potius tuo haurire non licuerit sapientiam. Res mea

familiaris nescio qvibus lusa fuerit his annis fortunæ injuriis, quæ hujus usum felicitatis interclusere, & spem fecere proposito irritam. Nihilo tamen minus mihi gratulor, qvod in possessione *Atlanticæ* Nomen venerari Tuum liceat, & admirari in relectione ejus operis doctrinæ Tuæ magnitudinem; Operis inqvam stupendæ machinæ, qva tot seculis velatam revelasti Historiæ veritatem inter detrita propemodum vestigia animam agentis. Atqve ita omnia præstitisti perspicue ac feliciter, ut omnes nunc rodere ungves jussi Platonis aliorumqve antiqvorum hactenus lectores, in plena luce se noctuas fuisse agnoscant; & si ingenui fuerint, merita Tua præmiis afficiant gratiæ atqve laudis, si non fuerint, Comites tamen se Virtuti tuæ præstent, id est invisores, qvibus volupe est μωμεῖσδαι, qvod μιμεῖσδαι non possunt. Tu, Vir incomparabilis, qui omnibus lucem tuam radiasti, ad me etiam Singularem Benevolentiæ Tuæ radium converte, & per tuum à manu brevissime aliqva maxime observandorum me instrue. Tibique persvade, dictatum hoc Sybillino mihi sanctius futurum esse folio, meque in te colendo sanctitatem constituisse patriam. Vale & ama Nominis Tui cultorem,

Devotissimum ENGELBERTUM KEMPFER Vestph. Med. Cult.

Holmiæ d. 20. Febr. A. 1683.

49.

Hæc pauca nunc accipe: salutem plurimam Socero tuo [ɔ: svågern Thomas Lohrman d. y.] verbis meis esse dicendam, atque simul indicandum me, re uti convenit pensitata, prorsus in eandem cum illo sententiam de *Atlantica* descendere, itemque nonnulla ejus rei argumenta à me reperta, illi nondum cogitata.

d. 13. m. Maji 1684. S. PUFFENDORFF.

50.

Dn. Rudbeckii *Atlantica* sit omnino maximi his in locis. Cuncti Professores artium, in qvos incidere contigit, ornant eam laudibus plurimis. Pleriqve hoc sese nomine infelices putant, qvod copia libri istius, vel pretio numerato, haberi nequeat.

Lugd. Battavorum d. 25. m. Maji 1684. J. FAHLSTRÖM.

51. Latine redditum.

In fine literarum tuarum, spem mihi fecisti partis secundæ *Atlanticæ* Rudbeckianæ hac æstate publicandæ, optime sane. Namque Auctorem ipsum hi labores securum esse jubent de immortalitate Nominis sui, inventa ab eo sunt plurima, nemini ante illum observata, ac ne qvidem cogitata, qvorum admiratio nos in dies magis magisque occupat. Exemplum *Atlanticæ*, qvod mihi dono misisti, non nisi rarissime apud me est: nemo enim est omnium, qvem non libri istius legendi desiderium teneat. Plurima in eo stupenda reperiri certum est, ut & Auctoris judicium supra sortem communem, adeo ut omnes facile in admirationem sui rapiat, votaque omnium, pro felici operis continuatione jam pridem impetrarit. Honori eqvidem patriæ ita consuluit, ut omnes

hujus amantes, illum qvoqve magnifacere teneantur. Vivat igitur, valeatque, qvo telam, qvam orsus est, pertexere possit. Annuos reditus toto regno colligi novimus amplissimos, à calcographiâ biblica nomen olim sortitos. Horum utinam partem aliquam munificientia regia huic tribuere vellet operi: nihil enim in antiqvitatibus nostris adhuc videre licuit, qvod æque satisfaciat qvidve visuri erimus aliqvando, incertum est.

d. 20. Maji 1684. Su. Sitelius P. & Præp. Wret.

52.

Clarissime atque incomparabilis Domine Rudbecki.

Miraberis forsan, qvod ego homuncio Tibi plane ignotus graviora Tua hisce meis literulis interpellare ausim studia, sed hujus meæ audaciæ causam si cognoveris, mirari desines. Occasione itineris cum Illustriss: & Potentiss. Dno de Haren nomine confœderati nostri Belgii ad Sereniss. & Potentiss. Svecorum Regem extraordinarii ac magni Legati &c. &c. &c. cui jam à multis annis à consiliis medicis &c. sum, & qvi præ cæteris in mandatis habeo, omnia quæ in itinere, & præcipue in antiqvissimo Sveciæ Regno notatu ac memoriâ digna fuerint lingva nostra Belgica, qvo idiomate, qvod eqvidem sciam, neqvicqvam unquam de hoc perantiquo regno memoriæ traditum est, annotare & conscribere, quo nostro in Belgium reditu typis exhiberi qveant, forte fortu- |18| na, dum in Dn. Kitleri bibliopolio inqvirerem in antiqvitates nonnullas Svecicas in Tuam, Vir Celeberrime, incidi *Atlanticam*, quam a me coëmptam avide perlegi. Dici neqvit quantopere ejus iterata lectione delectatus fuerim. Te enim in ea ostendis Virum multæ lectionis, profundæ Eruditionis, ac rarioris in antiquitatibus perscrutandis industriæ. Hoc enim perverso seculo, quo omnia in peiora mutantur, studiaque liberaliora plerisque ferme sordent, & hoc præclarum studium, à multis iisque, qui pro doctis haberi volunt, penitus fere negligitur. Non mediocrem hinc profecto promeritus es laudem, cum & Sveciam Tuam & Literarum orbem, tam profunde, tam profundas & hucusque qvasi sepultas doctâ ac immensa & inauditâ plane solertia eruendo ac vindicando antiquitates, ita Tibi devincires. Me qvod attinet, audacter pronuncio, labores Tuos in perscrutandis ejus modi antiquitatibus plane esse singulares ac supra omnem laudem positos. Deum saltem precor, ut & Reipubl. literariæ & patriæ Tuæ bono in plures Te superstitem esse velit annos. Sed unum hoc Te, Vir humanissime, hisce rogatum volo, ut haud gravatus mihi notum facias, an & qui dentur libri, qvibus longa ac continua series Svecorum Gothorumque Regum cum annis regiminis ac omnibus inde à condita gente gestis comprehendatur. Item quot & qvales provinciæ Regno Sveciæ jam sint subjectæ, qvot item oppida qvot pagi cuilibet provinciæ numerentur, qvidque porro hinc inde notatu dignum reperiatur. In hoc si me consilio ac auxilio adjuves, facies rem mihi gratissimam, omnibusque officiorum generibus demerendam, qui sum maneoque

Nominis Tui Cultor indubius
Augustinus Segius
Ph. & Med. D. ac Illustr. ac potentiss.
D. Legato de Haren Med. ordinarius &c. &c.

Dabam Holmiæ ex museo d. 12. Junii 1684.

53.

Qvocunque eo, quæcunque loca peto reficiunt sane me laudatissima Doctorum Virorum Judicia de Cl. Rudbeckii *Atlantica*, cujus partem alteram cuncti avidissime expectant.

Lugd. Batt. d. 22. m. August. 1684.

MICRANDER.

54.

Dn. Rechenbergius Histor. Professor, cui nunc demum facta est *Atlanticæ* legendæ potestas, facit eam maximi, inque ea legenda cotidiè occupatur.

Lipsiæ d. 10. m. Sept. 1684.

A. GOEDING.

55. Testimonium cujusdam Thaliæ nostratis, vatis eo veracioris qvo laudum de septentrione ab eâ publicatarum, verius illustriusque ipsa exemplum est.

Öfwer Her OLF RUDBECKS *Atland.*

Hur häfftigt hafwa dee uthi sin mening fehlat /
Som skrifwet at hoos oss een ringa lärdom boor /
Man weet iu at een part förwist bekräffta welat /
At här i Norden ey fulkomlig wissdom gror.
Snart måste lufften skull / snart himlen orsak gifwas /
Sidst och naturen sielf. Det heter i gemen
På kalla orter kan ey hiernan ymnigt trifwas
Hwad högt och sinrijkt är står här på swaga been.
Doch kan / Her RUDBECK, *dem på andra tankar bringa /*
Ehrt högst fulkomna wärk / der af dhe lära må
Hur litet köld och frost kan höga sinnen twinga
Att deras Edla eldh ey skulle råda få.
Det lärda Engeland måst i förundran stahna /
När ehr berömda flijt / dem wijsligt wijsa wet /
Hwad tijdh och ålder tänkt ur allas minne plana /
I stadigt mörker gömt / med glömska öfwerstrött /
När Attens sköna Öö af eder åter finnes /
Den fordom öfwer alt war kunnig och berömd /
Att hennes hufwud stadh sampt tusend merken synes /
Den tijdens grymma handh så grant ey undangömt
At ju Her RUDBECK *dem förmått i liuset föra /*
Sijg till odödligt prijs / men såta fosterland /
Hwar medh han ewigt dig förbunden welat göra
Att wörda som sig bör hwad hans höglärda handh
Om ditt berömda folck / och deras Gudar skrifwit /
Hwad seder lagh och Rätt dee gambla Göther hafft /

Hwad hemma öfwat wart och uthom landz bedrifwit
Hwad mandom macht och wåld / hwad styrkia mod och krafft
Hoos wåra fäder fans / och hwad som annat mera
Hans högt förfarne wett uhr gambla skrifter sökt /
Är min olärda styl ey skicklig at beröra /
Doch har det desse ord at skrifwa mig bewekt:
Så lenge jorden står och himmelen sig wänder
Lär hwad H. RUDBECK *skref oryggeligen stå /*
Och hwad til hans beröm i wijsdoms kunskap lender
Med ewigheten jemt i samma Cirkell gå.

Stock. 30 Sept. 1684. SOPHIA ELISABETH BRENNER

idem latine:

Vah! qvam falluntur, Scythica qvicumque sub Arcto
Vel nimis angustè credunt habitare Minervam.
Vah! quantum fallunt, patulas qvi talibus implent
Aures, & boreum denudant Artibus orbem.
Scilicet inclemens cælum culpatur, & aër,
Et natura loci Musis perhibetur inepta.
Ac veluti lento concrescit frigore tellus,
Sic fornix cerebri prorsus frigere putatur.
Ast tua, RUDBECKI, *plus quam vulgaria nobis,*
Quidvis inculcant aliud, monimenta laboris,
Et monstrant Boreæ populanti cuncta negatum
Ius esse in claros divini pectoris ignes.
Trux olim, at multâ celebris nunc arte Britannus
Attonitus spectat, quid sit, qvantumque, qvod ætas
Censuerat memori pellendum pectore semper,
Mergendumque imis decreverat usque tenebris.
Sed tua dexteritas in Atlandide cernitur unâ,
Qvam dum restituis, millena negotia juxta
Ex fætente situ, & veteri sqvallore resurgunt.
Talia ferrato concludit carcere frustra
Tempus; namque illis præsto es, qui vincla resolvas
Claviger, ex Erebo superas tracturus in auras
Ingenio quæ cuncta tuo, famæque ministrent.
Civis in ære tuo est, Tellusque paterna in eodem,
RUDBECKI*; venietque dies, qvo nomina solvent.*
Tu genus antiquum, Tu Numina prisca revelas.
Tu leges, mores, præclaraque facta Gothorum,
Artes Tu pacis, Tu belli jura recludis,
Tu vires, animos, iras; Tu corpora, & arma,
Atque adeò qvidquid dari fecere priora
Secula, jam liquida tentas committere luci.
Viribus hæc majora meis; Tamen ire licebit

Quo mea vena feret; feret ast in vota lubentem. |19|
Prisca rapax ævum non ferre valebat Atlantis;
Sed Noua ne cedat labentis morsibus ævi.
Nec tua, RUDBECKI, *damnetur gloria metis,*
Vllis, sed volitet spatiosum clara per ævum.

Holmiæ d. 30. Sept. 1684. SOPHIA ELISABETH BRENNER.

56. Des Nouvelles de la Republique des lettres, le mois d'Octobre 1684. Article I.

Il y a sans doute du profit a faire dans la lecture de cette dissertation (*de Clavibus*, Upsal. 1684) pour ceux qvi aiment a entendre les anciens. On cite de temps en temps un ouvrage composé en Suede depuis peu par Olaus Rudbeckius. C'est un livre in folio intitulé *Atlantica*, que nous n'avons pas encore vû. On nous le fait esperer au premier Jour. On dit qu'il est plein de belles choses, & ceux qui sçavent que Mons: Rudbeckius s'est engagé de montrer que presque tous les peuples dont les histoires nous parlent sont originaires de Suede, ont beaucoup d'impatience de voir comment il preuve ce paradoxe.

57. Cl. CONSTANTINO RUMPFIO Viro Amplissimo s. d. GISB. CVPER.

Bælius ad me remisit *Atlantica*, scribitque illa sibi placere mirum in modum & palam se facturum in Ephemeridibus (ɔ: Nouvelles de la République des Lettres) mensis Ianuarii, qvid scitu dignum, & præclarum illo opere contineatur, quo minus illi manus admovere possim ipse, facit occupatio &c.

Hagæ Com. ipsis Nonis febr. 1685.

58. *Latine redditum.*

Experientissime Dn. Professor.

Is, cui has ad Te literas perferendas trado, Italus est, & qvidem Comes Florentinus, perillustri Acciajolorum stirpe oriundus. Patruum habet purpuratum Romanum, & in Ferrariâ legatum Apostolicum. Idem laudatissimo conatu Hispaniam, Lusitaniam, Galliam, Britanniam, Belgium, Daniamque peragravit. Ad nos accedens, Upsalam & quidquid in eâ notari dignum est, videre gestit. Nemini autem rectius quam Tibi, vir experientissiime, illum commendavero. Oro igitur ut desiderio ejus sic satisfacias, ne oculis illius qvidquam sese subducat eorum, quæ observari merebuntur, quorumve rationem Tu facilius quam ego, initurus eris. Latinè loqvitur, Italicè, Gallicè, Hispanice, & Anglice; egregiasque animi sui dotes vel ipse significabit. Quidquid ei præstiteris officiorum, idipsum mihi præstitum puta, meaque erga Te officia vicissim exspecta. Upsalam ire ipse constitueram, maxime Tui, *Atlanticæ*que Tuæ causa, de qva tecum colloqui aveo. Atqvi cum morbus, tum etiam causæ sonticæ aliæ consilium istud abruperunt. Etiam desiderio meo satisfacere nunc prohibet iter, quod abhinc octiduo Hamburgum versus suscepturus ero. Interim scire cupio utrum tomus *Atlanticæ* secundus lucem visurus propediem erit. Fateor eqvidem â me, cui huic studiorum generi minus vacare licuit, nihil forte adferri posse, qvod ad rem magnopere faciat,

attamen cum & ipse laborem hunc faciam plurimi, non solum patriæ, cujus honori mirificè consuluisti, sed etiam ingenii solidæque doctrinæ causa, utique in animum induxi meum, nonnulla quæ ipse super hoc negotio meditatus sum, Tibi aperire, tuumque de istis omnibus judicium exquirere. Sed hæc talia usque ad reditum meum jam differenda venient. Atlanticæ tuæ exemplum unum ad Serenissimam Christinam Reginam misi. Vale. Holmiæ d. 8. m. Febr. 1685.

Tui amantiss. JOHANNES OLIWEKRANTZ.

59. Nouvelles de la republique des Lettres, mois de janvier 1685, Tome troisiesme, article VIII.

Monsieur Rudbecks sçavant Professeur en l'Université d'Upsale, nous dit d'abord que les veritables moyens de prouver l'Antiquité d'un Peuple, sont la Tradition, l'Histoire, la Geographie, les qualitez du Païs, les édifices, les Monumens, & les Incriptions qui s'y rencontrent, & qu'il a tiré de grands secours de tout cela pour se confirmer dans l'opinion qu'il veut établir dans tout son Livre, touchant l'Antiquité & les Conquêtes des Suedois. Il fait ensuite plusieurs belles réflexions sur la difference des Peuples, & des Langues & sur la maniére de discerner les Nations matrices (s'il est permis de parler ainsi) d'avec les Nations dérivées, & les termes propres à la Langue d'un Païs, d'avec ceux qui ont été empruntez des Etrangers. Ce qu'il dit touchant les Langues dans le Chapitre 2. est trescurieux. |20|

Aprés ces remarques generales il examine quels ont été les prémiers habitans de la Suede, & il ne feint point d'assurer que les enfans de Japhet s'avancérent jusques-là peu aprés la confusion des Langues. Il Suppose qu'avant cette confusion aucune partie de la terre ne fut habitée, si ce n'est le lieu où l'on bâtissoit la Tour de Babel, car il prétend que tout ce qu'il y avoit alors d'hommes sur la terre s'étoit rendu en ce lieu-là. It suppose aussi qu'au temps de la confusion des Langues, il n'y avoit qu'environ vingt mille personnes sur la terre, & qu'afin que toutes les parties du monde fussent habitées promptement, on se divisa en plusieurs petits pelotons de huit ou dix personnes châcun, qui se choisirent une demeure fort écartée de toutes les autres. Il ne condamne point cependant l'opinion de ceux qui veulent que l'on se soit partagé en soixante & douze troupes, selon le nombre des Langues qu'ils croyent avoir été formées le jour de la confusion. Si cela est, châque peloton, dit-il, aura été d'environ 270. personnes.

Comme cette supposition ne plaît pas à ceux qui jugeant de ce temps là par le nôtre, où personne ne veut sortir de son Païs pour aller dans des terres desertes & inconnues, l'Auteur l'appuye non seulement par les paroles formelles du texte sacré, mais aussi par plusieurs belles remarques dont celle-ci semble la meilleure, que presque toutes les Nations celébres se sont vantées de n'être pas sorties d'ailleurs. Il est aisé de comprendre que si la Chine est échûë à un petit peloton de gens, dont la posterité se soit promptement dispersée par tout le Royaume, la mémoire de la prémiere transmigration s'est enfin évanoïe: mais comment est-ce que les Scythes auroient pû disputer d'antiquité avec tout le reste du monde, si les hommes avoient attendu à s'avancer dans la Scythie, que tous les Païs plus voisins de Babylone eussent regorgé d'habitans? Il est seur qu'en ce cas-là toutes les parties Occidentales & Septentrionales de l'Europe,

& toutes les extrêmitez de l'Asie fussent demeurées plusieurs Siécles sans aucun homme, aprés quoi ceux qui s'y seroient transportez, auroient tellement connu qu'ils étoient des Colonies, que leurs descendans l'auroient avoüé sans façon (comme les Carthaginois l'avoüoient à l'égard des Tyriens) & qu'ils n'auroient pas eu l'impudence de le nier, dés le temps où les Siécles historiques commencent, qui dans cette supposition, ne pourroient pas être fort éloignez du prémier passage des hommes dans le Nord, & dans l'Occident. Ainsi l'hypothése de Monsieur Rudbecks s'accorde beaucoup mieux que l'autre, non seulement avec les desseins de Dieu, qui ont été sans doute que tous les hommes se répandissent bien-tôt de lieu où ils avoient commencé à multiplier aprés le Deluge, vers toutes les extrêmitez de la terre, mais aussi avec certains faits dont les anciens Livres font mention.

Il est à la verité fort surprenant que de petits pelotons d'hommes & de femmes ayent osé s'engager à des voyages de deux mille lieües, sans aucune connoissance des chemins & des Païs, dans un temps où la surface de la terre ne pouvoit être qu'affreuse, toute couverte de forêts, ou de brossailles, ou d'eaux croupissantes. Mais il faut nécessairement reconnoître quelque chose de divin dans tout ceci, je veux dire qu'il faut supposer que Dieu a poussé les hommes à une entreprise si rude par des instincts tout particuliers. Il y en a qui ont crû que Noé lui-même s'étant embarqué sur le Pont Euxin parcourut à droite & à gauche toutes les Côtes de la Mer Mediterranée jusques à l'Ocean, & fit débarquer dans châque Province un certain nombre de personnes, donnant les Côtes d'Asie depuis le Tanaïs jusqu'au Nil aux enfans de Sem, celles d'Afrique depuis le Nil jusqu'à Cadis aux enfans de Cham, & celles d'Europe depuis Cadis jusqu'au Tanaïs aux enfans de Japhet. C'est Philon qui le dit ainsi, & cela s'accorde assez bien avec les prétentions de nôtre Auteur, quoiqu'il ne l'allegue pas, car il pourroit prétendre que la Colonie que Noé laissa sur les bords de la Mer Noire du côté de l'Europe, se partagea tout aussitôt en plusieurs bandes dont quelquesuns se rendirent incessamment en Suede, & s'y arrêtérent avec plaisir, la Mer Balthique, plusieurs Riviéres & plusieurs Lacs leur fournissant la commodité de la pêche, dont on vivoit en ce temps-la beaucoup plus que de la chasse, parce que le Deluge qui avoit fait perir presque tous les autres animaux, n'avoit fait aucun dommage aux poissons. Ou bien on pourroit dire que Noé étant arrivé à Cadis aprés avoir croisé sur toute la Mer Méditerranée pour faire à droite & à gauche tous les débarquemens qu'il avoit en vûë, vogua sur l'Ocean jusques à la Mer Balthique, & laissa des gens sur les Côtes en divers lieux, afin que tout se peuplât en même temps. Un semblable voyage autour de la terre Australe & de l'Amerique seroit fort propre pour lever les grandes difficultez, qui empêchent les Esprits forts de croire que tous les hommes qui ont vécu aprés le Deluge soient descendus de Noé: & dans le fonds il n'y auroit rien qui ne fût assez probable à dire, que Noé trés |21| expert en Navigation employa une partie des trois cens ans qu'il vécut aprés le Deluge, à croiser sur toutes les Mers pour débarquer d'espace en espace sur toutes les Côtes huit ou dix personnes mariées. Par ce moyen on pourroit comprendre pourquoi il y a si peu de Nations qui ne paroissent avoir toûjours crû être aussi anciennes que leur Païs.

Il faut aussi remarquer qu'une dispersion comme celle-là auroit été extrêmement propre à multiplier les hommes, car encore que nous ne connoissions pas par quels moyens ils se nuisent les uns aux autres par rapport à la géneration, & à la santé des enfans, lors qu'ils sont plusieurs en un même lieu qui leur fournit à tous dequoi se

nourrir, il y a pourtant beaucoup d'apparence qu'ils se font un préjudice mutuel à cet égard-là, & que comme les arbres qui produisent beaucoup de fruits, en perdent beaucoup plus à proportion avant la maturité, que ceux qui n'en produisent pas tant, de même il meurt un plus grand nombre de personnes à proportion dans les lieux extraordinairement peuplez que dans les autres. A peine peut-on expliquer autrement pourquoi aujord'hui le nombre des hommes n'augmente plus comme il faisoit dans les prémiers Siécles, car on m'avoüera sans peine qu'il meurt pour le moins en 20. ans autant de personnes qu'il en naît, & qu'il n'y a pas aujourd'hui plus de gens en France ou en Angleterre, par exemple, qu'il y en avoit au Siécle passé, au lieu qu'il faloit anciennement se décharger d'une multitude superflûë de monde par des Colonies. Ainsi puis qu'il importoit extrêmement aprés le Deluge qu'il mourut fort peu d'enfans, il semble qu'il fut nécessaire d'envoyer les hommes par petites bandes en des lieux fort écartez. Une même quantité de grains ou d'arbres semée ou plantée dans un grand champ à distances à peu prés égales produit incomparablement plus de fruits, & les amene plus beaux jusqu'à une parfaite maturité, que si l'on mettoit ces grains ou ces arbres dans un fort petit espace. On voit même que les plantes prospérent mieux sur les bords d'un champ, que vers le milieu, de sorte qu'il semble que les hommes s'étant séparez à la Tour de Babel, dûrent se disperser jusqú'aux extrêmitez du monde.

Or si l'on accorde une fois que Dieu a tenu en repeuplant toute la terre, la même conduite que tiendroit un Jardinier qui n'auroit qu'un certain nombre de graines pour un fort grand espace, ou celle que tient la Nature pour nourrir les animaux, qui est de pousser prémierement le sang du cœur vers les extrêmitez du corps, & de le faire revenir ensuite des extrémitez vers le centre; si, dis-je, l'on accorde cela, il faudra dire que Dieu a principalement conduit les hommes d'abord vers ces extrêmitez de la terre où la multiplication se pouvoit faire le plus aisément, & si cela est l'Auteur ne croit pas qu'on lui puisse disputer que la Suede n'ait été habitée peu aprés la confusion des Langues, parce qu'à son dire c'est un Païs où les femmes ont une merveilleuse fecondité, & où les gens vivent beaucoup. Il nous assure que pour l'ordinaire les femmes y font 8. 10. 12. & 14. enfans, & qu'il n'est point rare qu'elles en fassant 18. 20. 24. 28. & 30. Que par les Extraits Baptistaires, & Mortuaires que l'Evêque d'Arosia son frere lui a envoyez, contenant seulement les 73. prémieres années de ce Siecle, il a connu que dans l'étenduë de 12. Paroisses il s'est trouvé 232. hommes ou morts ou encore en vie, dont celui qui avoit le moins vécu avoit atteint l'âge de 90. ans, & quelques-uns étoient arrivez jusques à la 140. année; qu'outre ceux-là il s'en est trouvé deux autres dont l'un avoit vécu 156. & l'autre 260. & avoit vû ses descendans jusqu'à la septiéme generation; que dans ces mêmes Paroisses il s'est trouvé plus de 860. hommes âgez de 70. ou de 80. ans; qu'il n'est pas rare en ce Païs-là de voir des gens de cent ans, & que depuis peu il est mort trois personnes considerables à Upsale, sçavoir l'Archevêque, le Gouverneur du Château, & l'Ayeul maternel de la femme de l'Auteur, qui n'étoient pas fort éloignées de cet âge. C'est donc-là qu'il a falu établir une pepiniére d'hommes, afin d'en pouvoir tirer de temps en temps de nombreuses Colonies qui allassent peupler les Régions moins éloignées du centre, & ranimer par leur sang mâle & vigoureux celui des Nations Méridionales où les hommes pour l'ordinaire sont petits, foibles, & effeminez, soit par la châleur du climat, soit par le luxe, & par les voluptez infames où ils se plongent.

Il se présente d'abord une objection, c'est qu'il n'y a nulle apparence que des gens

qui auroient eu à choisir se fussent jamais avisez de se cantonner dans un Païs aussi froid que la Suede, & où les nuits sont si longues. Pour répondre à tout cela l'Auteur nous donne la liste des avantages des Païs Septentrionaux. Il dit qu'ils sont si propres à la multiplication qu'on y voit une abondance incroyable de poissons inconnus dans les autres Mers, & qu'un grand nombre d'oiseaux s'y transportent tous les ans pour y faire leurs petits, comme si la Nature les avertissoit qu'ils trouveront-là une facilité merveilleuse de se satisfaire dans les plaisirs de l'amour, & dans le desir qu'ont toutes les créatures vivantes de travailler à la propagation de leur espece. Il prouve qu'à conter toute l'année ces mêmes Païs joüissent beaucoup plus long-temps de la lumiére que les Pais Mérodionaux. Il dit que la neige les éclaire assez pendant la nuit pour aider les voyageurs à se conduire, & qu'elle fortifie tellement la plus foible lumiére de la Lune, que |22| pour peu que cet Astre luise, on lit par son moyen sans beaucoup de difficulté les caracteres un peu gros. On fait la même chose au temps de la pleine Lune quoi que le temps soit couvert. Il parle du plaisir & de la commodité de voyager sur les glaces, ce qui abrege extrêmement les chemins. Il n'oublie pas de dire qu'on est plus sain, plus robuste & plus exempt des maladies contagieuses en ces Pais-là, que vers le Midi, qu'on y vit plus long-temps, qu'on y mange mieux, &c. Il faut avoüer que ce sont de grands attraits pour obliger l'homme à élire domicile dans une certaine Contrée, être comme assuré qu'on y travaillera puissamment à la propagation du genre humain, qu'on y jouïra d'une santé vigoureuse, qu'on y aura bon appetit & bon estomach, & qu'on y vivra longtemps. Je ne pense pas qu'on pût proposer à l'homme des motifs plus capables de l'ébranler. Et pour ce qui est du froid dont les Peuples du Midi se font une idée si affreuse, tant s'en faut que les Peuples du Septentrion l'apprehendent, qu'au contraire ils le regardent comme un grand bien. S'il ne gele pas à pierres fendre deux mois de suite, ils disent que l'hyver est fort méchant, & jamais ils ne se divertissent mieux que lors qu'on peut passer en carosse sur les Rivieres. Les femmes quoi que leur temperament soit par tout plus delicat que celui des hommes ne laissent pas d'entrer dans le même goût, elles soûpirent aprés les neiges & les glaces; car c'est alors que les parties de galanterie se forment; c'est alors que leurs Galans s'empressent plus à les divertir; en un mot c'est le Carnaval, c'est l'Opera des Peuples du Nord. Mais il faut reconnoître avec tout cela que si l'on ne recourt pas à un petit instinct, ou pressentiment surnaturel, l'on ne concevra pas aisément que ces avantages des Païs froids ayent pû attirer les hommes. Ils peuyent seulement faire que ceux qui y sont déja établis, & qui les connoissent par experience, ne se soucient pas d'en sortir.

Quelque specieuses que puissent être ces raisons Monsieur Rudbecks a bien vû qu'elles n'étoient pas assez solides dans une question de fait, c'est pourquoi il a recouru à des preuves historiques qui sont les seules qui puissent nous convaincre de ce qu'il avance. Il faut avoüer qu'il témoigne bien de l'esprit, & beaucoup d'érudition dans l'usage qu'il fait de plusieurs passages des Anciens qui le favorisent. Tels sont ceux où Strabon assure qu'anciennement tous les Païs Septentrionaux de l'Europe s'appelloient Scythie, & qu'ils ont été plûtôt connus aux Grecs, que les parties Occidentales.

La prémiere preuve historique qu'il apporte de l'antiquité de la Nation Suedoise est prise de l'ancien Kalendrier des Païsans Suedois. Cela lui donne moyen d'expliquer plusieurs dogmes Astronomiques, & plusieurs coûtumes anciennes. Sa seconde preuve est tirée des anciens Sepulcres, & se réduit à ceci, qu'y ayant en Suede une certaine

terre noire qui se forme peu à peu de la pourriture des feuilles des arbres, & de la poussiere que le vent charrie, & que les neiges laissent en forme de sediment dans les lieux où elles se fondent, on connoît par l'épaisseur de cette terre combien il y a de temps qu'elle a commencé de se former. Or comme l'Auteur a trouvé des ossemens d'homme, sur lesquels il avoit crû 7. ou 8. doigts de cette terre, ce qui selon des calculs fort exacts, & appuyez sur une infinité d'experiences, suppose qu'il y avoit quatre mille ans qu'ils avoient été enterrez (car il ne faut pas moins de 500. ans pour faire croître d'un doigt cette terre) il s'ensuit que ce Païs-là avoit des habitans dés le second Siecle aprés le Deluge. L'Auteur prouve par quelques experiences ce qu'il a dit touchant la poussiére mêlée avec la neige, & se moque d'Adam de Brême qui a dit dans la description du Dannemarc, qu'on trouve de la glace si noire & si seche à cause de son antiquité, qu'elle brule comme un charbon. On lui soûtient que si ce qu'il dit est-vrai, ce n'est point la glace qui brûle, mais une terre grasse qui s'est formée sur sa superficie au dessous de la neige fonduë.

Il emprunte les autres preuves du témoignage des anciens Auteurs Egyptiens, Grecs & Romains, car il prétend que ce qu'ils ont dit de certains Païs du monde auquel ils ont donné divers noms, se doit appliquer à la Scandinavie, située entre l'Ocean Septentrional & la Mer Balthique. Le passage sur lequel il s'arrête le plus est la description de l'Ile Atlantide qui se trouve dans les Dialogues de Platon. Quelques-uns s'imaginent que ce Philosophe a voulu parler de l'Amerique, mais Monsieur Rudbecks fait voir par 102. raisons de conte fait que cela est faux, & que Platon n'a voulu parler que des Contrées Septentrionales de l'Europe, & qu'il en a parlé en plusieurs choses trés-exactement. L'on admirera avec raison la peine extrême que cet Auteur s'est donnée pour trouver fort précisément dans les ruïnes & aux environs de la vieille Upsale, les mêmes dimensions, & la même situation que Platon donne à la Capitale de l'Ile Atlantide, & par-là l'on peut connoître que ce n'est point ici un jeu d'esprit, où l'on se propose seulement de s'exercer sur un paradoxe. Il faut que l'Auteur soit persuadé de ce qu'il soûtient, puis qu'il employe les sueurs de son visage, & un travail corporel fort opiniâtre. On verra de belles choses dans ce Chapitre, non seulement sur l'ancienne Mythologie des Poëtes Septentrionaux contenuë dans ce qu'on appelle l'Edda, mais aussi sur les colomnes d'Hercule que l'Auteur soûtient n'avoir pas été à l'Occident, mais au Nord. |23|

Dans le Chapitre suivant qui est le 8. l'Auteur applique à son Païs ce qu'Homere, Plutarque, & Maxime de Tyr ont rapporté de l'Ile Ogygie où Ulysse fut détenu aprés avoir erré sept ans sur la Mer. Il croit donc que la Navigation d'Ulysse ne s'est point bornée à la Mer Méditerranée, mais qu'elle s'est étenduë jusqu'à l'Ocean Septentrional. Ce qu'il dit de la Mer Caspie pour faire voir que certains Auteurs ont pris pour son embouchûre la Riviére de Volga, contient beaucoup d'érudition Geographique. Ce qu'il ajoûte touchant le Mont Atlas n'est pas moins curieux, car il fait voir par un passage d'Apollodore & par les descriptions que les Poëtes nous en ont données, qu'au lieu de le mettre dans l'Afrique il faut le chercher dans les Païs Septentrionaux, & d'autant plus que Virgile lui met sur les épaules l'essieu du Ciel, qui comme châcun sçait, finit aux deux Poles. Il confirme sa conjecture par cette raison, que les Montagnes d'Afrique sont couvertes d'Orangers, de Citronniers, d'Amandiers, de Figuiers & de raisins, au lieu que les Poëtes ne donnent que des pins, des neiges & des glaçons au Mont Atlas, ce qui s'accorde merveilleusement avec une situation Septentrionale.

Il applique aprés cela fort au long à la Suede tout ce que les Anciens ont dit, de l'Isle des Hyperboréens, & des mœurs de ses habitans. Cela ne semble pas malaisé. Il remarque une bévûë des Grecs dans un passage de Diodore de Sicile, où il est dit que les Hyperboréens sont ainsi nommez, parce qu'ils habitent au delà du vent Borée. Il est absurde de s'imaginer qu'il y ait de tels habitans au monde, & il étoit aisé à l'Historien de voir que les Grecs avoient tres-mal entendu ce mot, & qu'ils avoient en cela suivi la méchante coûtume de donner des étymologies ou des significations Gréques aux termes qu'ils empruntoient des autres Nations; cela, dis-je, lui étoit facile parce qu'il venoit de rapporter que celui qui commandoit dans le Pays étoit toûjours de la famille de Borée. L'Auteur pretend que le terme d'Hyperboréens est Gothique, & qu'il signifioit non pas le lieu de l'habitation, mais la Noblesse du sang. Il y a dans cette Dissertation bien des Remarques Geographiques sur quelques erreurs des Anciens. On y explique aussi deux passages qui ont fait beaucoup de peine aux Commentateurs, & où l'Auteur croit que Monsieur de Saumaise même a bronché. L'un est de Pline, l'autre de Solin. Voici ce que dit Pline (L. 4. c. 12.), *semestri luce & una die solis adversi, non ut imperiti dixere ab æquinoctio verno in autumnum: semel in anno solstitio oriuntur iis soles, brumaque semel occidunt.* Et voici ce que dit Solin (Cap. 16), *Semestrem habent lucem adversum uno tantum die solem, quamquam existant qui putant non quotidie ibi solem ut nobis, sed vernali æquinoctio exoriri, autumnali occidere.* Monsieur de Saumaise (*Exerc. Plin.* p. 207.) ne trouve rien de plus absurde que de dire avec Solin, que les Hyperboréens ont une lumiére qui dure six mois, que le Soleil ne leur est caché qu'un jour, & que cependant il y a des personnes qui soûtiennent que le Soleil ne se leve point-là châque jour, mais que s'étant levé à l'équinoxe du Printemps il ne se couche qu'à l'équinoxe de Septembre. Il s'ensuit manifestement, dit ce grand Critique, que s'ils ont une lumiére de six mois, le Soleil ne se leve & ne se couche point châque jour sur leur Horizon. Monsieur Rudbecks n'approuve point cette censure: il prétend que Monsieur de Saumaise n'a pas entendu le veritable sens de *lux semestris*, & *unus dies*. Cette lumiére de six mois, dit-il, n'est qu'un crepuscule de six mois, comme on l'a sous le 72. degré de latitude: & le jour auquel le Soleil ne se leve pas, ne se doit point prendre précisément pour 24. heures, mais pour tout le temps qu'il se tient caché sous l'Horizon, cette absence durât-elle quelques semaines. Il est trés-possible selon ce pied là qu'il y ait des Régions Septentrionales où la lumiére dure six mois, & où néanmoins le Soleil se leve & se couche châque jour excepté au temps des Solstices qui le retiennent tantôt au dessus de l'Horizon, tantôt au dessous trois ou quatre fois 24. heures plus ou moins. Je ne sçai pas ce que penseront les autres de cette explication de Monsieur Rudbecks, mais pour moi je confesse ingenûment qu'encore que j'y trouve bien de l'esprit, je crois avec Monsieur de Saumaise que si Pline & Solin ont dit ce que nous lisons présentement dans leurs Livres, ils ne sçavoient gueres ce qu'ils disoient.

Nous renvoyons aux Nouvelles du mois prochain ce qui nous reste à dire de cet Ouvrage. C'est-là que se trouvent les choses où l'Auteur sera le plus contredit, parce qu'il n'est pas le seul qui prétende que sa Partie ait peuplé toute l'Europe. Un François nommé M. Audiger publia un Livre l'an 1676. *de l'origine des François & de leur Empire*, pour assurer à la Gaule une gloire qui approche de celle-là.

60. Nouvelles de la Republique des Lettres. Mois de Février 1685. Article I.

Nous avons déja vû entre autres choses touchant cet Ouvrage, que l'Auteur y applique à la Suede tout ce que les Anciens rapportent de l'Ile Atlantide, de l'Ile Ogigie, & de celle des Hyperboréens. Voyons maintenant ce qu'il dit de plus.

Il traite de la Scythie dans le Chapitre 10. & il a pour but de faire voir que la Scithie proprement dite n'étoit autre chose que la Suéde d'aujourd'hui, & que s'il y a eu des Peuples appellez Scythes entre la Mer Noire & la Mer Balthique, c'est parce qu'ils avoient été subjuguez par les veritables Scythes qui habitoient au Septentrion de l'Europe. On verra ici bien examiné ce que les anciens Historiens ont dit des Peuples de la Scythie.

Il parcourt plusieurs autres noms qu'il croit que l'on a donnez anciennement à la Suéde, & il remarque en passant que le mot *Germani* qui signifioit autrefois les habitans de l'Allemagne est Suédois dans son origine, ce qui lui est une preuve que l'Allemagne fut subjuguée & occupée par les Suédois. Il croit aussi que l'étymologie du mot Italien *guerra*, & du mot François *guerre*, doit être prise de la même source, que celle du mot *Germani*.

Tout ce que nous avons rapporté jusques ici ne surprendra pas tant le Lecteur, que de voir que Monsieur Rudbecks entreprend de soûtenir, que les Iles fortunées, ou des bienheureux, desquelles les Anciens ont tant parlé, n'étoient que dans la Suéde. Il réfute ceux qui ont entendu par là les Canaries, & il dit que leur erreur a été fondée sur ce qu'ils avoient ouï dire des Cïtrons, des Oranges, & des autres fruits delicieux, qui croissent abondamment dans les Iles Canaries, & de la chaleur qui y régne, & qui fait qu'on n'a point besoin d'habits. C'est avoir jugé des choses tout à fait grossiérement, & il ne croit pas que quand les plus anciens Auteurs ont appellé la Scandinavie, l'Ile des bienheureux, ils ayent eu ces fausses idées de felicité effeminée qui mettent le bonheur de la vie dans la possession de mille petits plaisirs sensuels. Il croit qu'ils ont eu égard à la vertu & aux bonnes mœurs qui florissoient dans la Nation Hyperboréene.

A parler sincerement & en general, il est fort possible que les Anciens ayent appliqué à un Païs ce que des Auteurs beaucoup plus anciens avoient publié d'un autre, car pour ne rien dire des erreurs où les Romains sont tombez en donnant le nom d'India à des Provinces qui en étoient fort éloignées, ne croit-on pas que le nom de Prêtre Jean donné aux Empereurs d'Ethyopie vient de ce que les Portugais cherchant les Indes, apprirent des habitans de la Côte Orientale d'Afrique, que l'Empereur d'Ethyopie étoit fort puissant & Chrêtien de Religion? Ils s'imaginérent sur cela que cet Empire étoit le même que celui du Prêtre Jean, c'est à dire, que celui qui avoit été fondé dans les Indes au douziéme Siecle, par un Prêtre Nestorien nommé Jean, qui s'aquit une si grande réputation, que ses Successeurs furent nommez Prêtre Jean, & connus sous ce nom là jusques dans l'Europe. Il a donc été facile aux Anciens de se tromper à l'égard de certains lieux dont leurs Prédecesseurs avoient parlé. Quoi qu'il en soit il y a si peu d'exactitude dans ce que |28| les Livres nous apprennent touchant la situation de l'Ile des bienheureux, qu'il n'est pas trop mal-aisé d'y trouver des choses dont on puisse se prévaloir.

Mais il est encore beaucoup plus aisé d'appliquer à la Suéde ce que les Anciens ont dit de l'Ile de Thule. L'Auteur fait grand fond sur un certain Grec nommé Antonius

Diogenes, qui selon le temoignage de Photius avoit composé vingt-quatre Livres sur les merveilles incroyables de cette Ile, peu aprés la mort d'Alexandre, lesquelles il se vantoit d'avoir lûes sur des monumens de Cyprés qu'on trouva dans des tombeaux aprés la prise de Tyr. Il parloit entre autres choses des voyages des Tyriens en l'Ile de Thule. Monsieur Rudbecks entreprend ensuite la justification de Pitheas Historien fort décrié pour ses mensonges, ce qui ne doit pas surprendre les Lecteurs, car il n'y a point d'Historien pour si fabuleux qu'il soit, qui ne dise quelquefois la verité. Il entreprend aussi la réfutation de ceux qui croyent que l'Islande est l'ancienne Thule. Un sçavant Danois nommé Isaacius Pontanus a fort soûtenu ce sentiment, & l'a muni de l'autorité de plusieurs Ecrivains Grecs & Latins, & de l'Histoire d'Adam de Brême écrite l'an 1067. de Saxon le Grammairien qui a suivi d'assez prés Adam de Brême, & d'André Velleïus qui a traduit Saxon en Danois, & qui a toûjours pris les Tylenses de Saxon pour les habitans de l'Ile d'Islande. Ce sentiment de Pontanus ne paroît pas trop solide, puis qu'Arngrimus Jonas qui étoit un fort habile homme pour un Islandois, est tombé d'accord dans l'Histoire qu'il nous a donnée de son Païs, qu'il n'est habité que depuis le huitiéme Siécle; marque évidente qu'à tout le moins ce n'étoit pas anciennement un Païs tel que les Geographes nous ont représenté l'Ile de Thule. Cet Arngrimus Jonas (Voyez la *Relation d'Islande* par la Peyrere page 55) étoit encore en vie l'an 1644. & avoit plus 90. ans. Il s'étoit remarié de puis peu avec une jeune fille. Il avoit été Coadjuteur de l'Evêché de Hole dans l'Islande, mais aprés la mort de l'Evêque Gundebrand de Thorlac, Islandois aussi bien que lui, Disciple de Ticho Brahé, & grand Astrologue, il ne voulut pas lui succeder, & pria le Roi de Danemarc de disposer de ce Benefice en faveur d'un autre, qui auroit moins de peur que lui de s'exposer à l'envie, & moins d'inclination à étudier tranquillement. Il passoit pour homme de bien & pour docte, & ses Ouvrages ont été fort estimez; les principaux sont, *Chrymogæa, seu Rerum Islandicarum libri tres*, à Hambourg 1630. in 4. *Specimen Islandiæ Historicum, & magna ex parte Chorographicum*, à Amsterdam 1643. in 4. *Anatome Blefkeniana*, à Hole en Islande 1612. in 8. & à Hambourg 1618. in 4. Il réfute dans ce dernier Livre la relation qu'un Danois nommé Blefkenius a publiée de l'Islande, & qu'il a remplie de fausses traditions populaires, comme que les Islandois vendent le vent, & qu'il y a des Magiciens parmi eux qui peuvent arrêter les Vaisseaux en pleine Mer, & au milieu de la plus rapide navigation; mais qu'on peut lever cet enchantement par le moyen de certaines sufumigations puantes, dont l'odeur chasse les Démons qui retiennent les Vaisseaux. Le Livre de Tobie ne seroit pas propre à réfuter ce conte. Arngrimus Jonas se moque de Blefkenius sur ces choses là. Mais revenons à Monsieur Rudbecks.

Ce qu'il dit pour prouver que la Chersonnése Cimbrique est la Scandinavie, & non pas le Païs de Jutland, est tout à fait fort. Il ajoûte les raisons pourquoi les Anciens ont donné le nom d'Enfer, & d'Acheron à la Suéde, & cela lui fournit l'occasion de débiter une literature fort curieuse, car il va jusqu'à soûtenir que la maniére dont on rendoit anciennement la justice parmi les Peuples du Septentrion est l'original de toutes les descriptions que les Poëtes nous ont données de la justice infernale, ou des procedures de Minos, d'Eaque, & de Rhadamante, aprés quoi on ne s'étonnera plus qu'il situë dans son Païs les Jardins des Hesperides, & les Champs Elysiens. Si l'on ne trouve pas convainquantes ses preuves, à tout le moins y trouvera-t-on beaucoup de lecture & de sçavoir.

Il ne se trouvera pas peut-être des gens qui lui disputent les choses que je viens de dire, mais il est indubitable qu'on lui disputera fortement ce qu'il dit dans le Chapitre vingt-quatriéme, contre le celébre Geographe Philippe Cluvier, parce qu'il y va de la gloire des Allemans, Nation extrémement delicate sur ce point, & qui au lieu de souffrir qu'on lui ôte ce qu'elle croit appartenir à ses Ancêtres, leur attribuë bien souvent une gloire que d'autres Nations reclament tout aussi tôt. Par exemple ils s'attribuënt la gloire des Conquêtes de Charlemagne, quoi qu'il fût Roi de France, & leur raison est que Charlemagne étoit Allemand, & qu'il avoit une partie de ses Etats en Allemagne. Ils ne souffrent point que l'on dise que les Suédois ont remporté sous le Grand Gustave Adolphe, & sous les Generaux qui ont commandé aprés lui, plusieurs mémorables victoires sur les Allemans; ils disent que ce sont les Allemans qui ont gagné toutes ces Batailles, & qu'il n'y avoit jamais qu'une poignée de Suédois dans l'Armée victorieuse. Entre eux le debat. Mais comme cette brave Nation se glorifie avec beaucoup de justice de la résistance qu'elle a faite aux armes Romaines, & de tout ce qui paroît d'illustre pour elle dans les Anciens Historiens, dont Cluvier a tiré tous les usages possi |29| bles, il n'y a pas d'apparence que son Adversaire Suédois jouïsse tranquillement des avantages qu'il lui ôte, en lui soûtenant que les Suéves qui du temps de Jules Cesar occupoient une bonne partie de l'Allemagne, étoient des Suédois qui s'y étoient établis par Conquête. Si cela est, comment digerer la confession ingenuë que les Allemans firent à Cesar par leurs Ambassadeurs, *qu'ils étoient venus à regret au deçà du Rhin chassez de leur Païs* (par les Suéves) *ausquels seuls il ne leur etoit pas possible de résister, & ausquels aussi les Dieux mémes n'étoient pas égaux en force; que pour les autres Nations, ils se croyoient capables de les vaincre toutes. Sese unis Suevis concedere, quibus ne Dii quidem immortales pares esse possint, reliquum quidem in terris esse neminem quem non superare possint.* On verra dans tout ce Chapitre plusieurs belles choses sur la situation & les mœurs des anciens Peuples de la Germanie. Dans le suivant on verra que les Monts Riphées sont les Montagnes de la Suéde.

Le Chapitre vint-six est destiné à la celébre expedition des Argonautes. L'Auteur s'y arrête volontiers, parce qu'il prétend qu'ils s'en retournérent de la Colchide par l'Ocean, & qu'ils rentrérent par le Détroit de Gibaltar dans la Mer Méditerranée. Pour cet effet il suppose qu'aprés avoir remonté le Tanaïs autant qu'il leur fut possible ils traînérent par terre leur Vaisseau dans une Riviére voisine qui les porta dans l'Ocean Septentrional. Cette supposition se fonde sur le témoignage de Diodore de Sicile qui dit que plusieurs anciens Historiens faisoient tenir cette route aux Argonautes, & ne s'accorde pas mal avec le recit d'Orphee qui a été l'un de ces fameux Voyageurs. D'autres ont dit qu'au retour de la Conquête de la Toison d'or, les Argonautes remontérent le Danube, & qu'ils traînérent ou portérent par terre leur Vaisseau jusques à la Mer Adriatique. D'autres cherchent en Afrique le chemin qu'ils firent par terre, mais l'Auteur montre que son sentiment est appuyé sur de meilleures autoritez.

Il a dit jusques ici beaucoup de choses extrêmement glorieuses à la Suéde, mais il en va dire encore de plus glorieuses. Il prétend que les Divinitez de la Gréce sont venuës du Nord, en quoi il se va commettre avec tous les Théologiens Sçavans dans les Langues Orientales qui soûtiennent à cor & à cri, que tout ce qui paroît dans les Livres des Grecs, & des Romains est venu de la Syrie. Il fonde sa prétention sur divers passages, desquels on peut recuellir en prémier lieu, qu'au commencement les Grecs ne donnérent aucun nom à leurs Dieux. 2. Qu'ayant reçû d'Egypte plusieurs Divinitez

ils les adorérent sous le nom qu'elles avoient en Egypte. 3. Que les Egyptiens empruntérent des Barbares de l'Ile Atlantide un grand nombre de noms, qu'ils accommodérent à leur Langue, & que Solon accommoda ensuite à celle des Grecs. 4. Que les Atlantiques se vantoient que les Dieux étoient nez dans leur Païs, & qu'Uranus leur prémier Roi avoit eu sous sa puissance la plus grande partie du monde, & sur tout l'Occident & le Nord. 5. Qu'il y eut deux Vierges qui vinrent des Païs Septentrionaux dans l'Ile de Delos avec les Dieux 6. Que le culte d'Apollon est originaire de la Scythie, & que delà il s'est répandu au long & au large jusques aux habitans de Dodone qui ont été les prémiers d'entre les Grecs qui ont honoré ce Dieu. L'Auteur promet d'expliquer un jour toutes ces choses plus au long, & de faire voir que toute la Théogonie & la Mythologie Gréque a été prise de celle des Peuples Hyperboréens. Pour le présent il se contente de parcourir les principales Divinitez du Paganisme, Saturne, Jupiter, Neptune, Pluton, Hercule, Apollon, & d'expliquer leur Historie selon ses principes. Il trouve même leur nom dans la Langue du Païs, & il allegue cette raison étymologique comme une excellente preuve. Cela est tuant pour ceux qui prennent tant de peine à faire tout venir des Langues Orientales.

Il nous reste encore à parler des anciennes expéditions des Suédois. L'Auteur rapporte la prémiere à l'an du monde 2571. auquel temps Othoniel Successeur de Josué jugeoit les Israëlites. Il croit que la faim contraignit alors les Suédois à sortir de leur Païs, & que ce fut en temps-là qu'ils firent ce que Platon attribuë aux habitans de l'Isle Atlantide, sçavoir qu'ils étendirent leurs Conquêtes jusques dans l'Etrurie & dans l'Egypte. Il promet d'en parler amplement & distinctement dans l'*Auctarium* qui doit suivre ce Volume-ci. En attendant il nous assure que les Chefs de cette prémiere expédition fondérent l'Empire de Troye, ce qu'il tâche de justifier par la description qu'Homere & les Geographes nous ont donnée du Mont Ida, qui convient admirablement, dit-il, aux Montagnes de la Suéde, mais qui ne convient pas le moins du monde à la Troade. Il ajoûte à cet argument une preuve tirée de la Langue des Phrygiens, dont il fait voir que tous les mots qui nous restent sont encore en usage dans la Suéde pour la même signification. Monsieur Bochart s'est servi du même principe pour prouver que les Romains ne sont pas descendus d'Enée, car il a montré qu'on ne trouve point dans leur Langue aucun terme Phrygien.

Passons à la seconde expédition des Ancêtres de Monsieur Rudbecks. Il l'appelle l'expédition des Gaulois. 1. Parce qu'il y a eu en Suéde une Province qui s'appelloit Gallia. 2. Parce que plusieurs des Historiens qui ont parlé dés irruptions des Gaulois, ont dit que c'etoient des |30| gens venus du Septentrion. Il infere delà qu'on ne doit chercher l'origine des Gaulois que dans la Gallia Septentrionale. Ainsi il se met en possession pour la Suéde de toutes les belles actions des anciens Gaulois, de la prise de Rome, de l'attaque du Temple de Delphes, & de toutes les Provinces dont ils s'emparérent, non seulement en Europe, mais aussi au de-là de l'Hellespont. Il n'y a pas apparence que les Auteurs François soient gens à lui abandonner cette riche proye sans rien dire. En vain Monsieur Audigier auroit fait tous ses efforts pour montrer que les François sont descendus d'une ancienne Colonie Gauloise, car de quoi lui serviroit cela, si les Gaulois étoient eux-mêmes une Colonie venue du Septentrion? Ne diroit-on pas que tout ce qu'ils avoient de bravoure ils le devoient, non pas à la Gaule ou à la Nation qui l'avoit occupée la prémiere, mais à ces braves Septentrionaux qui s'en étoient venus saisir en subjuguant les Peuples qu'ils y trouvérent. Voilà donc apparem-

ment la matiére d'un grand procés, à quoi sans doute le Jesuite Lacarri ne s'attendoit pas lors qu'il publia un Livre à Clermont en Auvergne l'an 1677. intitulé, *Historia Coloniarum a Gallis in exteras Nationes missarum, tum exterarum Nationum Coloniæ in Gallias deductæ.* Il y aura du plaisir à voir sur cela Nation contre Nation. Et qu'on croye pas qu'il soit fort facile de desarmer l'Auteur Suédois: il a des passages trés-considerables qui le favorisent. Je passe sous silence le paralelle qu'il forme entre les mœurs & la Langue des anciens Gaulois, & celle des anciens Suédois.

Les prétentions de cet Auteur que nous avons vûës jusques ici, quelque hautes qu'elles soient, ne paroîtront pas peut-être incroyables à tout le monde. Mais celle qui suit étonnera tous les Lecteurs. Il prétend que l'usage des lettres & de l'écriture est passé de la Suéde dans la Gréce. Qu'il soit venu du fond du Nord plusieurs troupes de Soldats qui ayent ravagé toute l'Europe, & foulé aux pieds les plus illustres monumens de la politesse, & de l'érudition des anciens Grecs & Romains, on n'aura nulle peine à en convenir, mais que les Lettres, & le prémier goût des Sciences soit venu de là, c'est ce que l'on ne croira jamais. C'est pourtant ce que l'Auteur s'offre de prouver dans son Chapitre trente-huitiéme. Il mérite d'être lû. On y verra des choses curieuses touchant les anciennes lettres des Peuples du Nord, lesquelles on nommoit Runes, ou Runiques. Verelius en a fort parlé dans sa *Runographie.* Bureus autre Suédois fort sçavant en avoit déja touché quelque chose. Un Medecin Danois fort illustre nommé Olaus Vormius en a parlé aussi assez amplement dans ses *Monumenta Danica.* On croit communément que Cadmus a apporté aux Grecs l'usage des lettres. Mais Monsieur Rudbecks prouve que cela est faux, tant parce que selon le témoignage d'Herodote les Ioniens avoient des lettres avant le voyage de Cadmus, que parce qu'au temps du Siége de Troye, les Grecs n'avoient que seize lettres dans leur Alphabet, au lieu que les Pheniciens en avoient jusqu'à vingt-deux dans le leur, d'où on doit conclure que si Cadmus qui étoit Phenicien avoit apporté le prémier les lettres en Gréce, les Grecs en auroient eu vingt deux. On avouë pourtant que l'arrivée de Cadmus en Europe servit dans la suite à donner un autre ordre & un autre nom aux lettres Gréques. Le nombre de seize plait fort à l'Auteur, parce qu'il se trouve que les anciens Septentrionaux ne se sont servis que de seize lettres. Cette conformité fortifiée par quelques autres lui fait croire qu'il faut ou qu'ils les ayent empruntées des Grecs ou qu'ils les leur ayent communiquées, & considérant aprés cela que la figure des lettres Runiques est plus grossiére que celle des lettres Gréques, il conclut que celles-ci sont venuës de celles là, se fondant sur ce principe, que ceux qui empruntent une chose la polissent & la perfectionnent, au lieu que ceux à qui elle est comme naturelle ne sont pas si soigneux de la changer. Ainsi sans avoir égard à Diodore de Sicile qui dit, que quelques Grecs étant allez au Païs des Hyperboréens y consacrérent des dons somptueux & marquez de lettres Gréques dans le Temple, il aime mieux croire que les lettres sont passées du Nord dans la Gréce & ailleurs, & il en aporte quelques preuves. Il veut même que par les pommes d'or qu'Hercule fut obligé de ravir, il faut entendre les lettres dont les Hyperboréens se servoient, & il allegue à ce propos un passage d'Apollodore qui fait foi qu'Hercule ayant enlevé ces pommes aux Hyperboréens, Minerve à qui il les présenta fut d'avis qu'on les leur restituat incessamment. Je m'etonne de n'avoir pas remarqué dans ce livre un passage d'Archilochus, & un autre de Xenophon citez par M. Audigier (*De l'Origine des François* page 220), qui montrent

que les anciens caractéres Grecs avoient été empruntez des Galates & des Meoniens. Apparemment l'Auteur a crû que ces passages sont apocryphes.

Le dernier chapitre contient plusieurs sçavantes remarques de Chronologie qui ont du rapport à une grande Table Genéalogique & Chronologique que l'Auteur a dressée, & qui avec plusieurs Cartes & plusieurs Figures fait le deuxiéme tome de cet Ouvrage. Si cet Auteur qui est Medecin est capable de ce que nous avons vû, que ne feroit-il pas s'il travailloit à des Livres de Medecine?

61. Ex Sagittarii *antiquitatibus Regni Thuringici.*

Fol. 40.

Wohin auch zweiffels frey Olaus Rudbeckius zielet / wenn er in seiner *Atlantica*, einem sehr tieffsinnigen Buch cap. XXIX. §. 11. also schreibet: *Quod Thori nomen attinet, Iovi a nostris impositum, ei originem præbuit Thöras / audere, quod in negotiis arduis & difficilibus plerumque locum habet.*

Fol. 58.

So kan man auch hievon lesen / was der gelehrte Schwedische Scribent Olaus Rudbeckius in seinem vor etlichen Jahren zu Upsal in Lateinisch- und Schwedischer Sprache herausgegebenem Wercke / so er *Atlanticam* sive *Manheim* tituliret / sonderlich im dritten und vierten Capitel geschrieben: als worinn gewisslich stattliche Gedancken enthalten seyn / sonderlich warum die Menschen sich bald Anfangs häuffig in die entlegenste Mitternächtige Länder zu wenden bewogen worden.

Fol. 60.

Zu dem hat Olaus Rudbeckius in seiner *Atlantica* cap. XXIV. §. III. sect. 34. angezeiget / dass die Reudingi ein rechtes Nordisches Wolck gewesen / und in West-Gothland / wie auch in Sudermannland noch der Strich Landes Reuding, wie auch Reudwed ein Wald in West-Gothland / und in andern Schwedischen Landschafften Reuridia, Reudia, Reudinia, Reuda übrig wären: dass also die Reudingi beym Tacito nicht zu ändern / und Deuringi davor zu setzen / oder darunter zuverstehen wären.

TESTIMONIORUM CLASSIS ALIA

de Cl. RUDBECKII *ingenio & laboribus in Anatomicis, Bothanicis, Physicis, Mathematicis & id genus aliis.*

62.

Reverendiss. viro ac Domino D. JOH. RUDBECKIO s.

Tui omnes hic belle valent. Optime autem quod valetudinem concernit, se habet ille, quem nulla unquam tristior cogitatio, nullus adhuc casus fregit, frater Tuus Olaus Rudbeckius. Interim paulatim jam incipit nuta- |34| re consilio & spectare foras. Nescio quibus olim pollicitationibus ejus animum tentarint Batavi, ut non raro ex sermonibus ejus percipere liceat, quam non abhorreat ab illis locis, quamque non incommode putet se ibi vivere posse, ubi persuasum habet laboribus ac diligentiæ suæ nec largiora præmia nec debitas laudes defuturas. Neque obscure videtur significare, invitari se crebris eorum literis nunciisque, proponique sibi illic omnia, quam hic, ampliora. Quibus cunctis ego opponere amorem patriæ soleo, & spem meliorum, quæ S.R.M. Illustrissimique Dn. Acad. Cancellarii fœlix allatura sit præsentia, quando ea frui nobis per cœlestem gratiam liceat. Fateor equidem ejus hominis non parum interesse non Academiæ modo huic, sed & universæ Patriæ. Adeo curas omnes diligenter disponit, pulcerrimæque indolis fructum in omnia partitur, ut eo carere, inter damna non minima ponendum esse censeam. Præterquam enim, quod doctè philosophatur, quod fidelissimè juventutem voce manuque informat, quod ægrotos feliciter curat, quod publice profutura scribit, quod cantat, ludit, pingit, disciplinasque ac artes varias recentibus indies & nobilibus inventis illustrat ac omnia deniq; tanquam singula unus absolvit, quod hortum etiam instruit pulcriorem rarissimisque herbis ac floribus ditiorem ornatioremque, vix optare nostri homines, vix permittere hoc cælum videri potest. Labor ac patientia tanta, quam nullo pretio, etsi maximo abs alio redimeres. Domunculas plures, & armaria magna arte exstruit, intra quæ suæ Floræ munera condat & thesauros contra hyemis inclementiam tuendos. In his foculos statuit, unde diffuso æque undiquaque calore, flores peregrinos prolici jam horrendo circumcirca rigente gelu videas, quibus producendis vix sufficere æstates nostras posse, tametsi benignissimo solo procedentes quisquam crederet. Ita quippe naturam parere suo ingenio cogit. Sed interim sumptus majores facit, quam meret. Comparcit miser, quantumcunque lucrari inexhausta sua diligentia potest, idque omne huic uni rei impendit, sui commodi de cetero plane immemor & securus, ut egentiorem esse eum sœpe contingat, quam ut salvo pudore ausit fateri. Fac itaque quemadmodum potes, non magis fratris quam boni publici causa, ut aliqua ejus fiat subinde apud illustrissimum Dn. Cancellarium mentio, quo gratiæ ejus favorisque erga illum certissimi auram, graviori curarum turbine repressam opportuna suggestione reducas, spemque fratri & fortunam meliorem addas. Sic quippe fiet, ut animum non despondeat, sed in laudabili proposito firmius deinceps persistat, patriæque inservire svadente affectu, quam peregrinam mercedem eligere, cogente necessitate malit. Nunquam enim erecta ingenia, alacrius fideliusque dotes suas publico commodant, quam cum idoneus æstimator remuneratorque contingit. d. 20. Januarii 1658.

EDMUNDUS FIGRELIUS.

63. S. p. Amico Clarissimo & Intimo.

Locorum distantia & turbulentus præteriti anni status impedimento fuere quo minus ad te litteras hoc bimulo dedi, eo magis quia mearum vestrarumque duæ, ut ex tuis constat nouissima vestra 19 Octobris data 22 Januarii appulit: hinc omnia mi Olae inposterum nobis pleno Cornu stillabunt medicamina Chymica, modo uti spondes instrumenta feliciter parata Confestim & diligenter Amstelodamum transmitti curabis ad ædes Mercatoris Jacobi Rolerno sub insigne Rosæ albæ.

Ille omne studium collocabit, ut quamprimum ad me Leovardiæ ubi sedem fixi & praxim excerceo transportentur. Frater adhuc diligenter literis operam navat & si tibi usui esse possit, lubens, ille tui causa suscipiet. Si quid novarum diurna nocturnaque tua sedulitate invenisti ut communices rogo, & ero, in æternum vestræ profundæ sapientiæ vocalissimus præco. Crucibula nonnulla ferrea ut una mittas postulo. Mortem D. Cyperi forte audisti, van der Linden cum suis & ceteri Lugduni valent: valemus & nos cum uxore & filio perquam dilecto, filia diem suam obiit. Hic status præsens. Finio atque te cum amicis licet ignotis plurimum salvere, & valere jubeo Deoque commendo obnixe rogans ne desistas amare quem nosti Totum tuum. Raptim Leovardi d. 8. Febr. 1657.

S. Hemsterhius.
Chir: & Med. Doct.

64. Præstantissimo, & Ornatissimo Viro D. OLAO RUDBECKIO s. p. d.

Postquam superiore autumno e Gallia redux factus essem quo me per ferias caniculares contuleram, oblatæ mihi fuerunt per Charis. Collegam meum tuæ litteræ qvibus inspectis, gavisus sum maximopere tum quod salvum te & incolumem ad huc dum resciscerem, tum quod, mei memoriam etiamnum apud te integram viderem. faxit Deus, ut & diutina fruaris valetudine, qvam tui amici omnes animitus apprecantur, qvos inter ego qvoque nomen meum profiteor, & numqvam tui ingenii fortunatissimi, & admirandi memoria apud nos deleatur. Sic namque solo virtutum tuarum vinculo omnes tibi devinxisti, ut merito virtutem omnem exuisse mihi videatur ille qui eum nodum solvere aggredi audeat. Non fucata sunt qvæ loqvor verba sed ex intimo pectore prolata; quo laudum tuarum flumina prorumperent nisi & tua modestia, & mea consvetudo essent impedimento. Arctiori præ ceteris vinculo me tibi conjunctum credo, |35| eo qvod causam nonnihil habeamus communem. Vasorum tuorum Lymphaticorum defensio adversus Cl. Bartholinum, cui tractatui epistolam addidi, bilem movit viro Doctissimo, qvam per os Martini Bogdani evomuit satis acerbe: neqve enim nomini meo aut famæ pepercit, imo & epistolas duas, ante hac familiari Stylo ad ipsum exaratas, addere iussit, qvas putabat nonnihil collaturas ad tuum prepositum. Voluit nempe meo me gladio jugulare sed absit ut bilingvis videar. Hunc apologeticum tractatum non dubito qvin videris; alioqvin data occasione possem tibi eundem transimittere; qvo stylum tuum exerceas ulterius, qvem bonis omnibus probatissimum ostendisti, nam ad nostros bibliopolas Hafffnia missus est, cum tamen alii melioris notæ libri non transmittantur. Primus eundem mihi communicavit vir celeberrimus Guil. Harvejus cum eundem ante sesqviannum Londoni convenirem nam nec ipsi Harvejo pepercit Juvenis nimia φιλαυτία inflatus; judicavit autem vir Clarissimus

prædictus, non ex æqvo & bono tecum egisse hominem, conviciorum plaustrum evertendo, â qvo facto procul abesse debent homines qveis oportebat feros non habere mores sed litterarum studiis emollitos. Dum in Anglia eo tempore versarer ostensi fuerunt mihi per D. Doctorem Thomam Vhartonum Ductus salivales in ore latitantes ab utraque parte lingvæ, & ad eius apicem sub frano terminantes per qvos salivam eructari in os voluit. De qvibus duas habui disputationes, qvas commodam nactus occasionem, tibi transmittam: Qvod nunc in anatomicis tuum parturiverit ingenium, scire aveo, & impense rogo, mihi indicare digneris. Jam enim in cerebro, in pulmonibus, vasa dicuntur reperiri lymphatica: Tu si qvid simile reperiatur facile id investigabis nobisqve aperies pro tuo candore. Excusabis dilatum responsum, qvia nec Cl. Vorstius nec ego noveramus modum litteras ad te transmittendi, sed ante 14 dies in convivio qvodam offendi D. Brandes, qvi mihi pollicitus est, se hoc officii mihi præstiturum. Memini qvoque me ante annum litteras Hamburgo transmissas a te accepisse, cæterum scripta eorum sine die & consule, imo sine loco tuæ commorationis, qvare in eodem hactenus hæsi luto. Cæterum si tibi placeat imposterum mihi respondeas freqventius modo per turbas bellicas otium tibi fuerit, reponam semper, nulla interposita mora meas tuis litteris epistolas. Vale Præstantissimum & amicissimum caput, & qvod abunde facis, tuum in me adfectum perennare fac. Interim salve. Lugduni Bat. 10 Februarii 1657.

a tuis Virtutib. addictissimo Joanni Van Horne D. & P. P.

P.S. Prodiit nuper in Anglia tractatus *de glandulis universi eorporis*, in quo ad omnes glandulas vasa serosa pertingere statuitur. Author ejus Th. Wharton, eundem, si commodam haberem occasionem libenter tibi transmitterem ideoque placebit tibi unum ex amicis mercatoribus Amstelodamensibus mihi indicare cui similes tractatus aliasque tradere possim litteras. Vale.

65. Cl. Viro D. OLAO RUDBECKIO s. p. d.

Gratissimas tuas, 20 Aprilis Ubsaliæ datas, summa cum lætitia exosculatus sum, & veluti arrhabonem constantis inter nos amicitiæ conservabo. Non jam in laudes tuas excurram, quia licet in iisdem fuerim parcissimus, & longe infra tua merita, agnosco tamen a litteris tuis, me tibi nimium fuisse. Vix tamen me continere nequeo, dum tuum tractatum, de *Nova animalium fabrica* emissurum te Scribis. Quis enim non exultaret præ gaudio, & tanti thesauri possessionem animitus exoptaret! Sed heus Amice, dico tibi in aurem, non huic mandes, si quid recte curatum velis, Wijngardo inquam, nam præterquam quod eidem non sint magnæ facultates ad imprimendum, jam non commoratur amplius in urbe nostrate, sed Neomagi Gebrorum, ubi nova nuperrime surrexit e Gymnasio Academia, proh Deum atque hominum fidem! quapropter vereor ut & tardius lucem videat desideratissimus ille tractatus, aut obstetricis culpa prodeat minus elegans, & nævis typographicis conspurcatus, quod etiam vindiciis tuis adversus Bartholinum accidit, licet D. Hemsterhius ejus curam in se recepisset. Itaque si hac in re tibi omnibusque simul bonis, inservire potero, dabo ut omnes amici partes adimpleam, modo manibus meis eundem committere volueris, de quo nullus dubito. Hic enim omnia silent, audivi tamen Cl. Harveii *observationes anatomicas e defunctorum cadaveribus* aut prodiisse aut brevi prodituras. Nuper-

rimis nundinis secundam & tertiam emisit *centuriam* observationum Bartholinus qui jam praxi docendæ intentus, anatomicam Lampadem, fratri [ɔ: R. Bartholin] ut audio tradidit. Si possem a te scire, qua occasione possent ad te transmitti libelli, qui imprimuntur, libentissime eos tibi communicarem. Placeat itaque mercatorem Amstelodamensem mihi indicare, qui nobis id officii præstare possit & velit. Præcedentes meæ litteræ opera D. Trotz mercatoris ad te fuerunt missæ, quas quia tibi redditas video, audeo eundem virum iterum interpellare. Cl. Warztio tradidi semina meis inclusa, & remittit responsum. Salutem vero nunc impertitur Cl. D. Vander Linden; neque enim unquam tui inter nos memoria celebratur, nisi cum summo honoris elogio, quod quia scis a tui amantibus proficisci, permitte, inquam ut stimuli loco tibi sint, ad communicanda ingenii Tui monumenta. Vale Amicorum optime ama porro Tui Amantem Amsteld: 12 Julii 1657.

J. van Horne.

66.

Salutem & Officia. Clarissime Domine Professor experientissime Vir, quæ te ipsum non modo supra Sphæram ætatis extulit fama, sed etiam jam jam vehit |36|

. . . . . *ad ora virorum*
. . . . . *in varii plagas . . . orbis*
. . . . . *super aurea mœnia mundi*

facit ut te licet incognitum literis meis invisem, qvas dextrè accipias perhumaniter rogo. Relatum est mihi de scripto qvodam a te edito *Ductus aquosos Hepaticos* exponente, qvod certe videre sitio. Si igitur supersit exemplar, ut mittatur, per præsentem familiarissime peto; si qvid in tui gratiam aliqvid possim, est ut audacter moneas, meam operam certo expectaturus. Disputationem tuam *de sangvinis circulatione* habeo, amo. Vale Vir Clarissime cum conjuge ac prole dilectis, Deo commendatus. Scr. Lincop: 14 Jul. 1658.

Qvi te amo & æstimo Gerhard Stallhoff. Doct:

67. Clarissimo D. OLAO RUDBECK Professori Regio s. p. d.

Duplex mihi, Vir Amicissime, scribendi est occasio, tum ut gratias tibi agam pro honore quem mihi exhibuisti, dum Conterraneos Tuos, Juvenes sane egregios & diligentes, mihi de meliore nota commendasti, quorum ego vel Tui causa, sedulam habebo curam, & ubicunque possum, consilio juvare non deero. Altera scribendi occasio nata est, ex quodam tractatu Belgico, nuper hic divulgato, per quendam Nobilem Flandrum [ɔ: L. de Bils, om vilken se vidare i Testimonium nr 74], Latinæ lingvæ & medicinæ ignarum, sed qui a teneris annis anatomiæ fuit addictissimus, in qua equidem proprio Marte eo usque progressus est, ut varia extraxerit sceleta, sed inter alia egregie docuerit, ossa auris esse conjuncta per Symphysin, qua dissoluta, patet aditus ad internum auditus organum, ut ita opus non sit lima, serra aut forcipe incisorio uti. Insuper callet apprimè artem conservandi integrum cadaver a putredine, cujus rei specimen mihi, multisque aliis medicis ostendit in quodam cadavere, in quo cutim, ablatam præparaverat tali modo, ut integumenti vice corpori iterum induci posset; deinde separaverat

musculos, sed principio & fini suo adhærentes, eosque conservavit, unaque venas, arterias, nervosque majores per artus dicurrentes: verum quod magis mirere cerebrum coctura effecerat ita aridum instar suberis. Intestina denique omnia cum ventriculo mesenterioque suis locis adhuc annexa, propulsatis per Instrumentum, (quod non monstrant) exsiccaverat intra corpus.

Tandem ausus est promittere, se cadaveris sectionem perficere posse, absque ullius guttæ sangvinis effusione, a quo tamen nosti probe, sæpius obscurari, & irritam fieri pervestigationem in corpore particularum. Imo ait multum sibi inservire sangvinem ad venarum separationem, dum pro lubitu sangvinem modo in hanc, modo in illam adigendo, eam facit intumescere & reddi separationi magis idoneam. Dicit autem per hanc secandi corpora rationem absque sangvinis effusione sibi innotuisse maxima secreta, videlicet, ingressum Chyli in venas Mesaraicas vulgares, quod ait se ad oculum demonstraturum; Imo se cognovisse verum progressum Chyli fieri, cujus continuationem statuit esse ductus salivales, vasaque lymphatica, per quæ insuper vult lympham non descendere sed ad hepar ascendere, eaque vasa serosa ad pulmones pericardiumque euntia propagines Chyliferi esse, cui sane Chylifero, nomen imposuit Roriferi, eique longe alium usum tribuit quam hactenus soliti fuere ejusdem Inventores.

Misissem Tractatum Belgicum, sed non nisi unus ad manum mihi est, & quia novi eundem in Latinam lingvam esse conversum propediemque proditurum, ubi prodierit, faciam te participem. Hoc solum ex te, Vir Clarissime & Anatomice Dexterrime, (quod nunquam non qua publice qua privatim fatebor libentissime) nunc quæro, an tibi cognitus talis sit modus, sangvinem per universum corporis ambitum in cadavere deducendi, hoc enim mihi quidem videtur præcipuum esse ad investigationem rerum abstrusarum, utpote qui Embammata ista aliis soleam libenter relinquere, usurpandis tantum in Principum cadaveribus. Non dubito autem, quin ubi monitus fueris, sis inventurus modum, mihique pro tua benevolentia, communicaturus, utpote qvi instrumenta & utensilia omnia necessaria ipsemet manu Tua fabricari novisti & præterea mechanicæ gnarissimus es. Qvæso, si etiam sic, ut ea de re cogites seriò, & aliquid etiam tentes. Salutant Te Chariss: Collega D. Vorstius & D. van der Linden quibus nunc adjunctus est quartus Professor Medicus Cl. D. Sylvius, Practicus nuper Amstelodamensis. Vale & salve plurimum Vir Humanissime, meque porro ama

Tui nominis & virtutum Cultorem JOHANNEM VAN HORNE.

Dabam Lugd: Bat. 15. Octob. 1658.

68.

Clarissime Dn. RUBECKI, Amice intime delecte.

Ita te amo, itaque à te sum confisus amari, ut amicos meos æque tuos esse existimem. Idipsum nisi de me vicissim crederes, magnam, sane, mihi abs te fieri injuriam arbitrarer. Verum ea de re securus, magnum meum tibi commendo, mecumque communico amicum, inter omnes, qui hac tempestate ferè vivunt, antiquissimum, mihique multis nominibus charissimum. Fama longè jam ante tibi notum esse non ambigo Ioannem Belovojum, Medicinæ Doctorem, Bernhardi nostri qui hic est, Archiatri Regii fratrem natu majorem: Ea enim in celebritate in Moschovia, aliquam multos annos vitam egerat, Magni Ducis Archiatrus in- |37| timus, & honoratissimus; ut non solum

indigenis barbaris charissimus, & pro Deo fermè haberetur, sed etiam in universo orbe literato, & præsertim apud vestræ Professionis Optimates, inclutam, æternumque duraturam sibi pepererit nominis claritatem. Me ipsi fratrem in adolescentia nostra, conciliaverunt Musæ Germanicæ. Eandemque necessitudinem fraternam confirmatiorem subinde auctioremque reddiderunt plures anni, quibus Dorpati, ille Medicinæ Prof. P. Ego Supremi Judicii Regii Assessor, indeque subsequenti tempore, ubi corpore non licuit, animis semper conjunctissimi viximus. Nunc antequam Sveciæ valedicat, cupido illum incessit Academiam, & Professores Upsalienses invisendi; te præcipue (non mentior) excitus dædali tui ingenii, Operumque tuorum, & inventionum tam varietate, quam raritate mirabilium fama. Inprimis movet illum Hortus tuus, hoc cælo, hoc solo, stupendus; Illum perlustrare constituit, Vertumnum simul, & Floram veneraturus; quam solis filiam, alsioris auræ alias insvetam, Goticæque insolentem pruinæ, apud te, inter medias nives, strato thalamo geniali, eodemque glaciali, Boreæ nostro, licet aspero plerumque & immiti faustissimis tædis (te nimirum auspice) nuptum collocatam, inventurum se, sibi persuaderi passus est. Et ne sim longior; Virum hunc Excellentiss. eo, quo me, modo, soles, excipere, Meque in amico, quem tibi mecum communem facio, amare ut velis, & valere jubeo. Stockholm die 22 April Anno 1661.

Tui amantiss. G. STIERNHIELM.

69. Celeberrimo Dn. Professori Amico singulari s. p. d.

Flosculos Reginæ porrigendos heri Curavi (plurimum placuisse scio), tu abitum ad exteros moliris sed talia ne cogites. Displicere S.R.M.ti hoc ratum habe. Tu Ora, Meditare, labora & Dominum provisurum firmiter Crede. Vale & Schefferum Saluta. Gothoburgi 1. Februarii 1660.

Prof. benignus amicus SCHVANTHE BANEER.

70.

Vir Nobilissime experientissime Excellentissime Fautor ac Amice pl. colende.

Qvanquam dulcissime RUBECCE, ex eo tempore quo in inferioris Germaniæ Celeberrima Lugdunensi Academia.

O longum formosa vale vale incluta Leida,
Vrbs nunquam nostris emoritura fibris.

Sub ejusdem Laris (Mons: de la Rue) degeremus auspicio, nullum mutui inter nos, quem tunc fovebamus, amoris, quamque celebramus gratissimæ amicitiæ extiterit indicium; Vix tamen credas, & testor de veritate summum Numen, quam te sincero, etiam absens semper amore impræsentiarum usque fuerim prosecutus. Rari vestri septentrionales ad nos quidem: quotiens tamen eorum quisquam, nunquam, nisi honorificam â me tui recitatam memoriam intellexerit, dimissum, sancte affirmare possum, laudatasque eas quas in te jam ante octo, & quod excurrit annos probe & accurate animadverteram divinas dotes; quippe bonos & eruditos, in summo apud me honore, habui semper, nec ullam prætermisi, quotiens optime de ipsis & sentiendi & loquendi, adde etiam merendi, data occasio. Vnde contigit ut, cum ante pautos dies apud Cele-

berrimum & Excellentissimum illum Medicum Dn. D. Johannem Belovium Amicum, & proxime mihi vicinum singulariter dilectum, cujus experientiam in Medicinis, summamque humanitatem tacitus prætereo, tui mentionem injicerem, quæque noveram, edissererem, ille vero longe plura majoraque nec tamen, uti Sancte testabatur, decimam eorum quibus supra naturam excelleres partem, quippe qui te MIRACULUM SEPTENTRIONALE itteratò appellabat, adderet, multa & de hortis tuis medicis admiranda, incredibilique eos temperandi & colendi etiam hyemali tempore, methodo aliisque ingeniosis artificiis innumera, longo ordine recenseret me tanta ad te scribendi cupido occupaverit, ut etiam paucorum dierum moram moleste ferrem. Gaudeo tanto amico nihilque magis inter optata reputo quam vel per horam ea quoque mihi contemplandi coram daretur præsentia. Interim quod fata inimica negant, æquo ferendum animo. Vive semper ex voto, hoc est felicissime, Amice optatissime, & admirandum septentrionis ornamentum. Dabam Rostock d. Christoph. 15 Martii Anno 1662.

Vestræ Nobiliss. Excellentiæ Sincerus & devotus cultor

ANDREAS AMSEL J.V.L.
Vnivers. Rostoch. Secretar.

71.

Salve plurimum Clarissime & Excellen: Domine.

Miraberis forsitan Excellentissime Domine, quid his, tanta locorum intercapedine sejunctus, velim? Verum haud ægre feres quod gravioribus negotiis interpellem occupatum, postquam intellexeris, quid potissimum me ad scribendum impulerit. Pridem mihi ingeniosissima tua inventa innotuerunt, quibus rem medicam singulari felicitate locupletasti: Insuper Doctissimus Dominus Ericus Lindeman, |38| qui Illustrissimi Domini Gustavi Carlsonii & literis & moribus præest, non semel Exc. T. indefessum in exornanda & perficienda Medicina studium laudavit, ac incomparabilem tuam humanitatem & comitatem deprædicavit, quæ omnia animum addiderunt, te audentius conveniendi. Quadriennium est ex quo & ego in publicum prodii: edidi [ɔ: 1658] aliquot *historias apoplexia enectorum*, cum Commentario de loco affecto in hoc morbo & causis: Accomodavi, quantum potui, omnia novis inventis. Placuit conatus non infimi subsellii Medicis, stimulumque præbuit & cæteras observationes, quas ex cadaveribus eorum, quos morbus aliquis sustulit, Collegi, publicæ lucis facere. Prima Deo volente erit historia hydropis testiculi fæminini sinistri, quam paucis tecum Exc. Domine, communico, simulque tuum super ea Judicium expeto. Rusticæ cuidam, post errorem in puerperii octavo die commissum, venter indies intumescere cæpit ad insignem molem: postquam vero insuper aquam lacustrem, quam falso medicatam crediderat, quotidie aliquot librarum mensura ebibisset, in tantum fastigium venter elevatus fuit, ut gemellos gestare crederetur. Hoc onus ultra viginti septem annos portavit, atque hac mole excepta, Cætera sana vixit dextra & graviores labores rusticos quoque obiit; ac non ob hunc tumorem, sed ob febrim ardentem vitam eam morte commutavit, hanc ultiman lineam vini generosioris potu accelerante. Cadavere aperto protinus testiculus sinister occurrit, quem, ubi tum secundum, tum p.n. accreverat, undique separavi ac cum tuba fallopiana, ligamentique & lati & rotundi maxima parte exemi: Testiculum in mensa decubuum sauciavi: emanarunt ultra Decem mensuras aquæ turbidæ instar cerevisiæ albæ recentis vel seri minus accurate depurati; simulque globuli exacte ro-

tundi magnitudine nucis avellanæ sylvestris, millenarium numerum facile superantes eruperunt, qui aquæ innatabant: Confracti ex nucleo molli, friabili, lento, instar ceroti mollioris, & ex Duabus vel tribus membranulis Compositi, apparebant Spatula linteo instar emplastri, inducere potui: igni admoti non secus ac massa ex pice & Cera compacta, flammam concipiebant. Colore primum fere Cereo ad fuscum declinante præditi erant, progressu temporis penitus fusci evaserunt: ultra quingentos adhuc domi servo. Præter hos globulos duas pilas iste testiculus continuit, ovi fere magnitudine, quarum una ex meris pilis arctissime compactis constabat, altera partim pilosa, partim globulorum more unctuosa erat, sc. ex pilis & globulorum materia composita. Et hæc præcipua sunt, quæ scribenda ad Exc. T. duxi, simulque rogo, ut tantum benevolentiæ & Reip. literariæ & mihi præstet ac explicet unde tantum aquæ intra Cavum testiculi fæminini collectum fuerit? Quibus natales suos debeant globuli? An pilæ illæ Crinitæ naturalibus Causis ortum debeant! An vero protinus ad Veneficium properandum sit? Non dubito Exc. T. præ multis maximas difficultates enodaturam, cum industriam tuam in Anatomicis parum lateat, ac prætera Cartesianæ Philosophiæ cultor exactus clueas. His Excellentissime Domine optime Valeas vivas feliciter. Dabam in Acidulis Griesbachensibus d. 19 August. 1662. Festino Calamo. Rogo Exc. D. Schefferum meo nomine salutes.

Exc. Tuæ Cultor devotissimus
Joh. Jacobus Wepferus
Med. D. & Physicus Ord.
Scaph. Helvetiorum.

72. Nicolaus Heinsius OLAO RUDBECKIO V. Cl. s. p. d.

Id ponderis meas apud te preces habuisse, Vir Clarissime, ut nec chartæ mandare sis gravatus, nec eorum copiam mihi facere, quæ ex occasione nuperi cometæ observaras, immane quantum gaudeo. Qvod vero illa meo nomine inscribenda esse censuisti, in eo exspectationem meam ac meritum longe superasti: qui nihil hic in medium conferre possum, præter nudam doctrinæ tuæ diffusæ admirationem, mathematum studiis vix imbutus leviter, & ad tuam illam eruditionem haud quaquam captu assurgens satis. Exosculor vel sic tamen, ut qui maxime, adfectum tuum eximium, non commissurus, ut conqueraris, honorem tantum, abs te habitum homini aut ingrato aut beneficiorum minus intelligenti. Quicquid erat hujus epistolæ luculentæ, id omne ad Lubienium jampridem misi. Vtinam, quod figurarum restat, mox compareat! Ea enim res operas thypographicas dudum moratur ac suspensas tenet. Vale Vir eximie, & me, quem tuum insigni officio fecisti in tuis numerare porro, ut cæpisti, perge. Exaratum Holmiæ Svecorum cIↃ IↃC Lxv. a. d. xv. Sept.

73. Celeberrimo Viro D. D. OLAO RUDBECKIO s. p. d. Th. Bartholinus.

Et litteras & affectum tuum amo, æstimoque. Ne de mea bene de tanto viro merendi voluntate dubites mitto amicitiæ tesseram, dextram fidemque. Doleo quod Affini [Ↄ: G. Lohrman] tuo Clarissimo qui literas exoptatissimas attulit, testari non potuerim quanti Te tuamque amicitiam faciam. Vrbe enim abfui, in prædio occupatus, ubi otii opportunitatem quæro & laborum requiem. Horticultura tua nil elegantius. Op-

tarem ut in herbis inquilinis opera quoque tua occuparetur. Si commodum sit, verbulo nos docebis, qualis sit myrtus, qua in mulsà coquenda septentrionales utuntur apud Olaum Magnum vestrum l. 13. c. 23. cujus autoritatem adduxi in *Medicina Danorum domestica*, quam mitto, ut exinde videas, quid in prædio otiosus mediter. Laudavi ibidem ingeniosam tuam Horticulturam, & porro laudare non desinam præclaros tuos conatus publico destinatos. Deus cœptis annos addat. Vale, mi RUDBECKI & me tuum ex asse crede. Salutat te Wormius noster, prorsus tuus. Hafniæ XX Jan. 1666. |39|

P S. Novam *Anatomes Reformatæ* editionem meditor multorum petitioni satisfacturus. Quod si observationibus tuis curiosissimis eam exornare volueris, experieris qua fide Doctorum lucubrationes excipiam. Sthenonius noster multa quotidie ad Anatomes complementum confert, prorsus nova. Nec dubito quin Tibi quoque secreta sua Natura pandat. Vale.

T.
TH. BARTOLINUS.

74. Excellentissimo Clarissimoque Viro D. D. OLAO RUDBECK. Professori Medicinæ Regio s. p. d.

Detulit ad me nuper Affinis [ɔ: svågern Gustaf Lohrman] Clar. Tuæ, (juvenis, ut vere dicam quod sentio, planè candidissimus pectore, & ornatissimus moribus) literas, aliena quidem manu exaratas, sed a Tua Cl. subsignatas, indices veteris Tuæ Clar. erga me affectus & benevolentiæ, quam uti promereri alia via nunc non possum, saltem conatus sum id facere me exhibendo promptum paratumque ad quævis officia Præstantissimo Tuo D. Affini. Ex ipsius litteris fortassis certior redderis de iis quæ hic geruntur, rebus in Academia. Intellexisti procul dubio, è vivis excessisse duo magna facultatis nostræ lumina Clariss: Vir. D.D. Vorstium & Vander Linden, ambos longiore vita dignissimos. Adjunctus nobis fuit ante annum Cl. D. Schuyl antehac Philosophiæ Professor in Gymnasio Sylvaducensi. Et cogitaverant Nobilisiss: D.D. Curatores de advocando huc Cl. D. Deusingio, Professore Groningensi, qui suis scriptis nunc toti orbi erudito innotuit. Sed certus advenit nuncius eum fatis cessisse ante octiduum. In re Anatomica mira antehac jactatus est quidam Ludovicus de Bils se præstare posse, præsertim quoad vasa lymphatica, & motum liquoris per eadem, sed is vocatus in Academiam Lovaniensem amplissimo stipendio, ut ibi faceret fidem suæ scientiæ, tandem, cum eventus non responderet promissis, coactus est inde se recipere in nostram Bataviam. Nunc in vicina Haga Comitum alius Doctor Medicinæ [ɔ: Ruysch] mira præstat in conditura cadaverum & singularum corporis partium, uti ex adjuncto libello (quem affinis Tuus mittet) videbit T. Cl: Conatus Anatomicos Cl. Doct. Nicolai Stenonis, credo quod viderit T. Clar. is jam aliquanto tempore vixit Parisiis, ubi edidit specimina egregia, quæ ut audio, typis mandabit. Sunt autem talia, quæ lucem adferre queant studio Medico. De Te verò Clariss. Vir, cujus habemus monumenta ære perennia magis, quid exspectare debeamus, imposterum quæso ut verbulo indices. Movisti nobis salivam Tua descriptione vasorum Lymphaticorum, & promisisti insuper *Novam Animalium Fabricam*. Sed novi Te distractum variis & immensis curis atque negotiis: à quibus si aliquando contingat Te liberari, quæso cogitationes tuas revolve circa ea, quæ in Anatome habes rara & cedro dignissima. Cogor hic abrumpere, quia festinat Juvenis, qui hasce ad T. Clar. defert, cui, ne vacuæ hæ literæ ad te pervenirent addidi quædam ex meis nugis typis pronuper mandata. Tuum erit,

hæc hilari fronte suscipere, & me porro eo animo complecti, ut hactenus fecisti abunde. Deus opt: Max: Te diutissime, cum lectissima Conjuge, iisque, quos ex ea suscepisti liberis, in Reip: Medic. splendorem sospitet quam diutissime. Dabam celeri manu Lugd. Bat. anno 1666. 15 Februarii

Clarissimo Nomini Tuo Addictissimus JOANNES VAN HORNE.

75.

Clarissime & Dignissime Professor.

Miraberis forsan (vir Dignissime) quod ignotæ frontis Homunculus in negotiis magis fortasse necessariis Dignitatem vestram hisce lineolis interpellem: Isocratis enim Atticæ apiculæ melleum, quod mihi suggessit memoria, extat pronunciatum; ἐὰν ἦς φιλομαθής, ἔσῃ πολυμαθὴς: Si eris discendi studiosus, multa quoque perdisces. Et quod ad Dignitatem vestram spectat, de sua humanitate, bonaque indole, quæ nihil unquam mali consulit, tota Svecia res præclaras sonat; hac spe fretus ausus fui molestiam hanc claritati vestræ creare: quare paucula hæc tuæ censuræ & judicio supponenti ignoscat: Obnixe enim sine ullis verborum ambagibus rogo & peto, ne suam & totius facultatis mathematicæ mentem sententiamq; de cælo & aere Svecico mihi revelare dedignetur. Qvod ad cælos pertinet, quæritur de longitudine & latitudine; de longitudine longissimarum & brevissimarum dierum & noctium, de Climate, Paralelis &c. quænam fixæ stellæ hic videntur vel non videntur? Qvibusnam Constellationibus subiicitur. &c. Qvod ad aerem spectat, quæritur de temperatura, quoad quatvor primas qualitates (ita vulgo vocatas) & earum mensuras, de ejus pondere, claritate, vi refractiva, subtilitate vel densitate; utrum abundet vel careat sale esurino? de suis variationibus secundum anni revolutiones & diei horas: Qvam durationem diversa genera tempestatum habent? quæ meteora maxime vel minime solet generare! Qvibus ventis subiicitur? annon aliqui eorum sint stati & ordinarii? quinam morbi sunt Epidemici, qui ex aere supponuntur procedere? Annon aliis morbis, quibus contribuit aer, regio inclinatur? an pesti & morbis contagiosis? quænam est vulgaris salubritas vel insalubritas aeris! & quibus constitutionibus favet melius vel pejus quam aliis? Hæc ne Cla- |40| rissima vestra Dignitas cum indignatione accipere, sed ignoranti in illis sua erudita informatione, obviam ire ne gravetur, instanter & officiosè rogò. Holmiæ in aula Anglicana die 23 Julii Anno 1667.

Humilimus
EDVARDUS LASSE,
Ablegatus extraord. Majest. Britannicæ à Sacris.

76.

Nobilissime Clarissime & Consultissime Vir.

Præsenti huic Epistolæ ad te mittendi occasionem, quam diu mihi expetitam ambabus manibus avide amplexus sum præbuit M. Ioh. Herbinius Silesius, Scholæ Stockholmensis p.t. Rector qui huc nuper adveniens exposuit desiderium tuum, quo Asari plantam his in locis abunde crescentem, tibi transmitti Cupis in hortum Academicum Vpsaliensem transferendam. Ego hanc præclaram adfectus mei testandi occasionem

minime prætereundam ratus promisi me hanc plantam prima navi transmissurum, quod etiam nunc reipsa facio. Misissem huic alias plantas tanquam comites, si scivissem alias qvasdam heic crescentes a te desiderari. In *Catalogo Plantarum Horti Upsalensis* a te edito non reperio Gratiolam, Vitem Ideam palustrem seu Oxij coccum Cordi dictum, (*kranikbeeren* nostris) Allium montanum bicorne fl. purpurascente, Gentianam auctumnalem ramosam, Thymeleam, Helleborinem duplicem, unam ferrugineam flore purpureo, alteram fl. albo & plurimas alias quæ heic sponte nascuntur. Sed quoniam mihi aliis negotiis occupato non vacat iam minutim excutere Catalogum tuum, Vir Charissime, faciam id alio tempore uberius & alias quam plures heic crescentes herbas indicabo, & quas desideraveris lubens transmittam. Asari plantas, quales Risotomæ mulierculæ mihi attulerunt, tibi transmitto, non adeo recentes & succi plenas, cum anni tempus jam præterlapsum sit. Si hæ in horto Academico plantatæ non germinaverint, alias commodiori tempore futura æstate vel vere submittam. Gratulor hanc mihi, oblatam esse benevolentiæ testandæ occasionem, qvam ante sex annos, cum Stocholmiæ essem, adeo sollicite quæsivi, fortuna votis meis invidente, quam nunc faventem experior, dum mihi præclaram adeo colloqui literarii occasionem nihil tale exspectanti affert. Iamdudum eruditionem & virtutes tuas ex scriptis tuis æstimare novi præsertim ex utilissimo illo serosorum ductuum invento, qvod alius sibi adscripsit, ut vere dicere possis qvod Virgilium scripsisse ferunt.

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.

ita posses Tu, paucis mutatis dicere.

Hos quondam inveni ductus, tulit alter honores.

Sed mittamus odiosa. Quando autem vir Nobilissime Philosophiam tuam experimentalem, Orbi literato promissam, evulgabis? Nosti omne promissum cadere in debitum. Verendum est ne alius Te cunctante inventorum tuorum laudes sibi arripiat, tibi eripiat, qvod tibi alias obtigisse orbis jamdudum novit. Matura igitur illustres ingenii tui partus obstetricante Typographorum opera, favente summatim Favonio in lucem proferre. Scio partus illos ingenii tui non numerios aut μονογράμμους futuros, sed succiplenos, & ad iustam ἀκμὴν provectos cum illos non tantum ultra nonum mensem sed etiam ultra nonum annum presseris. Audivi te invento tuo Hydraulico, qvo aqvam supra planum suum Horizontale facili admodum modo, qui motum perpetuum æmuletur, elevas. Tu quæso me hac de re erudias an jam in effectum deduxeris hanc tuam inventionem, cujus ego descriptionem, nisi illam sponte velis ad æternam nominis tui famam publico communicare, expetere non audeo. *Epistolas* tuas ad Bartholinum, & alia Apologetica contra eundem, vidi & legi ut & tractatum tuum *de vasis serosis*. Si quid præterea a te editum fuerit, gratissimum erit mihi, ex tuo Indicio percipere. Me nonnulla tardo ingenii nisu molientem molesta, & otium talibus lucubrationibus debitum negans praxis ab eruditis adeo curis summovet. Proxima tamen occasione de his & aliis rebus uberius colloquemur, si Deo sic visum, & tibi gratum fuerit. Clar. Viro Dn. Cristian. Ravio veteri amico salutem ut meo nomine amicissimam nuncies te rogo simulque indices ipsi me tractatum quendam Anglicanum Sturtevanti cujusdam *de re metallica* habere ex ipsius communicatione, quem si restituendum velit sine mora remittam. Vale & in patriæ tuamque gloriam porro succresce; ita voveo. Rigæ 1668 d. 12 7bris.

Tuæ Eruditionis cultor addictissimus Nicolaus Vitte à Lilienau.

77. Cl. Viro Dn. RUDBECKIO Ph. & Med. Upsal. HENRICUS OLDDEBURG: Soc. R. Secre. sal.

Qvamvis semel atque iterum, data occasione, ad Te scripserim, Vir Celeberrime, Teque ad studiorum Philosophicorum consociationem invitaverim, cum tamen ex silentio verear, ne literæ illæ nostræ, ut sæpe fit, interciderint, commodumque se offerat in Sveciam Serenissimi Regis nostri mandatarius, Generosus Dn. Voordenus visum omnino fuit prægressas literas in compendium hic redigere, atque argumentis sequentibus pro humanitate & eruditione tua respondeas, sollicitare. Pars est instituti societatis Regiæ, Historiam condere Naturalem, genuinam & summa fide elaborandam, cui solidum demum & ferax philosophiæ systema superstruatur. Agnoscis facile, quorumvis totius universi Virorum Illustrium operas in hanc rem esse jungendas, mutuisque commerciis tantum opus conficiendum. Complures aliarum gentium Philosophos in eam curam jam accendimus: Credimus etiam, multa occurrere in Svecia; tum de Aere, tum de Terra & Fossilibus inprimis, tunc de aquis, observatu dignissima. In votis est, ut quæ Tu Vir Eximie aliique Viri docti circa res istas naturales observastis vel imposterum observaturi estis, fideliter edoceamur. Quæ nostra Tellus suppeditat, lubentissime vicissim siquidem id vobis allubescat, impertiemur. Narravit nobis Ornatissimus Dn. Edvardus Chamberlain, occupatum Te fuisse, cum in Svecia nuper ageret, in extruendo Ponte non vulgari, nec non in alia quadam machina, singularis artificii, conficienda. Salutem ille plurimam Tibi scribit, impenseque una mecum rogat, ut quousque opera illa expediveris, nos edocere velis. Egregii quidem libri hic nuper a nonnullis Regiæ societatis Asseclis in lucem prodiere, puta, Vallesii nostri *De motu & Mechanicæ* pars 1. & 2., quas brevi excipiet pars 3. Ad hæc Barrovii *Lectiones Opticæ & Geometricæ*. Nec non Loveri *Tractatus de motu Cordis & sangvinis*, Editio altera, cum *Appendice de Catharris*. Non dubito, quin harum lator generosissimus, hosce aliosque libros oris vestris sit illaturus, nobisque vicissim librorum in Svecia a viris Illustribus de re Philosophica editorum Catalogum transmissurus. Rogaveram in meis ad Te novissimis, ut mihi Historiam partus Cæsarei Uxoris Tuæ, in quo Temet felicissimo successu operatum fuisse intelleximus perscriberes. Ingemino nunc, quod jam ante petii, nec Te desiderio nostro facturum satis, diffido. Vale, & rem Philosophicam augere & ornare perge. Dabam Londini d. 23. Julii 1678. |41|

78. Clarissimo Viro OLAO RUDBECKIO HENRICUS WESTONIUS, Bibliopola Amstelod. s. p. d.

Non ignotum quidem est celeberrimum Rudbeckianum nomen, utpote variis, iisque haud indoctis libris inscriptum, qui tamen cum characterem Authoris non exprimant, ignosces facile, Clarissime RUDBECKI si titulos Tibi pares haud præferat hoc meum epistolium, cujus ansam scribendi mihi præbet præclarum illud Opus Tuum, quod *Atlantica* Tibi vocatur, quod cum jam aliquot ante annos mihi videre contigerit, ejus desiderio captus, non nisi unicum exemplum acquirere potui, illudque mox postea amico cuidam visum atque probatum denegare fas non erat, sperabam autem me quamprimum alia parare posse. Sed quam id hactenus frustra tentarim rescivi tandem librum illum tuis sumptibus esse editum, justoque pretio a Te emi posse. Sic Te valere omniaque prospere agere, jubeo. D. Amstelod. d. 16. Julii 1686.

79.

Amplissime Domine.

Ad hæc loca auctoritate publica missus & Te, Celeberrime RUDBECKI, videre, imo amplecti percupio. Iam a compluribus annis Te ex Fama & scriptis mihi notum, egregiasque & admirandas Magni & plane divini ingenij Tui dotes nunquam intermorituras laudum præconiis veneror & suspicio. Anne jucundum erit, imo honestum nunc coram, etiam hac tum opportuna præsertim & ultro se offerente occasione, ore id ipsum testari & animo. Age igitur Vir Excellentissime, & vel verbulo me certiorem reddere dignare qua hora id citra molestiam tuam fieri possit. Vale Arctoi Orbis Lumen, & fave rari & excelsi ingenii Rudbeckiani admiratori & Cultori perpetuo

BOECLERO.

Regij Consist, Adsessori Cœtusque Kusal. Parocho.

Upsalæ in antiqva Deorum & Musarum Sede d. 25. Aug. 1686.

80.

Ex literis, quas nobis ternâ die Tabellarius apportavit, inprimis autem ex Epistolâ nobilissimi Juvenis, Dn. Georgii Thegneri percepi eum in itinere constitutum, â multis viris doctis, qui Cl. Gronovium in Belgio salutarunt, audivisse *Atlanticam* ei in pretio satis magno esse, ab illo summopere laudari, auctoremque libri hujus studiosissime requiri, & denique continuationem illius, quam nunc demum sub manibus esse intellexerat, vehementer desiderari. Holm. d. 31. Decemb. A. 1686.

SIMON SCHWEDE.

81.

Celeberrime Amplissimeque Dn. Professor, Fautor optime.

Non semel ego svavissima recolo memoriâ summam istam humanitatem benevolentiamque qua me semper adficere dignatus es; nec utique patitur silentium diutius observantia illa debita qua te Amplissime Domine nunquam non veneror. Fecit admiratio ingenii Tui ut magnam quotidie ceperim delectationem in audiendis aliorum de Te sermonibus, & præcipue mihi jucundum fuerat doctorum elicere sententias de opere isto tam exellenti cujus maximam partem orbi literato jam dudum dederas & reliquam nunc exhibere paras. Sane multi vel inviti tam egregios laudant conatus & felicem nimis Te, Domine, prædicant, cujus oculis non potuere se subducere tot tamque illustria Scriptorum dicta, quæ tamen ab alijs nunquam observata sunt. Sic nihil jam superest nisi ut præjudicia quibus antea occupati sunt nonnulli ex animo deleant, & demum vi argumentorum Tuorum agnoscet sese totus orbis convictum. Vnicum deprehendi hic Parisiis, Dominum Sansonem Geographum Regium, qui non contentus dubitare de rebus istis tam clare assertis in contrariam partem animo etiam nonnulla concepit, quæ calamo exarata mihi ut traderet hisce tandem diebus impetravi. Est vir alioquin egregie doctus, & simul modestissimus, magni sane opus illud Atlanticum æstimans. Sed occasionem istarum quas fecit observationum credo fuisse hanc: pater olim illius simul & frater, in cujus locum hic successit, pro Atlantica insula Americam sumserunt,

suam istam sententiam per mappas Geographicas publico communicantes. Hic autem illorum vestigia premens ægre sine dubio fert Atlanticam alibi locorum quæri. Sed parum aut nihil ut credo efficiet. Non potui ego quin Tecum, Celeberrime Domine, ista communicarem, sperans rem Tibi hanc non fore ingratam. Est praterea hic quidam inter viros bene doctos [ɔ: P. Porcheron] qui editionem Manuscripti Geographici Anonymi cujusdam Ravennatis parat. Inspexi nonnulla deprehendique satis egregia ad antiquitatem Gentis Gothicæ aliarumque ex illa derivationem asserendam. Sed vidit forsan jampridem lucem publicam Manuscriptum illud & anxie satis cupio scire non annon Tibi Celeberrime Domine, antea notum fuerit vel visa aliqua illius editio, quod si me literis Tuis dignari volueris & simul Tuam hisce de rebus significare sententiam, nihil profecto gratius mihi accidere poterit. Vale Celeberrime Domine & ut cæpisti favere perge

Amplissimi Nominis Tui cultori humillimo JOH. SCHWEDE.

Valde desiderat Dominus Sanson certo scire annon aliqua servetur apud nos Sveciæ Mappa quæ hactenus publico non communicata fuerit. |42|

82. Excerpta ex V. Cl. GUIL. SANSSONII literis.

Clarissimo Viro OLAVO RUDBECKIO GUILIELMUS SANSON Nic. fil. s.

Quæ patriæ tuæ antiquitatem illustrare opinatus es Vir clarissime, tam exquisita diligentia scrutaris: collecta tam solerter digeris, eloquerisque scite, ut solertissimis tuis conjecturis non solum cuique quidvis pene persuadeas, verum etiam tuam in sententiam trahas vel invitum &c.

Quæ in his literis adversus sententiam nostram â Viro Clar. Guilielmo Sansonio allata sunt, his part. h. p. 119. usque ad pag. 135 [ɔ: II p. 119—135 = s. 131—147] *Idoneis responsionibus nos satisfecisse confidimus. De cætero in hunc modum literas suas claudit:*

Vale, Vir Clarissime, & de his quid censeas doctissimis tuis dissertationibus nos doce. Paris. IV. Id. Quinct. M. DC. LXXXVII.

83. OLAUS RUDBECKIUS Κατ' ἀνάγρ. SUB LAVDE VIRESCO.

Siccine Rudbecki, *Patriæ scrutator & orbis,*
De Te percrebuit famâ agitatus honos?
Cujus Hyperboreis loquitur solertia terris
Clara per Eoas occiduasque plagas.
Non Tibi parrhasio sordent sub frigore Musæ,
Quæque mari, Genio non nocet aura Tuo.
Perspexi insolitos admirandosque labores;
Scriptoris novitas non leve pondus habet,
Edocet hæc quæ se commendat Atlantica ubique,
Et magis Aucta *eadem prorsus* Acuta *docet.*
Conspexi antiqui quæ temporis ægra vetustas
Obfuscat, Svecus quæ monumenta vocat.
Vidi etiam colles urnarum mole gravatos,
Upsaliæ antiquæ, rudera, Templa, solum.

Non levia hæc sane, conspexi plurima rara,
Mira & vera, prout dixerat Auctor, *erant.*
Non memorare vacat rararum pondera rerum,
Qvas Auctoris *habet condecorata domus.*
Gratulor Auctori *de talibus ausibus amplis*
Qvi lucem Historiæ contulit egregiam.
Apprecor Auctorem *conservet Numen in annos*
Multos, ut Doctis plura notanda ferat!
A Celebri exspectant Auctore Auctaria *multi,*
Qveis antiquorum scripta placere Solent.
Applaudo: De Te quod & hoc Anagramma recenset
Nomen: SVB magna LAUDE VIRESCO gravis.
O laus! quam meruit major Vir laude minori,
Laude Olae *gravi, qui* Vir es, *ipse* vires.
Vires laudantis superat Tua laudis honestas
Inclaresce diu, cresce, Viresce, Vale.

Versibus ignoscas, Fautor Venerande, tenellis
Et gratæ mentis sint, patiare, notæ.
Pro multo benefacto hos grata mente manuque
Offert, ceu decuit, promptus ad officia

M. Arnoldus Fuhrman.

84. Excerpta ex Viri Nob. Job Ludolphi literis ad Illustris. Virum. Dn. ROSENH. S. R. M. Svec. Mareschallum.

Monsieur.

Je vous suis bien obligé du soin que vous avez pour moy, en me voulant envoyer le second tome de Monsieur Rudbec. Quant au premier j'en puis bien dire que c'est un homme d'un profond sçavoir, mais son livre présupposant des hypotheses qui ne sont pas connuës de tout le monde, chacun en juge comme il trouve ces problemes plus ou moins probables, ou vrai-semblables. Nous verrons ce qu'il nous donnera dans le second tome. A Francfort ce 17 Mars 1688.

Job Ludolf.|43|

85. Excerpta ex literis Dn. Lechandri ad Reverendiss. Dn. PETRUM RUDBECKIUM, S. Theol. Doct. & Profess. Upsal. primarium.

Inter alia, quorum ratio hic (Romæ) â me haberi debuit, Serenissimam Christinam Reginam adii, quæ me de iis omnibus quæ ad Academiam Upsalensem hoc tempore agerentur, deque Professoribus Academicis curiosissime percontata, id a me responsi tulit, eorum equidem Professorum, quos Ipsa constituisse, neminem nunc præter Rudbeckios duos, viros integerrimos, superstitem esse. Percontabatur illa ulterius de Olavi Rudbeckii *Atlantica*, a me scire volens quid de hoc labore alii judicent. Respondebam ego me plerosque eorum, quibuscum colloqui contigerat, censores valde benignos & æquos invenisse, utut ea, quæ de Originibus gentium scripsit, conco-

quere nequeant nonnulli, qui se pro patriâ sua rationibus non minoribus, quam Rudbeckium pro Sveoniâ pugnare posse confidunt. Utut judicent, reponebat Illa, id est, fabulosum an speciosum eis videatur, quod Rudbeckius prodidit, certè fundamento optimo firmissimoque nititur. Rem fecit vir honestissimus laude dignissimam, & non tantum ad patriæ suæ decus, sed etiam ad aliorum in eodem genere studia excitanda mirifice facturam.

JOANNES LECHANDER.
Nericius.

Wittebergæ d. 21. April. Anno 1688.

86. Excerpta ex literis JOH. TRANA ad Clariss. RUDBECKIUM Latine reddita.

Inter alios sermones non injucundos, *Atlanticæ* quoque tuæ mentio facta est, quam longe lateque per Galliam, Italiam, Germaniam & Belgium evulgatam esse constat. Ego quidem certe curiosissime percontatus, utrum aliquis adhuc ea quæ scripsisti refellere, aut saltem aliquam eorum partem, quæ alicujus esset momenti, attingere sustinuisset, intellexi nonnullos verbis quidem & mussitando, neminem tame scripto & contentione justa eam in se provinciam derivasse. Sunt tamen qui se dubiola nonnulla publicaturos esse minentur. Interim constantem apud omnes famam increbuisse audio fieri non posse, ut operis fundamenta subruantur, nisi quis inveniatur, qui locum alium Naturâ, situ, magnitudine, temporum ratione, ut & conditionibus reliquis, Atlanticæ veterum æque respondentem ostendere possit.

Tui Observantissimus JOHANNES TRANA.

Lugd. Batt. d. 19. Jun: A. 1688.

87.

Clarissime & Excellentissime Domine.

Gratias tibi ago, quas possum maximas, Vir clarissime, pro collato in me honore, dum tua fruebar præsentia, Upsalæ præterito mense Septembri: Hoc unicum saltem doleo, me non sæpius ob longam loci distantiam erudito tuo colloquio frui posse. Prima pars Operis tui *Atlanticæ*, Vir Excellentissime, quam tum temporis Upsalæ comparabam tantam in hisce partibus apud curiosos excitavit Curiositatem, ut magna impatientia secundæ partis editionem desiderent; procul dubio opus hoc curiosum & eruditum jam erit perfectum & typis mandatum, qua de re ut & de tua valetudine, ut me certiorem facere velis, te etiam atque etiam rogo. Ut instans hic novus annus & plures sequentes, tibi sint felices & fausti, ex intimo pectore tibi apprecor.

Dabam Tecklenburgi die 14. Mens. Decemb. 1688.

Tibi Clarissime Vir ad omnia officia paratissimus
MAURITIUS WINCKEL.
Consiliarius Illustrissimi Comitis in
Tecklenburgh in Westphalia.

P.S. Si placet tuo responso me honorare, litteræ ad Dominum Gubernatorem mittendæ erunt.

TESTIMONIORUM
ad Atlanticam RUDBECKII *pars III.*

88. Ex opere quod inscribitur *Gudz Werk och Hwila*, Creat. diei sexti pag. 253.

Wår snelle Rudbeck *meer / som så wäl*
förde Knifwen
I sin Anatomi att han är billigt schrifwen
Med Tacksamhetens Hand på Ährans hwjta
Wingar, /
Som bär hans Nampn omkring så wjdt som
hon sig swingar.
Så wjdt Atlantica *med Nampn och Grentz sig*
strecker /
Så wjdt the Swenskas Macht / och Götars
Seger recker.
Then han med Pennan sin så diupt i Minnet
rjtar /
At Tjdsens hwassa Tand thet aldrig sön-
derbjter.

89. Celeberrimo Viro Dn. OLAO RUDBECKIO Doctori & Professori Medico in Academia Upsalensi.

Nobilissime & Experientissime Domine.

Impense gavisus sum, qvum Clarissimus Juvenis Dn. M. Ohdelius me inviseret; ac diu desideratæ *Atlanticæ* tuæ non mentionem tantum faceret, sed & copiam legendi. Legi ergò cursim, perspexique facile ingenii magnitudinem judiciique acrimoniam. De quibus pluribus tecum agerem, si solitus essem, coràm potius quam apud alios laudare viros præstantes. Illud vero dissimulare non possum, me in quam plurimis tecum facere neque attendere, quam Megerlinus parum dextrè movet, & Dn. Morhoffius alicubi tangit. Imo suppeditare possum non pauca, quæ propositis tuis Chronologicis, Geographicis, Historicis & Antiquariis serviant, si desideras. Maxime si a Domino Ohdelio opus tuum obtinere queam; datis vicissim scriptis meis, hactenus editis, ut subinde relegere liceat, quæ observavi. Sique rationem mittendarum & recipiendarum literarum noverim Sveciæ certe gentis gloriæ multum debeo, non tantum patriæ meæ nomine, quam post multorum annorum defuncta officia Consiliarii & Ministri Lutherani tota regione primi ægerrime quidem honorificentissime tamen à Ser. Electore Brandeb. dimissus, repetii: Sed & quia Antiquitas ipsa, non vestra tantum, sed & variarum gentium aliarum, pro nobis loquitur, quod pronum deducere mihi fuerit, si collegium Antiquitatis Vestrum requirat. De cujus

statu aveo cognoscere, quæ necessaria videbuntur. Ne tamen nihil afferam eorum, quæ scopo tuo servire possunt, festinabundus licet, isthæc promitto.

1. Scanziam antiquissimis temporibus habitatam esse, Moses ipse tradit.

2. Gomer enim non nisi Cimmeriorum primævorum Pater est.

3. Gomeris filius, quem Ascenaz Masoretæ vocant, Scanziorum Pater est. Scanz Mosi Dictus, si quidem recte legamus Mosaicam Genealogiam, Geographiam. Rationes dabo, si placet.

4. Scantzia itaque (Scandzia & Scandia & Scandinavia post illa dicta est) primas tenet inter Cimmerios, ut Gomer inter Japhetæos.

5. Bochartum hoc non attendisse, non miror. Nam toto opere Geographiam Mosaicam & parum solide tractat, & nimis coarctat.

6. Qvin Scanzia Vestra Veterum Thule sit, nullus dubito. An Atlantica &c. inquiram cum tua legero.

7. Rota, cujus meministi, apprime convenit cum iis, quæ de Nisi Ægypt: scripsi in *Glossario Sacro*.

8. Miror vero, quid idem loquendi & Symbolizandi genus circa eandem materiam Mexicanis in usu fuerit.

9. Solstitium hybernum Sinenses æquè ac vestrates pro aliis anni temporibus elegerunt.

10. Sotan Kyle quid Latine designet, an licet Scire?

11. Navigationem per Septentrionem ad Sinas an impossibilem putas? Meministi n. p. 98.

12. *Auctarium* quod passim promittis, an editum est?

13. De Synchronismis meis referet Dn. Ohdelius. Val. fel. scr. Stetini medio Nov. 1685.

Celeberr. Nom. Tui Studiosiss.

ANDR. MULLERUS
Greiffenhagius. |2|

90.

Improba inhumanitatis notâ inurerer, Nobilissime atque Clarissime Vir, si nihil ad humanissimas tuas litteras responderem, præsertim dum in memoriam revoco, quod versiculos nostros quantumvis rerum inanes, non modo non dedignatus sis aspectu tuo; verum etiam eorum apud viros excellentes Regnique magnates mentionem summe honorificam feceris. Quod autem me officio, ut par erat, non sivit defungi, fecit ab una parte valetudo satis afflicta, ab altera vero, quod Te tot tantisque negotiis occupatum nugis meis potius interpellari quam delectari existimabam, attamen, oblata hac occasione, non potui quin ad te darem litteras observantiæ & cultus erga te mei testes, obnixe rogans, ut quicquid hujus ad audaciam nonnullam sive ad aliquem alium errorem pertinere videatur, in sinistram ne interpreteris partem. vale Virorum humanissime & meis studiis fave. Ego & maritus meus Te cum tuis charissimis omnibus peramanter salutamus & miro flagramus desiderio videndi & perlegendi Tomum secundum Vigiliarum Tuarum, qui non nisi summo plausu ab orbe erudito excipi poterit. Iterum vale.

Stockholmiæ dabam die 14. Septembris Anno 1686.

SOPHIA ELIZABETH BRENNER.

91. JOHANNES MOLLERUS in *Cimbriæ literatæ Prodromo* Slesvigæ, 1687.

Qvis, inquit Orator ille (Oct. Ferrarius) hujus ævi maximus, *ita iratis Diis ac Musis vivit, ut ignoret Germaniam ingeniis ac literis mitigatam, novam veluti faciem induisse, artiumque omnium & disciplinarum studiis nulli provinciarum, etiam quæ mitiori cælo foventur, secundam, ~~fœ~~ prodigiosis novorum operum atque incognitarum machinarum inventis, gentes omnes & populos, sicut armis devicit, ita ingenio superasse.* Quæ illi de Germanis, de eorum vicinis ac cognatis populis Borealibus pari veritate usurpare queunt. Ea enim Septentrio hoc præcipue seculo, protulit lumina, quorum ipsam nequaquam debeat pudere, imo quibus Austrum ipsum eique subjectas gentes possit provocare. Quibus vereor, ne in posterum sit dispiciendum, quomodo eam, quam sibi hactenus vindicarunt, literarum inventionis & propagationis gloriam, sartam tectam servent, si Magnus ille Borealis cæli Atlas Ol. Rudbeckius promissis steterit, & cæptam jam telam pertexuerit.

92. Til Hr. SAMUEL BOTHWIDSON uthi Kijl.

Clarissime Domine, Fautor & Amice exoptatissime.

Professor Rudbecks *Atlantica*, om hwilken I uti eder sidste skrifwelse mig wäl tilhanda kommen / synnerlig begärar få weeta hwad iag tycker / har iag mycket æstimerat / önskande hwar och een af oss / som Studier ijdka och bruka / kunde med så skyldigt beröm honom derföre ihugkomma / som han har förskylt. Ty så högt har han kommit med sine tanckar / at man här effter med störste commoditet kan finna sig uti dhe gamblas Græcers skriffter / när dhe jämföres med wårt Fäderneslandz Antiquiteter, i ställe dher dhe Höglärde här til dagz / med mycket beswär hafwa sökt utgrunda Auctorum förstånd och doch icke kunnat många gånger / som the hafwa welat. Försöke nu een ex. gr. at läsa. Homerum, effter dhen grund Professor Rudbeck hafwer lagt / sannerlig han skal re ipsa befinna / Antiquiteterna / res Politicas, ja och orden til een stor deel härligen stämma öfwer eens med the wåres gamble handlingar. Ja dhe andre Græciska skriffter syfta äfwen på samma mål / härrörande alt af een grund / så ögonskenlig / at man intet behöfwer effter Ægyptiernes eller Chaldæeners monumenter them uttyda / utan bara effter det samma / der de hafwa sitt uphof och begynnelsse. För et sådant härligit och nyttigt arbete som nu *Atlant:* framter / har Rudbeck wälförskylt et gott nampn / och omdöme om sig förwärfwat / jämwäl hoos Utlänningar / dhet jag af åtskillige Lärde / wijd dhe Academier som iag ha warit / har förmärkt. Och ähr thet mäst / at the krönte hufwuden / så nådigt låta sig behaga thetta *Atlanticorum* wärk / hwilket man om hans Kongl Maytt utan något twifwel weet / och hwadh hennes Mtt. Drottning Christina dher om har tyckt / weeta åtskillige at berätta. I synnerhet weet iag een förnäm Herre i Swerige / som offta sade sig hafwa hört af Drotning Christina gode judicer om Rudbeck, så wäl när han som et senningebod Anno 74. wijd pass / til henne af Hans Kongl. Maytt. war förskickat til Rom / då hon lät sig förmärka åstunda lefwa dhen dag hon såge detta Rudbecks arbete: som elliest tilförende när han i hennes tienst war / wijd hennes Regering i Swerige / då hon mycket hölt af dhenne Rudbeck för hans erudition, och wachra inventioner skuld. Altså om I kunde få thetta *Atlanticorum* wärk til Eder ifrå Swerige / skulle I hafwa een särdeles lust af dess läsning. Eller kan skee I kunna få thet til läns af någon wijd Academien i Kiel; hwar och icke så skolen I få läna mitt extract när I komma hijt

til |3| Wittenberg / hwilken reesa jag wil råda Eder innan kort at göra. Ty kunde hända sädan / att wij finge göra följe med hwar andra åt Hålland och derifrå sädan åt Engeland. Ifrån Swerige har iag intet särdeles förnumit / utan Herr Carl Törnsköld låter mig weta ifrå Upsala att continuation til *Atlantica* lärer snart komma ut / och at Herr Örnehielms *Hist. Eccl:* är under trycket i Stockholm. Eder hälsa här ifrå samptl. Landz-Männerna. I behagade hälssa Herr Mag. Nic. Bergium mycket flitigt ifrå mig / säijande thet Jag beklagar / wij så snart skulle skilljas åt uti Frankfurt an der Oder. Skrifwen I effter Rudbeks arbete / så tören I kan skee få continuation med / hwilken dhe mycket åstunda här wid Academien at få see / låtande / I af eder Köpman uti Lübec ställas med Posten anten til Eder sielf / eller til Prof. Kirkmajer, eller Prof. Scurzfleisch, så är thet wist för Eder när I kommen hijt. Gudi befallat til all sielfbegärlig wälmågo af Eder

Wittembergæ 9 Febr. Anno 1687.

Tienstwilligste Tienare
JONAS PERSSON
Sudercopiæ O-Gothus.

P.S. Låten mig weta här näst hwarföre I begären underrättelse om Rudb: *Atlantica:* om I hafwen hört af några i Kiel judiceras något wrångwijst dher om. Judicera hwad the wela / så är *Atlantica* dhet hon är. Ingen rättsinning troor jag wil strijda emot sanningen: Ty Rudbecks grund kan ingen honom förstöra.

93. Ad Celeberrimum *Atlanticæ* auctorem.

Ibat lustratum Regni Borealis Alumnos
Phæbus, Clarorum viderat acta Virum.
Vsque adeone valent, ait, inter frigora Dotes!
Fallor, an Ingenii de nive flamma venit.
Fors in conspectum veniebat Atlantica Phæbo,
Æternum ingenii parturientis opus.
Concilium subitò vocat: atque Heliconis ad Arcem
Indice Mercurio, Numina cuncta citat.
Haud mora, maturant Sanctas invisere sedes
Divæ suspensæ, quæ bona mira forent. |4|
Tum sic est orsus Pater; Haud vulgarium rerum
Consessu nostro sunt peragenda, Deæ.
Sunt majora, Deæ, nova prisca, incognita planè,
Quà sensus latè, quà mea regna patent.
Dixit, Atlantiacum Rudbecki *nobile Pignus*
Protulit, & Nymphis obtulit ipse Deus;
Vos, quibus abstrusos amor est penetrare recessus,
De partu tali prodite Judicium.
Volvunt cuncta Deæ, rursusque iterumque revolvunt,
Incivile foret volvere tanta semel.
Omnia mirantes tenuere silentia longum.
Applausum tandem voce manuque dabant.

Singula Rudbekj *cantabat Numina nomen.*
Ad sacra Regna veni, noster Olae veni.
Annuit ipse Pater, confirmans sensa Sororum.
Deque suo Edictum tale dabat Solio.
Æterna æternum præstabit Atlantica Nomen
Auctori, acceptum redditur officium.
Rudbekj, *per Te multum Septentrio claret,*
Cui curas, veteres attribuisse Deos,
An Reges cœlo pietas quos prisca dicabat.
Te Doctore volet fabula vera loqui.
Perge, Tuas orbi vires expromere docto,
Te monstrare Virum, sume mares animos.
Spondeo, Victor eris, si cui certare placebit,
Materiem Laudi næ! dabit ille Tuæ.

In Auctoris Imaginem.

Rudbekj *faciem vis noscere; parva tabella*
Ingenium, prodit fœtus Atlantiacus.
Divinumne putes, qui pandit fata Deorum
In cujus cerebro tot latuere Deæ.

11. Novemb. 1689.

STAUDE.

Nobilissime, Experientissime, Celeberrime Domine Professor.

Celsissimi Comitis [B. Oxenstierna], Domini mei Benignissimi, nutus sicuti nunquam non pro ratione mihi est, ita Tibi jam pro ratione erit obsequium meum, si forte an parum in tempore feriis Tuis intervenio. In mandatis quippe datum mihi à Celsissimo Comite, ut Tuo judicio sisterem omninò curiosum illud Burnetii opus *de Diluvio & Paradiso*. Nihil profecto erat, quod mandari mihi gratius posset, qui excusatius hoc modo resumsi calamum, quem sumseram aliquoties ante, posueram toties, urgentibus utrinque haud levibus momentis. ut sumerem svadebat debitum, cui vix sine aliqua notâ poteram deesse, contractum Humanitate illâ Tuâ tam expositâ, quâ excipiebas me, cum ante hos menses inclutam Upsaliensem inviserem, tractus cumprimis famâ Tua. Dissuadebat alius respectus, debitus occupationibus Tuis, illis tam concatenatis, tam diversæ naturæ, & vix hominis, quibus intercedere temerè nec fas videbatur, nec decorum satis. In hac luctâ ancipitem determinavit tandem Auctoritas Major, hoc gratior, quod, criminis metu discusso, aditum ad Te non paravit sed imperavit. En igitur Tibi, Vir Clarissime, literas has, interpretes obligationis meæ pro prolixâ Tua Humanitate facilique in Gothicis vestris informatione, pro qua tantò magis me obæratum profiteor, quanto majus lucrum est, quod inde percepi, fuit autem summum, tantum nimirum, quantum percipi unquam potest ex Eo, cui summa est scientia, ut possit, par bonitas, ut velit prodesse. Absque vanitate dixerim, fui aliquando horum studiorum minutulus sectator & ego, bonasque horas in scrutatione remotioris antiquitatis, Migrationum cumprimis famosiorum, tranquillè nonnunquam collocavi. Neque enim barbariem Turcarum aut aliarum, humanitatis jurium exper-

tium, Gentium fœdari fas erat, quæ Europæos nostros curiosiores tanquam vix sani capitis ludibrio habere solent, quod ad dissita locorum penetrent; saxum aliquod verum intuendi gratia, quin potius humano ingenio plane dignum habui, & præsentem orbis politici faciem nosse, priorem ejusque memoranda non nescire. At enim, ut sensa ingenue enuntiem, longè alia sederat mihi sententia de origine deque egressu Gothorum, cujus Nationis gloriam tot Gentes sibi vindicare præsumunt, quippe ita omninò habendum de vastis illis decantissimis Expeditionibus, quod universum agmen multarum fuerit nationum, denominationem verò ab uno armis consiliisque potiori aut migrationis auctore duceque populo susceperit, veluti eadem massa nivea ruendo longius adaugescit. Pariter cogitaveram, egressos primum Gothos è Germania Septentrionali, numerum autem dedisse Scandinaviam, tunc temporis Gentium vaginam adjuvante fœcunditatem Septentrionis præ reliquis Mundi tractibus Polygamia, tandemque, per reduces in patriam, ipsum Gothicæ Gentis nomen in partes suas transtulisse, idque provinciis suis vindicasse. Ita opinabar, cum formidine tamen oppositi. Ut ut enim interesse generis humani sciam, constitui omnia in certo; quando tamen plerarumque rerum origines earumque circumstantiæ sint in occulto, putabam pariter, initia plerarumque Migrationum conjecturis potius quàm argumentis exceptione majoribus niti. Solabarque defectum hunc perfugio Doctæ Ignorantiæ, non illius quæ asylum ignaviæ est, sed ejus, quæ complectitur res, intellectui nostro, etiam omni |5| adhibitâ industriâ, insuperabiles, cujus necessitas fulget universali experientiâ factaque per omnes scientias inductione. Sic, ut reliquas Disciplinas omittam, optimè nosti, Vir Experientissime, quam latum Campum natura animæ, generatio rerum naturalium, earundemque Antipathia & Sympathia aperiant Doctæ Ignorantiæ in Physicis; in Medicis natura Febrium, remediorum speceficorum defectus contra quartanam, Podagram aliosque morbos. Hanc inter incertitudinem tristeque solatium medius incidi in masculam *Atlanticam* Tuam, trahebat novitas argumenti ultimæ vetustatis. Fateor, primo intuitu amor patrius & præconcepta principia poterant aliquid apud animum hunc. At verò ubi plenius volveram, revolveram, inque nervum & firmitudinem argumentorum penetraveram, cœpi aperire oculos rectius, mentemque aliam sumsi, confirmatus maximè discursibus Tuis doctissimis. Quemadmodum enim assentiri temerè, mentemque mutare statim, hominis ignavi est & febriculosi; Sic quoque fas non est, ita bonum civem agere, ut veritati simus pertinaciter inimici. Exprimere haud possum, quantâ voluptate lectitaverim Opus, quod eò intentius habui, quò majoris difficultatis, desperatum quippe ab omnibus, majorisve momenti est, quippe quod orbem literatum novis planè principiis imbuit, Te certè immortalitatis securum esse jubet. Non sum adeò vanus, ut judicium mihi sumam, non ætatis meæ, non genii est. Ut enim de artifice nisi artifex, sic nisi doctus non potest perspicere Doctum, in hoc cumprimis studii genere, quod multâ lectione multoque usu subactum postulat judicium; admirationis saltem mihi relictam puto gloriam & æstimii, cujus obsides habe tenues è sterili venâ versus. Illud verò ignorare Te nolo, quam benigne de Te deque *Atlantica* Tua sentiat Celsissimus Comes, Dominus meus Benignissimus. Tu sæpe discursuum argumentum es. *Atlanticam* verò Tuam tanti facit, ut etiam sanctiores Curas distinguat crebrò lectione ejus, tam intentus, ut animadvertat subinde mihi non animadversa. Quod profectò magnum est à Magnate imò Primate Svediæ in ista altitudine, istis Sacris Publicis, quæ per hunc Heroa vertuntur tanquam per Primum Mobile suum, quo movente moventur cetera,

agente agunt, quiescente quiescunt. Tibi, Vir Clarissime, satis erit ad Gloriam, ad stimulum, ut pergas transcendentibus illis conceptibus Tuis obstringere posteritatem, securus adversæ partis, quam tantum abest ut deprecer, ut etiam exoptem, quò ita, velut ex conflictu chalybis & silicis, eliciantur latentes adhuc ignei ingenii Tui scintillæ, quæ novam subinde lucem inferant orbi literato. De transmisso Burneti Libro quid addam aut non addam? Sublimis utique ingenii opus est, caussis naturalibus non inconcinnè nixum. Abstineo tamen me ab his talibus, ne volitans ad ignem amburar; præferant alii inordinato sciendi desiderio arborem scientiæ arbori vitæ, nolim esse ex illorum numero, qui nihil volunt ignorare, præsertim in illis rebus, quas mirari quam rimari, satius est. Quid Claritati Tuæ videatur de hoc Fœtu, plenius scire percupit Celsissimus Comes. Vides inde, quantum Judicio Tuo deferat. Tu, vir Doctissime, desideriis tantis satisfacies, quam primum erit commodum. Neque enim carere potest Celsissimus Comes Libro, quippe alieno. Vale felicissimè, Decus septentrionis, & si qua in re utilis esse queam, impera, si placet. Ipse operam dabo, ut reapse censear

Celeberiimi Nominis Tui Observantissimus
STAUDE.

Holmiæ. d. 11. Nov. 1689.

94.

Höglärde och Högtförfarne Herre.

Det skulle wara een stoor förmätenheet / om iag mig dristade ibland andra Lärda mitt ringa omdöme om den dråpeliga *Atlantica* att fälla / effter iag nog weet / att mig en sådan förmån icke böör / emedan den allena dem tillkommer / som sielfwa för sin lärdom äro berömda / giörandes mig fördenskull det hopp / att ingen mig lärer förtänckia om iag dän oförlijkelige Atlantem med ödmiukt stillatijgande förbij går / och allenast understår mig om dess stora kärleek till wårt käre Fädernäsland / som honom / alt hinder oachtat / förmår / sig sålunda att angrijpa / detta till Fädernäslandetz beröm ländande wärk att gifwa i liuset / med skäl att säija / att ännu inge af wåra Landzmän lemnat så säkra proff af den wördnat / som oss emot Fädernäslandet är medfödt. Iag neekar icke / att ju många treffelige Män winnlagdt sig att upspana det / som kunde igengifwa wårt Land den förmån / som wåra Grannar utan grund sig tillwällat / ibland hwilcka man bör prijsa Bureos, Verelios, Stiernhielmios, Hadorphios och andra: Men att någon skulle giort sig den bekostnat / att nästan all sin Egendom wågat |6| på ett wärck / som jämwähl hoos oss syntes sälsampt / hafwer man ey lätteligen hört / och detta beröm lära alla gierna Herr Rudbeck lemna; hwilcket iag med så mycket bättre skäl förmodar mig kunna bejaka / emedan iag hafft den lyckan / att wara tillstädes när wärket trycktes / och en god kunskap då iag Högwählborne Herr Gref Lillia med en ringa anledning till Tyska språket upwachtade / fick inhämpta / och see ett ogement Proof af ett sitt Fädernäsland älskande sinne. Elliest emedan iag förnimmer att Herr Professoren låtit sig behaga den berättelsen / som andra af wåra Landsmän hafwa giordt om det dee på sina reesor hört om *Atlantica*, så dristar och iag mig att försäkra / att ehuruwähl alla komma der uti öfwerens / att den är med stoor flijt skrifwin / och wijser en ogemen lärdom / de doch i Tyssland merendels warit i en annan mening hwad deras land angår / hwilcket man af den ibland de lärdesta Tyska

lärde Herr Morhofs breef till Höglärde Herr Professoren nog kan aftaga. Uti samma tancka äro dee flereste / och hafwer Autoren af Nouvelles de la Repub. de lettres wähl dömt / att det skulle falla Tyskarna swårt att emottaga / emedan de sig inbillat att wij oundwijkeligen woro deras afkomne / och altså i ställe för att bijfalla Herr Professoren, deras bekante wana till föllie / skulle sig tilwälla det dem icke tillkommer. Men elliest war man uti Engelland / Holland / Franckrijke / Danmarck / ja och Italien wähl dermed förnögd / och hade man ey stoort deremot / utan ehrkiände det wara stält på förswarlig god grundh. Detta lät och Hennes Mayt. Drottning Christina då iag den lyckan åtnöt henne Anno 85. in Febr. att upwachta / sig behaga.

Så mycket iag af Tyskarnas project kan see / willia dee låta bestå att swara / och bedia innerligen till Gudh / att allenast Konungen i Franckrijke wille låta blifwa dem opurradt / så skulle först krijget med Herr Rudbecks *Atlantica* winna en önskelig fortgångh. Doch om iag ey alldeles far will / lär hufwudwärcket wähl blifwa beståendes / och är den fästningen så wähl anlagd / att huru inventieuse de kunna wara / ja och om sielfwa Biskoppen af Munster läte sig behaga att stiga upp igen ifrån dee döda / denna bestormningen att bijwista / skulle han med alla sina Bomber och Carcasser ingen ting uträtta / det woro sig en sak att Herr Weigel uti Jena kunde finna på någon Machine, som kunde skrufwa Scandinaviam på en annan ort / eller och den samma under wattnet sättia / på det man Platonis Atlanticam måtte tappa. Är altså iag uti den stadiga förhoppning att dee icke stort lära winna / och om allenast Höglärde Hr. Professoren maintenerar Runstafwens ålder såsom den är upförd uti *Atlanticæ* 2 deel / den iag genom Edle och Högtbetrodde Hr. Räntmästarens tillskyndan fick see / men icke genom see / emedan han mig så åtskilliga saker tillijka wijste / ibland hwilcka iag och detta om Tysklandz conjuration hafwer funnit; om säger iag Hr. Professoren den åldren oryggelig stadfäster / lära dee löpa af sig hornen / och gärna tillstå / att dee böra bära för oss den försyn / som Barn för Föräldrarna.

Högl. Her. Prof. T.

[Holmiæ d. Novemb. 1689.] N. Bergius.|7|

95.

Erud. Dn. BLIX.

Salutem vero plurimam meo nomine dicas Viro de patria meritissimo, D. Olao Rudbeckio, atque simul annuncies, ejus opus hic maximi fieri, & rogare me, nisi jam dum id factum sit, vt, tàm de tomo priore quàm posteriore *Atlanticorum*, nonnulla exemplaria mittat Hamburgum ad affinem suum, Dn. Licent. Bartholdum Husvedel, unde facilè unum alterumve exemplar huc deinceps transferri qveat.

Wittenbergæ d. 6. Februar: Anno 1690.

Daniel Diurberg.

96.

Celeberrime Domine Professor Patrone Suspiciende.

Ex imperio obsequii & summæ venerationis, qua Tuum nomen, Celeberrime Domine, colo & prosequor, literas e Germanico solo, ubi per aliquod tempus subsisto, dare volo: quibus testari gestio, quantis votis desideriisque expetatur Tomus *Atlantices*

posterior, quantoque in pretio Tuum hic habeatur nomen ob clarissimam lucem in tenebris Cimmeriis accensam, erutasque e caligine Svionum gentis antiquitates & monumenta. Sane admirantur & stupent industriam ingeniumque sublime & sagax in protrahendis, quæ partim vetustate omnia exedente, partim incuria majorum recondita fuere & sepulta. Doct. Waltherus, Schurtzfleischius compluresque alii in quos incidi in hac Academia & Helmstadiensi, non infimi Tui nominis æstimatores, sollicite me rogarunt, ut nomine verbisque illorum compellarem ipsum Auctorem de mittendis Wittenbergam X. exemplaribus. Magnam illam hac in re sibi præstandam gratiam quovis pretio & veneratione se remuneraturos spondent. Hoc confirmo ego & in me recipio, tot imo plura in hac solum Academia distractum iri. In itinere meo multi quæsiverunt meum exemplar emere, inter alios Bibliothecarius Wolfenbuttelensis [ɔ: G. W. Leibniz]; sed frustra plures enim in Batavia & Anglia volente Deo, isto tam insigni opere conciliandi sunt Fautores. De cetero, si mea hisce aliisque in locis opera officiumque ulla in re visum fuerit Celeberrimæ Tuæ Dignitati idoneum, promtissime id offero: imo lucrum mihi meisque rebus accidisse arbitrabor, si quid grati officii in meis viribus inveniri queat, quod tali Patrono & Evergetæ, quem semper devota æstimatione & veneratione suspexi, placeat.

Tuo Nomini, Celeberrime Domine, addictissimus
JOHANNES PALMROOTH.

Wittebergæ IX Martii Anno 1690.

97. Amplissimo Præstantissimoque Viro CHRIST. CONSTANT. RUMPFIO s. d. GISB. CUPERUS.

Ex literis, quas ante ipsos quatvordecim dies perfunctorias misi, intellexisti, procul dubio, me recepisse, quæ mihi dono mittebas κειμήλια literaria, & nunc etiam facere non possum quin repetam, D. Arskin recte curasse Panegyricum, dictum Natali die Sereniss. Sveonum Monarchæ, D. Gyldenstiernam Tympanum Lapponum operis antiqui, & pro Gentis more elegantem baculum Runicum, Tomum alterum *Atlanticorum* Rudbeckii, *Historiam Sueonum Gothorumque Ecclesiasticam* Claudii Ornhielmi, & denique *Druidas* Petri Lagerlööff. Qvemadmodum illis gratias propter susceptam operam & curam egi, ita fateor easdem me Tibi debere plurimas, atque adeo justissimas cum mihi tam præclara, & Divinam auræ particulam, melioremque partem nostri, animam, exhilarantia munera misisti. Multum enim me ex libris illis profuisse fateor lubens, & imprimis oblectarunt me valde *Atlantica;* Non quia in iis subinde honorifica de me fit mentio, sed quia non absque voluptate animadverto Cl. Rudbeckium intentatam aliis viam ingredi, & novum quasi orbem aperire, atque adeo omnem fabularum apparatum, quem sacris suis Ægyptii, Syri, Græci, & Romani circumdederunt, ex Septentrione ultimo, tanquam fonte petere. Et certe mirari sepe soleo, tot vocabula, tot Historias, tot figmenta, & quidquid ausa est veterum mendax superstitio, tam probe convenire cum iis, quæ septentrioni tribuit Doctissimus auctor, & in Scandinavia reperiri varias res, quarum originem alii populi sibi vindicant. Inprimis stupeo, Rudbeckium veluti Herculea Audaciâ, aggredi ausum esse orbem quasi terrarum, & rei, operis immensi, sufficere. Singula ut |8| examinem non patitur Respublica, fateor tamen mihi placere valde, quæ de cultu solis & Terræ, de fastis

Runicis, nec non de mensa Isiaca notat; Quam ultimam, probabili conjectura censet Calendarium esse. Litteras Runicas plerique Eruditorum, & eorum exemplo Rudbeckius, vetustissimas faciunt, atque ex Saxis, quibus illa inscripta sunt, multam lucem fænerari conantur Historici Septentrionales; Nec ego illis facilè contradixero;

Placet mihi etiam valdè Claudii Ornhielmi *Historia Ecclesiastica*, & Veneres suas habent *Druides* Clarissimi Viri Petri Lagerlööf; Atque ex iis patet, Sveones bonâ fide cum Musis rationem deducere, & in ea diligenter inquirere, quæ occultavit longa ævi vetustas.

Narrarunt mihi amici in Sveciâ Typis describi Itinerarium Tattariæ, cum Tabulis Geographicis, a Vulgatis multum diversis, & in quibus longe alia tam vasti Terrarum tractus nobis ob oculos ponantur. Mitte quæso, num hoc verum sit, & quis tam diligenter illam Asiæ partem lustraverit. Vale plurimum.

Hagæ a. d. IV. Non. Jun. cIↃ IↃc LXXXX.

98.

Vir Magnifice, Excellentissime & Experientissime Polyhistor celeberrime.

Qvod diu jam alloquendi Te desiderium me tenet, tandem explere nunc statuo. Qvamvis enim eruditionem tuam, quanta quamque diffusa sit, haud ignorem; hæc tamen ipsa quippe mater humanitatis, magnam Tui fiduciam mihi facit: tantum abest, ut exinde hisce meis male metui oporteat.

Si unquam ἄδοξα μὴν ὄντα didici, id certe *Atlanticam* Tuam perlegenti contigit. Scilicet quem Germanorum meorum plurimi adhuc errorem errant; Sveones Germanorum esse progeniem; eodem ipse olim miserè impediebar, ut Jovem credo, lapidem hactenus jurassem. Itaque quoque, dum in *Atlanticam* tuam, bonò meo fato, ante hos annos admodum duos incidebam, avide equidem eam evolvi, at nil minus, quam unquam Te assensum mihi extorsurum, metuens. Quod tamen præter omnem exoptationem denique contigit. Enim verò quando lectioni laudatissimi fœtus istius tui, aliquantisper immorabar, primo dubiam esse præconceptam opinionem meam, deinde & prorsus falsam depræhendebam, adeo, ut publica mox dissertatione improbandam censerem, quæ mirum quantum antea mihi arriserat sententia. Hæc autem candide ad te perscribo, tum ut egregie *Atlanticam* tuam, de Grammaticis, Poëticis, Geographicis, Historicisque studiis meis promeritam narrem; Tibi, ejus impigerrimo (plurima enim elogia modestia Tua haud patietur) Auctori debitas grates persolvam; tum ut ultra poscendi opem & informationem Tuam copiam nanciscar. Qvandoquidem enim de prima scribendi origine dissertationem molior, multum Te (nisi in *Auctario* edito, sed quod indignor, nondum viso, labore hoc jam es defunctus) profuturum mihi scio, si quæ de runarum sedecim antiquitate præter ea, quæ *Atlanticæ* cap. 38. disseruisti, plura ut credo, collecta habes, mecum communicare & aliud quoque institutum, ut potes adjuvare velis. Hoc itaque, oro quæsoque, facias, nec patiare de prima scribendi origine commentaturum inepta, hoc est, sine Te commentari. Valeto.

Tuæ Magnificent. Cultor perpetuus
M. Joannes Philippus Treuner
Francus.

Scrib. in Acad. Jenensi Kal. Aug. 1690.

99.

Excellentissime Domine Professor.

Herr Professorn täcktes inthet låta sig undersamt förekomma / att iag hoos honom infinner mig med min ringa och obekante skrifwelse / warandes der till förorsakat af det höga beröm och lofford han hoos dhe Uthländske sig förwärfwat hafwer: jemwäl aff det / att han alle Swenske haar förorsakat en skyldig tacksäjelse / och ett hierteligit wälmenande sigh att tilldehla / för det stora Arbete och myckna möda / Herr Profess: berömligen till wårt Käre Fäderneslandz heder hafwer företagit / och så lyckeligen uthdrijfwit / att icke allenast wij här hemma där öfwer oss förundra / uthan och hela den Erudite werlden medh häpenhet det förnimma moste. Altså i föllie där utaff / will Herr Professorn iag medh detta / effter mit ringa ämbne / på det tiensteligaste betacka / för den uplysning han oss meddehlat hafwer i wåre Swenskee gamble handlingar, troligen här hoos önskandes / det dhen Högste Guden / täcktes Herr Professorn medh all sielfbegärlig wälmågo / och åstundelig lijfzlängdh begåfwa / wårt Käre Fädernesland till yttermehra nytta / och dhe Studerande till en / för detta oförtänckt / |9| hög uplysning / så wäl i Græciske som Swenske handlingar. Och till ett Prof / att med mig äro många otalige andre / som Herr Profess: största tacksäjelsse hembära / och honom på det högsta alt godt önska; Öfwersänder iag nu ett breff [ɔ: nr *92*] allenast mig för någon tijdh sedan / ıfrån Wittenberg tillskrifwit / hwar aff Herr Profess: nogsamt kan inhämpta / huru man oskrymtat på alle Orter honom wäl menar och godt önskar; I hwilket såsom iagh medh dhe andre täncker att Continuera; Önskar iag Herr Professorn täcktes låta mit ringa nampn som iag medelst detta mit lilla arbete / uti ödmiukhet insinuerar, finna rum iblandh andre sijne Saker han emottager / och hoos Sig nedlägger; För hwilken gunst och bewågenhet / Jag (nest den Högstes trogne anbefallande / samt innerlig önskan till all / både timmelig och Andelig wälsignelsse) städze förblifwer.

Herr Professorens Tienstskyldigste Tienare

SAMUEL BOTHWIDSSON
O-Gothus.

Stockholm d. 24. Julii Anno 1690.

100. Excerpta ex SIMONIS C. HENRICI MUSAEI D. Oratione habita 26. Ap. 1688. Kiloni.

Suecia ab omni retro memoria studiis belli asperrima, quibus non provinciis terrorem, quo ipsa vacat, freta securitate regionis, & infracto incolentium robore, injecit? Qvot populos bellicosos domuit? Quot terras victoriis pervagata est, & flumina atque maria tropæis junxit? Suecia gentis originem a Japheti liberis ducit, quos Clarissimus Rudbeckius, post confusionem linguarum, ibi sedem fixisse, speciosis asseruit argumentis. Suecia est inexhausta gentium vagina, mascula Orientis domitrix & matrix pectorosa occidentis: ex cujus utero velut equo Trojano tot bellicosæ gentes prodiere, quæ hodie Europam terrarum dominam incolunt. Hinc sua caligine illustrati Cimmerii, Diodoro teste Francorum progenitores: Hinc, per totum orbem formidati, ac Tibi Italia, Tibi Roma fatales Gothi; Hinc dicti a Tusculo Herculis filio Tusci; hinc lacteo insignes colore Galli provenêre. Provenêre ex Scandinavia animosi Saxones, præpotentes Cimbri,

præstantes Longobardi, illustres Vandali, celebrati Pictones, felices Angli, nobilitati cladibus Heruli, memorabiles Sicambri. Non alibi Insulas fortunatas, quam in Scandinavia extitisse, nonulli sibi persvadent: ibidem Atlantidem a Platone celebratam quærendam esse: ibidem Hesperidum hortos, aurifero præstantes nemore; eodemque loci campos Elysios fuisse, sunt qui protestentur. Opinioni fides constabit: Si fabulæ mysterium evolvatur. Equidem sive Insulæ fortunatæ à fructuum ubertate, sive aëris bonitate denominationem trahant: Non illas in confinio Mauritaniæ cum Strabone, non in Hispania, cum Solino locaverim. Cum enim cedant australes arenæ pingui orbis arctoi solo; cum meridionales plagæ, morbis epidemicis & pesti obnoxiæ, salubritatem, qua pollent boreales tractus, excludant: tum rerum abundantia omnes vicinas regiones Suecia provocat, & aeris præstantia vincit. Est Svecia dives metallis, abundat pecore, undique stipatur sylvis: tam largo gaudet fructuum proventu, ut alicubi fruges solo, nunc nativa pinguedine prægnanti, nunc nivibus, vel exustarum arborum cineribus fœcundato, concreditas, decuplatas segni colono restituat. Quæ deinceps in orbe terrarum aquæ plura piscium genera, ac majori copia profundunt, quam quæ in Svecia stagnant, illamque vel alluunt, vel præterlabuntur. Natura avibus, undique ex omni orbis tractu vere renascente advolantibus, hic theatrum amoris pandere videtur. Natura quippe, sicut magnetem docuit in septentrionem converti: ita pectora animalium quoque, plus quam magnetico & arcano amoris stimulo, in Boreales sedes flectere consvevit. Quanta vero cli- |10| matis Svecici sit clementia, aerisque salubritas, hinc fœminarum fœcunditas, quarum nonnullæ triginta partus edidisse perhibentur: illinc incredibilis & prope ultra terminos mortalis ævi porrecta incolarum longævitas testatur. Quidam annum Centesimum quadragesimum attingere memorantur, unus ad ducentesimum sexagesimum, alius ad centesimum quinquagesimum quintum dicitur pervenisse. Qvam ergo svetus Regibus oriens, & austero æstu caloris adustus molles, exiles, effœminatos: tam succiplenos, proceros, robustos incolas Svecia producit. Inde Sveci ad fortia nati ad summam fortitudinis gloriam processere, ut à nulla gente rerum gestarum magnitudine superentur. Neque aliis virtutibus carent: qua pietate, qua fide, qua modestia: quanta morum innocentia, quanta castitate, quanta hospitalitate Sveci sunt insignes? Non Græcia, non Roma frequentiora edidit ingentium virtutum exempla, quam Svecia. Hæc Vulcani officina, hæc machinatrix fulminum, hæc bonarum artium avia ministros arte & marte claros, Viros seu pacis seu belli artibus illustres progenuit. Vernat in istis Hesperidum hortis auriferum virtutum nemus: in hac Atlantide aurea poma germinant pudoris intaminati. Accedit Situs opportunitas & regionem tutam ab incursionibus hostium præstans, & commerciis, quæ ad opes accumulandas conducunt, reddens aptissimam. Nihil deinde Noctium longitudo luci, quæ nive lunam splendore provocante geminatur: nihil calori frigus, nihil nives amœnitati detrahunt. Ipsa glacies itinerum calorem animat & Svecis accendit deliciarum flammas, tunc maxime elucentes, cum durata gelu flumina trahas & rhedas atque concentus tergo transportant. Si diu Vobis, A. O. videor gloriosissimæ nationis laudibus immorari: sciatis nos illi longe plura, longe majora elogia debere. Nonne enim Svecia non minus linguarum & literarum, quam gentium Europæarum a nonnullis credita parens, dici etiam potest, jurisprudentiæ Universalis, quæ validissimum est in Europa adversus barbariem propugnaculum, felicissima genitrix? Hanc quippe augustissimo regno gloriam Fata præbuere; ut illius ministris & civibus orbis Christianus Themidem gentium publicam deberet. &c.

101.

Gratiam & Pacem! Hoch-Edler / Hochgelahrter / Hochge-Ehrter Herr / Grosser Gönner.

So gross vormals meine Begirde war die Gammal Upsalische Antiquiteten zu sehen / so gross auch mein Vergnügen war / als Sie mir der Vortrefliche Norcopensis Zeigete / mit so grossem Vergnügen las ich zum andermmahl auff der Rüchreise nach Pommern auff der Ost-See / Ihre jncomparable *Atlanticam* und habe nach der zeit viele gelahrte dadurch in verwunderung gesezet. Ich habe auch nicht nachgelassen Urnas in collibus factitiis sepulcralibus in Pommern zu suchen / die ich den auch gefunden. sonderlich ist Rugia insula der collium sepulcralium voll / und haben die Bauren schätze darin gesucht / aber urnas & cineres gefunden. Nun ist Rugia mit den Gothis zehr verbunden / ja / Odoacer Gothorum in Italia Rex, Rügianus gewesen. Ich habe auch das inventum mit der Jahrzahl nach der höhe der schwartzen Erde mehrmahl probirt / auch auff der Lunenburgische heyden / in collibus factitiis & sepulcralibus und habe es richtig befunden. So viel mein ietziges Jahr mühsames ampt zugiebt / bey welchem ich aber viel reysen muss / und alzo viele erkundigen kan / lasse ich nicht nach / ad Methodum Meines hochgeehrten Herrn die Harmoniam Antiquitatum Svecicarum, s. Gothicarum cum Pomeranicis zu untersuchen. So gross nun die begirde in Vorgenanten Stücken bissher bey mir gewesen / so vielmahl grösser ist nun mein verlangen nach der *Atlanticæ* Parte II. davon mir mein Sohn gesagt / sie were schon biss auff wenig Bogen damahl gedrucht gewesen / auch sofern sonst / de Antiquitatibus Gothicis, nach meiner abreyse von Upsal / etwas gedruckt ist / bitte Ich gehorsamst umb Communication, Ich wils von hertzen gerne bezahlen. Kan ich alhier einege dienste thun / wil ich mich hiemit nachmals obligirt haben.

Ich wünschte wol 3 oder 4 Alphabet von den Runis zuhaben / damit ich data occasione ein und ander wort mit den alten Gothischen Buchstaben setzen lassen könte.

Gottes allwaltender Schutz sey über meines hochgeehrtesten Herrn Haus! Ich verbleibe

Meines hochgeehrtesten Herrn Professoris Dienschl. und gehorsamster Knecht

Cunradius Tiburtius Rango

D. Prof. P.P. Consistorii Regii Præses, &

per Pomeraniam & Rugiam Superintendens Generalis. |11|

Greyfswald den 8 Maji 1690.

102.

Vir Nobilissime, Excellentissime, Experientissime!

Inclyta celeberrimi Tui Nominis fama, quâ solis domum utramque dudum complevisti, tum & insignis, qua Te erga bonos quoslibet affectum audio, humanitas, incitamento mihi fuerunt, ut hasce lineas, ignotus licet, ad Te dare, nil erubescam. Jamjam sunt anni complures, qvum per *ductus hepaticos aquosos & vasa serosa* claruisti, & istud quidem est famæ Tuæ minimum. *Atlantica* enim Tua, (quamvis eam Theonino dente malevoli, & in his maleferiatus *menstruorum Colloquiorum* scriptor [ɔ: W. E. Tent-

zel] arrodant) opus profecto eruditionis reconditæ, & nuper admodum opusculum Botanicum æternitatis albo nomen Tuum inseruerunt. &c.

Nobiliss. T. Excell: Deditissimus

ROSINUS LENTILIUS
Physicus Nordl. prim.

Scribo Nordlingæ d. 9. Aug. 1691.

103.

Celeberrime Domine Professor.

Significavit mihi per literas Holmiâ ad me missas Academiæ Nostræ Secretarius Dominus Sacharias Sundius, se antequam reditum ad nos moliatur, Upsalam iturum; quod quidem eò gratius mihi accidit, quò exoptatior inde mihi sit oblata ad Te, Vir Laudatissime, scribendi occasio. Incusavi nimirum meam ipse sæpius ignaviam, qui cum singulis ferè diebus in divinis istis *Atlanticæ* Tuæ Lucubrationibus svavissimo & eruditissimo Absentis Tui colloquio fruar, nondum tamen tantum a me otii extorserim, ut Tibi ipsi, saltem per literas, hactenus testatum fecerim, quantum Tibi non Patria solum, sed & totus, quà patet, |12| orbis Literatus cum universa posterorum propagine meô judicio debeat ac debebit. Quamquam enim neque Tibi, neque aliis Magnis Viris unquam deerunt malevoli sugillatores, qui invidiæ Furiis agitati Famæ Tuæ vel apertis gannitibus oblatrabunt, vel eandem cladestinis morsibus arrodent, invenisti tamen & invenies porrò etiam post fata eos, qui ingentia Tua in rem Literariam merita gratis ubique animis agnoscent. Vobis verò fortes Animæ & primis seculis notissimi Atlantidæ, meritò gratulandum erit, quibus post tot seculorum decursum invictus Veritatis Assertor in Rudbeckio Nostro contigit, qui Vos veræ Patriæ, veramque Patriam vobis tandem restituit, quique dum inde scriptorum vetustissimorum fidem pro Vobis adducit, hinc sequentium de Vobis vel dubitationes vel errores allatâ manifestæ veritatis face in viam reducit, hoc agit, ut solidissimis & indubitatis, imo ab ipso Cœlo & solo mutuatis testimoniis & argumentis ita omnem & præsentium & futurorum ætatem erudiat, ut nemo inter Literatos amplius superesse possit, qui nisi frontem planè perfricuit, genus & incunabula vestra digito quasi jam monstrata nescire se simulare poterit. Hæc verò nequaquam eum in finem scribuntur, quasi Atlantidæ soli ob vindicatam sibi postliminio Patriam & superatas, quibus hactenus involuti erant, tenebras Tuo in ære essent: Infinita sunt alia, quibus Herculei Tui labores,Tuaque divini vis ingenii supellectilem Eruditorum bearunt, quæ vel me tacente lumine produntur suo. Qvomodo igitur inter bonos Viros reputandos se fore sperabunt illi, qui caliginem, cui a primis annis assveverunt, tam impense amant, ut abominandum illud suum in ipsam Lucem odium, optimèque meritum enatæ lucis Autorem apertè profiteri non erubescant? ego sanè non video. Cerbereum quid & infernale arguit in lucem violenter protrahi & tenebrarum desiderio ad specum Ponticum sœpius respicere: scilicet teste Nasone:

> ..... *Thiryntius Heros*
> *Restantem, contraque diem radiosq; micantes*
> *Obliquantem oculos, nexis adamante catenis*
> *Cerberon attraxit; rabidâ qui concitus irâ*

Implevit pariter ternis latratibus auras.
Et sparsit virides spumis albentibus agros.

Sive verò ejusmodi portenta intra Patriam hanc nostram clanculum mussitent, sive extra eandem palam sibilent, bonis certè omnibus odio erunt, quippe quæ, ut genuinam ipsius Livoris sobolem nemo, cui mica vel salis vel candoris in pectore adest, non potest non aversari ac detestari. Præstaret equidem Tenebriones istiusmodi solo contemptu ulcisci, sed ne juventus incauta pro Cancris Scorpiones attrectet, iis inprimis, quibus docendi munus incumbit, danda erit opera, ut & hi coloribus pingantur suis. Ego meis hâc in parte officiis, modo Deus vitam & valetudinem concesserit, non deero, & scopulos illos, in quos ipsa quondam navis mea in cœcutientium Magistrorum verba jurati sæpiuscule impegerit, Historiarum pelagus ingressuris Tuæ ductu Cynosuræ bonâ fide monstrabo. Unicum autem me malè habet, exemplarium nempe *Atlanticæ* Tuæ apud nos non rara solum, sed & nulla ferè copia, adeò ut nisi Amicorum beneficio utroque tomo aliquamdiu commodato usus essem, frustrâ mihi hactenus publicè scripsisset Rudbeckius. Nunc verò cum suum quisque repetat, priorem nimirum Tomum affinis meus Dominus Profess: Hörling, posteriorem Pyratechnicorum Protribunus Generosissimus Dominus Meck, memoriæ litem facio, quæ lecta & observata nec servare, nec sollicitanti posthac suggerere fortè valitura erit. Audio insuper Te, vir Maxime, Lexicon Sveo-Gothicum nuper adornâsse, quod quamvis nondum videre mihi licuit, ex reliquis tamen Tuis colligo illud esse consummatissimum: Neque enim Rudbeckiana à perfectione vel parum abesse poterunt, ad minimum autem illud ibi jactum esse fundamentum confido, quô aliorum industria tutò niti poterit. Utinam verò operibus Tuis jam editis quam diutissime superstes fias, ne aliis à Te in Dei gloriam, Patriæ splendorem, Reip. Literariæ emolumentum & solidioris sapientiæ incrementum posthàc edendis exspectatio nostra destituatur. Noli verò, Vir Amplissime, suspicari, me his literis palpum Tibi obtrudere velle, quod equidem tam alienum ab utriusque nostrum ingeniis foret, quam quod alienissimum: si enim ille es Rudbeckius, quem ante novendecim fere annos præsentem allocutus sum, cujus ingenuum vultum, candidum pectus, apertum sermonem, vestitum simplicem, mores priscos præsens & venerabar & amabam, pro capite cucurbitam habere me oporteret, si ullo offuciarum genere venalem Te esse mihi persvaderem. Ad me autem quod attinet, vellem equidem Rudbeckium tam feliciter ubique me exprimere posse, ut satis certus sum me ab assentationibus æquè ac Rudbeckium prosus abhorrere, quod & testabuntur qui me nôrunt, & hoc in negocio tua ipsius conscientia satis gnara, |13| nullo hic bacchare opus esse. Sed ne prolixitate molestus sim, cœtera, quæ de rerum nostrarum statu scire fortasse desideras, ipsi, qui has ad Te perfert, Secretario explicanda relinquo, homini sanè candido, modesto, eleganti, Tuique ob virtutem & insignem eruditionem studiosissimo; Ille Carolinæ Nostræ res ita cognitas habet, ut etiam singulorum mores & studia in tabella Tibi quasi delineabit. Bene vale & inter Cultores Tuos numera

Tuarum Virtutum Æstimatorem ingenuum
ANDREAM STOBAEUM.

Londini Gothorum die 10 Decemb. 1691.

104.

Edle och Höglärde Herr Professor och Doctor, Högtährade Herre.

Alle Lärde Männ stå i förundran öfwer Herr Professorens arbete *Atlantica*, och Sweriges sampt Götha Rijkes Inbyggare böhre med tacksamhet erkänna den berömlige flijt och æstimable Snällheet som Herr D. och Professoren anwänder och förspörja låter till Fädernes Landetz uhrgambla Antiquiteters uplysning och Beskrifning; hwarföre Iag ey heller underlåta kan att hugna mig der öfwer / det Himmelen haar täcktz uppehålla Herr Professoren wid Lijfwet / till des han haar kunnat sin andra deel af bemelte wärck i dagzliuset komma låta; önskandes att han ännu i sielfbegärlig wällgång må kunna det samma fullborda och annat nyttigt Arbete oss meddela / som iag förspörjer honom in re Herbaria under händerne hafwa. Och såsom Herr Profess: i sine Skriffter har behagat provocera Landzens Inbyggare till att uptäckia sig, hwad som ännu till äfwentyrs torde förborgat ligga; Altså föranlåtes Iag der af allenast wid handen gifwa / att här fins en Rådman och Stadz Secreterare Laurent Böker benemd / som ey allena är en liebhaber af slijke Speculationer, utan och haar en god kunskap om ett och annat som torde gifwa Herr Professoren anledning till att meer tänckia på denne Orten / såsom om Sewe Bergen / hwilke här hafwa sin Root och ursprung / Sewe Sochn / Sewe Kyrckia / Sewedaals Härad / Sewenääs / Sewe Åå / Sewe Siöö / Sewelången / Landwetterne / Askemännerne / Bråtarne / Herkuls Hult / Boldurs Bygd / Starckotter Ahludräng / Alfheem och annat mera; Warandes dock så sinnat / att han uthan begäran intet lärer der uthinnan yttra sine tanckar.

Edle och Högl. Herr D. och Profess: Hörsamst- och Tiänsskyldigste Tiänare

GERHARD BRAUN JOHAN.|14|

Götheborg den 2. Decemb. Anno 1690.

105. IOH: DANIELIS MAIORIS Vratislaviensis, *Prodromus Atlanticæ*, &c.

Augustissimæ Principi ac Dominæ, Dn. ULRICÆ ELEONORÆ Svedorum, Gothor: Vandal: Reginæ, Daciæ Borealis, et Norwegiæ, (veteris Orbis Hyperborei) Principi Hereditariæ devotissimè consecrat Autor.

Augustissima Regina:

Nescio in toto Orbe, ad cujus Pedes convenientius deponam præsentem, â Qvadriennio concepti Opusculi Epitomen, quàm ad Regios Tuos, Augustale Decus Orbis, currentis Seculi Gloria, omnemque Posterorum imitationem facilè supergressum, Heroicarum Virtutum vivax & inæstimabile Exemplum. Ex quo Tempore enim blandiri in eo mihi cœpi, quod congruum Sensum Gemmæ cujuspiam, in abstrusioribus antea positum, ita Me invenisse puto, ut vix simile quid vel observatum hucusque sciam, vel proficisci posse è Manu Artificis, arbitrer, quod sufficienter adeò, in brevi spacio exhibeat Universa quasi Septentrionalis Naturæ Magnalia, atque Cimelium exile istud meum, in exigua Superficie repræsentat, cum Acheronte Orphei, (vel Umbilico Maris Homerico,) & vastis reliquis Tractibus Oceanicis, Atlanticam inclyti Vestri Rudbeckii, vel Scandinaviam, incompertæ magnitudinis Insulam olim creditam, formidatam Romanis, & veram antiquissimorum Cimbrorum Sedem; concede, REGINA, ut

ad Thronum Majestatis T. adrepat sculptile id Emblema Hæmisphærii Borei: Quæ ita Splendoribus Tuis illustrasti nullos non ejus Cardines, ut quousque Natalium ratione, ac Educationis, Se antea exseruerunt per & ultra Codanoniam ac Norwagiam, Regiæ Dotes Tuæ, tantò uberiùs inde, per viam Regii Matrimonii, in Sueoniâ, Scaniâ, Gothia, Vinnia, Lappia, partibusque Germanicæ Ditionis Virtutum Tuarum sensus se longè latéque diffuderit: & ad diuturnam tantæ Laudis possessionem nil restet amplius, quàm perstitura divinitus Longævitas.

Siquidem Annorum numero se determinari patitur id, quod a meliore nostri parte, Anima, procedens, Heroicas Personas in his Terris jam reddit Immortales. Kiliæ, d. 30. Octobr. 1691.

Reg: Majestat: Tuæ subjectissimus Servus
JOH. DANIEL MAIOR
Med. D. & Prof. P. Rermi
ac Sermi Cimbrorum Principis Archiater.

Ex. Cap. VI.

Quæ loca littoralia omnia, cum non satis pervestigaverint Veteres, factum est, ut per Mare veruntamen, atque identidem per Mare, ad ulteriora semper viam sibi restare videntes, totam Atlanticam, quam vasto Scandinaviæ vel Scandiæ titulo exprimebant, incompertæ tandem vocarent magnitudinis Insulam: quam cæteroquin alii postmodum etiam Vaginam Gentium appellarunt, ob immanem, quam promebat, Gentium multitudinem.

Ex. Cap. X.

Vestis, partem Viri tegens: i. e. Regiones, universam Atlanticam, ab Orpheo emensam, constituentes.

Sufficere potuisset sola Inscriptio hujus Capitis, nec Rubricæ, per se satis claræ, Nigrum amplius subjungi, opus exstitisset: ex superfluo tamen placet, aliquid addere, quod Lector benevolus, spero, non prorsùs inutile censebit. Hoc videlicet; quod Orpheus, vetustissimus Poeta, quemadmodum totam Europam, cum sociis Argonautis, sic maximè Atlanticam, vel Regna Septentrionalia, non sine labore periculoque circumnavigavit, provehendo ex Jölco, Jasonis Patriâ, Larissâ postmodùm vocatâ, ad Phasidem Fluvium; ac tandam denique, circùm Littora Moréæ, Jölcon iterum redeundo.

Vias tam has, quàm intermedias, ex nunquam mihi sat laudati Rudbeckii partim Textu, (*Atlant.* Part. I. pag. 665, usque ad pag. 680.) partim Tabulâ grandiore secundâ, Operi annexâ, plenissimè possemus petere: Sed quoniam Autor de industriâ, (eademque summè prôbandâ,) Nominibus Locorum & Populorum utitur, ex abstrusiore Antiquitatum abysso petitis, quæ propterea illis, qui in Poesi, Historiâ, ac Geographiâ veteri minùs versati sunt, obscuritatem aliquam parere possint ac |15| tædium: ex eo libuit mihi, Summam Itineris, ab ipso descripti, planioribus Vocabulis, & hodie notioribus, in subsequo Capite sistere.

106.

Celeberrime Domine Professor Patrone plurimum observande.

Multum deberi nomini Tuo incomparabilique eruditioni largo ore & encomiis fassi sunt plerique, in quos per Saxoniam, Bohemiam, Nurenbergam, Austriam Italiamque

incidit *Atlantica*, hoc uno infelices se conquerentes, qvod ea aliaque per Sveciam eruditissimorum virorum monumenta rarius in eorum perveniant manus. Lipsiensibus commodata est per tres menses, ut judicium suum super ea referrent inter *acta Eruditorum* suorum quod num adhuc sit factum, me latet. Altorfini Professores qui eam legerunt, magnifecerunt, in primis D. Wagenseilius, qui tomum priorem sibi paravit. Nesselius Bibliothecarius Windoboniensis Bibliothecæ gratulatus est sibi occasionem datam in videndo legendoque hoc libro, operamque se daturum dixit, ut habeatur ejus copia in Bibliotheca. Venetiis erat unus nomine Pietro Erico, natione Germanus, vir eruditus & peritus variarum, in primis lingvæ Græcæ, qui librum hunc legit & perlegit. Is aperto ore confessus est, se rationibus omnibus pro asserenda gentis nostræ antiquitate adductis plenam habere fidem, dissentire solum in nonnullis Etymologica spectantibus. Tandem etiam Romam adduximus, ut viderent etiam nostros Hyperboreos præclara & eximia meditari. Sielstrat Bibliothecarius in Vaticano eam legit, comparadamque Bibliothecæ propediem dixit: nihil de ea judicare voluit, nolens fortassis eam gloriam dare genti nationique nostræ, quam ille suæ potius Romæ adscribendam existimavit. &c.

Pluribus vereor Celeberrimum Dominum Professorem negotiis occupatum gravioribus detinere, unicum solum ab eo rogo ut favorem solitum indulgeat mihi, qui omni cultu & obsequio nomen Celeberrimi Domini Professoris

ad ultimos cineres prosequi studebit

JOHANNES PALMROOTH.

P.S. *Atlanticam* Celeberrimi Domini Professoris jam Lipsiæ recudi, hisce diebus relatum est.

NAMNREGISTER TILL TESTIMONIE-SAMLINGARNA

Nedanstående register omfattar alla i Testimoniesamlingarna förekommande eller av utgivaren supplerade författare- och andra namn, i den mån de hava intresse för uppfattningen av Olaus Rudbeck och hans verksamhet. Upptagna åro således i främsta rummet avsändarna och mottagarna av de oftast i brevform föreliggande testimonierna, men även de i breven omtalade personerna äro förtecknade.

Siffrorna angiva de av utgivarn tillagda nummerna å de testimonier, i vilka namnen förekomma; kursivering av siffrorna betecknar, att det ifrågavarande testimoniet har den registrerade personen till författare.

Utgivaren har så vitt möjligt lämnat kortfattade biografiska notiser om de i namnregistret upptagna personerna; i några fall har detta icke låtit sig göra, enär de i Testimoniesamlingarna anträffade upplysningarna (vilka i registret meddelas) varit alltför torftiga för att medgiva en säker identifiering.

Acciajolorum stirpe oriundus Comes Florentinus (på resa i Sverige 1685) 58

Adam av Bremen (d. o. 1085; kyrkohistoriker) 59, 60

Amsel, A. (jur. utr. lic. i Rostock 1657; univ.-sekr. därstädes) *70*

Anonymus (i Antwerpen) *18*

Arngrímur Jónsson (1568—1648; isländsk präst och fornforskare) 60

Arnoldus, Chr. (1627—1685; teol., gymn.-prof. i Nürnberg) 12, 25, *41*, 42

Arskin, se Erskine

Aston, F. (1645—1715; sekr. i Royal Society i London 1681—1685) *34*

Audigier, P. kanik i Clermont, historiker, 1600-t.) 59, 60

Badstuberus, F. (stud. i Altdorf 1672, teol. stud., var på resor 1676—1684) 41, *42*

Bælius, se Bayle, P.

Banér, Sv. (1624—1674; drottn:s överstallm., landshövd., riksråd) *69*

Barrow, I. (1630—1677; engelsk matematiker och teolog) 77

Bartholin, R. (1625—1698; prof. i medicin i Köpenhamn 1657) 65

Bartholin, Th. (1610—1680; prof. i anat. i Köpenhamn) 12, 64, 65, *73*, 76

Bayle (Bælius), P. (1647—1706; fransk filosof och kritiker, tog år 1684 initiativet till den nya kritiska tidskriften Nouvelles de la République des Lettres) *56*, 57, *59*, *60*, 94

Below (Belovojus), B. (1611—1692; stud. i Rostock 1623; livmedicus i Stockholm) 68

Below (Belovojus, Belovius), J. (stud. i Rostock 1618, med. d:r 1628; livmedicus i Moskva) 68, 70

Benzelius, E., d. ä. (1632—1709; prof., bisk., ärkebisk.) *30*

Bergius, N. (1658—1706; mag. i Giessen 1684; pastor vid franska förs. i Stockholm 1687, till sist generalsuperintendent i Lifland) 92, *94*
Bergius, O. (1627—1692; stud. i Upps. 1647, mag. i Åbo 1653, hovpredikant, kyrkoh. i S:a Clara i Sthm)*43*
de Bils, L. (1624—1671; holländsk amatöranatom och balsameringssvindlare) 67, 74
Blefkenius, D. (tysk resenär och Islandsskildrare, 1500-t.) 60
Blix, M. (1660—1745; stud. i Upps. 1683, faktor i Söderhamn 1694, borgmästare därst. 1707, överjägmästare i Medelpad, Ångermanland och Västerbotten 1721) 95
Bochart, S. (1599—1667; fransk filolog och teolog) 60, 89
Boeclerus, J. W. (Kyrkoh. i Kusal 1674, konsist.-assessor i Reval 1679—86) *79*
Bogdanus, M. (1631— ; schweizisk läkare och anatom) 64
Bothwidsson, S. (1651—1695; slutl. kyrkoh. i Mogata i Östergötl.) 92, *99*
Brandes (köpman i Holland på 1650-talet) 64
Braun Johan, G. (1635—1702; rådm., sedan borgm. i Göteborg) *104*
Brenner, E. (1647—1717; konstnär, fornforskare, numismatiker) 90
Brenner, Sophia Elisabeth, f. Weber (1659—1730; skaldinna) *55*, *90*
Bromenius (1695 adl. Broméen), P. (1648—1701; kallad till sekr. av drottn. Christina 1680, men undanbad sig, slutl. v. presid. i Svea hovr.) 31
Bureus, J. (1568—1652; fornforskare) 32, 60, 94
Burnet, Th. (o. 1635—o. 1715; skotsk läkare) 93
Böker, L. (—1696; stadssekr. i Göteborg) 104

Capellus, R. (1635—1684; prof. i hist. vid gymn. i Hamburg, polyhistor) *22*
Carlson, G. (1647—1708; son av pfalzgreve, sedermera konung Carl X Gustaf, greve, till sist generallöjtnant i holländsk tjänst) 71
Carpzovius, F. B. (1649—1699; polyhistor och rådsherre i Leipzig) 9, 25, 41
Chamberlain, E. (1616—1703; engelsk historiker, led. av Royal Society) 77
Christina (1626—1689; drottning av Sverige 1632—1654) 85, 92, 94
Clodius, D. (1644—1684; prof. i österl. språk i Giessen) 47
Cluverius, Ph. (1580—1623; prof. i geogr. i Leiden) 60
Columbus, J. (1640—1684; prof. i lat. poesi i Upps.) 41
Conring, H. (1606—1681; prof. i filos., med. o pol. i Helmstedt) 25
Cuperus (Cyper), G. (1644—1716; holländsk filolog och arkeolog) *57*, *97*
Curtius (Curzio), E. (i Rom, år 1680 i Siracusa) 31
Cyperus, A. se Kyperus, A.

Deusingius, A. (1612—1666; prof. i mat. o. fysik, sedan i med. i Harderwijk, till sist i Groningen) 74
Djurberg, D. (1659—1736; stud. i Upps. 1677, studerade utrikes 1689—93; prof. i teol. i Upps.) *95*

Erico, P. (till börden tysk lärd i Venedig omkr. 1690) 106
Erskine (Arskin) (1600-t.) 97
von Eybe, H. 1629—1699; prof. i jur. i Giessen, sedan Helmstedt, till sist bisittare i rikskammarrätten) 44
Fabris, A. (italiensk lärd, disp. i Bologna omkr. 1680) 31
Fahlström (Faalström), J. (1657—1701; stud. i Upps. 1664, sedan i Leiden, med. d:r i Reims 1685; bergslagsmedicus i Falun) *50*
Ferrarius, O. (1607—1682; prof. i Padua; utg. 1654 De Germaniæ laudibus) 91

Figrelius (1660 adl. Gripenhielm), E. (1622—1675; prof. i Upps., riksråd) *62*
Fioretti (abbate i Neapel omkr. 1680) *31*
Freigius, J. Th. (1543—1583; tysk filosof, filolog o. jurist) 32
Frobisher (Forbisserus), M. (c. 1535—1594; engelsk sjöfarare och upptäcktsresande) 32
Fuhrman, A. (skrev omkr. 1687 lat. hyllningsverser till O. Rudbeck) *83*
Fürstenhäuser (Furstenheuser, Fürstenheuser, Firstenhäuser, Firstenheuser) G. L. (1611—1694; svensk resident i Leipzig, bibliotekarie hos M. G. De la Gardie) *21*

Garliep von der Meulen (Muhlen), G. C. (med. d:r i Leiden 1662, prof. i Frankfurt a. O., k. preuss. arkiater) *40*
Goeding, A. (—1729; akad.-sekr., prof. i Upps., dompr. i Växjö) 27, *54*
Goldast, M. (1578—1635; tysk polyhistor) 13
Graffius, J. (1629—1698; diaconus vid S. Sebald i Nürnberg) 42
Gripenhielm, E. se Figrelius, E.
Gronovius, J. (1645—1716; holländsk filolog o. arkeolog, prof. i Leiden) 2, 80
Grotius, H. (1583—1645; holländsk filolog, historiker o. statsman) 46
Gyllenstierna (förmodligen *antingen* Göran, † 1736, kapten, sedan 1691 överste vid G. W. Lewenhaupts svenska reg. i Holland, *eller* hans broder Nils, † 1731, volontär vid svenska trupperna i Holland, volontär i fransk tjänt 1691) 97

H. Z. se Heysig, J.
Haak, Th. (1605—1690; f. i Tyskland, verkade H. i England som teolog, översättare m. m., led. av Royal Society) *36*
Hadorph, J. (1630—1691; akad.-sekr. i Upps., riksantikvarie) 94
van Haren, W. (1626—1708; holländsk diplomat) 52
Harvey, W. (1578—1657; engelsk anatom) 64, 65
Hedvig Eleonora (1636—1715; drottning av Sverige) 69
Heinsius, N. (1620—1681; holländsk filolog och diplomat) *72*
Hemsterhuis (Hemsterhius), S. (1629— ; holländsk anatom) *63*, 65
Herbinius, J. (1633—1676; tysk skolman o. präst, mag. i Wittenberg 1652; civis honorarius vid Upps. univ. 28.8. 1666; en tid rektor för tyska skolan i Sthlm) *76*
Hevelius, J. (1611—1687; bryggare o. astronom i Danzig) *6*, *7*, 8
Heysig (1689 adl. Ridderstierna), J. (1654—1695; historiker o. bibliograf) *1*, 16, 36
van Horne, J. (1621—1670; holländsk anatom, prof. i Leiden) *64*, *65*, *67*, *74*
Huswedel, B. (1644(5)—o. 1724; jur. utr. lic. i Orléans, postdirektör; svåger till G. Lohrman, som var svåger till Olaus Rudbeck, därav benämningen *affinis*) 95
Hörling, J. (1659—1728; eloqu. prof., sedan prof. i jur. i Lund) 103

Jacobus, J. (skrev från Köpenhamn 1681) *26*

Kempfer (Kæmpfer, Kämpfer), E. (1651—1716; tysk naturforskare o. upptäcktsresande; vistades i Sverige 1680—1683; med. d:r i Leiden 1694) *48*
Kerscherus, J. J. (skrev i Regensburg 1682 till svenska sändebudet G. F. v. Snoilsky i Regensburg angående O. Rudbeck) *35*
Kirchmayer (Kirchmaier), G. K. (1635—1700; prof i Wittenberg) 92
Kitler (omnämnd 1684 såsom bokhandlare i Stockholm) 52
Kyperus (Kijper, Cyperus), A. (o. 1600—1655; prof. i med. i Leiden) 63

La Peyrère (la Peyrere), I. de (1594—1676; fransk fornforskare) 60

de La Rue, F. se Rue, F. de la
Lacarry (Lacarri), G. (1605—1684; fransk jesuit och polyhistor) 60
Lagerlöf, P. (1648—1699; poeseos prof. i Upps.) 97
Lasse, E. (engelsk legationspredikant i Stockholm 1667) *75*
Lechander, J. (stud. i Upps. 1677, d. 1695; lektor i Strängnäs) *85*
Leibniz, G. W. (1646—1716; filosof o. polyhistor; 1690 bibl. i Wolfenbüttel) 96
Leijonmarck, S. se Åkermark, S.
Leijonstedt, A. se Wollimhaus, A.
Lentilius, R. (1657—1733; fr. 1685 stadsläkare i Nördlingen) *102*
Leyonberg, J. (c. 1625—1691; svenskt sändebud i London) 34
Liebezeit, J. G. (—1714; bokförläggare i Hamburg) 44
von Lilienau, N. Witte (1618—1688; stadsläkare i Riga) *76*
Lillie, A. (1637—1692; hovmarskalk, landshövding i Upps.) 94
Lillieblad, G. se Peringer, G.
Liljestolpe, L. se Micrander, L.
Lindeman (1669 adl. Lindenschöld, Lindschöld), E. (1634—1690; utn. prof. i Lund och i Upps., kungl. råd) 71
van der Linden, J. A. (1609—1664; prof. i med. i Leiden) 63, 65, 74
Linnerius, J. (1653—1734; stud. i Upps. 1671; inskr. vid univ. i Giessen 1681; 1684 prof. i teol. i Lund, sedan dompr. och 1715 biskop i Lund) *44*, *47*
Liungius (Ljung), E. (mag. i Upps. 1676, vistades 1679 i Leiden; teol. prof. i Upps. 1692; prost i Vingåker) *2*
Loccenius, J. (1598—1677; prof. o. bibl. i Upps.) 46
Lohrman (1689 adl. Lohreman), G. (1640—1694; med. d:r i Leiden 1667, livmedicus i Sthm) 73, 74
Lohrman, Th. (1644—1722; borgmästare i Upps.) 49
London: Societas Regia (Royal Society) *33*, *34*, *77*
Loverus (Lower), R. (1631—1691; engelsk läkare o. fysiolog) 77
Lubienicius (Lubienius, Lubieniecki), S. (1623—1675; polsk teolog; som landsflyktig kometforskare bosatt i Holland och i Hamburg) 72
Ludolf, J. (1624—1704; tysk orientalist i Frankfurt a. M.) 20, *45*, *84*
Lund: Carolina [Academia] 103

Magliabecchi, A. (1633—1714; florentinsk saml. o. bibl.) 12, 16
Magnus, Olaus (1490—1557; historiker o. geograf) 73
Major, J. D. (1634—1693; prof. i med. i Kiel, polyhistor) 12, 16, *32*, *105*
Meck, E. J. (1644—1702; artillerist, till sist överste för hela rikets artilleri) 103
Megerlinus (omnämnd 1685 i brev från A. Müller i Stettin till O. Rudbeck) 89
Meibom, H. (1638—1700, prof. i hist. och i med. i Helmstedt) 25
Micrander (1705 adl. Liljestolpe), L. (—1706; stud. i Upps. 1673; prof. i med. i Dorpat, stadsläkare i Sthm, livmedicus) *53*
Moller, J. (1661—1725; skolrektor i Flensburg, bibliograf) *91*
Morhof, D. G. (1639—1691; prof. i Kiel, polyhistor) *28*, 32, 89, 94
Musæus, S. H. (1655—1711; prof. i Kiel) *100*
Müller (Mullerus Greiffenhagius), A. (1630—1694; tysk teolog o. orientalist, 1666—1685 i Berlin, därefter i Stettin) *89*

N. N. cons. duc. Saxon. *38*
Nesselius, D. (1644—1700; chef för Hofbibl. i Wien) 106
Norcopensis (1687 adl. Nordenhielm), A. (1633—1694; eloqu. prof. i Upps., kansliråd) 101
Norrmannus, L. (1651—1703; prof. o. bibl. i Upps., utn. biskop i Göteborg) *12*, *13*, *16*, *17*, 32, 39

Nouvelles de la République des Lettres *56*, 57, *59*, *60*, 94

Odhelius, L. (1659—1691; teol. lic., orientalist) 89
Oldenburg, H. (o. 1615—1677; infödd tysk, tutor f. lord Ranelagh's son 1654—1661, sekr. i Royal Society 1662—1677) *77*
Olivecrantz, J. (1633—1707; diplomat, Drottning Christinas guvernör över hennes domäner) *58*
Otfried (Othfridus) (benediktinermunk, 800-t., förf. av en bevarad fornhögtysk evangeliebok) 13
Oxenstierna, B. (1623—1702; kanslipresident, Uppsala universitets kansler) 93

Palmrooth, J. (1659—1727; prof. i teol. i Upps.) *96*, *106*
Parisius, Prosper (fornforskare och numismatiker i Rom, 1500-talet) 41
Peringer (1693 adl. Lillieblad), G. (1651—1710; prof. i orient. språk i Upps., slutl. censor librorum och kungl. bibliotekarie) *20*, 36, 47
Persson, J. (1657—1696; kyrkoh. i Kvillinge i Östergötland) *92*, 99
Philosophical Collections *33*
Pontanus, J. I. (1571—1639; dansk-holländsk historiker, prof. i Harderwijk) 60
Poppelman, J. (1649—1725; stud. i Lund 1668, mag. i Wittenberg 1672, lektor i Göteborg 1675—1681, teol. dr i Wittenberg 1683, prof. i teol. i Lund 1692, bisk. i Göteborg 1711) *15*
Porcheron, P. (1652—1694; fransk benediktinermunk, historiker, särskilt geografihistoriker; utgav ed. pr. av Anonymi Ravennatis De geographia libri quinque, Paris 1688) 81
Pufendorf, S. (1632—1694; prof. i jur. i Lund, rikshistoriograf) 41, *49*

Rango, C. T. (1639—1700; prof. i teol. i Greifswald, polyhistor) *101*
Ravius, C. (1613—1677; tysk orientalist, prof. i Upps. 1650—1655, 1659—1669) 76
Rechenbergius, A. (1642—1721; prof. i teol. i Leipzig, polyhistor) 54
Resenius, P. (1625—1688; dansk jurist o. historiker) 42
Reyher, S. (1635—1714; prof. i matem. o. i jur. i Kiel, polyhistor) 12, 13, 16, 17, *19*, 28, 32
Ridderstierna, J. se Heysig, J.
Rolernus, J. (köpman i Amsterdam på 1650-talet) 63
Rolfinck, W. (1599—1673; prof. i anatomi i Jena) 30
Rosenhane, B. (1639—1700; hovmarskalk) 45, 84
Rudbeck, Olaus 1—106
Rudbeckius, J. (1623—1667; prof. i teol. i Upps., utn. biskop i Växjö) 62
Rudbeckius, P. (1625—1701; prof. i teol. i Upps., slutl. biskop i Skara) 85
de la Rue, F. (inskr. 1625 såsom teol. stud. vid univ. i Leiden) 70
Rumpf, C. C. (1633—1706; holländsk resident i Sthm) 57, 97
Ruysch, F. (1638—1731; först apotekare i Haag, under denna tid med. d:r i Leiden 1664, till sist prof. i botanik i Amsterdam) 74
Ryckius, Th. (1640—1690; eloqu. & hist. prof. i Leiden) 2
Rödbeck (Rödbechius, Röbeccius), J. M. (stud. i Upps. 1665, disp. 1678; stud. i Leipzig 1679, i Leiden 1680; död i Leiden s. å.) *9*, *10*

Sachsen (Saxonia), kurfurste av (Johann Georg II) 10
Sachsen, kurfurste av (Johann Georg III) 38
Sagittarius, C. (1643—1694; prof. i hist. i Jena) *61*
Salmasius (de Saumaise), C. (1588—

1653; prof. i Leiden från 1631, vistades i Sthm året 1650/51, polyhistor) 59
Sanson, G. (—1703; fransk geograf) 81, *82*
Saxo Grammaticus (c. 1150—c. 1220; kanik i Lund, historieskrivare) 60
Scheffer, J. (med. d:r i Frankfurt a. M., 1664) 30
Schefferus, J. (1621—1679; prof. o. bibl. i Upps.) 26, 28, 41, 46, 69, 71
Schelstrate (Sielstrat), E. (1649—1692; bibl. vid Bibliotheca Vaticana, kyrkohistoriker) 106
Schertzerus, J. A. (1628—1683; prof. i teol. i Leipzig) 9, 10
Schroderus, O. (—1690; lektor i Gefle) *3*
Schubartus, G. (1650—1701; prof. i jur. i Jena, polyhistor) *46*
Schurtzfleisch (Scurtzfleisius), C. S. (1641—1708; prof. i hist. m. m. i Wittenberg, polyhistor) 18, 92, 96
Schuyl, F. (1619—1669; prof. i med. o. bot. i Leiden 1665) 74
Schwede, J. (1657—1697; prof. i fil. i Upps.) *81*
Schwede, S. (1661—1700; borgmästare i Enköping) *80*
Segius, A. (holländsk läkare, 1684 livmedicus hos holländske gesandten i Stockholm) *52*
Sielstrat, se Schelstrate, E.
Sithelius, S. J. (stud. i Upps. 1651, d. 1685; mag. i Upps. 1661; kyrkoh. i Vreta kloster i Östergötland) *14*, *29*, *51*
Skytte, B. (1614—1683; landshövding, riksråd) 41
von Snoilsky, G. F. (1647—1705; sändebud i Regensburg, sedan hovkansler) 35
Spegel, H. (1645—1714; hovpredikant, ärkebiskop, skald) *88*
Stalhoff, G. (1622—1683; dansk till börden, med. d:r i Franeker 1648, prakt. läkare i Kristianstad 1652, gruv- o. stadsläkare i Falun) *66*
Staude (1705 adl. von Staude), C. (1662—1723; presidentsekreterare i kansliet) *93*
Steno, N. (1638—1686; dansk naturforskare, anatom) 73, 74
Stiernhielm, G. (1598—1672; polyhistor, skald) *68*, 94
Stiernhöök, A. (1634—1686; assessor i hovrätten i Dorpat, häradshövding, direktor i trolldomskommissionerna i Hälsingland, Örbyhus län o. Uppsala) *5*, *11*, *37*
Stobæus, A. (1642—1714; hist. o. poes. prof. i Lund) *103*
Sturtevant, S. (engelsk lärd på 15/1600-talet; utgav Metallica. Or the treatise of Metallica, London 1612) 76
Sundius, Z. (1662—1710; akad.-sekr. i Lund, sedan borgmästare i Malmö) 103
Sylvius (De la Boë), F. (1614—1672; med. prof. i Leiden 1658) 67

Tentzel, W. E. (1659—1707; polyhistor, sachsisk historiograf; utgav i Leipzig åren 1689—1698 den kritiska tidskriften Monatliche Unterredungen einiger guten Freunde von allerhand Büchern und andern annemlichen Geschichten [i Test. nr 102 kallad *menstrua Colloquia*]) 102
Thegner (Tegner, adl. 1683, frih. 1687), O. (1615—1689; borgmästare i Sthm, landshövding i Upps.) 21
Thegner, G. (o. 1665 — o. 1720; stud. i Upps. 1675; till sist bankosekr. i Sthm) 80
Titius (Titz), J. P. (1619—1689; prof. vid gymn. i Danzig) *8*, *39*
Trana (1690 adl. Transchiöld), J. (1656—1699; stud. i Upps. 1673, studerade i Leiden 1688, utn. prof. i matem. i Dorpat, till sist direktör för lantmäteriet) *86*
Treuner, J. Ph. (1666—1722; stud. i Jena 1684, mag. 1686, teol. d:r 1697, prof. i metafysik, till sist generalsuperintendent i Weimar) *98*

Trotz (Trotzig, 1669 adl. Trotzenfelt), P. (1613—1679; svensk köpman i Holland på 1640- o. 1650-talen; handelsborgmästare i Sthm 1666) 65
Trusius, G. (disp. i filosofi i Wittenberg 1676 och i teologi i Köpenhamn 1687) *27*
Törnsköld, C. (o. 1670—1736; diplomat) 92

Ulrica Eleonora (1656—1693; drottning av Sverige) 105
Uppendorfius, J. (1645—1698; rektor vid tyska skolan i Sthm, från 1677 i Riga, till sist prof. i grek. o. orient. språk i Dorpat) *23*

Wagenseil, J. (1633—1705; prof. i hist., sedan i orient. språk, slutl. i jur. i Altdorf, polyhistor) 106
Wallis (Vallisius), J. (1616—1703; engelsk matematiker) 77
Waltherus, M. (1638—1692; prof. i matem., sedan i teol. i Wittenberg) 96
Warztius (köpman i Holland på 1650-talet) 65
Vedel (Velleius), A. S. (1542—1616; dansk historiker, textutgivare o. översättare) 60
Weigel, E. (1625—1699; prof. i matem. i Jena) 94
Welser, M. (1558—1614; borgmästare i Augsburg, fornforskare) 41
Wennæsius, E. (1641—1684; aktuarie i antikvitetskollegium) *24*
Wepferus, J. J. (1620—1695; stadsläkare i Schaffhausen, anatom) *71*
Verelius, O. (1618—1682; prof. o. bibl. i Upps.) 25, 28, 32, 46, 60, 94
Westonius, H. (på 1680-talet bokhandlare i Amsterdam) *78*
Wharton, Th. (1610—1673; engelsk läkare o. anatom) 64
Wijngarden, N. (på 1650-talet bokhandlare i Amsterdam) 65
Winckel, M. (på 1680-talet i tjänst hos greve v. Tecklenburg i Westfalen) *87*
Voegtius (Voigtius), C. (1629—1681; borgmästare i Wismar, fornforskare) 28
Volckamerus, J. G. (1616—1693; läkare och fysiker i Nürnberg) 41
Wollimhaus (1686 adl. Leijonstedt), A. (1649—1725; riksråd, skald) *25*
Worden (el. Werden, Voordenus), J. (1640—1716; engelsk diplomat och statsman) 77
Wormius, O. (1588—1654; dansk (av holländsk härkomst; läkare och fornforskare, polyhistor) 27, 32, 60, 73
Vorstius, A. (1597—1663; prof. i bot. i Leiden) 64, 67, 74

Åkermark (1686 adl. Leijonmarck), S. (1649—1728; stud. i Åbo 1664; landssekr. i Upps. län 1679; arkivsekr.; v. presid. i Åbo hovr.) *4*

Örnhielm, C. (1627—1695; prof. o. bibl. i Upps.) 92, 97

EFTERSKRIFT.

Olaus Rudbecks verk Atlantican var icke avslutad med utgivningen av arbetets 3:e del.[1] Rudbeck hade här och var i denna del[2] uttalat sin avsikt att utgiva en fortsättning; han önskade med nya liknelser och sammanställningar stödja de teser, som slagit världen med häpnad.

I det nyårsbrev[3] till universitetets kansler kanslipresidenten greve Bengt Oxenstierna, vilket den 8 januari 1700 åtföljde hans gåva av 3:e delen av Atlantican, säger Rudbeck uttryckligen: »Jagh begynner nu i Guds namn den 4 tomen, som iagh menar lärer mera förnöia E. G. Excell. än de förra.» Rudbeck hade i sin förman och gynnare universitetskanslern och kanslipresidenten, Sveriges dåvarande främste man nedom tronen, en uppskattande och beundrande läsare[4], och då han säger sig tro, att den nu planerade 4:e delen skulle komma att förnöja sin höge läsare ännu mera än de redan publicerade, vittnar detta klart om Olaus Rudbecks egna förväntningar om det intryck, som verkets fortsättning skulle komma att göra.

Enligt sin vana lämnade Rudbeck delar av sitt manuskript till sättning allt efter som han fick dem färdiga, och man kan genom i texten tillfälligtvis förekommande uppgifter, som låta sig närmare tidsbestämmas, få en uppfattning om, huru fort nedskrivning och sättning (och tryckning) förlöpte. En ganska säker hållpunkt för arbetets fortskridande erbjuder en passus å s. 143. Rudbeck anför där en kapten vid Dalregementet såsom källa för sin uppgift om knektehållet i Dalarna. Rudbeck

---

[1] Se härom Efterskriften till Atl. III (1947), s. 751.

[2] T. ex. Atl. III, s. 177, där han säger sig vilja till längre fram spara att behandla de ortnamn, »dhe iag i Auctario om Gud unnar mig helssan indraga skall». Detta löfte infriade han sedermera i Atl. IV, s. 153 ff.

[3] Se O. Rudbeck, Bref rörande Upsala universitet (1661—1702). Utg. med Inledning af C. Annerstedt (Ups. 1893—1905), s. 376.

[4] Ett vittnesbörd om denna uppskattning lämnar bl. a. ett brev av den 11 nov. 1689 till Olaus Rudbeck från presidentsekreteraren Christian Staude (Test. nr 93, se ovan s. 253), där det heter (i nu gjord översättning från latinet): »Jag vill icke lämna Eder i okunnighet om de välvilliga känslor, som min Höggrevl. Herre hyser för Eder och Eder Atlantica. I ären ofta ämnet för samtalen. Han skattar Eder Atlantica så högt, att han titt och tätt genom att läsa den skänker omväxling åt även riksviktigare göromål och det med sådan spänd uppmärksamhet, att han ideligen lägger märke till sådant, som jag icke märkt.»

skriver: ». . . det Capiten De La Chapelle, som där vppe hafwer sitt Compagnie, nu på stunden mig berättade, . . .» Då denne officer först den 10 aug. 1700 utnämnts till kapten vid Dalregementet[1], måste Rudbeck antas ha först efter denna dag nedskrivit ifrågavarande passus. Av brist på penningmedel gick arbetet, som påbörjats vid nyåret 1700, dåligt under hela detta år enligt Rudbecks utsago i brev till kanslern av den 2 dec. 1700.[2] Enligt sin utfästelse[3] sände Rudbeck till kanslern de rentryckta arken av 4:e delen allt efter som de blevo färdiga. Under år 1701 tyckes farten emellertid ha blivit snabbare, ty han översänder då till kanslern enligt brev av den 21 sept. 1701[4] »hwadh sedermera är trykt af den fierde delen i Atlantica».

När den stora brandkatastrofen den 16 maj 1702 ödelade större delen av Uppsala stad och Olaus Rudbeck därvid förlorade huvudparten av sin egendom, gick även hela det rentryckta partiet (26 dubbelark i fol.) av 4:e delen förlorat ävensom vad som fanns under arbete på tryckeriet och vad han själv kunde ha i sin bostad av manuskriptets fortsättning. I behåll finnas nu endast tre exemplar av de 26 arken (= s. 1—210[5]); dessutom äro bevarade sex ofullständiga exemplar om resp. s. 1—122 (4 ex.), s. 1—138 (1 ex.) och s. 41—104 (1 ex.). Av de fullständiga exemplaren tillhöra två Kungl. Biblioteket och ett Uppsala universitets bibliotek. Det ena av Kungl. Bibliotekets exemplar har tillhört Olof Rudbeck d. y. och såldes tillsammans med verkets övriga delar) på hans bokauktion, år 1741.[6] Troligen var sonen en av dem, som fått de rentryckta arken allt efter som de lämnat pressen, och detta är anledningen till att detta exemplar finnes kvar, enär hans boställshus i Botaniska trädgården vid Svartbäckstull icke blev härjat av elden.

Om Uppsalabrandens uppkomst och förlopp har man flera samtida skildringar[7], i detta sammanhang naturligtvis främst Olaus Rudbecks egen.

Olaus Rudbecks skildring ingår i hans brev av den 17 maj 1702 (d. v. s. dagen efter

---

[1] Se A. Lewenhaupt, Karl XII:s officerare. Biografiska anteckningar. 1 (Sthm 1920), s. 138.

[2] Se Rudbeck, Bref etc., s. 381: »Eliest sosom alla mina wärk både i Atlantica ok Botanica ok Lands culturen hafva legat döda, efter iagh om ingen hielp eller medicin utur stats contoret förnummit hafver i detta hela åhret, altså hafver iagh ok sielfver warit sosom uthan lijff . . .»

[3] Se Efterskriften till Atl. III, s. 751 f.

[4] Se Rudbeck, Bref etc., s. 383.

[5] Då vid pagineringen siffrorna 105 och 106 överhoppats, är sidtalet 210 i stället för 208.

[6] Angående bokauktionskatalogens fullständiga titel se mina Efterskrifter till Atl. II, s. 705 not 3 och till Atl. III, s. 755 not 1. Under nr 69 fol. förtecknas där (s. 5) »Olavi Rudbeckii Atlantica. Tom IV» (= 4 delar).

[7] Den jämte Olaus Rudbecks' mest bekanta skildringen är (J. Eenberg,) En Utförlig Relation om den grufweliga Eldzwåda och Skada, som sig tildrog med Upsala Stad den 16 Maii, åhr 1702 (Upsala 1703).

branden) till kanslern Bengt Oxenstierna.[1] Detta brev är präglat av manlig fattning och värdighet inför ödets hårda slag. I sitt stenhus vid hörnet av Smedsgränd och nuv. Kungsängsgatan[2] förlorade Rudbeck genom elden all sin lösa egendom utom en del av biblioteket, »där som iärnlukan ok iärndöran war före».[3] Lagret av Rudbecks tryckta arbeten var förvarat i Domkyrkan på ett, som han trodde, säkert ställe, men — som han skriver — »i Storkiörkian är altare, den skiöna prædikstolen ok skiönesta orgwerk afbrend, medh alla mina arbeten som i dätt stora walfwet der in wedh logo, Atl. T. 1. 2. 3. ok wadh som af 4 trykt war, Botaniske wärket, ok alla figurer som woro mot 7 a 8000 färdige skurne, som stego til 40,000 dr. kopp. alt upbrende.»

Någon uppgift om, huru mycket av Atlanticans fortsättning som fanns på det brunna tryckeriet, föreligger icke. Att sättningen var under arbete framgår emellertid av den latinska paralleltexten å p. 210, som längst ned har två rader latinsk text, vartill den svenska originaltextens motsvarighet bör ha börjat det följande arket.

Genom G. E. Klemmings[4] och J. Rudbecks[5] forskningar känner man väl till beståndet av och förvaringsorten för Atlanticans olika delar. Redan omedelbart efter den stora olyckan synes Eric Benzelius d. y.[6] ha oroat sig för Atlantica-verkets fortsatta existens, ty den 18 juli 1703 skriver Otto Mencke, »Acta Eruditorum»'s utgivare, lugnande till Benzelius, att det då torde finnas flera exemplar av Rudbecks Atlantica i Tyskland än i Sverige.[7]

Med, som man trodde, obrutna krafter grep sig Olaus Rudbeck an med stadens återuppbyggnad.[8] Han deltog ivrigt från första stund i Akademiska konsistoriets

[1] Se RUDBECK, Bref etc., s. 387.

[2] Byggnaderna å den Rudbeckska tomten kvarstodo, nödtorftigt reparerade, ända till år 1934, då de revos och lämnade plats åt affärshuset Tempo.

[3] Bland dessa böcker befunno sig också åtskilliga av de från universitetsbiblioteket lånade, vilka kunde återlämnas i mer eller mindre brandskadat skick. Exempel på sådana av sot och eld svärtade böcker har jag lämnat i min Efterskrift till Atl. III, s. 755 not 1.

[4] [G. E. KLEMMING,] Anteckningar till Rudbecks Atland (Sthm 1863, 8:o). Denna upplaga är den i 8:o-format ombrutna texten till den skrift med samma titel, som åtföljde Klemmings facsimileedition av 4:e delen (Sthm 1863, fol.). — Klemmings facsimileedition är försedd med ett »nygjort», efter de tidigare delarnas mönster präntat titelblad. Texten till detta titelblad har Klemming hämtat från 4:e delens kapitelrubriker och därtill — vilket synes vara mindre lämpligt — fogat samma motto, som läses å 3:e delens titelblad.

[5] J. RUDBECK, Bibliotheca Rudbeckiana (Sthm 1918), s. 202 ff.

[6] Om Eric Benzelius d. y:s intresse för Atlantican se min Efterskrift till Atl. III, s. 753 f.

[7] Original i Linköpings stiftsbibliotek, fotostatkopia i Uppsala universitets bibliotek (handskr. *G 19: 1 b*): »De celeberrimi Rudbeckii Atlantica nolo te esse sollicitum, cujus nunc in Germania plura superesse exempla puto, quam in Suecia ipsa.»

[8] Se härom ANNERSTEDT i RUDBECK, Bref etc. Inledning, s. CCLXXXI ff., varifrån de följande uppgifterna äro hämtade.

överläggningar med anledning av branden. Han infann sig redan vid det första sammanträdet den 19 maj, och av tjugo sammanträden, som höllos t. o. m. den 3 september, deltog han i sexton. Han utarbetade planer för stadens återuppbyggande och för iståndsättandet av universitetets institutionsbyggnader. Rudbeck hade emellertid överskattat sina krafter; den 12 september insjuknade han och avled fem dagar senare.[1]

[1] Då Olaus Rudbeck genom branden tills vidare icke kunde använda sitt eget hus, måste han söka härberge hos sin son och efterträdare professor Olof Rudbeck d. y., vilkens eget hus visserligen också avbränts, men som nu bodde i det boställshus, som Olaus Rudbeck år 1694 uppfört i den av honom år 1657 anlagda Botaniska trädgården vid Svartbäckstull. I sitt ovan nämnda brev till kanslern av den 17 maj 1702 skriver därom Olaus Rudbeck följande: ». . . ok geck ellen fram ok tilbaka, så att hon afbrende alt som war emillan Swartbecks tulporten ok Danmarks tulporten, ok blef icke et stenhuss conserverat hvarken stort eller lite, mera än som dätt iagh bygde widh Acad. Trägård medh Saligh. Glorwyrdigst Kungens nådige gåfwa, där iagh nu medh min son sitter, hvilkens gårdh tillika med min afbrände . . .» Det var också i detta botaniska prefekthus, av honom själv byggt, som Olaus Rudbeck slutade sina dagar. Om platsen och tidpunkten för Rudbecks död vittnar en anteckning av Eric Benzelius d. y.: »Den 17. Sept. 1702. om morgon bittida, afsomnade han uti sit botaniska Stenhus, wid Swartbäcks Tullen, uti Upsala». Se A. NELSON, Eric Benzelius' Anteckningar till J. Schefferus' Svecia literata (Linköpings biblioteks handlingar. Ny serie. Bd 3, Linköp. 1941 [tr. 1940]), s. 21. [Eric Benzelius' exemplar av J. Schefferus' Svecia literata, som på obekant sätt försvunnit från Linköpings stiftsbibliotek, har sedermera inköpts i ett Stockholmsantikvariat av en känd bibliofil; se härom min Efterskrift till Atl. III, s. 756 not 2.] Eric Benzelius d. y. och hans föräldrar voro genom vänskapsband nära förbundna med den Rudbeckska familjen (se härom min framställning i Donum Grapeanum [Acta Bibliothecae R. Universitatis Upsaliensis. Vol. 5, Upps. 1945], s. 86 f. och min Efterskrift till Atl. III, s. 753 f.), vadan denna anteckning av hans hand måste anses vara fullt pålitlig. Enligt uppgift av R. SERNANDER i dennes uppsats »Linnæus och Rudbeckarnes Hortus Botanicus» (Svenska Linné-sällskapets årsskrift, Årg. 14, 1931, s. 139) har K. W. HERDIN, utan anförande av någon källa, till honom uttalat som sin åsikt, att Olaus Rudbecks dödsläger retts i Botaniska prefekthuset. Herdin, som vid flera tillfällen med mig dryftat flera detaljer av Olaus Rudbecks biografi (se Rudbecksstudier, Upps. 1930; även utg. som Upplands fornminnesförenings tidskrift, 44: Bil., s. 9 not 2), berörde därvid aldrig platsen för Olaus Rudbecks död. Sedan genom Sernander (1931) Herdins antagande om platsen för Olaus Rudbecks död bragts till offentligheten, berörde HERDIN själv detsamma i sitt arbete Bidrag till Uppsala stads byggnadshistoria. 1. Bygge och bo i äldre tider (Upps. 1932), s. 287 i följande försiktiga ordalag: »Sannolikt bodde han i Botaniska huset vid sin död d. 17 sept. 1702.» — Då Olaus Rudbeck är den, som ursprungligen anlagt den Botaniska trädgården i Uppsala och som ursprungligen byggt det ännu efter upprepade reparationer och ombyggnader (varom se N. SUNDQUIST i Svenska Linné-sällskapets årsskrift, Årg. 20, 1937, s. 145—171 och Årg. 21, 1938, s. 60 ff.) kvarstående hus, där han dog efter en lång levnad i fädernesländets tjänst, väntar man, men har hittills väntat förgäves, att där finna en minnestavla med inskriptionen: His in aedibus | quas ipse primus construxerat | mortuus est | Olaus Rudbeck | anno MDCCII. (»I detta hus, som han själv varit den förste att bygga, dog Olaus Rudbeck år 1702.») Minnestavlan skulle lämpligen kunna anbringas å den mot ga-

Såsom i Efterskrifterna till de tre föregående delarna av Atlantican utretts, äro Atl. I och II till latin översatta av Olaus Rudbecks vän och förtrogne professor Andreas Norcopensis[1] och Atl. III av Rudbecks systerdotterson mag. Nicolaus Salan.[2] Då den förre avlidit redan år 1694 och den senare såsom tjänstgörande präst bosatt på annan ort icke vidare i fortsättningen kunde erbjuda sina *bona officia* (något översättararvode i vår tids mening förekom ju icke), måste Rudbeck se sig om efter en ny översättare för den under utarbetning varande 4:e delen. Av de då kvarlevande tre bröderna Salan kunde endast den äldste, Jonas (1664—1706), som tidigare hjälpt morbrodern med översättningsarbete och var förtrogen med Atlanticaverket[3], ha kommit i fråga, men han var förmodligen då icke disponibel för ändamålet, vadan Rudbeck nödgades vända sig åt annat håll. I detta sammanhang ger en upplysning av Annerstedt i hans universitetshistoria en fingervisning. Han omnämner nämligen, att en magister Retzelius i en skrivelse år 1702 från Akademiska konsistoriet till kanslern anges ha översatt en del av Atlantican.[4] Det kan tydligen icke vara fråga

---

tan vettande långsidan eller å den motstående sidan över ingångsdörren. I sin nyss anförda uppsats om »Linnæus och Rudbeckarnes Hortus Botanicus» (1931), s. 139 yttrar SERNANDER: »Det är sålunda ej mindre än trenne boningshus i Uppsala stad, vilka äga rättighet att kallas Rudbeckianska. Nog borde detta på något av dem angivas genom t. ex. en minnestavla.» Då två av dessa — de å den Rudbeckska tomten mellan Stora torget och Smedsgränd belägna —, som redan ovan nämnts, revos år 1934, återstår nu endast den av Olaus Rudbeck år 1694 byggda prefektbostaden i Botaniska trädgården vid Svartbäckstull, där han också dog år 1702. Om man så vill, kan man i inskriptionen efter namnet tillägga: Horti Botanici primus inventor (»Botaniska trädgårdens förste upphovsman»).

[1] Se Efterskrifterna till Atl. I, s. 567 och Atl. II, s. 696.

[2] Se Efterskriften till Atl. III, s. 757—760.

[3] Se Efterskriften till Atl. III, s. 757 f.

[4] ANNERSTEDT, Upsala universitets historia. 2: 2 (Upps. 1909), s. 404. Vid framställningen av den vid universitetet trots 1655 års konstitutioner och Kungl. Maj:ts brev den 25 nov. 1691 inom studentnationerna rådande pennalismen redogör Annerstedt för ett inför myndigheterna draget pennalismfall inom Östgöta nation. Det gällde en av stud. N. Lindelius (inskriven vid universitetet den 11 okt. 1698) år 1701 gjord anmälan rörande den »vexation», som han varit utsatt för i december 1698, varvid han särskilt misshandlats av östgötarna N. Aschanius och O. Retzelius. Kanslern, som sin plikt likmätigt ivrade mot pennalismen, infordrade en redogörelse av Akademiska konsistoriet; denna redogörelse föranledde i sin tur ett skarpt svar från kanslern den 14 april 1702. Annerstedt framhåller med rätta, att konsistoriet »icke alltid med erforderlig kraft skyddat misshandlade och klagande novitier i deras rätt». Annerstedt tillägger: »Det gör nästan ett komiskt intryck, när konsistoriet [den 27 mars 1702] för att förbättra de två anklagades sak meddelar, att den ene, mag. Retzelius, öfversatt en del af Atlantikan, och den andre, magister Ascanius, skall resa ned och vikariera i sin fars prästegäll.» Här förefaller epitetet »komiskt» icke vara det riktiga. Då kanslerns välvilliga inställning till Olaus Rudbeck och hans Atlantica (se ovan s. 273) naturligtvis var konsistoriet bekant, hade konsistoriet tydligen andragit den anklagade Retzelius' befattning med Atlantican för att stämma kanslern

om något annat parti än Atl. IV. J. Rudbeck[1], som observerat det citerade stället i Annerstedts universitetshistoria, säger: »möjligen avses härmed del 4». I själva verket bör denne östgötastudent O. Retzelius[2] tidigt ha varit bekant för den store musikälskaren och musikutövaren Olaus Rudbeck, enär han 1696 av Akademiska konsistoriet antogs till musikstipendiat med 120 dr kpmt årligen och 1698 disputerade pro exercitio (»de tactu») under presidium av Rudbecks vän och kollega den förtjänstfulle musikern professor Harald Vallerius.[3] Dessa nu anförda omständigheter sammanlagda göra det sannolikt, att vi i mag. O. Retzelius hava att söka översättaren av Atl. IV.

Uppgiften att till latin överflytta Olaus Rudbecks svenska originaltext blev icke lättare ju äldre författaren blev. Något verkligen genomarbetat manuskript framställde han synbarligen icke, och den i tryck uppsatta svenska texten företer många onöjaktigheter, icke minst med hänsyn till korrekturläsningen. Vid citat från klassiska auktorer, där översättaren ju måste uppsöka den latinska originaltexten (eller, då det gäller grekiska auktorer, den latinska översättningstexten), har han nog, där så behövts, merendels korrigerat[4] beläggställets citatsiffror, men Rudbecks felaktigheter i citaten av ställen i Atlantican har han lämnat orättade[5]; de äro också ej sällan mycket svåra att verifiera.

Såsom ett allmänt omdöme kan sägas, att översättningen återger vad översättaren uppfattat vara Olaus Rudbecks mening om än i omsvep uttryckt. Översättarens

---

mildare. Något komiskt är detta ej, så fram icke allt, som rör Atlantican, är »komiskt». Om den slutliga utgången av målet se K. G. Odén, Östgötars minne. Biografiska anteckningar om studerande östgötar i Uppsala 1595—1900 (Sthm 1902), s. 105 [nr 1390] och 110 [nr 1455].

[1] J. Rudbeck, a. a., s. 234.

[2] Se Odén, a. a., s. 101 [nr 1345]; O. Retzelius inskrevs vid universitetet den 27 maj 1691.

[3] Om denne se Annerstedt, a. a., s. 355 f. — Retzelius disputerade pro gradu under prof. J. Reftelius år 1700 och promoverades till magister s. å.

[4] Ett egendomligt, icke korrigerat fel möter å p. 111 [= s. 102], där Rudbeck citerar »Lucian: Pseudoph. pag. 473. indragen i Atlant: Tom. II. pag. 505» [= s. 515 rad 21]; å detta senare ställe [= s. 515 rad 21] har den svenska texten »Lucian: Philosoph: p. 473», som av professor Andreas Norcopensis, översättaren av Atl. I och II, i den latinska texten riktigt rättats till »Lucianus in Philopseud. p. 473». Ehuru således den riktiga boktiteln *Philopseudes* (gr. Φιλοψευδής) finnes i den latinska texten Atl. II p. 505 [= s. 515], dit Rudbeck hänvisar, använder han i Atl. IV p. 111 [= s. 102] alltjämt den oriktiga formen Pseudoph. (av översättaren av Atl. IV »förbättrad» till Pseudophil:). Den av Rudbeck för beläggstället brukade citeringssiffran p. 473 hänför sig till den av Rudbeck använda Lucianuseditionen av I. Benedictus. Tom. 2 (Salmurii 1619).

[5] Ett exempel på det ej alldeles ovanliga förhållandet, att ett av Rudbeck lämnat tomrum för en citeringssiffra för ett ställe i Atlantican även lämnas outfyllt av översättaren, förekommer å p. 131 nederst [= s. 120 rad 20], där paginasiffran — 39 — saknas både i den svenska och den latinska texten.

latinska diktion är ganska torr, men i allmänhet korrekt. Den har icke samma glans som Andreas Norcopensis' latinitet i de bägge första delarna av Atlantican.

En besvärlig text för en översättare erbjuder ett ställe i 4:e delen (s. 96): »Jag hade så när ment att genom Fiärillen hade förstått dee Phantasier [i trycket står Phantaster, som torde böra uppfattas som tryckfel], som Franssoserna kalla *Fontasier*, som äro höga upp i lufften och byta sig hwar dag om och med allahanda färger uthsmyckade, och Qwinfolcken nu een tijd brukat, skulle där igenom warit afmålade.» Översättaren har riktigt uppfattat, att Olaus Rudbeck, då han kommenterar en i J. Gronovius' Thesaurus Graecarum Antiqvitatum publicerad bild[1] av en i Villa Pamfili i Rom förvarad grekisk marmorrelief, med denna uttydning av den fjäril, som Minerva sätter på den av »Volcer» formade kvinnans huvud, avser att göra en skämtsam anspelning på barocktidens förnäma damers tornartade hårkläslar. »Fantasier» var tydligen en benämning å dessa dammodets överdrifter liksom detta ord också långt senare varit brukat för hårprydnader av lätta plymer.[2] Det franska ordet för detta slag av hårklädsel var *fontange*.[3]

Sammanställningen av *fontange* och *fantasi* möter redan i N. Bergius' beryktade stridsskrift mot »Den Höga Fontangen okk de Blåtta Brösten».[4] Att Olaus Rudbeck hade denna skrift i tankarna, då han skrev ned denna passus, kan med skäl förmodas. Den ej namngivne utgivaren var Rudbeck väl bekant (se Test. nr 92 och 94); denne blev sedan (1691) gift med fröken Christiana Juliana Oxenstierna, kanslerns föräldralösa brorsdotter († 1701).

Den av N. Bergius översatta och utgivna skriften anger sig i själva titeln vara författad av Ernestus Gottlieb, vilket namn efter all sannolikhet är en pseudonym;

[1] Bilden har hämtats antingen från J. GRONOVIUS, Thes. Graec. Ant. Vol. 1 (Lugd. Bat. 1697), pl. A eller från omtrycket hos L. NEOCORUS (Küster), Bibl. libror. novor. T. 1 (1697), s. 34. Hos Gronovius äro de två nyskapade människovarelserna av manligt kön, såsom också är fallet å den ännu (i Capitolinska Museet i Rom sedan år 1733) bevarade marmorsarkofagen. Huruvida Rudbecks träsnidare begått det väsentliga felet att ge kvinnligt kön åt den senare skapade varelsen eller detta fel föreligger redan i Neocorus' reproduktion, kan jag ej upplysa, enär den åsyftade bilden (s. 34) saknas i alla i svenska offentliga bibliotek existerande exemplar. Gronovius har i sin medaljongbild, med spegelvänd orientering, sammanfört två scener från sin förlaga, som kan ha varit de hos J. VON SANDRART, Iconographia Deorum (Nürnberg 1680) förekommande, av G. C. EMMART stuckna, kopparsticken *DD* och *EE*, vilka i sin tur ansetts återgå på stick av P. SANTI BARTOLI, sedermera intagna i 2:a uppl. av dennes Admiranda Rom. Antiqu... Vestigia (Romae 1693). Angående reliefernas verkliga utseende se H. S. JONES, The Sculptures of the Museo Capitolino (Oxf. 1912), s. 142 f., pl. 34 och C. ROBERT, Die antiken Sarkophag-Reliefs. Bd. 3: 3 (Berlin 1919), s. 441 ff.

[2] Svenska Akademiens Ordbok. Bd 8 (Lund 1926), L sp. 264. [3] A. a., L sp. 1103.

[4] E. GOTTLIEB, Wällustens Twenne Blås-Bälgor, neml. Den Höga Fontangen okk de Blåtta Brösten, ... (Sthm 1690; omtryck s. å. [?]; facsimiletryck av 1:a uppl. Göteb. 1937), s. 24. — Se I. COLLIJN, Sveriges bibliografi. 1600-talet. Bd 1 (Upps. 1942—1944), sp. 322 f.

den tyska bibliografiska forskningen har i alla händelser hittills icke kunnat identifiera författaren. I det i dunkla vändningar avfattade, med namn icke undertecknade förordet talas om »det uti Tyska Exemplaret uti des Modersmål [ɔ: franska] lemnade Epitaphium» [ɔ: L'Epitaphe de Fontange, som fyller de tre sista sidorna]. I den följande texten framhålles karaktären av översättning genom formuleringar sådana som (å s. 26) »hwad för nya Kreatur uti Swerike (Tyskland)», »wårt Swenska (Tyska) Frutimmers wanliga Dräkt», o. s. v. Det apokryfiska citatet å s. 25 »Rudb. Atlant. c. 12, 6, 2. p. 556» [= Atl. I, s. 347], där »6» är tryckfel för »9», handlar visserligen om Wiking i Torstens Saga, men sammanställningen med Witekind förekommer där icke, vilket är ägnat att mystifiera läsaren. Där läses nämligen: »Skulle den gamle Wiking (Witekind) till att förtiga de urgamle Tyskar, som inga lätta Fontanger utan Oxehorn, Biörnhudar och slika Martialiske Tekn på sitt Hufwud burit, effterlåtas at gå utur Grafwen, att skåda en af wåra utstofferade Dåkkor, han skulle hissna der wed . . .» Denna Atlanticamystifikation observerades av Olaus Rudbeck, och han var icke sen att å nu ifrågavarande ställe i Atl. IV, s. 96 (vars text anförts ovan å s. 279) genom sin från s. 24 av Bergius' stridsskrift hämtade sammanställning av *fontanger* (av Rudbeck stavat *Fontasier*) och *phantasier* kvittera artigheten att ha blivit anförd å s. 25 (d. v. s. å just samma uppslag av boken).

C. Eichhorn har i en uppsats om »Theologien och moderna» behandlat denna teologiska stridsskrift mot kvinnomoderna och säger (s. 49), att den »uppges vara en öfversättning från tyskan och förmodligen också är det, fastän vi ej kunnat upptäcka något tyskt original för densamma». Att N. Bergius var översättaren-utgivaren av den svenska upplagan av år 1690 var notoriskt och uppgavs i tryckta bibliotekskataloger.[2] Uppgiften föreligger i tryck tidigast — så vitt känt är — hos A. A. Stiernman (1726)[3]; att den förekommer i de förteckningar över svenska anonymer och pseudonymer, som stannat i handskrift, t. ex. J. Apelblads († 1786) är självklart[4].

Moderna svenska bibliografer och bibliofiler, förutom den redan nämnde Eichhorn, ha naturligtvis sökt närmare belysa författarfrågan. Redan 1874 kunde G. E. Klemming, som för trycket redigerade den av ägaren uppgjorda förteckningen över den Manderströmska boksamlingen[5], angående »Wällustens Twenne Blås-Bälgor»

[1] C. Eichhorn, Svenska studier. [1.] (Sthm 1869), s. 44—57.

[2] (P. F. Aurivillius,) Catalogus librorum impressorum Bibliothecæ R. Academiæ Upsaliensis. 1: 1 (Ups. 1814), s. 96.

[3] A. A. Stiernman, Centuria secunda Anonymorum . . . ex scriptoribus gentis Suiogothicæ (Holmiæ 1726), s. 54.

[4] J. Apelblad, Anonymi & Pseudonymi Sveciæ. Tom. 1 (handskr. i Uppsala universitets bibliotek sign. *U 232*), s. 475 f.

[5] Grefve L. Manderströms boksamling enligt den af honom upprättade [och av G. E. Klemming redigerade] förteckning. 1 (Sthm 1874), s. 112.

meddela: »den Tyske författaren skrifver sig B. C. B. T. A. i 2:a Tyska upplagan, 1691»; han tillade: »Äfven uppgifves M. Freude vara författaren.» Dessa bägge uppgifter hänföra sig emellertid till två olika tyska tryck, såsom riktigt uppges av L. Bygdén.[1] Den sistnämnde omtalar också, att den kände auktionsnotarien och bokexperten E. Ekholm (d. 1784) i sina efterlämnade bibliografiska anteckningar om svenska anonymer[2] meddelar, att han å ett exemplar av ett tyskt tryck med titeln »Dass die blosse Brüste etc. Anno 1687» u. o. funnit en anteckning av innehåll, att författaren är pastor M. Freud och att skriften översatts till svenska och tryckts år 1690. En tryckt skrift med denna titel existerar och det i två upplagor, 1686 och 1687; den fullständiga titeln meddelas hos Hayn & Gotendorf.[3] Där uppges även, att på det exemplar av denna skrift, som finnes i den Lipperheideska samlingen[4], läses en anteckning, vars innehåll meddelas och som helt överensstämmer med vad E. Ekholm på 1700-talet uppgivit om det, som han sett; man måste därur draga den slutsatsen, att det är fråga om samma exemplar. Den av Manderström—Klemming, a. a. angivna tyska skriften av år 1691 finnes upptagen med fullständig titel hos Hayn & Gotendorf, a. a., s. 17.

Intet av de hittills nämnda arbetena är emellertid den omedelbara förlagan till Bergius' översättning. Ett sådant arbete — förut icke observerat av svenska bibliografer — finnes emellertid, som, av titeln att döma, visar en fullständig överensstämmelse med Bergius' stridsskrift; titeln läses hos Hayn & Gotendorf, a. a., s. 18.[5] Skriften bär där tryckåret 1689; om »Ernestus Gottlieb»'s identitet lämnas dock tyvärr ingen upplysning.

Collijn[6], den svenske bibliograf som senast behandlat »Wällustens Twenne Blås-Bälgor», ger intet utöver en enkel hänvisning till Eichhorn och Bygdén. Den år 1691 utkomna svarsskriften »Kort och enfaldigt geenswar . . . aff Theophilo Missycophante» attribuerar Collijn[7] till Carl Gripenhielm och tillägger, att både Eichhorn, a. a., s. 50 och Bygdén, a. a., 1, sp. 841 f. uppgiva Johan Gripenhielm som författaren.[8] Så

[1] L. Bygdén, Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. 2 (Ups. 1898—1915), sp. 799.

[2] E. Ekholm, Svenska Anonymi (handskr. i Uppsala universitets bibliotek sign. *Nordin 1069*), bl. 170. Där säges även, att den tyska anteckningen vidare uppgav, att »Selbiges ist auch in Schwedisch übersetzt von D. N. Bergio, u. bey Wankif gedruckt 1690. auch gleich darauf von Gripenhielm wiederleget».

[3] H. Hayn & A. N. Gotendorf, Bibliotheca Germanorum Erotica & Curiosa. Bd. 5 (München 1913), s. 16, där bägge dessa upplagor äro förtecknade.

[4] Om frih. F. von Lipperheide och hans dräkthistoriska samlingar se Lexikon des gesamten Buchwesens. Hrsg. von K. Löffler & J. Kirchner. Bd. 2 (Leipzig 1936), s. 350.

[5] Samma skrift är efter ett annat exemplar förtecknad hos Hayn & Gotendorf, a. a., s. 34.

[6] Collijn, a. a., sp. 322 f. [7] Collijn, a. a., sp. 329.

[8] Även Stiernman, a. a., s. 55 och Apelblad, Bibliotheca illustris. Tom. 1 (handskr. i Uppsala universitets bibliotek sign. *U 237*), bl. 495 uppgiva Johan Gripenhielm.

är dock icke fallet med Eichhorn, som åtminstone å det angivna stället i likhet med Manderström—Klemming, a. a., s. 112 (vilka icke anföras av Collijn) namnger Nils Gripenhielm. Collijn ansluter sig för sin del till E. Lundström[1], som är böjd för Carl Gripenhielm.[2]

Olaus Rudbecks skämtsamma (se hans eget tillägg »så far iag dätta skiämtet förbij») anspelning på N. Bergius' mycket uppmärksammade översättning av Ernestus Gottlieb's kuriösa stridsskrift mot kvinnomoderna är ett exempel på Rudbecks benägenhet att i sin framställning gärna inrycka dagens aktualiteter.

Den av Olaus Rudbeck brukade snabba arbetsmetoden tillät honom icke att — som sig bort — kontrollera de av honom lämnade uppgifterna; denna av personlig läggning och av ogynnsamma omständigheter i övrigt förorsakade vårdslöshet i själva författandet har föranlett en mångfald fel i framställningen, vilket en nutida läsare må ha i minnet vid studiet av Atlantican. I Efterskrifterna till Atl. I—III har jag givit exempel på denna bristande noggrannhet. Ur Atl. IV må även något anföras.

S. 22 rad 31 ff. förekommer följande passus: »Ricciolus i sin Geogr. lib. 6. p. 219. förtälier effter åtskilligas uthräkningar om Ætna att det skulle wara wid pass 4 000 steg högt. Alpes wid Italien 12 000. Armeniska Bergen 577. Athos mot 10 000. Atlas uthi Africa 12 000.» Detta återges ordagrant i den latinska texten. Det talas där således om olika bergshöjder, bl. a. »Armeniska Bergen 577» (steg), »Armeniæ montes 577 pass.» Den av Rudbeck åberopade källan för dessa uppgifter är J. B. Riccioli, Geographia et hydrographia reformata (Bonon. 1661), lib. 6. p. 219. Emellertid står hos Riccioli icke »Armeniæ montes», utan »Aruerniæ Montes . . . 577», för vilken uppgift Riccioli åberopar »Furnerio lib. 19. cap. 8». Det åsyftade

[1] E. Lundström i Svenskt biografiskt lexikon. Bd 3 (Sthm 1922), s. 555.

[2] I sin 1600-talsbibliografi gör Collijn egendomligt nog icke någon hänvisning från namnet Theophilus, som Geenswarets författare valt till pseudonym som en motsvarighet till stridsskriftsförfattarens namn (pseudonym?) Gottlieb, men väl (a. a., sp. 618) från den besynnerliga formen »Missycophans», som tydligen förmodats vara nominativ till ablativen »Missycophante»; detta nygjorda, med *mis-* sammansatta ord måste i nominativ regelrätt heta »Missycophantes» (1:a dekl.) och skall naturligtvis här icke uppfattas såsom ett nomen proprium, utan som ett appellativum. Möjligen skulle man kunna göra hänvisning från pseudonymens bägge ord, som Eichhorn gjort, då han i sin skrift Upptäckta svenska pseudonymer. Ett supplement till E. Weller's Index Pseudonymorum. Saml. 1. Tryckt som manuskript (Sthm 1858), s. 3 använder som uppslagsord »Theophilus Missycophantes — Nils Gripenhielm» och i sin nya upplaga av denna skrift Upptäckta svenska pseudonymer. 1. I stället för handskrift (Sthm 1859), s. [3] använder »Missycophantes, Theophilus — Nils (Joh.) Gripenhielm 1691.» Eichhorn använde den »riktiga» formen Missycophantes, vilket för fullständighetens skull härmed konstateras.

arbetet är G. Fournier, Hydrographie contenant la theorie et la practique de toutes les parties de la navigation (Paris 1643), där i slutet av kap. 8 nämnes (s. 799), att »les hautes montagnes d'Auuergne» hava en höjd av »577. pas». »Montagnes d'Auuergne» hos Fournier är hos Riccioli riktigt översatt med »Aruerniæ montes». Genom felläsning, felskrivning eller tryckfel har därav hos Rudbeck blivit »Armeniska Bergen», »Armeniæ montes».

Till Olaus Rudbecks förtjänster i Atlantican hör, att han där ådagalagt sinne för ortnamnens betydelse ur skilda synpunkter, låt vara, att hans av hans huvudtes dikterade ortnamnsförklaringar, sedda med vår tids ögon, esomoftast äro alldeles förfelade.[1] I Atl. IV fortsätter Rudbeck att framlägga sina studier av svenska ortnamn huvudsakligen i form av väldiga materialsamlingar. Å s. 161 uppräknar han en del ortnamn sammansatta med sv. *gård*. Där medtager han bl. a. »Gardian i S. Eriks mirac. p. 135», varmed åsyftas Israel Erlandi, De vita et miraculis S. Erici. Ed. J. Schefferus (Ups. 1675), s. 135: »gardiano domus Arusie». Därmed menas dock ej, att ordet är en benämning på ett hus i Uppsala (Aros) — vilket uppenbarligen Olaus Rudbeck tror — utan ordet *gardianus* är en ämbetsbeteckning för franciskanerbrodern Thomas, »gardian för konventet i Uppsala». Detta ord gardian, *gardianus* har etymologiskt intet att göra med fsv. *gardher*, gård, utan härrör från ty. *warten*, vårda.

Om alltså Olaus Rudbeck — som flerstädes i mina Efterskrifter framhållits — ur filologisk synpunkt lämnar mycket övrigt (många torde vara benägna att säga allt) att önska, framför han emellertid i Atl. IV, s. 179 i språkriktighetsfrågan en åsikt, som alltjämt är värd beaktande. Han klandrar där de svenskar, som när de skola skriva bara några rader svenska, däri inblanda en mängd utländska ord, »Hebreiska, Gräkeska, Syriska, Latin, Italienska, Fransyska, Tyska, Finska och Lapska». »Men», fortsätter han, »sombliga skrifwa een heel reen Swensk styl fast de kunna alla Språk: som iag nyligen hafwer sedt af een förnäm Swensk mans tryckta Skrifft emot den Ryska Ambassadeurens uthgångne arbete i Hag om wår Allernådigste Konungs Carls den XII. Victorie wijd Narwen; att der war icke een inflickat lapp af annat språk.» Rudbeck framträder här som en klar purist, även i vår tids mening, och är i det läget att kunna hänvisa till en samtida svensk tryckt skrift, där det icke finnes »een inflickat lapp af annat språk». Naturligtvis är det av stort intresse att uppsöka den ifrågavarande skriften.

G. E. Klemming gjorde 1863[2] ett dylikt försök och stannade vid att föreslå »Whtz

[1] Om ett exempel på Olaus Rudbecks ortnamnsförklaring se senast N. Lindqvist i Namn och Bygd, Årg. 37 (1949), s. 176—180.

[2] Klemming, Anteckningar till Rudbecks Atland, s. 70.

3293?». Den av Klemming åsyftade skriften[1] utger sig själv vara »öfwersatt på Swenska språket» och är naturligtvis utgången från svenska ambassaden i Haag. Den angår också — som redan titeln angiver — »det Ryska Fridsbrottet med Sverige och dess orsaker», icke särskilt Carl XII:s seger vid Narva, som den av Rudbeck åsyftade skriften anges behandla. Det synes mig därför vara sannolikare, att Rudbeck åsyftat svenske ambassadörens Anmärkningar över den av det ryska sändebudet i Haag den 9 febr. 1701 till Generalstaterna ingivna skriften[2]; dessa Anmärkningar behandla just segern vid Narva. Klemming har förmodligen genom Warmholtz' uttryck, att skriften är »Gueudevilles arbete» låtit förleda sig att tro, att denne är »författaren», medan han i verkligheten är översättaren.[3] Warmholtz uttryck återgår i sin tur på det av G. de Lamberty[4] brukade uttryckssättet. Jag har med varandra noggrant jämfört den svenska och den franska texten och konstaterat, att den franska versionen här och var är ett sammandrag av den svenska texten. Det säger sig för övrigt självt, att dessa djupt i detalj gående Anmärkningar måste baseras på en svensk text och icke kunna vara framställda mer eller mindre på fri hand av en utländsk penna. Dessa Anmärkningar äro säkerligen den svenska ambassadens svenska originaltext, och det är möjligen ambassadör N. Lillierooth själv, som åsyftas av Rudbeck med uttrycket »een förnäm Swensk man»; i varje fall äro just dessa Anmärkningar avfattade på den renaste svenska utan några inblandade utländska ord.

Även i Atl. IV finnes åtskilligt folkloristiskt material; Olaus Rudbeck berättar gärna vad han hört och sett av gamla seder och bruk. I ett sådant sammanhang gör Rudbeck ett uttalande av innebörd, att han med tiden kommit att allt bättre förstå de gamla sägnerna. Han skriver (s. 65): »Men nu sedan iag dessa Studier begynt handtera finner sådana gambla skrifftteliga och munteliga berättelser, hwilka syntz wara heel barnsliga likwäl innehålla diupa och fördolda Historier.»

---

[1] C. G. Warmholtz, Bibliotheca historica Sveo-Gothica. Del 10 (Ups. 1805), s. 20. Den åsyftade skriften — nr 5293 — är genom tryckfel hos Warmholtz försedd med nr 3293, vilket sedan går igen hos Klemming. Den exakta titeln läses i [G. E. Klemming,] Samtida skrifter rörande Sveriges förhållanden till fremmande magter (Sthm 1881—83. — I: Kungl. Bibliotekets handlingar, 3—5. Sthm 1881—1883), s. 289.

[2] Den exakta titeln läses hos Klemming, Samtida skrifter etc., s. 289. Skriften är omnämnd av Warmholtz, a. a., s. 20 under nr 5291, som förtecknar titeln på vad som i själva verket är den franska översättningen.

[3] Om den fransk-holländske politiske publicisten N. Gueudeville (o. 1650—o. 1720) och hans verksamhet se Hoefer's Nouvelle Biographie Générale. T. 22 (Paris 1858), sp. 478—479.

[4] G. de Lamberty, Mémoires pour servir à l'histoire du XVIII siècle. T. 1 (La Haye 1724), s. 273: »L'Ambassadeur de Suède ... fit faire par le turlupinant Auteur (Gueudeville) de l'Esprit ou Nouvelles des Cours quelques Remarques sur le Mémoire, qu'il fit imprimer ...»

Olaus Rudbecks Atlantica har varit föremål för växlande omdömen, alltifrån beundran och tilltro utan gräns till en lika måttlös misstro och kritik. Det skarpaste omdömet om den under innevarande århundrade härstammar från C. Annerstedt[1], som har yttrat: »en läsare i våra dagar, om en sådan finnes, torde, redan efter en kort vandring i jätteverkets labyrint, känna sig uttröttad och på villospår, aldeles ur stånd att säga, hvar han befinner sig eller huru han kommit dit. Sannolikt lärer ingen nu vilja förstöra sin tid på att finna labyrintens tråd, och dock ligger där verklig lärdom och mången vigtig iakttagelse dold, ehuru brist på kritik och ordning gjort det hela till ett kaos.» Tiden har nu synts vara mogen för en mera opartisk bedömning av Atlantican, en bedömning som icke är blind för verkets iögonenfallande fel (vilka det dock i väsentlig mån delade med sin samtid[2]), men samtidigt förmår att tillvarataga och utnyttja de iakttagelser, erfarenheter och reflexioner på vetandets och forskningens många olika områden, som där finnas nedlagda.

Första förutsättningen för en allsidig Atlanticaforskning och därur följande opartisk Atlanticabedömning är emellertid att Olaus Rudbecks egen svenska text göres lätt tillgänglig. Det är den uppgiften, som denna edition, den första efter originalupplagan 1679—1702, närmast avser att tjäna.[3]

---

[1] Se RUDBECK, Bref etc. Utg. med Inledning af C. ANNERSTEDT, s. CCXXXII. — Annerstedt, som står i främsta ledet av Rudbecksforskarna och som genom sina skrifter kanske bäst belyst Olaus Rudbecks storslagna personlighet och karaktär och även sökt giva en tolkning av hans snilles art, intar gent emot Atlantican en känslomässig hållning, som närmast kan benämnas hat och förakt: han ser i detta verk i stort sett knappt något annat än förvillelser.

[2] De universalhistoriska och arkeologiska misstag, som äro en förutsättning för Olaus Rudbecks helhetssyn, har det efter hans tid krävts nästan ett par århundraden att bota. Här förtjänar att anföras vad en nutida yngre antikhistoriker skriver: »Utforskandet av antiken och intresset för de tidigaste epokerna av mänsklighetens historia har månghundraåriga anor, ehuru den moderna historiekritiken först under det senaste seklet frigjort sig från beroendet av den litterära traditionen och lyft forskningen upp på ett i verklig mening vetenskapligt plan. Arkeologien i sin tur är ju av långt yngre datum och har under det senaste halvseklet undergått en så väldig omstöpning med avseende både på forskningsobjekt och metoder, att full stadga knappast på något område ännu hunnit vinnas» (E. GREN i Från filosofiens och forskningens fält. Nya rön inom skilda vetenskaper, Upps. 1950, s. 228).

[3] Då jag för snart tjugo år sedan hade för avsikt att tillsammans med professor J. Sahlgren i Uppsala börja utgivningen av en ny upplaga av Olaus Rudbecks Atlantica, erhöll jag den 18 december 1933 av den som språk- och som kulturhistorisk forskare lika framstående professor K. B. WIKLUND i Uppsala på begäran (i och för en planerad ansökan om understöd av offentliga medel) ett intyg, vilket här må anföras: »Av gammalt har jag ansett det för en stor och underlig brist i vår litteratur, att det icke finnes någon för alla tillgänglig, kommenterad upplaga av Olof Rudbecks ryktbara Atlantica, utan att de forskare, som av allehanda anledningar vilja studera boken, måste vända sig till de stora biblioteken, varjämte dess märkliga innehåll, rikt icke blott på fantasterier, utan också på värdefulla fakta, nästan endast genom hörsägner eller

Vad själva textutgivningen av denna 4:e del beträffar, har jag ombesörjt den efter samma grundsatser som verkets övriga delar. Jag hänvisar således till vad därom är sagt i mina tidigare Efterskrifter. Jag har naturligtvis icke dristat mig att göra några ingrepp i Olaus Rudbecks text. De rättelser, som jag vidtagit, hänföra sig uteslutande till sådant, som man kan förmoda, att Rudbeck själv skulle ha velat ändra, om han i tid blivit därom varskodd. I följande förteckning redovisar jag för gjorda ändringar. Siffrorna utvisa sid- och radtalen i denna edition; efter den här tryckta texten följer], varefter originaltextens läsning angives, i vissa fall med motivering, varför denna förkastats.

3 29 864] 187 **6** 7 lib. 3] lib. **6** 27 pag. 326. 756] pag. 290. 759 **11** 2 när] nät **11** 11 326] 327 (326 *lat. övers.*) **12** 28 beskrifning] beskrining **13** 21 pag. 407] pag. 402 **13** 23 lib. 2. cap. 9] cap. 7 **13** 24 379] 378 **13** 34 pag. 398] pag. **16** 22 446.)] 446. **20** 13 20000] 2000 **21** 17 Lib. I. Cap. IV.] Cap. IV. **22** 33 *Om* Armeniska Bergen *se ovan s. 282* 23 1 219] 210 (219 *lat. övers.*) **25** 8 Gudz huus] Gudzhuus **26** 2 p. 7] p. **27** 14 22] 21 (22 *lat. övers.*) **29** 22 Columna] Columina **30** 3 Skriffter] Skiffter **31** 13 Folcket] Focket **31** 35 språket] spåret **32** 9 Boxh.] Buxh. (Boxh. *lat. övers.*) **32** 31 420] 561 **32** 34 460] 469 (460 *lat. övers.*) **34** 5 Tiurarna] Tiutarna **37** 7 pag.] pog. **37** 14 lib. 1.] lib. **38** 19 729] 429 (*cit. saknas i lat. övers.*) **39** 25 Tom. II.] Tom. III. **40** 15 Paicter] Paictor **41** 34 Column.] Columin. **42** 13 Prop. 4.] Prop. 49. **43** 35 75.] 97. **44** 7 Sanchoniates] Sanchoniatts **45** 24 cap. IV. p. 55] cap. 10. p. 216. **45** 31 p. 218. 378] XI. 218. p. 378 (p. 398 *lat. övers.*) **46** 10 Tom. III. p. 395] Tom. III. (Tom. III. 395 *lat. övers.*) **49** 2 och för] ach för Balæ] Dalæ (Balæ *lat. övers.*) **51** 19 773] 703 (773 *lat. övers.*) **52** 2 E. v. 631. och ϒ. v. 215.] E. v. 631. och v. 215. (ε. v. 631. & γ. v. 215. *lat. övers.*) **52** 18 cap. 6.] cap. (cap. *lat. övers.*) **52** 29

---

blott alltför korta utdrag är bekant för den stora allmänheten. Jag hälsar därför med den största tillfredsställelse det initiativ till Antlanticaverkets utgivande i en modern upplaga, som tagits av professor Jöran Sahlgren och förste bibliotekarien Axel Nelson, och rekommenderar dem på det livligaste till erhållande av allt möjligt understöd för realiserande av deras plan.» Dessa Wiklunds ord äro, minst sagt, lika övervägda som de, som jag i det föregående (s. 285) anfört från Annerstedt. — 1933 års plan blev emellertid icke fullföljd, och jag hälsade med glädje den några år därefter sig yppande möjligheten att med det nystiftade Lärdomshistoriska Samfundets bistånd ensam utföra arbetet.

Ett prov på sådana smärre undersökningar, vartill det i Atlantican dolda materialet i så hög grad inbjuder, har jag sökt lämna i avhandlingen »Samuel Otto och Olaus Rudbecks Atlantica. Ett bidrag till Lapplandsforskningens äldre historia» (Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. Årsbok 1943, Upps. 1943, s. 56—88). Jag har där med material från Atlantican dels belyst Rudbecks framstående ingenjörselever bröderna Ingelbrecht och Samuel Otto, dels klarlagt härkomsten av vissa av Rudbecks trolltrummor, dels påvisat existensen av ett (förmodligen i Uppsalabranden 1702 försvunnet) av Samuel Otto författat och till Rudbeck utlånat manuskript om »Lapska sägner» med kopparstick (av vilka ett påvisas ännu vara bevarat), dels, efter en ingående kritik av alla hittills framställda tolkningsförsök av »Stenen i Grönan dal», med ur Atlantican hämtade argument stött en av mig i Efterskriften till Planschbandet (1938), s. 8 f. uppställd ny hypotes om tillkomsten av »Stenen i Grönan dal».

Thorimuthus] Thorismuthus (Torimutus *lat. övers.*) **52** 33 lib. 6.] lib. 7 **53** 1 v. 175.] v. 75. **53** 12 pag. 50.] pag. 56. **53** 29 pag. 564.] pag. 534. **53** 38 III. 428] III 420 **54** 27 Pausanias] Pausanius (Pausanias *lat. övers.*) **55** 31 pag. 624] pag. 625 **56** 26 och huru] ych huru **57** 6 Non. β.] Non. I. **57** 16 beskrifwa] beskrifw **57** 19 c. 6. p. 18.] c. p. 18 **57** 27 Non. β. v. 565.] Non. γ. pag. 565 **57** 29 α. v. 165.] A. v. 165. **59** 11 språk] språt **60** 37 Thialse *så i både den svenska texten och den lat. övers., medan Resenius' Edda-edition på det anförda stället har* (*vilket även Rudbeck har, då han i I, s. 469 anför stället*) Thialfe (*förväxling av* f *och* l) **63** 9 cap. 28. pag. 456 *saknas i både den svenska texten och den lat. övers.* **63** 24 Edd. Myth. 34] Edd. Myth. 21 **63** 26 pag. 403] pag. 408 **63** 34 E.] *F.* **64** 4 slagz] agz **64** 8 Amaizornas] Amaizonas. **65** 9 Tollkiering *så i den svenska texten; sammansättning med adj.* doll, *fsv.* dol, *ty.* toll, *'förvirrad', 'galen'; den lat. översättaren synes ha läst* Trollkiering *och därför översatt* anum quandam veneficam *'gammal giftblanderska', 'häxa'.* **68** 24 Gudheim] Gudhaim (Gudheim *lat. övers.*) **69** 10, **70** 4, **70** 18, **72** 8, **73** 37, **74** 20, **77** 34, **78** 9 [p.] 21] 21 **70** 1 l. 1. pag. 22] pag. l. 1. 22. **78** 29 dessa] dess **80** 2 pag. 64. 70] pag. 64: 70 **80** 10 501] 301 **80** 16 743] 753 **81** 4, **84** 7 [p.] 21] 21 **91** 3 c. 79.] c. 77. **95** 15 pag. 103 *tillagt av utg.* **96** 2 Phantaster *torde vara tryckfel för* Phantasier; *se ovan s. 279* **96** 12 [p.] 21] 21 **98** 17 och] och och **102** 11 Pseudoph. *se härom ovan s. 278* **102** 15 Jamblichi] Jamlici **103** 6 .pag. 65.] pag. 56 (pag. 5. lat. övers.) **104** 14 Konungens] Konugens **105** 26 pag. 190] pag. 90 **105** 27 684] 648 (684 *lat. övers.*) **105** 29 Phæd.] Phœd. **107** 1 184] 284 **107** 25 stadh] stodh **108** 6 Carmin: [Od. 10]] Carmin: **108** 14 cap. XI.] cap. IX. **108** 22 lib. [2]] lib. **108** 25 4. [v. 242]] 4. **111** 4 II.] III. **113** 31 gambla] gamhla **114** 6 323, 324] 23, 24 **115** 11 förbireesa] förblreesa **116** 33 II. p. 129] I. p. 29 **120** 20 pag. 39] pag. **121** 26 Aske-hål] Aske-hus *lat. övers.* **122** 34, **123** 3 p. 21] 21 **123** 28 uthaf] u af **124** 1 3.] *efter lat. övers.* **127** 5 Tom. II.] Tom. I. (Tom. II. *lat. övers.*) **127** 21 pag. 5.7.] pag. 5 7. **128** 36 pag. 303] pag. 213 **129** 7 pag. 437] pag. 472 **130** 24 III. pag. 748] II. pag. 730 **131** 24 lib: 2.] lib: **132** 13 p. 21] 21 **136** 10 Thyssepoliter] Thylsepoliter **137** 19 Iliad. 9.] Iliad. (Iliad: 9. *lat. övers.*) **138** 25 till] titt **139** 25 Tom.] Tbm. **139** 35 sielf] szelf **143** 19 wi *har insatts enligt samma uttryck i rad 34 nedan* **145** 24 p. 21] 21 **146** 9 säger] sägee **146** 23 325] 125 **147** 5 Thebo] Theboe (?) **147** 31 sådan] sådon **150** 14 pag. 156] pag. 246 **150** 28 Pluto] Plato **150** 36 indragen] iadragen **152** 10 658] 686 **157** 7 610] 512 **157** 21 622] 627 **159** 27 af] of **160** 17 Regna] Rogna (Regna *lat. övers.*) **163** 20 Dåvön] Dåvon (Dåvön *lat. övers.*) **165** 31 I. p. 614] II. p. 154 **169** 9 Ghibhah] Ghibbab **169** 10 Colle] Collo **169** 11 Pühel] Puhel Rain] Ram **169** 12 Büehel] Buchel clenen] klenen **169** 13 Pagorek] Pagorets **169** 14 Hurpahrbek, Kopec] Hurpharbeck, Kopek Viuk] Vink **169** 15 gymeredeksege] gyme redeklege **169** 18 Dabra] Dabara **169** 21 Sclawiska] Sclawiski (*jfr rad 12* Slawiska *och rad 34* Schlaweska **169** 22 Hora,] Hora **169** 24 Bryn] Oryn **169** 25 bocke] boche **169** 31 Oreb] Ereb **169** 34 Gravran] Grauran **169** 36 Calak] Kalak **170** 31 den] de **172** 5 Jansonii] Jasonii **172** 17 541] pag. 540 **173** 6 pag. 626] pag. 629 **174** 24 Fiume] Flume **174** 25 Fleuue] Fleune **174** 30 Giets] Gieth **174** 36 pag. 263.] pag. 223. **178** 12 Ingewo *står i både den svenska och den latinska texten, möjligen i stället för ett* Ingaro *eller* Ingarö, *där ett Brunsnäs ligger* **179** 17 Ambassadeurens] Abassadeurens (Ābas. ?) **179** 29 Tingslag] Tinlag **180** 29 slachtning] slachning **184** 9 nampn] napmn **184** 23 nämde] nämda **185** 30 Tom. IV. pag. 169] Tom. VI. pag. 168 **185** 31 Try-männe] Tyi-männe **186** 4 middagzlin.] middagzin. **188** 24 wid pass] pass **188** 33 Helvius] Helvicus (Helvius *lat. övers.*) **189** 4 Keysaren] Kysaren **191** 16 märkeligit] märkeli- **191** 21 788.] 818. **192** 8 lib. 1.] lib. 1

I denna, ofullbordade 4:e del av Atlantican förekomma endast tre illustrationer, av vilka den å s. 96 reproducerats i hel skala och de bägge övriga med någon förminskning (liksom de å s. 18—19 och 49 förekommande tabellariska översikterna).

S. 15 Skematisk bild av höjdmätning av bergen [s. 14]. S. 96 Reliefbild av Prometheus skapande de första människorna, å en marmorsarkofag (3:e årh. e. Kr.) från Villa Pamfili i Rom, nu i Capitolinska Museet, efter J. Gronovius, Thesaurus Graecarum antiqvitatum. Vol. 1 (Lugd. Bat. 1697), pl. A [s. 94—97]. S. 116 Skematisk bild av jordens avplattning mot polerna [s. 116].

Hur fast övertygad Olaus Rudbeck än var om riktigheten av de åsikter, som han utvecklat i Atlantican, var han icke okänslig för de omdömen (helst gynnsamma naturligtvis), som på det ena eller andra sättet kommo till hans kännedom. Det framgår för övrigt mångenstädes, att han gärna uppdrog[1] åt till utlandet avresande studenter att inrapportera vad de under sina »peregrinationer» i berörda hänseende inhämtat i de olika av dem besökta lärdomscentra. Ja, många studerande insände även oombedda dylika rapporter.

Vid insamlandet av detta material hade Olaus Rudbeck stor hjälp av en honom mycket hängiven vän och lärjunge, den kände bibliografen och historikern Johan Heysig, adl. Ridderstierna.[2] På Curios tryckeri tryckte denne år 1681 en samling Testimonia, inledd med en hälsning till läsaren, vari redogöres för tillkomsten av samlingen och som själv kan anses som ett Testimonium. Heysig eller Rudbeck eller bägge gemensamt ombesörjde sedan under åren 1685—1692 fortsättningar av denna samling, så att det publicerade antalet testimonier till sist uppgick till 106. Av första och andra samlingen utkom en ny upplaga 1689.[3] En översikt i tabellform av dessa olika samlingar och tryck är lämnad ovan å s. 194. Dessa samlingar förekomma ofta inhäftade i bevarade exemplar av Atl. II och III.

Man kan, om man så vill, beteckna dessa Testimoniesamlingar som en slags förlagsreklam för Atlantican. Sådana för offentligheten avsedda sammanställningar

[1] I Efterskriften till Atl. III, s. 753 f. har jag givit några exempel på dylika — så att säga — befullmäktigade kunskapare.

[2] Om denne och hans litterära och övriga verksamhet se E. LEWENHAUPT i Samlaren, Årg. 10 (1889), s. 59—105 och 14 (1893), s. 45—96. Om Heysigs befattning med Testimonierna se Årg. 10, s. 81 ff. och min Efterskrift till Atl. II, s. 695 not 2.

[3] Det av KLEMMING, Anteckningar etc., s. 32 f. och av J. RUDBECK, a. a., s. 236 omnämnda titelbladet med tryckortsbeteckningen *Recusa Francofurti juxta Exemplar Vpsalense anno M.DC. XCII.* var synbarligen avsett för en s. k. titelupplaga av ett antal exemplar av 1689 års tryck (38 s.) + 1692 års tryck (15 s.). Exemplar av de tre Testimoniesamlingarna i detta skick med detta titelblad finnas i Uppsala universitets bibliotek i Westins *Rar. 413 fol.* och i ett ex. av Atl. I och II, som tillhör Stiernelds donation. (1666 års upplaga av »Hortus Upsaliensis academiæ», omnämnd nedan s. 292, är en annan liknande Rudbecksk titelupplaga.)

av gynnsamma omdömen hava förekommit både före och efter Olaus Rudbeck, vars exempel som bekant följdes av bl. a. Linné[1]; ej minst i våra dagar publiceras dylika reklamtryck.

Testimonierna äro här tryckta efter första upplagans text, med hänsyn tagen till de rättelser, som kunna förekomma i andra upplagan (av de bägge första samlingarna). Då testimoniet består av omtryck av en i tryckt bok eller tidskrift förekommande text, har den tryckta originaltexten legat till grund för omtrycket i denna edition. Skiljaktigheter av saklig natur hava icke observerats, men naturligtvis smärre tryck- eller avskrivningsfel. Då texten är uppenbarligen defekt eller oriktig i bägge upplagorna, ha försök till emendationer gjorts några gånger, som angivas i de textkritiska anmärkningarna. Ett par sådana fall må emellertid här påpekas.

Test. nr 27 (s. 202), som härstammar från ungraren Gabriel Trusius (1681), är avfattat på ett ganska krångligt latin och har förmodligen dessutom genom brevskrivarens otydliga handstil berett Olaus Rudbeck särskilda tolkningssvårigheter. I raden 14 står i båda upplagorna *de desideratissimorum horum duorum meliorum precio*, vilket tydligen är en korrumperad text. Felet sitter i *meliorum*, som enligt mitt förmenande måste vara en oriktig läsning av originalets *cimeliorum*, vilket ord just är det på detta ställe väntade; de bägge mycket efterlängtade klenoderna (*cimelia*) äro Atlantican och runstaven, som Trusius i den omedelbart föregående meningen önskar tillhandla sig. Gr. κειμήλιον, lat. *cimelium* möter i liknande användning även i Test. nr 97 (s. 256) och 105 (s. 263).

Även Test. nr 48 (s. 214 f.), Engelbert Kempfers brev från Stockholm av den 20 febr. 1683, har på grund av språkets cirklade vändningar och den förmodligen svårlästa handstilen berett Rudbeck ett besvär vid utgivningen. Till innehållet är detta brev högst intressant. Det härrör från en ung tysk naturforskare, som vistades i Sverige åren 1680—1683. Han meddelar, att han just står i begrepp att åtfölja en svensk diplomatisk beskickning till Orienten, närmast Persien, och utber sig av Rudbeck ett utförligt program för de arkeologiska och naturhistoriska forskningar, som han hoppas kunna anställa under resan.

Denne Kempfer (Kämpfer)[2] blev en av 1600-talets förnämsta upptäcktsresande, lika betydande som kultur- och som naturforskare; han har rent av kallats »der Humboldt des 17. Jahrhunderts». Den svenska beskickning till Orienten, som Kempfer 1683 åtföljde, leddes av Ludvig Fabritius[3]; då Fabritius efter fullgjort diplo-

---

[1] Orbis eruditi judicium de CAROLI LINNÆI M. D. scriptis. [Sthm 1741.] Se J. M. HULTH, Bibliographia Linnaeana. 1: 1 (Upps. 1907), s. 36.

[2] Om Engelbert Kämpfer se Allgemeine Deutsche Biographie. Bd. 15 (Leipzig 1882), s. 62—64.

[3] Om denne se J. KEMPE, Kongl. Swenska Envoijen Ludwich Fabritii Lefwerne (Sthm 1762).

matiskt uppdrag i Persien år 1687 återvände till Sverige, stannade Kempfer kvar därstädes samt anslöt sig sedan till holländarna och medföljde till sist en holländsk beskickning till Japan 1690. Från dessa resor i Orienten återvände Kempfer 1694 till Holland, varifrån han sedan efter s. å. i Leiden vunnen med. doktorsgrad begav sig till sin westfaliska hembygd och bosatte sig i närheten av sin födelsestad Lemgo. Från sina långa, märkvärdiga resor hemförde Kempfer en mängd dagböcker och beskrivningar m. m., som efter hans död (1716) av hans brorson och arvtagare år 1723 såldes till den engelske samlaren och naturforskaren Sir Hans Sloane. Då sedermera Engelska staten köpte dennes stora samlingar, lades därmed grunden för British Museum, där »the Sloane MSS» utgöra handskriftsavdelningens första förvärv.

Huvudparten av Kempfers handskriftliga kvarlåtenskap är alltjämt outgiven. Man skulle gärna önska, att Kempfer kunnat bevara det forskningsprogram, som Olaus Rudbeck sannolikt sände honom som svar på hans anhållan, och att det fortfarande funnes kvar bland Kempfers i British Museum bevarade papper. Tyvärr finnes det intet hopp om, att så skulle vara fallet, enär man genom Edward Scotts utmärkta Index[1] väl känner innehållet av Sloanehandskrifterna, av vilka Kempfers papper utgöra en del. Kempfers bevarade korrespondens omfattar åren 1684—1697 (sign. *Sloane MS 3064*), och däribland finnes intet brev från Olaus Rudbeck.[2] Under alla omständigheter är Kempfers hänvändelse till Olaus Rudbeck, vars väldiga personlighet och snillrika verk han lärt känna vid ett besök i Uppsala och vars Atlantica han skattade sig lycklig att äga, före anträdandet av Orientfärden en märklig tilldragelse i de stora upptäcktsresornas historia.

Kempfers brev till Olaus Rudbeck slutar med en bevekande bön om svar: *per tuum à manu brevissimâ aliqva maxime observandorum me instrue, Tibique persvade, dictatum hoc Sibyllino mihi sanctius futurum esse folio.* Denna text är fullkomligt klar och behöver ingen annan förbättring än återställandet av *brevissime* i stället för den av oriktiga anslutning till den föregående ablativen *manu* framkallade felläsningen *brevissimâ.* Vid utgivandet av den nya upplagan av Test. nr 1—87 (1689) blev emellertid *per tuum à manu* (av en korrekturläsare) ändrat till *tua manu.* Då originaltexten är fullständigt riktig och begriplig, är denna ändring icke blott onödig, utan eliminerar alldeles det av brevskrivaren avsiktligt begagnade uttrycket *per tuum à manu* och förstör likaledes den sköna antitesen *brevissime ~ maxime.* Uttrycket *tuus à manu* betyder 'din amanuens', 'ditt skrivbiträde'. Brevskrivaren tänker sig, att Rudbeck vid sitt svars avfattande kan diktera det för sin amanuens; därav härleder sig också uttrycket *dictatum hoc* i den följande satsen. Att Olaus Rudbeck, åtminstone vid sin utländska brevväxling, någon gång begagnat skrivbiträde och blott tillfogat en egen-

[1] E. J. L. Scott, Index to the Sloane Manuscripts in the British Museum (London 1904).
[2] Se Scott, a. a., s. 286 och 464.

händig underskrift framgår av Test. nr 74 (1664), där den holländske anatomen professor J. van Horne skriver till Rudbeck, att han genom Rudbecks släkting Gustaf Lohrman mottagit *literas, aliena quidem manu exaratas, sed a Tua Cl. subsignatas.*

De i Testimoniesamlingarna intagna texterna äro i allmänhet avfattade på latin, även av svenskar. Det latinska språket är av de olika författarna behandlat på ett mycket skiftande sätt alltifrån en markerad strävan att skriva språkriktigt (efter klassiska mönster) till en ganska vårdslös språkform, som understundom lämnar åtskilligt övrigt att önska både med avseende på klarhet och skönhet. Att rätta språkfel, som uppenbarligen stått i författarnas original har naturligtvis ej kunnat komma ifråga; emendationer av texten ha — som redan tidigare framhållits — icke förekommit annat än när anledning funnits att misstänka, att felen härröra från felläsningar av Rudbeck själv eller sättare och korrektorer. Det förefaller för övrigt som om sättningen understundom skett efter originalen och icke efter från dessa tagna avskrifter. Dessa original hava sedan i likhet med sättmanuskripten till Atlantican makulerats tillsammans med korrekturarken. Så har t. ex. skett med de brev från J. Ludolf (Test. nr 45, 1683, och Test. nr 84, 1688) till hovmarskalken frih. Bengt Rosenhane, vilka Olaus Rudbeck fått låna[1] (eller fått till skänks) av hovmarskalken, men som han aldrig återställt; de saknas också i sviten av brev från Ludolf till Bengt Rosenhane i den Rosenhaneska samlingen i Uppsala universitets bibliotek. De ur tryckta böcker och tidskrifter (bl. a. Nouvelles de la République des Lettres och Royal Society's publikationer[2]) hämtade Testimonierna hava icke i denna edition tryckts efter den av Rudbeck meddelade texten utan — som redan ovan sagts — efter originalen. Vad Test. nr 55 (1684) beträffar, har det dock tryckts efter texten hos Rudbeck. Författarinnan, Sophia Elisabeth Brenner, intog emellertid senare denna hyllningsdikt till Olaus Rudbeck i sin samling Poetiske Dikter (Sthm 1713) med ett antal ortografiska varianter; en ändring finnes emellertid av texten å s. 195, där originaltrycket i v. 33 har ... *himmelen sig wänder*, medan ed. 1713 har ... *himlen sig kring wänder.*

Enligt den ursprungliga avsikten hade Olaus Rudbeck ämnat i den av Johan

---

[1] I ett i Rosenhaneska samlingen i Uppsala universitets bibliotek bevarat brev (handskr. sign. *E 539 a*) av den 17 april 1688 från Olaus Rudbeck till Bengt Rosenhane tackar Rudbeck denne just för »det wakra M. Ludolphi omdöme om min Atlantica»; det var det som Test. nr 84 tryckta Ludolfbrevet av den 17 mars 1688.

[2] Dessa äro avfattade på franska, resp. engelska och äro i detta skick omtryckta av Olaus Rudbeck, men med bifogade latinska översättningar. Sådana översättningar till latin hava av Rudbeck alltid bifogats även till texter på svenska, tyska och italienska. Dessa latinska »hjälpöversättningar« hava icke medtagits i denna edition av Testimoniesamlingarna.

Heysig ombesörjda första Testimoniesamlingen medtaga endast omdömen, som direkt rörde Atlantican; då emellertid den 8 sidor starka samlingen färdigställdes, befanns halva sista sidan vara ledig, vadan Rudbeck och Heysig beslöto fylla tomrummet med omtrycket av ett brev av Eric Benzelius d. ä. till Olaus Rudbeck från Frankfurt a. M. av den 14 april 1664 (Test. nr 30). Såsom motivering uppgåvo de, att brevet gällde utlänningarnas rädsla för det hårda klimatet i Sverige och Rudbecks strävan att minska denna rädsla. Benzelius nämner i sitt brev, att den i Frankfurt a. M. utkommande bokmässkatalogen[1] bland nyutkommande böcker nämner en Index Botanicus av Olaus Rudbeck. Att därmed avsågs en ny upplaga av O. Rudbeck, Catalogus plantarum . . . (Ups. 1658) är tydligt. Denna mässkatalogens något förhastade notis är källan för den oriktiga uppgift om en »ny upplaga 1664», som förekommer hos C. à Beughem, Bibliographia medica & physica (Amstelædami 1681), s. 230. Den »nya» upplagan utkom först år 1666 och utgör i själva verket 1658 års tryck, utökat med ett bihang om 23 sidor och försett med ett nytt titelblad.[2] De upplysningar om sin resa, som Benzelius lämnar i sitt brev, kompletteras och bekräftas av hans resedagbok (handskr. i Linköpings stiftsbibliotek sign. *G 9*). Den med. d:r, hos vilken Benzelius bodde under vistelsen i Frankfurt a. M. 30 mars—16 april 1664, hette Johann Scheffer, och den 3 febr. s. å. hade han under sin vistelse i Jena ett längre samtal med med. d:r Werner Rolfink.

I Test. nr 57, som är ett kortfattat brev av den 5 febr. 1685 från den holländske filologen och arkeologen Gisb. Cuperus i Haag till den holländske residenten i Stockholm C. C. Rumpf, omtalar Cuperus, att Pierre Bayle, den bekante franske filosofen och kritikern, nu skickat tillbaka Atlantican till honom jämte brev, att den behagar honom förunderligt och att han i januarihäftet av »Tidskriften» (d. v. s. den av nystartade kritiska tidskriften *Nouvelles de la République des Lettres*) ämnar offentliggöra vad detta verk innehåller av läsvärt och förträffligt; Cuperus tillägger, att själv är han förhindrad att göra det. Detta exemplar av Atl. I hade tydligen Rumpf skaffat Cuperus liksom han senare även skaffade honom Atl. II (se Test. nr 97, 1690).

Denna sin avsikt att anmäla Atlantican i sin tidskrift fullgjorde Bayle genom två längre artiklar i januari- och februarihäftena av årg. 1685. Dessa bägge artiklar av-

---

[1] Om kataloger över litterära nyheter vid bokmässorna i Frankfurt a. M. och Leipzig se G. SCHNEIDER, Handbuch der Bibliographie. 4. Aufl. (Leipzig 1930), s. 170 och där förtecknad litteratur. — Om dessa mässkatalogers bristande pålitlighet i uppgifterna säger SCHNEIDER, a. a., s. 170: »Sogar nie erschienene Bücher sind verzeichnet.»

[2] År 1685 utkom sedan en omarbetad, betydligt tillökad upplaga, som vid Rudbecksjubileet 1930 av Svenska Linné-sällskapet utgavs i en facsimile-edition.

tryckte Olaus Rudbeck praktiskt taget *in extenso* såsom Test. nr 59 och 60. Att Bayle är författaren av dessa enligt bruket osignerade[1] artiklar framgår av en inledande, av Rudbeck icke avtryckt passus av januariartikeln, vari han (s. 54) säger: »Enfin le sçavant & l'obligeant M. Cuper nous a donné le moyen de le (ɔ: Rudbecks Atl. I) parcourir tout à notre aise, et d'en rendre aujourd'hui un fidèle compte à nos Lecteurs.» Denna passus sammanställd med vad Cuperus meddelat Rumpf (se Test. nr 57) visar, att Bayle själv har författat artiklarna.

Om Olaus Rudbeck kunde sägas vara nöjd med den uppmärksamhet, för vilken han varit föremål i Bayles i Holland utgivna tidskrift, gäller detta icke ifråga om en kritik i den av W. E. Tentzel utgivna nya tyska tidskriften *Monatliche Unterredungen Einiger Guten Freunde von Allerhand Büchern* . . ., Årg. 1690, om vilken han fick kännedom genom ett par indignerade rader i ett brev av den 9 aug. 1691 från förste stadsläkaren i Nördlingen Rosinus Lentilius[2] (Test. nr 102). Rudbeck skaffade sig ett exemplar av den ifrågavarande tidskriftsårgången; denna enstaka volym fanns ännu kvar bland andra faderns böcker i sonen Olof Rudbeck d. y:s boksamling, då denna efter hans död såldes på auktion år 1741.[3] Det är icke troligt, att Olaus Rudbeck, om han beskärts ännu några levnadsår, skulle ha utgivit en fjärde samling Testimonia, och ännu mindre, att han bland dem skulle ha upptagit W. E. Tentzels.[4]

Atlanticans Testimoniesamlingar utgöra en synnerligen viktig källskrift för kännedomen om det sätt, varpå Atlantican mottogs av Olaus Rudbecks samtida. Denna dokumentsamling lämnar också många betydelsefulla bidrag till svensk och allmän lärdomshistoria. Då den nu offentliggöres tillsammans med det stora verk, kring vilket den kretsar, har det synts angeläget att genom enhetliga typografiska anordningar göra de olika dokumenten lättare tillgängliga och mera inbjudande för en nutida läsare. Redan originaltryckets oroliga typografi torde ha avskräckt de flesta läsare under de senaste 250 åren från att taga närmare kännedom om dokumentens innehåll. Jag har vidare genom spärrning av i texterna förekommande personnamn och genom kursivering av boktitlar o. d. sökt underlätta uppfattningen av texterna. Jag har till sist uppgjort ett personregister; i detta har jag — så långt det varit mig

[1] Om artiklarnas anonymitet se L. P. Betz, Pierre Bayle und die »Nouvelles de la République des Lettres» (Zürich 1895), s. 15, 17.

[2] Lentilius' ord lyda: *Atlantica enim Tua, (quamquam eam Theonino dente malevoli & in his maleferiatus menstruorum Colloquiorum scriptor arrodant)* . . .

[3] Bokauktionskatalogens fullständiga titel finnes i Efterskriften till Atl. III, s. 705 not 3. — Å s. 65 återfinnes bland 8:o-volymerna under nr 277: *Monatliche Unterredungen von Jahre 1690.*

[4] I den översikt av »några mera utförliga uttalanden» om Atlantican, som lämnats av J. Rudbeck, a. a., s. 204 f., förekommer icke W. E. Tentzels kritik i Monatliche Unterredungen, Årg. 1690, s. 172—200, 209—300, 417—462, 635—693; intet tyder heller på, att J. Rudbeck varit medveten om, att denna tidskrift åsyftas med *menstrua Colloquia.*

möjligt med rimlig uppoffring av tid och krafter — till de särskilda namnen fogat de viktigaste biografiska data för personernas identifiering.

Bland utställarna av dessa dokument, som redan i samlingarnas titel och av Johan Heysig i hans inledningsskrivelse (Test. nr 1) kallas *Testimonia*, finnas åtskilliga, vilkas levnad varit kort eller förflutit i obemärkthet. Att finna spåren efter dessa kan vara en lockande uppgift, även om resultatet av den nedlagda mödan ofta blott kan bli några årtal i registret.

En läsare av Testimoniesamlingen torde t. ex. förvånas över den angivne upphovsmannen till Test. nr 9 och 10 — D. Röbeccius. Av innehållet framgår, att denne måste ha varit en student från Uppsala 1679 på studieresa i Tyskland, närmast i Leipzig. Vidare framgår den intressanta omständigheten, att han under sin resa medfört ett exemplar av Atlantican, som han visat för eller rent av lånat ut till intresserade. I brevet till Heysig av den 3 nov. 1679 säger han sig önska ännu ett exemplar för att genast låta inbinda det och sända det till kurfursten av Sachsen[1] i Dresden, »som både är en ivrig liebhaber på svenska böcker och en förunderlig gynnare av svenska folket». Då han tydligen blott är student, betecknar »D.» den gängse artighetsbenämningen på ograduerade studenter — *Dominus*.

Vid en genomgång av de på 1650- och 1660-talet vid Uppsala universitet inskrivna[2] anträffar man under den 28 okt. 1665 anteckningen *Johannes Martini Röbeccius Geval. Non iuravit;* detta betyder, att den angivna dagen inskrevs den minderårige (»Avlade icke ed») Johan Mårtensson Rö(d)beck från Gävle. En blick i det Gästrike-Hälsinge nations arkiv tillhöriga »Album studiosorum ex Gestricia» (handskr. i Uppsala universitets bibliotek sign. *U 700 b*) ger vid handen, att den 24 nov. 1667 intogs i Gestrike nation *Johannes Martini Rödbechius senatoris Gevaliensis filius, egregiæ eruditionis suæ specimine anno 1678 Upsaliæ edito de legibus Charondæ exteros visitavit anno verum Lipsiæ vitam finivit.* De i nationsalbumet tillagda personalnotiserna innebära, att vår Johan Rödbeck var son till en Gävlerådman, disputerade

---

[1] Kurfurste av Sachsen var 1679 Johann Georg II. Med hänsyn till denne regents praktlystnad skulle man kunna vänta, att hans namn skulle spela en stor roll i Dresdenerbibliotekets historia; så synes dock icke vara fallet enligt F. A. Ebert, Geschichte und Beschreibung der königlichen öffentlichen Bibliotek zu Dresden (Leipzig 1822), s. 38 f. Av Test. nr 38 framgår, att Atl. I förvärvades till den dåvarande kurfursten Johann Georg III:s bibliotek först år 1682. »Churfürstlicher Rath und Bibliothekar» var då (till maj 1682) enligt Ebert, a. a., s. 43 Christian Philippi, vars möjligen oläsliga namnteckning döljer sig under »N. N.» i Test. nr 38.

[2] Uppsala universitets matrikel. Bd 1. 1595—1700. Utg. af A. Andersson m. fl. (Upps. 1900—1911), s. 188. Bandet saknar tyvärr register.

i Uppsala 1678[1], begav sig utrikes och dog år [tomrum lämnat] i Leipzig. Då Rödbeck i bägge sina Test. omnämner teol. prof. J. A. Schertzerus, kan man anta, att han åhört dennes undervisning och därför själv vore teolog. Under den förutsättningen förelåge en möjlighet, att han sänt brev från Leipzig till någon av sina teologiska lärare i Uppsala, vars korrespondens åtminstone till någon del ännu funnes kvar. Ett försök med teol. prof. Eric Benzelius d. ä., vars brevsamling förvaras i Linköpings stiftsbibliotek (handskr. sign. *Br 9: 1—2*), ledde omedelbart till resultat. I denna finnas två brev från Johan Rödbeck, skrivna i Leipzig den 3 april och den 3 juli 1680. I dessa talar han om sina teologiska studier och bl. a. även om sin discipel, unge Isaac Cronström, i vars sällskap han börjat sin studieresa och tillsammans med vilken han inskrevs vid Leipzigs universitet vintersemestern 1679.[2] I det senare brevet uttalar han stor oro för den pest[3], som utbrutit i Dresden och Leipzig och nu hotade att avfolka universitetet.

Om Isaac Cronströms långa och växlingsrika liv finnes ett arbete av C. C. Gjörwell, Hollänska Generalens, Friherre och Riddaren Isac Cronströms Lefwerne (Sthm 1756), som är grundat på Cronströms efterlämnade, men sedan förkomna, på franska skrivna självbiografi. I detta arbete omtalas även Cronströms ungdomsstudier.[4] Av denna berättelse framgår, att Cronström och Rödbeck år 1680 lämnat Leipzig och begivit sig till Leiden.[5] Där avled Rödbeck ganska snart s. å. »i en hetsig feber», förmodligen en följd av den i Leipzig härjande pesten.

Rödbeck blev således icke gammal och dog i främmande land; han var antagligen född straxt före mitten av 1650-talet, alltså jämnårig med den år 1654 födde Johan Heysig, till vilken breven från Leipzig av den 25 okt. och 3 nov. 1679 (Test. nr 9 och 10) voro riktade. Offentliggörandet av dessa brevutdrag i den år 1681 tryckta

---

[1] Se J. H. Lidén, Catalogus disputationum. 1. Disputationes Upsalienses (Ups. 1778), s. 362 (præs. A. Norcopensis, resp. Joh. Rödbeck).

[2] Se Die jüngere Matrikel der Universität Leipzig. Hrsg. von G. Erler. Bd. 2 (Leipzig 1909), s. 68 och 363.

[3] Se Allgemeine Deutsche Biographie. Bd. 14 (Leipzig 1881), s. 381, varest det säges, att kurfursten Johann Georg II dog »am 22. Aug./1. Sept. 1680 zu Freiberg, wohin er sich der Pest wegen zurückgezogen hatte».

[4] Gjörwell, a. a., s. 14: »Efter sin faders död 1679 reste han samma år utomlands med sin Informator Robeck. De stego om bord i Stockholm . . . til Lübeck. Han reste derifrån öfwer Hamburg och Brunswik til Leipzig, hwarest han förblef til nästa år, då han fortsatte resan öfwer Jena och Maintz til Leiden i Holland. Då han hölt här som bäst på at studera, dog Robeck i en hetsig feber. Han blef här dock qwar öfwer hela den Wintern til om wåren 1681, då . . . til Paris.»

[5] De inskrevos bägge vid Leidens universitet den 21 okt. 1680; se Album studiosorum Academiae Lugduno Batavae MDLXXV—MDCCCLXXV (Hagae Comitum 1875), sp. 641.

första Testimoniesamlingen tjänade kanske också att fasthålla minnet av en tidigt bortgången ungdomsvän.

De textkritiska anmärkningarna till Testimonierna äro anordnade på samma sätt som anmärkningarna till Atlanticatexten. Efter denna editions text följer], varefter den 1:a (och, där så är lämpligt, även den 2:a) upplagans text anges med, om så behöves, motivering för gjord ändring.

195 10 qui] quæ **196** 20 ænigmatibus] ægnigmatibus (*rättat i 2:a*) **197** 22 1679.] 1677. (*rättat i 2:a*) **198** 20 1680.] 1681. **200** 23 raritatem] rariratem (*rättat i 2:a*) **200** 24 Rudbeckii] Ruddbeckii (*rättat i 2:a*) **200** 28 jucunditate] jucunditatie **200** 33 Sec.] sive **201** 6 committe] commite (*rättat i 2:a*) **201** 9 parvi] patvi (*rättat i 2:a*) **201** 14 Volimhausii] Volinhausii (*rättat i 2:a*) **201** 19 videndi] videndi, **201** 29 prodiisse] prediisse (*rättat i 2:a*) **202** 8 gloriari] gloriare **202** 9 sivit] sinit (*rättat i 2:a*) **202** 15 cimeliorum] meliorum *se ovan s. 289* **202** 21 Præcell:] Precell. **203** 22 philologemata] plilologemata (*rättat i 2:a*) **203** 28 LXXXI] LXXI (1681 *i 2:a*) **203** 33 terræ] teræ (*rättat i 2:a*) **204** 20 pertexere] petexere **204** 27 Celeberrimi] Celeberimi (*rättat i 2:a*) **204** 33 mitissimoque] mitissimosque (*rättat i 2:a*) **205** 32 *ort och dag efter den lat. övers.* **208** 45 11. Ian.] ll. lau. (*rättat i 2:a*) **209** 34 acknowledgement] and knowledgement (*rättat i 2:a*) **211** 19 adjunctis] adjunctos **212** 42 stare, *som läses i båda uppl., är möjligen tryckfel för* stante **213** 11 Sacr.] Saec. (rättat *i 2:a*) **214** 15 veniet] venier (*rättat i 2:a*) **214** 18 Vesuvium] vesuvium (*rättat i 2:a*) **214** 28 annotasse] connotasse **214** 32 tatis] atis (*rättat i 2:a*) **215** 10—11 lucem tuam] luce tuâ **215** 12 brevissime] brevissimâ **215** 15 Kempfer] Kemsfer *1:a*, Kemfer *2:a* **216** 11 Illustriss:] Illustriss; (*rättat i 2:a*) **217** 8 eam] eum (*rättat i 2:a*) **219** 7 Nouvelles] nouvelles **219** 18 Bælius] Bœlius **219** 22 Nonis febr.] Nonis febr. *1:a*, Cal. Febr. *2:a* **225** 14 a bronché] à bronché *orig.-tr.* a bronche *1:a* a bronché *2:a* **227** 13 d'Islande] d'islande *orig.-tr.* d'Islande *1:a och 2:a* **228** 25 non] nom *orig.-tr.* non *1:a och 2:a* **232** 23 quod hortum etiam instruit] quo hortum etiam instruit **232** 39 svadente] svadenre (*rättat i 2:a*) **233** 8 Ille] ille (*rättat i 2:a*) **233** 17 Leovardi] Leovradi (*rättat i 2:a*) **234** 7 occasionem] occasionum (*rättat i 2:a*) **234** 32 possessionem] possessonem *1:a*, possessorem *2:a* **235** 36 extraxerat] extruxerat **236** 36 Dabam] dabam 1658] 1651 **236** 46 Archiatrus] Archiatri **238** 11 Interim] Intêrim (*rättat i 2:a*) **238** 30 publicæ] publice **238** 39 tumorem] tamoam **239** 4 Spatula . . . potui *texten oklar* **239** 14 præ multis] præmultis **240** 29 lymphatica] loymphatica (*rättat i 2:a*) **241** 18 brevissimarum] brevissarum **242** 6 Thymeleam,] Thymeleam (*rättat i 2:a*) **242** 13 æstate] æstati **242** 27 partus] partes (*rättat i 2:a*) summatim] summatum **242** 42 ipsius] ipsu *1:a*, ipsa *2:a* **243** 9 elaborandam] elobarandam **243** 20 plurimam] plurimum **243** 41 quam *står möjligen för* quamquam **244** 10 ingenii] ingnii (*rättat i 2:a*) **244** 30 laudant] laudat (*rättat i 2:a*) **245** 8 Manuscriptum] Munuscriptum **245** 9 antea] anteæ (*rättat i 2:a*) **245** 39 urnarum] urnam *1:a*, urnarumm *2:a* **246** 22 Job] Joh. **248** 36 Brandeb.] Brandel. **250** 5 secundam,] *insatt efter Ferrarius' originaltext i stället för citatets tryckfel* sc: eandem **250** 42 wärk] wörk **250** 44 I få] i få **251** 28 subitò] subitè **252** 34 paravit] pararit **253** 9 ruendo] ruendi **253** 11 Scandinaviam] scandinaviam **253** 12 Septentrionis] septentrionis **255** 27 *dateringen hämtad från den lat. övers.* **256** 27 elegantem] elegantis **257** 4 Historici] Historiæ **257** 13 LXXXX] XXX **257** 20 ἄδοξα μὴν ὄντα] ἄδοξα τὴν ὄντα **257** 22 eodem]

eadem **257** 31 Historicisque studiis] Historiisque studio impigerrimo] impigerrimus **257** 35 indignor] indingnor es] est **259** 41 plura] pluræ **260** 13 schwartzen] shwartzen **262** 12 fide] side **265** 19 Professoris] Professoris,[1]

Härmed föreligger editionen av den svenska originaltexten till Olaus Rudbecks Atlantica avslutad. I detta band hava även medtagits Testimoniesamlingarna, vilkas utgivande ombesörjdes av Rudbeck eller i samförstånd med honom. En bibliografisk förteckning över de arbeten, som av Rudbeck citerats i Atlantican, och register skola bilda ett särskilt band.

---

[1] Först efter sättningen av ovanstående textkritiska anmärkningar har jag jämfört dem med den lista å sex anmärkta tryckfel i den 1:a Test.-samlingen, som förekommer å det bakre bladet av det omslagstitelark kring s. 1—8, som finnes i några bevarade exemplar (se härom KLEMMING, a. a., s. 30 och J. RUDBECK, a. a., s. 205). Av denna jämförelse har framgått, att två av felen (196 r. 20 och 202 r. 9) hava rättats i 2:a upplagan, medan däremot de fyra övriga (200 r. 33, 202 r. 8, 202 r. 14 [*Generum* i st. f. *generum*] och 202 r. 15 [*meliorum* i st. f. *cimeliorum*, vilket är det svåraste felet]) där lämnats orättade. Samtliga dessa rättelser (utom »generum») voro av mig redan verkställda. — Här bör kanske tilläggas, att i 2:a upplagan här och där tillkommit nya fel, t. ex. 197 r. 33, där 1:a upplagans *incredibilē sibi*, d. v. s. *incredibilem sibi*, oriktigt ändrats till *incredibile ubi*); 199 r. 28, där (i ett brev från den klassiske filologen L. Norrmannus) 1:a upplagans ålderdomliga form *Deum* gen. pl. oriktigt ändrats till *Deorum;* 242 r. 28, där 1:a upplagans *numerios* 'för tidigt född' (av *numero* 'i förtid') oriktigt ändrats till *numarios*. — En i Uppsala universitets biblioteks handskr. *Palmskiöld 344*, s. 619 befintlig avskrift av Test. nr 62 (E. Figrelius' brev av d. 28 jan. 1658) har på ett par ställen en bättre text: 232 r. 23 *hortum etiam instruit quo*, r. 41 *idoneus et benignus*.

Uppsala den 15 oktober 1950.

Axel Nelson.

INNEHÅLL.

Sid.

OLAUS RUDBECK: Atland eller Atlantica IV.

CAP. I.

Handlar om åtskiliga hendelsers tilsammanstemning i den Hälga Skrift mot de Hedniskas skriffter 3

[CAP. II.]

[*Av Olaus Rudbeck överhoppat vid textens indelning i Capitel.*]

CAP. III.

Hwad An. M. 1800. skiedt är 48

CAP. IV.

Om hwad under Nachors, Tarachs och Mannens tiid och nästfölliande A. M. 1900 händt är 121

De viri clarissimi Dn. Olavi Rudbeckii Atlantica Diversorum Testimonia 193

Namnregister till Testimoniesamlingarna 266

Efterskrift. Av utgivaren 273

Subskribenter å Bibliofilupplagan

av

OLAUS RUDBECKS ATLANTICA.

1. Gustaf Rudbeck, friherre, slottsarkivarie, Stockholm.
2. Gustaf Bernström, apotekare, Göteborg.
5. Ejnar Rodling, civilingenjör, Stockholm.
6. Gustaf Brun, lasarettsläkare, Gävle.
7. Folke Dahl, bibliotekarie, Göteborg.
8. Bure Holmbäck, direktör, Uppsala.
9. Gustaf A. Halldén, förste provinsialläkare, Vänersborg.
10. Emil Hultmark, fil. dr, Stockholm.
11. Ludvig Stavenow, professor emer., Uppsala.
12. K. Granberg, doktor, Västerås.
13. Thorild Dahlgren, fil. dr, Malmö.
14. Johan Nordström, professor, Uppsala.
16. C. G. Björkander, konsul, Visby.
17. Ella Tengbom-Velander, advokat, Hälsingborg.
18. Gunnar Hävermark, byråchef, Stockholm.
19. Elis Andersson, fil. lic., Göteborg.
20. Selim Karlebo, ingenjör, Stockholm.
21. Helge B. Wulff, professor, Malmö.
22. Gustaf Söderlund, professor, Stockholm.
23. H. H. von Schwerin, friherre, fil. dr, Skarhult.
24. Sixten Winquist, apotekare, Piteå.
25. N. V. E. Nordenmark, professor, Stockholm.
26. Erik Hugoson, disponent, Nacka.
27. Åke Belfrage, bankdirektör, Mölnlycke.
28. Kurt Norbäck, provinsialläkare, Gnesta.
29. J. E. Sachs, f. d. generalkonsul, Stockholm.
30. Eugène von Rosen, greve, Örbyhus.

32. Jonas Kallander, provinsialläkare, Kalix.
33. Gerda Boëthius, professor, Mora.
34. Edvard Schön, överingenjör, Hälsingborg.
35. Carl Nylander, civilingenjör, Nynäshamn.
36. H. G. Turitz, direktör, Göteborg.
37. Carl Ellwyn, överläkare, Katrineholm.
38. Ivar Morssing, advokat, Stocksund.
39. G. Ernmark, direktör, Stockholm.
40. A. F. Nilsson, civilingenjör, Sundsvall.
41. Holger Forssblad, doktor, Enköping.
42. C. Gust. Andersson, direktör, Eskilstuna.
43. Herbert Tigerschiöld, förste bibliotekarie, Göteborg.
44. G. Nobel, direktör, Paris.
45. P. A. K:son Posse, greve, Bergqvara, Räppe.
47. G. Richard Hedmark, byråföreståndare, Gävle.
48. T. O. Söderberg, generalkonsul, Göteborg.
49. Tore Anshelm, komminister, Hällbybrunn.
50. Ragnar Söderquist, fil. dr, Skutskär.
51. S. von Stapelmohr, överläkare, Norrköping.
52. G. E. Hjelmér, apotekare, Skellefteå.
53. Nils Nilsson, provinsialläkare, Västanfors.
54. Georg Fogelgren, överläkare, Rånäs.
55. Axel R. Bergman, arkitekt, Djursholm.
56. Carl Gustaf Sundberg, lasarettsläkare, Södertälje.
57. Otto Pettersson, provinsialläkare, Julita.
59. Ernst Bergenfeldt, lasarettsläkare, Västerås.
60. Leif Ekblom, provinsialläkare, Öjebyn.
61. Albert Grönberg, lasarettsläkare, Vänersborg.
62. J. L. Hartmann, redaktör, Uppsala.
63. Fred. Been, direktör, Linköping.
66. Signe Wikström, tandläkare, Uppsala.
67. Hjalmar Jepsson, ingenjör, Malmö.
68. Göran Z. Hæggström, disponent, Uppsala.
69. Axel Andersson, kammarskrivare, Stockholm.
71. Ivan Syk, med. dr, Äppelviken.
72. S. Rygaard, direktör, Stockholm.
73. Owe Naglo, doktor, Stockholm.
74. R. O. Söderberg, generalkonsul, Stockholm.
75. Bertel Hallberg, borgmästare, Linköping.

76. Gustav Olin, hovrättsråd, Stockholm.
77. Nyköpings Stadsbibliotek, Nyköping.
78. A.-B. C. E. Fritzes K. Hovbokhandel, Stockholm.
79. A.-B. Lundequistska Bokhandeln, Uppsala.
83. Per Pehrsson, teol. dr, Göteborg.
85. Carin Pihl, docent, Äppelviken.
86. Sigurd Pira, landsfiskal, Tranås.
87. Harry Neumüller, doktor, Stockholm.
88. Richard Ekström, provinsialläkare, Degerfors.
89. Ruth Worm-Gustafsson, fru, Uddevalla.
90. Kungliga Biblioteket, Stockholm.
91. Göteborgs Stadsbibliotek, Göteborg.
92. Ax. Ax:son Johnson, generalkonsul, Stockholm.
93. John Kaarle, provinsialläkare, Bredbyn.
94. Torsten G:son Hafström, med. dr, Stockholm.
95. Edwin Brattström, direktör, Hälsingborg.
98. Otto Lundquist, doktor, Stockholm.
99. Aron Ohlson, fabrikör, Göteborg.

Stanko 30/10.57
62: ultimum post.

2375
VASASTADENS
Bokbinderi
GÖTEBORG